

GOVERNMENT OF INDIA
ARCHÆOLOGICAL SURVEY OF INDIA
ARCHÆOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 65187

CALL No. 891.04/ Jon

D.G.A. 79

THE
WORKS
OF
SIR WILLIAM JONES.

WITH
THE LIFE OF THE AUTHOR,
BY
LORD TEIGNMOUTH

IN THIRTEEN VOLUMES.

891.04

Jon

VOLUME VI.

AGAM PRAKASHAN
DELHI

श्रवणसिंह संस्था 65787 दिनांक... 16.10.79
निर्देश संस्था... 891.04 / Jan...

संदेशिका

एनसीय प्रसातत्व पुस्तकालय

First Published 1799
Reprinted 1807
Reprinted in India 1979

Published by
AGAM PRAKASHAN
1736, Tri Nagar
DELHI-110035
Phone : 563395

Printed at : Gian Offset Printers, 308/2, Daya Basti, Delhi-35 P. 567495

CONTENTS

TO

THE SIXTH VOLUME.

POESEOS ASIATICÆ COMMENTARIORUM LIBRI
SEX, CUM APPENDICE; SUBJICITUR LIMON,
SEU MISCELLANEORUM LIBER.

	PAGE.
PROGEMIUM - - - - -	v
CAPUT I.—Asiaticos ferè omnes Poeticæ impensius esse deditos - - - - -	1
CAPUT II.—De Metris Asiaticis - - -	22
CAPUT III.—De Idyllio Arabico - - -	60
CAPUT IV.—De Carmine Persico - - -	79
CAPUT V.—De Imaginibus Poeticis - - -	98
CAPUT VI.—De Translatione - - - -	118
CAPUT VII.—De Comparatione - - - -	140
CAPUT VIII.—De reliquis Figuris - - -	156
CAPUT IX.—De arcanâ Poematum Significatione	173
CAPUT X.—De Elato dicendi genere - - -	189
CAPUT XI.—De Venustate - - - - -	203
CAPUT XII.—De Poesi Heroicâ - - - -	219
CAPUT XIII.—De Poesi Funebri - - - -	242
CAPUT XIV.—De Poesi Morali - - - -	259
CAPUT XV.—De Poesi Amatoriâ - - - -	275

VOL. IV.

CONTENTS.

	PAGE
CAPUT XVI.—De Laudatione - - -	286
CAPUT XVII.—De Vituperatione - -	301
CAPUT XVIII.—De Descriptionibus - -	314
CAPUT XIX.—De variis Arabum, Persarum, ac Tur-	
carum Poetis - - -	329
CAPUT XX.—De Asiaticâ Dictione - -	338

APPENDIX.

Testamentum Morale, seu de Regum Officiis -	369
Arabs, sive de Poesi Anglorum Dialogus -	379
Gulielmi Jones Limon seu Miscellaneorum Liber	383

POESEOS ASIATICÆ
COMMENTARIORUM
LIBRI SEX,
CUM APPENDICE;
SUBJICITUR
L I M O N,
SEU
MISCELLANEORUM LIBER.

FLORENTISSIMÆ

ACADEMIÆ OXONIENSI,

LITERARUM, ARTIUM, SCIENTIARUM, CULTRICI,
FAUTRICI, MAGISTRÆ,

ALMÆ MATRI SUÆ,

TAMDIU ACADEMIARUM OMNIUM ERIT ILLUSTRISSIMA,
QUAMDIU OMNIUM LIBERRIMA PERMANSERIT,

HOS

POESEOS ASIATICÆ COMMENTARIOS,

QUOS ADOLESCENS OLIM CONTEXUIT,

IN

ANIMI GRATISSIMI TESTIMONIUM,

D. D. D.

GULIELMUS JONES.

PROÆMIUM.

CUM a Nicæâ decessissem, quâ in urbe septem prope menses fueram commoratus, et, totâ fere peragratâ Galliâ, in Britanniam rediissem, nihil magis cupiebam, quam annos complures alios in literarum humaniorum studiis consumere; ita enim fore putabam, ut ad publicas res obeundas, quas mea semper affectaverat ambitio, maturior aliquando possem ac paratior accedere: sed hunc otii fructum vel fortuna, vel potiùs rerum humanarum omnium moderatrix, providentia, desidiæ meæ largiri noluit; nam et ipsas literas, quibus a puero deditus fueram, subitò deferere sum coactus, et Ille, qui studiorum meorum fuerat hortator atque adiutor, qui me, qualiscunque eram, aut si quis essem omninò, instruxerat, erudierat, effinxerat, ROBERTUS SUMNER, primo anno post meum in patriam reditum, morte immaturâ extinctus est. Ac literas quidem politiores quibus causis adductus vel reliquerim vel certè intermiserim, aptior erit exponendi locus, siquando rerum mearum commentarios perfecero, auctoribus usus et multis et bonis, quo-

rum exemplis me defendam; sed veniam mihi lector, ut spero, dabit, si nequeam a me impetrare, quin hoc loco viri doctissimi et familiarissimi cum virtutes laudibus efferam, tum luctuosum sane interitum justo prosequar dolore. Fuit enim vir, si quisquam alius, memorabilis, ingeniosus, integer, admirabili præditus indole, moribus perhumanis, exquisitâ doctrinâ; facultatem porro talem habuit et communicandi et docendi, qualem in nullo alio magistro cognoverim; hilaritatem denique ac suavitatem eam, ut incertum omnino sit, amicisne suis an discipulis esset jucundior: in literis egregiè versatus est cum Græcis tum Latinis, ac tametsi, velut alter Socrates, perpauca ipse scripserat, nemo tamen illo perspicacior fuit et scientior in scriptorum omnium seu vitiis castigandis, seu comprobandis virtutibus; quod si eum aut vitæ ratio aut fortuna benignior in forum ac senatum eduxisset, neque in ludo solum et gymnasio docendi munus suscepisset, nemini profectò in eloquentiæ laude, quam ex omnibus terris una jam Britannia excolit, cederet ille fascesque submitteret; nam singulæ virtutes, quæ per se ipsæ oratorem commendant, in eo, si non perfectæ, admodum certè laudandæ fuerunt, vox canora, sermo politus, oratio volubilis, lepos festivus, memoria singularis; oculi denique, vultus, actio, non histrionis, sed alterius pœnè Demosthenis; ad summam, quemadmodum

fere de Q. Roscio dixit Cicero, cùm magister fuerit ejusmodi, ut solus dignus videretur, qui pueros institueret, tum orator erat ejusmodi, ut solus dignus esse videretur, qui amplissimis in republicâ fungeretur officiis. Hujus ego nomen non in primis honorandum putem? Hunc non desiderem? Ob hujus mortem non angar animo? Sed videndum est, ne nostrâ impensius causâ dolere videamur, quàm ob amici ac præceptoris nostri acerbissimum interitum: quid enim ille moriens, reliquit aliud, quàm vitam fragilem, incertam, ærurnosam, in quâ, præter virtutem et gloriam, nihil sit, quod vir probus magno studio expetere debeat? Nos, eo mortuo, et jucundissimâ studiorum conjunctione privamur, et adiutorem amissimus, cujus judicium ingenii juvenilis redundantiam reprimeret, vocis aut gestûs vitia notaret, sermonem perpoliret; et non solum nos hortaretur ad scribendum, quem laborem ob infinitam difficultatem plerique omnes refugimus, sed in scripta nostra benevolè animadverteret, errores detegeret, fortasse etiam amicæ laudatione, quæ in optimo quoque animo vim habet summam, ad majora incenderet. In hoc ipso opere, quod nunc edimus, quantum desideravimus tam eruditum illum atque urbanum censores! etenim licet ab illo semel et cursim sit opus hoc perlectum, tamen ne verbum quidem addidit; vix unam syllabam mutavit;

quæque in libri margine ipsius manu notantur, magis laudandi causâ scripta sunt, quàm reprehendendi; statuerat autem vir mei amantissimus totum volumen mecum ad examen accuratius revocare, quod si ei facere licuisset, multis fortasse mendis esset cariturum, cultius saltem et limatius in lucem prodiret. Levis tamen est jactura, libelli nostri perfectio; cætera, quæ cum illo perierunt, non desinam summo mœrore requirere, consuetudinem, officia, consilium; sed, ut paullo ante dixi, nostrum est id infortunium; nam et ipse, ut confido, est felicissimus, et potius curas mortalium inanes misericordiâ prosequitur, quam aut laudes eorum aut dolorem requirit.

Nec verò sola viri hujus amissio causa est, cur opus hoc meum, non, ut vellem, perpolitum, in manûs hominum perventurum sit: aliæ sunt causæ, quas operæ pretium erit plenius exponere. Primò, adolescentis opus fuit, annos nati vix unum et viginti, cujus adeò ingenium nondum maturitatem suam consecutum est; deinde, argumentum ita varium fuit ac multiplex, ut, si plenè et copiosè tractaretur, tot poenè requireret *annos*, quot in eo et inveniundo et disponendo *mensēs* impenderim; quid enim majus aut difficilius, quàm de singulis poetæ Asiaticæ generibus apte differere, et e poetarum operibus, quorum est infinita multitudo, flores omnigenos atque elegantias libare?

Hoc aliquatenus præstare sum conatus; sed, ut verum eloquar, mihi ipsi nec satisfeci, nec, si duplicaretur et tempus et labor, satisfacturum fuisse puto. Huc accessit codicum manu scriptorum paucitas; quo factum est, ut, si unum duntaxat suppeteret poematis cujuspiam exemplar, et præsertim si deesset locorum obscuriorum explicatio, versûs quosdam, librariorum incuriâ corruptos, vel minùs intelligerem, vel in sensum forsan alienissimum detorquerem; quo vitio me semper vacare non audeam dicere: sufficiet me librum, ut potui, limavisse, et errores tantùm ferè cavisse, quantum humanæ naturæ imbecillitas pateretur; nec profiteri vereor, me, si quid habuerim in arte poetica judicii, in commentarios hos contulisse. Postremò, sine maximo otio, quo per tres annos omninò carui, et postea sum magis cariturus, fieri non potuit, ut singulas voces ac sententias quasi in trutinâ examinarem; et quoniam mihi Londini, a bibliothecis Academicis remoto, preli curam suscipere commodum fuit, ad poematum Asiaticorum ἀρχιτυνα, quæ negligentius aliquando Oxonii rescripseram, recurrere non potui, si qua in loco quovis a me citato mendæ suspicio inciderit. Nolo igitur sibi persuadeat lector, me librum hunc tam perfectum edere, quàm illum edidisse possem, si accessisset vel otium ad limandum uberius, vel aptior ad excudendum opportunitas: quòd

fiquis in sermonibus Asiaticis eruditus errores fortè nostros detexerit, nosque per literas benevolè monuerit, et illum nobis amicissimum putabimus, et, siquando alteram paraverimus commentariorum nostrorum editionem, correctior liber in lucem perfectiorque prodibit.

Illud etiam addamus necesse est, versùs Asiaticos, qui in hoc libro solutâ oratione redduntur, non eo animo conversos esse, ut in sermonibus Arabum ac Persarum tyrones erudirent: itaque si quis, in his literis nondum imbutus, speraverit à meis versionibus, locorum, qui citantur, σύνταξιν ordinemque grammaticum perspicere, næ ille se turpiter falli videbit; non enim in hoc opere philologus, sed criticus, non interpretes, sed poeta, esse volui; non quasi in ludo pueros instituere, sed cum viris undequaque doctis de poesi in genere, ac speciatim de Asiaticâ, colloqui. Cùm igitur locum quemvis vel legendo observarem, vel meditando revocarem in memoriam, qui ad argumentum illustrandum accommodaretur, primo quid poeta vellet, haberetque in animo, quærebam, deinde quo modo id pure ac Latinè, si possem, finminùs, breviter simpliciterque redderem; parùm sollicitus, si nomen nomini responderet, aut si iusta vocolæ cujusvis *Persicæ* et *Arabicæ* significatio, tanquam in verborum indice, notaretur: ad summam, res et sententias, non verba, interpretari sum conatus; quod si vel

in sententiis vel in verbis hallucinari mihi contigerit, veniam libenter dabunt, ob incredibilem rei difficultatem, politioris ingenii homines: cæterorum suffragiis faciliè carere potero.

Aliud est porro, quod hoc loco animadvertendum velim; quanquam hujus ætatis lectoribus exquisitum nimis ac longiùs petitum videbitur: illud volo dicere; si hujusmodi opus de integro scribere instituisssem, vitarem cùm omnes in libri margine notationes, tum in primis diverforum sermonum uno in libro concurſionem; quæ mirum est, quantum absit ab elegantia, ideòque a Romanis et præcipuè à Cicerone, scriptorum elegantissimo, repudiata est; illi enim, utcunque Græcis literis eruditi fuerint, noluerunt tamen Græcos vel poetas vel philosophos proprio sermone loquentes citare: sic variæ, quæ in commentariis nostris inferuntur linguæ, quantumvis ad philologorum gloriolam conferre existimentur, inæqualem nimis et quasi vermiculatam reddunt paginam; quo fit, non solum ut minus solutè ac volubiliter legatur, sed ut viri elegantiores à legendo deterreantur, cum horridius nescio quid et incultius in libro suspicentur delitescere. Hortor itaque scriptores nostros, ut lectorum usui ac voluptati impensius, quàm solent, consulant; ut veteres illos dicendi magistros imitentur, qui artem ostendere maluerunt, quàm seipsos ostentare; ut denique simpliciter purèque scribant,

et literas seu Græcas seu Latinas, perinde ac si Græci essent aut Romani, tractare discant. Mea fuit hæc semper sententia; sed mos gerendus erat recentiorum scriptorum consuetudini, ab adolescentulo præsertim, qui non alios ducere, sed ipse ducem sequi, deberet.

Hæc lectoribus plerisque omnibus satisfactura esse confido; nec verò me fugit nonnullos homines, qui pertenuēs Gallorum libellos lectitare consueverint, totum hoc opus esse reprehensuros, quòd scilicet Latinè sit conscriptum, et præcipuè quòd Græcos quosdam versiculos ausus sim contexere. Grave crimen et vix ferendum! quod tamen haud vereor confiteri: fateor me sermone Latino esse usum, ut ab omnibus in Europâ gentibus legerer; fateor me librum versibus conspersisse, ut lectores varietate rerum allicerentur; fateor me in Latinis Horatii, Ovidii, Virgilii, Phædri, in Græcis, Theocriti, Anacreontis, Callimachi, *numeros* (vim et copiam non dico) imitatum fuisse, feliciter necne alii judicent; fateor denique, ut habeant quod multò magis reprehendant, Hebræa quædam nostra atque Arabica subjungi; Persica etiam, si jubeant, proferre possumus. Quòd si Galli, homines, ut scimus, delicatissimi, temeritatem hanc nostram excusare noluerint, illud pollicemur, nos, si quid aliud in posterum scripserimus, patriâ linguâ usuros esse, quam seduiò ediscant velim, si nostra legere cupiant;

quòd si *Dani, Ruffi, Germani, Poloni, Hungari,* idem hoc factitaverint, profectò prius canesceamus, quam tot sermones difficiles ac dissimiles didicerimus, cum una solummodò nobis suffectura sit, modò Latinè scribendi consuetudo fautores invenerit, et *Romanorum* sermo *reipublicæ*, ut dicitur, *literariæ* communis permanferit. Ad alias linguas quod attinet, certè, si nihil præter utilitatem spectemus, non est omnino necessarium vel Græce vel Arabicè scribere, cùm in subselliis nostris ac fori cancellis ne Demosthenes quidem aut ipse Mohammedes, si reviviscerent, intelligerentur à populo; sed cum nihil sit ad memoriam confirmandam aptius, aut ad linguas condiscendas magis conferat, quam stylum exercere, nescio cur versùs aut orationes, utcunque eæ sint inutiles atque imperfectæ, in linguâ quâlibet contexere vetermur: epistolas nimirum ad doctiores in exteris regionibus viros mittere, persæpè nobis usu venit, quas satius est elegantes esse atque urbanas, quàm nudas et impolitas. Quid alii fecerint, nescio; ego multa me Latinè scripsisse confiteor, multa Græcè, multa etiam Gallicè; nec vereor affirmare, siqua mihi sit in linguis ediscendis facilitas, ab hac eam exercitatione et profectam esse et promotam. Quæ cùm ita sint, mirari satis nequeo, quare vir eruditus, *Ernestus*, et ille, non minùs in geometriæ ac philosophiæ studiis, quam in literarum elegan-

tiis versatus, *Alembertus*, tantoperè laborare videantur, nequis posthac Græcè et Latinè poemata aut politioris doctrinæ libros contextat. Quo tandem sermone uti debet is, qui poetico se ingenio inflammari sentiat? Num Gallico? at sermo ipse à poesi est alienissimus. Num Anglico? at in unâ tantum insulâ legetur, et uno fortasse seculo. Nec verò cuivis persuadere velim, ut peregrinis sermonibus usque eò studeat, donec linguæ obliviscatur suæ, aut horas eas omnes, quas patria atque amici suo jure sibi vindicant, adeò tenui atque umbratili studio impendat; sed interdum, varietatis aut honestæ relaxationis causâ, Latinum vel Græcum etiam carmen componere si quis rectè possit, cur irrideatur non video. Equidem *Alemberti* libellum, qui inscribitur *de recentiorum scriptorum Latinitate*, bis terve perlegi, nec tamen in eo quidquam probatum inveni, nisi id, de quo nemo sarius disputaverit, *recentiores scilicet, cum Latine scribant, non tam purè ac perfectè scribere, ac si M. Tullii et Virgilii temporibus Romæ floruissent, nec veterum nos linguarum elegantias æque perspicere ac si Romani essemus*; præclarum sane αἰσιμα sed vix dignum, quod tanto argumentorum apparatu probaretur! Sermonis Latini suavitatem non sentimus, ut Romani; sed ita tamen sentimus, ut delectemur: cur ideò, cùm tantæ sint in vitâ molestiæ, unâ hac delectatione careamus? Quod au-

tem asserit vir ingeniosissimus, se dubitare, an quisquam è recentioribus philologis, quantum inter Virgilii et Lucani *numeros ac modulationem* intersit, sentire possit; id à tanto viro dici mirabar, ab illo præsertim, qui tam bellum de Musicâ scripserit opusculum, cùm nemo sit, in Britannîâ nimirum, qui non tantam sentiat inter *Æneidis* et *Pharfaliæ* versûs discrepantiam, quantam inter mollissimam puellæ Neapolitanæ cantionem, ac lacrymosum fidicinæ Lutetianæ ululatum: sed non mirabar ampliùs, cùm viderem ab eodem scriptore *Ruei* nescio cujus hexametros quosdam citatos, quos *Virgilianos* ille putat, nos verò ne *Statianos* quidem. Non luçtabimur tamen pluribus verbis; sufficiet suam cuique sententiam esse; nobis, nostram: illud autem oramus; ut, quoniam ipse *Alembertus* ab aliis magni nominis viris dissentire solet, nos quoque à se, omninò sine iracundiâ, sed non sine dolore, dissentientes æquo animo patiatur.

Utrum verò Gallis aut Gallorum amatoribus opus hoc nostrum sit placiturum, solliciti parùm sumus; dummodo civibus nostris, et nobilissimæ, quæ nos aluit, *Academiæ*, in quorum honorem et cœpti sunt et perfecti, labores nostri arriserint; quid enim aliud optamus, quàm ut illis jucunda sint et utilia, quæ et adhuc perfecimus et facturi sumus in posterum? Illud dolet, quòd literis humanioribus cogimur

vale dicere: dolet autem? nonne potiùs lætari decet, eum nobis patere vitæ cursum, quo meliùs et efficaciùs oppressos levare, miseris opitulari, tyrannidem avertere poterimus? Si enim quæeratur, Ecquis hominum sit *maximus*? Ille, inquam, qui *optimus*: si rursùs interroger, Quis optimus hominum sit? respondeam, Is, qui de humano genere fit optimè meritus. Utrum verò per literarum studia, per mutas artes, per molliores animi lusùs, de hominibus tam bene mereri possimus, quam agendo, laborando, eloquendo, isti viderint, qui ita se in studiis abdunt, ut nihil inde ad patriam aut cives commodi perveniat: equidem haud puto. Satis jam in umbrâ prolusisse videor; nunc in pulverem atque aciem vocor. Quid de me fortuna statuerit, ignoro; illud scio, nihil à me ardentius expeti, quàm, provectâ tandem ætate et excurso spatio, ad Academiæ dilectissimos recessûs, tanquam ad portum, confugere; ubi non inertia, quam natura mea haud patitur, sed otio honesto perfrui potero, et studia hæc diù intermissa recolere, quæ me curriculum hoc forense, in quod sum statim ingressurus, ulterius prosequi non finit.

POESEOS ASIATICÆ
COMMENTARIORUM

PARS PRIMA.

CAPUT I.

Asiaticos ferè omnes Poeticæ impensius esse deditos.

INSTITUENTI mihi de Poesi Asiaticâ differere, prima sese offert Hebræorum poesis, verbis splendida, sententiis magnifica, translationibus elata, compositione admirabilis, origine tandem, quod de nullâ aliâ dici potest, verè divina. Laudare tamen Vates illos Sanctissimos, &, quanta sit in eorum carminibus cum elatio dicendi, tum etiam pulchritudo, exponere, nec mihi sanè erit facile, nec lectori necessarium. Opus enim *de Sacrà Poesi* absolutissimum, nemo est, opinor, in his studiis versatus, qui non perlegerit; nemo, cui non summam admirationem attulerit cùm argumenti dignitas, & eruditi auctoris singulare iudicium, tum Latini sermonis venustas ac nitor.

Humilius equidem argumentum mihi tractandum proposui; sed difficultatis, sed laboris plenissimum. Etenim è fontibus reconditiorebus, ac propè obstructis, haurienda est materia; revocandi sunt in lucem Poetæ, quorum opera obscuravit vetustas, & quorum pœnè memoriam delevit oblivio. Præterea, refutandi sunt imperitorum hominum sermones, debellandi errores, minuenda opinionum perversitas. Itaque, ut Varronis utar verbis, “ non mediocres tenebræ
 “ in sylvâ, ubi hæc captanda; neque eò, quò
 “ pervenire volumus, semitæ tritæ; neque non
 “ in tramitibus quædam objecta, quæ euntem
 “ retinere possunt.”

Aggredior scilicet de iis gentibus disputare, quarum poësin reformidant fastidiosæ *Europæorum* aures. Nos enim translationes mitigare solemus, ac lenire; *Asiatici* verò, temerè & incitatiùs exaggerare: nos studemus ut verecundæ sint, & quodammodo se faciliè insinuent metaphoræ; illi, ut violente irruant: nos, ut sint politæ, nitidæ, venustæ, nec longè ductæ; illi res pervagatas & in medio positas transvolant, & interdum longissimè repetitas captant imagines, quas ad satietatem usque cumulant: *Europæi* denique poetæ in eo potissimùm laborant, ut jucundè, ut dilucidè scribant; *Asiatici*, ut vaste, ut luxuriose, ut dissolutè. Inde fit, ut,

si cùm *Arabum* ac *Persarum* carminibus comparatur elatissima Europæorum poësis (*Græcam* semper excipio), remissè protinus fluere, & quasi labi videatur,

*Ut lana tincta purpuram citrà placet,
At si contuleris eam lacernæ,
Conspectu melioris obruatur**,

sed hanc tamen Asiaticæ dictionis elationem, vix aut ne vix quidem percipiet is, qui interpretationes tantummodò leget: sua est enim linguis omnibus gratia, & quasi color proprius; sua porrò verborum series & collocatio, ac sententiarum junctura, quas si quis dissolverit, totam continuò distulerit suavitatem, totumque venustatis lumen extinxerit.

Asiaticorum igitur poemata legentibus, tenenda est eorum historia; perdiscendi sermones, quorum exquisitiores elegantiae sunt investigandæ, cognoscendi mores, disciplinæ, opiniones, fabulæ, proverbia; carmina demùm Persarum atque Arabum, *oculis & mentibus*, ut ita dicam, *Asiaticis*, legantè necesse est †.

Nec verò me latet nonnullorum hominum increbuisse sermonem, qui harum gentium po-

* Ovid. apud Quintil. *Instit.* lib. x. cap. x.

† Vide De Sacra Poësi, Prælect. vi. and vii.

efin incultam esse autumant, & horridam. Illis abundè erit, ut spero, in hoc opusculo responsum, fatisque probatum, ea ipsa poemata, quæ injucunda & impolita temerè dici solent, delectare potiùs atque allicere incredibili varietate et copiâ. Vere mihi video esse dicturus: tametsi majestatem Homeri, suavitatem Theocriti, magnificentiam Pindari, Apollonii elegantiam, Sophoclis vim, Euripidis facilitatem, Æschyli audaces figuras, Anacreontis hilaritatem, Ibyci ardorem, Stesichori gravitatem, mollitiem Alcmanis, venustatem Bacchylidis, neminem unquam scribendo consequi posse censendum est; negari tamen non potest, quin *sue* sint poetis *Asiaticis*, à naturalibus eæ quidem rebus deductæ, proprietates; *sui*-que pulchritudinis colores, ad quorum laudem poësis *Europæa* haudquaquam accedit.

Neque enim abesse potest, quin ii poetæ lætissimis abundant imaginibus, qui versentur inter amœnissimos campos, lucos, hortulos; qui deliciis atque amoribus toti vacent, qui tandem in iis regionibus commorentur, ubi solis nitor cœlique serenitas rarè nubibus obscuratur; ubi summâ florum ac fructuum ubertate cumulata natura luxuriat quodammodò & quasi lascivit; ubi denique (ut vetus ait poeta)

*Segetes largiri fruges, florere omnia,
Fuentes scatere, herbis prata convestier *.*

Ac nemo ferè est, qui nesciat plurima poëseos ornamenta ex imaginibus rerum naturalium derivari: maximam autem *Perfidis* partem, totamque eam *Arabiam*, quæ est à veteribus primùm *Felix* nominata, feracissimas regiones, ac deliciarum omnium abundantissimas, esse scimus.

Arabia verò ea, quæ *Deserta* vocatur, rerum earum plena est, ex quibus formidinis ac terroris depromantur imagines, quæque adèd ad *elationem* dicendi sint longè omnium aptissimæ: sæpe igitur in *Arabum* antiquorum carminibus, heroes inducuntur incedentes

———*Viâ altâ atque arduâ
Per speluncas saxis structas, asperis, pendentibus,
Maximis; ubi rigida constat crassa caligo.*

Ob has præcipuè naturæ proprietates, & ob hanc vivendi consuetudinem, *Arabas Persasque* imaginibus, tum *venustis* tum etiam *elatis*, abundare arbitror, idèdque poeticam, quæ his imaginibus potissimùm constat, studiosissimè colere.

Hoc argumentum ad reliquas etiam gentes *Asiaticas* transferri potest, quarum scilicet ulla

* Apud Cic. *Tuscul. Quæst. lib. i.*

ad nos pervenit cognitio : sed juvat opinionem nostram exemplis illustrare, & pauca de *Sinenfium*, *Indorum*, *Tartarorum*, aliorumque, poesi antè dicere, quàm ad Arabum sylvas, & uberimos Persarum hortos, accesserimus.

In *Sinenfium* linguâ, quæ, si magno scriptorum gregi * fides habenda sit, est omnium copiosissima, volumen extat pervetustum, quod partes complectitur quinque, & *Sbi king* vocatur : trecentas hic liber *Odas* continet de moribus, officiis, virtutibus ; quæ eximiam habere dicuntur numerorum dulcedinem, imaginum venustatem. Una ex his *Odis*, quæ mihi valdè arrisit, citatur à *Confucio*, Platone illo, si ita dicere liceat, *Sinenfium* ; cujus † opera gravissima *Oxonii* asservantur. Carmen ipsum, Latinis versibus utcunque redditum, libet subjungere : verba *Sinica*, & versionem fidam, separatim addamus necesse est, propter novas literarum formas, quas æneæ tabulæ incidendas curavimus.

Vides ut agros dulce gemmatos lavet
Argenteus rivi latex ;
Virides ut aura stridulo modulamine
Arundines interstrepant !
Sic, sic ameno cincte virtutum choro,
Princeps, amabiliter nites.

* Du Halde. Fourmont. Couplet. &c.

† In Archiv. Bodl. A. 1. fol. 7. p. 2.

*Ode Sinica
Antiquissima?*

Vol. II. pa. 7.

<i>verendus</i>	<i>ceu</i>	<i>est</i>	<i>Vide</i>
喧	如	有	瞻
	<i>qui radit</i>	<i>decorus</i>	<i>illius</i>
兮	咏	斐	彼
<i>est</i>	<i>ceu</i>	<i>virtutibus</i>	<i>aqua</i>
有	如	君	淇
	<i>gemmas elatus</i>	<i>Princeps noster</i>	<i>vivum</i>
斐	瑟	子	湊
<i>virtutibus</i>		<i>ceu</i>	<i>virides</i>
君	今	如	采
<i>Princeps</i>	<i>Sagar</i>	<i>qui secut</i>	<i>arundines</i>
子	個	切	竹
<i>in sinem</i>		<i>ceu</i>	<i>juvante</i>
終	兮	如	猗
<i>non (ejus)</i>	<i>celebris</i>	<i>qui limat</i>	<i>luxuriant!</i>
不	赫	居	猗
<i>Passe unus</i>		<i>ebur</i>	<i>sic</i>
可	兮		
<i>oblivisci</i>	<i>O quam</i>		
諠			

Citatur in Confucii libro qui dicitur Tu Hui.

大學

Ode Sinica
Antiquissima.

Fol. II pa. 6.

verendus!

吟
兮

est

有
斐
君

virtutibus

君子

Princeps;

予

in finem

終

non (qu.)

不

Possumus

可

adiri. ci.

諠

ceu

如

qui radit

戾

ceu

如

qui polir

瑟

gemina;

瑟

clatus!

今

Sagax!

猗

兮

兮

celebris!

赫

兮

兮

O quam

est

有

decorus

斐

virtutibus

君

Princeps

noster:

子

ceu

如

qui secat,

切

兮

ceu

如

qui limat

砻

兮

砻

ebur,

Fide

瞻

illius

彼

aquor

淇

riveri

澳

兮

蔚

arundines

兮

竹

juvande

猗

兮

luxuriant!

猗

(sic)

猗

Citatur in Confucii libro qui dicitur Tā Hio.

大學

Ut maximo labore, & arte maximâ
 Effingit artifex ebur,
 Sic ad benignitatem amica civium
 Blandè figuras pectora.
 Ut delicata gemmulam expolit manus
 Fulgore lucentem aureo,
 Sic civitatem mitium gaudes tuam
 Ornare morum lumine.
 O quàm verenda micat in oculis lenitas!
 Minantur & rident simul;
 O quanta pulchro dignitas vultu patet,
 Et quantus incessu decor!
 Scilicet amœno, cinctæ virtutum choro,
 Princeps, amabiliter nites.
 Annon per omne, Veris instar, seculum
 Memoria florescet tui*?

Egregium hoc est vetustatis monumentum;
 floruit enim princeps, qui à poetâ Sinico lauda-
 tur, circiter octingentos ante Christum annos:
 docet porrò, similitudinibus à sculptore eboris,
 & gemmarum politore ductis, quàm remoto
 seculo gens ea ingeniosissima elegantiores artes
 coluerit.

Nec pauciora in sermone *Indico* scripta sunt
 poemata†; sed Indi recentiores, post Mogolo-
 rum *دوداغتياں* à Timuri nepotibus instauratam,
 Perficè omninò scribunt, ideoque sunt *Perfis*
 subjungendi. Dicendi genere utuntur elato &

* Vid. *Couplet* Scienc. Sin. pag. 10.

† Vid. Catal. MSS. in Bibl. Reg. Paris. in quâ etiam Carminum
 Sinicorum *Shi king* servatur exemplar.

magnifico, vel potius abutuntur; quod ex verbis quibusdam (licet subinfulsis) intelligere possumus, quos contexuit Indus quidam, ex illorum ordine qui *Bramanes* appellantur. Hic enim, singularis cum dignitatis tum eruditionis virum laudare instituens, carmen composuit; quo patronum in cælum effert, & verbis hisce tumidis ac ridiculis alloquitur:

*Utcunque celeris terga sonipedis premas,
Agitata subito terra contremiscere;
Oc̃toque elephantes, vasta mundi columnas,
Sub impetu ascendentes incurvescere.*

Astabat tum fortè, cum hæc recitarentur, *Bernierus* medicus*, vir in primis doctus, & jucundus scriptor, qui illo tempore commorabatur in *Indiâ*. Is, insulsam hominis irridens adulationem, dixit in aurem Principi, quo utebatur perfamiliariter, “ Cave igitur sæpius
“ equum conscendas, princeps, ne miseri po-
“ puli tam crebris terræ motibus pessimè mul-
“ tentur.” Tum ille comiter, “ Ob hanc rem,
“ inquit, in lecticâ † plerumque vehi soleo.”

Qualis tamen fuerit veterum Indorum, in regione *Coromandelicâ* habitantium, poësis, planè nescimus. Extat certè quidem vetustissimus li-

* Vid. Bernieri *de Statu Imperii Mogulici* Librum.

† Lecticâ) Indoſtanicè پالکین vulgò *Palanquin*.

ber Indicus, per totam Asiam collaudatus, quem Arabes *Calila wa Demna* vocant, & quem in omnes ferè Europæ linguas redditum habemus. In eo summam gravitatem & sapientiam non defidero; sed prorsus ei deesse videtur poeticus ille flos & color: quod ex interpretatione fidâ docti cujusdam Arabis intelligi potest, quâ nihil exilius, nihil pressius, nihil à poesi magis alienum. Postea verò Persicus interpres, & deinde Turcicus, mirificos addebant cincinnos, ut ita loquar, & pigmentorum colores.

Tartarorum etiam poetæ, post receptam apud eos Mohammedis religionem, linguis utuntur Arabicâ & Persicâ; nec dubito quin sit illis excellum ac vehemens ingenium, licet paullo horridius: quod perspicui potest ex duobus illis in libro *Zafar nama* versibus, quibus invictus ille Tartariæ rex, Timurus, milites suos ad acriter dimicandum dicitur incendisse:

بزم مردان عرصه رزمست و عشرت داد و کبر
باد خون دشمن و جام دما دم تیغ و تیر

hoc est ad verbum, *Locus computationis fortium virorum est belli campus; lætitiæ autem cantus, pugnantium clamores; vinum, sanguis hostium; pro crateribus verò, gladiis ac spiculis identidem utuntur.*

Afferit porro scriptor gravissimus, Ibn Arabshah, “Incolas *Corasmiae* & *Sogdianae* pariter
 “esse poeticæ deditos, sed his illos esse præ-
 “stantiores; adeò ut in urbe eorum præcipuâ,
 “pueruli etiam in cunis delicatissimis vocibus
 “& cantioni finitimis vagiant*.”

Armenis quoque & *Syris*, non dubitari potest, quin sui fuerint poetæ. In Kircheri de Musica libro versûs quidam citantur, in Armeniaco sermone, non inveniunt; & ab Herbeloto laudatur Syrus nescio quis, qui Homeri poemata dicitur patriâ linguâ elegantissime reddidisse. Perpaucâ tamen, reor, vel in hoc vel in illo sermone

* Hist. Timur. pag. 28. كسح

واهل خوارزم كاهل سهرقند في اللطافة
 وانضل من اهل سهرقند في الحشمة والظرافة
 يتعانون المشاعرة والادب ولهم في فنون
 الفضل والمحاسن اشياء عجب خصوصا في
 معرفة الموسيقى والانغام ويشترك في ذلك
 الخاض منهم والعام ومما هو مشهور عنهم ان
 الطفل في المهد منهم اذا بكى او قال آه فان
 ذلك يكون في شعبة دوكاه *

Nimis hæc sunt facillia, quam ut interprete egeant. Ultima vox ex Persica, Musica propria. Vid. etiam Herbel. Bibl. Orient. pag. 1001.

extant carmina ; nam, cùm Mohammedani omnes ferè Christianorum, in *Asiâ* commorantium, libros combusserint, sacerdotes, plùs æquo superstitioni, eos tantummodò è flammis eripere voluerunt, quos ad religionem & sacras disciplinas spectare arbitrarentur *.

Idem *Æthiopibus* arbitror contigisse ; quorum linguam haud vereor inter *Asiaticas* numerare, u'pote quæ sit Arabicæ simillima, & ex *Asiâ* sine dubio oriunda.

Cæterùm in *Æthiopum* fermone paucissima mihi videre contigit poeseos specimina. Sæpe à Ludolfo citatur *Æthiopicum* poema *de Fastis*, five, ut ipse ait, de rerum cœlestium ac terrestrium laudatione, quod nec injucundum esse videtur, nec inelegans ; &, tametsi multus sit fortassè & nimius in miraculis denarrandis poeta, in eo tamen ardor quidam ἔνθους, ac vis ingenii illucescit ; præterea carmen suum lætis iis imaginibus ornat, quibus tota ferè dictio *Asiatica* collustrari solet. Versûs quosdam ex hoc poemate, *Latinè* adumbratos, apponam ; sed literæ *Æthiopicæ*, quippe minus elegantes, & vix dignæ cognitu, omitti sine dispendio possunt :

* Stephanus Petrus, patriarcha Antiochenus, ad Huntingdonum Italicè scribens, hæc habet : *I nostri libri sono andati tutti sotto l'acqua e fucchi, e, mancando chi scriva di nuovo, li libri antichi sono andati sempre scemando; e non si son conservati per lo più, se non i libri ch'erano necessari per il culto della santissima religione.*

Nunc immitis hyems fugit,
 Nec fonantibus agri
 Molles rigrantur imbribus.
 Tu, qui pratula floribus
 Suave-olentibus ornas,
 Qui lucida regis fydera,
 Flores fac roseos tui
 Colligamus amoris,
 Fructûsque pietatis novos;
 Ac, dum per virides apis
 Dulcè murmurat hortos,
 Jucunda delibans thyma,
 Da, suavi mihi carmine, ut
 Diligentior illâ
 Laudes tuas enuntiem.

Fuit etiam Æthiops quidam, quo familiari-
 ter utebatur Ludolfus, & cui poeticum ingenium
 non videtur defuisse. Scripsit is elegiam in obi-
 tum Principis Ernesti, qui puer admodum cessit
 è vitâ; &, pulchritudinem pueri laudans, ait,

Vultûs nitore vicit ille beryllon.

deinde copiosius,

Filo crinis erat pulchrior aureo,
 Quod Indicus bombyx vomit;
 Et lunâ enituit splendidior gena,
 Cùm rara tingat nubila *.

Haud scio an multi è poetis Græcis, qui

* Vid. Ludolf. Æthiop.

Lyrici appellantur, inter *Asiaticos* non sint numerandi; quorum alii in Asiaticis insulis, alii in ipsâ Asiâ, *Minori* scilicet, nati sint, & qui Arabum ac Persarum poetis videantur esse per similes, non metris solum & compositione, sed figuris etiam, & poematum argumentis. Ideoque, tametsi in hoc libro de iis præcipuè poetis, qui vel Arabicè vel Persicè scripserunt, institui differere, tamen haud alienum erit eorum poësin cum Græcâ identidem comparare, si qua inter eas singularis affinitas intercedere videatur.

Abundè hæc, ut puto, ostendunt quantum Asiaticæ gentes poeticam coluerint; quantum verò aliis gentibus Arabes ac Persæ præstent, in iis, quæ deinceps sequentur, capitibus, spero me uberrimè demonstraturum. *Turcis* etiam sua dabitur laus, sed hi Persas nimis fervili more, ut Romani Græcos, imitantur.

Satis arbitror doctiori cuivis esse notum, Arabes ita fuisse huic arti deditos, ut de re qualibet versûs funderent ex tempore, mediocres eos quidem plerumque, sed nonnunquam sanè pulcherrimos; quod minùs videbitur admirandum iis, qui considerent cùm metrorum facilitatem, tùm sonorum similium in illorum sermone abundantiam. Hæc autem res apud illos ita frequens erat, ut plurimus etiam nunc habeant voces quibus *artem versuum subito com-*

ponendorum significant*. Exempla sunt innumera: unum solummodò atque alterum subjiciam.

Primum in libri *Shekerdân* capite decimoquarto narratur. Ipsius auctoris verba apponam: "Ibam, inquit poeta *Almosadhal*, regem "*Arrasbid* salutatum; apud quem calathus erat "*rosarum* plenus, & puella formosa, erudita, "*poeticæ* peritissima. Ad regem itaque accessi; "*dixit autem, Fac audiam, O Mosadhal, brevem* quendam *rosæ* similitudinem. Recitavi "*igitur ex tempore, Similis est puellæ* genæ, "*quæ, dum suaviatur eam amatoris labium, rubore* suffundi incipit.

"Tum interpellavit puella, eodem metri genere,

"*Similis est potiùs genæ meæ, cum me provocet* "*Arrasbidi manus ad dulces amoris lusus*†."

* &c. بدبهاً & ارتحالاً & اقتراحاً *

† قال المفضل دخلت علي الرشيد وبين يديه طبق ورد وعنده جارية مليحة ادبية شاعرة وقد اهديت اليه فقال يا مفضل قل في هذا الورد شيئاً يشبهه فقلت كانه خد المحبوب يقبله ثم الحبيب وقد ابداه خجلاً

Bellissimi videbuntur hi versûs lectori Arabicè scienti; & pulchræ profectò sunt similitudines cùm poetæ tum poetriæ: eandem comparisonem innuit, cùm *de flore illo verecundiæ* loquatur, venustus poeta Lycophronides, cujus versiculos (etsi Græcas sententias Latinis immiscere admodum displiceat) ob eximiam dulcedinem citabo:

Ουτε παιδος ἀρρεϊϋν,
 Ουτε παρθενων των χρυσοφορων,
 Ουτε γυναικων βαθυκολπων,
 Καλον το προσωπον,
 Ἄλλα κοσμιον πεφυκει,
 Ἡ γαρ αἰδως ανθος ἐπισπειρει*.

Alterum hujus rei exemplum in libro quodam incerti auctoris me legisse memini. “ Formo-

فقلت الجارية

كانه لون خدي حين يدفني
 كف الرشيد لامر يوجب الغسل
 فقال الرشيد قم يا مفضل اخرج فان هدة
 المباحثة قد هيجتنا فقم خرجت وارخيت
 الستور دونني

Vide etiam Herbel. in voce *Dhohak*.

* Apud Athenæum lib. xiii.

“ fam ac doctam adolescentulam quidam è po-
 “ etis illustrioribus diligebat. Puella vicissim
 “ eum ita unice amabat, ut nunquam, nisi unà
 “ adefset amicus, lætaretur. Die quodam in
 “ febrim incidit puella, &, jam propè sopitâ
 “ ægritudine, in lectulo dormivit. Tum ami-
 “ cus, qui antea cubiculum non reliquerat, la-
 “ vatum ibat. Illa expergefacta, ubi esset ami-
 “ cus, percontata est. Dicebant famuli in bal-
 “ neo esse: ea verò chartulam afferri iussit, &
 “ hos scripsit versiculos, quos illicò ad poetam
 “ misit:

يا عاشقي لو كنت عاشقاً لما
 فضحتك عندي محنة الأيام
 فوالله ما انصفت في شرع الهوي
 انا في الحِمَامِ وانت في الحِمَامِ

“ *Ab, anime mi, si verè me amares, non te for-*
 “ *tunæ iniquitas à me disjungeret: profectò haud*
 “ *æqua mihi tecum pars amoris est; ego in ipsâ*
 “ *morte verfor, tu in balneo te oblectas.”* Ubi
 observandus est non illepidus, ut Asiatici pu-
 tant, verborum lusus, vox enim *bimâm* mortem
 significat, *bammâm* verò, balneum.

“ Poeta versûs amicæ legit; aliquantulum
 “ chartæ illachrymavit; tum rescripsit ex tem-
 “ pore:

ولم ادخل الحمام قصدي تنعبي
 فكيف ونار الوجد بين جوانحي
 ولكنني لم يكفني فيض الدمعي
 دخلت لآبكي من جميع جوارحي

“ Non ided intrabam balneum, ut me oblectarem :
 “ quomodo enim? dum ignis desiderii in pectore
 “ meo ardet : sed non mihi satisfecit lachrymarum
 “ effusio; idcirco intrabam, ut ab unoquoque mem-
 “ bro flere possem.”

Veniamus ad Persas. Ii vero quàm studiose poeticam excoluerint, & quanti eam æstimârint, intelligi potest ex ingenti poetarum multitudine, qui in Perside floruerunt, ad quorum opera percurrenda hominis vitam vix arbitror suffecturam. Illi, pulcherrimâ usi translatione, pro *versus facere* dicunt *margaritas necere*; quemadmodum in illo Ferdusii versiculo

که بر نوک الماس در سفته ام
 در بحر دانش همه رفته ام

*Siquidem calami acumine adamantino margaritas
 nexi; in scientiæ mare penitus me immerfi.*

Turcæ, ut suprà dictum, Persas sequuntur, imò, sæpè ita fidè, ut verbum de verbo red-

dant. Sed * Alcæum, † Archilochum, ‡ Bacchylidem, § Anacreontem, alios, permultis in locis imitatus est Horatius: Latina tamen non minori cum voluptate quàm Græca legimus. Multi sunt prætereà versûs Turcici, qui, è Persicis non redditi, videntur esse valdè belli; velut illi, quibus Imperatoris Soleimanni laudatur iustitia, liberalitas, fortitudo:

کهسه ایامنده اتہز یای دن غیری فغان
 کهسه دوراننده گج چکیز انگ الا کہان
 یوق زماننده یتیم انگ مگر درعدن
 یوقدر ایامنده خونین دل مگر مشک ختن

* Lib. i. Carm. ix. *Vides ut altā flet, &c.*

Alcæus, Τει μὲν ὁ Ζεὺς, ἐν δ' ὄρανῳ μέγας
 Χειμῶν, πεπαγασιν δ' ὕδατων ῥοαί.

Et quæ sequuntur. Item Carm. xiv. *Et malus celeri faucius, &c.*
 Alc. apud Heracl. Pont.

Τὸ μὲν γὰρ ἐνθεν κυμα κυλινδεται, &c.

† In Epodis passim.

‡ Lib. i. Carm. xv. *Pastor cūm traheret, &c.* “ Hæc inquit
 “ Porphyrio, à Bacchylidis Cæssandrâ sumuntur.”

§ Lib. i. Carm. xxiii. *Vitas hinnulco me similis, &c.*

ANACREON.

Ατε νεῖρον νεοθῆλη
 Γαλαθνον θ', ὅς ἐν ὕλῃ
 Κροσσος ἀπολεῖφθεις
 Ἄπο μητρος ἐπιοθῆ.

Illo regnante nullus est auditus gemitus, nisi arcus tinnientis; illo regnante nihil curvum, præter arcum, inveniri potuit; illo rege, nullus præter Adeni unionem, fuit pupillus; illo imperatore, nulum, præter Khoteni moschum, cor sanguineum extabat.*

Nec solùm poetica esse videmus Asiaticorum ingenia, verùm etiam linguæ eorum sunt ad poemata accommodatissimæ; dissimiles eæ quidem inter se, sed suo quæque in genere præstans. Suavitatem Persica, ubertatem ac vim Arabica, mirificam habet Turcica dignitatem: prima allicit atque oblectat; altera sublimiùs vehitur, & fertur quodammodò incitatiùs; tertia elata est sanè, sed non sine aliquâ elegantia & pulchritudine. Ad lusûs igitur & amores sermo Persicus, ad poemata heroica & eloquentiam Arabicus, ad moralia scripta Turcicus videtur idoneus.

Philosophorum omnium post renatas literas (Magnus ille noster Newtonus perpetuò excipitur) princeps, Verulamius, opus egregium fore rebatur *de variis linguarum proprietatibus* tractationem †. Ait enim, idque verissimè, “Ex populorum sermonibus mores eorum atque ingenia accuratissimè dignosci posse.” Quod verò asserit Vir admirabilis de Græcorum ac

* Vide Præfationem elegantem libri *Humaiûn Nama*. Et Herbel. in voce *Khoten*.

† De Augm. Scient. vi. 1.

Romanorum linguis, nempe *hos verba composita valde reformidare, illos vocum compositionibus in primis delectari*, id transferri ad Persarum atque Arabum sermones rectissimè potest; unde colligimus Persas *artibus*, Arabes *rebus gerendis* fuisse aptiores; “Artium enim, inquit ille, distinctiones, verborum compositionem ferè exigunt; at res & negotia simpliciora verba postulant.” Deinde hos graves ac severos esse cognoscimus, illos luxuriosos, voluptuarios, dissolutos; quod illi in compositione redundant ac diffuant, hi contra breves sint, casti, enucleati, pressi; raro effundantur, neque abutantur verborum copiâ, & sæpe uno verbo sensa dilucidius exponant, quam nos pluribus sententiis.

Exemplo sit *Motanabii*, poetæ nobilissimi, versiculus, quo puellæ describit pulchritudinem:

بدت قهراً ومالت غصن بان
وفاحت عنبراً ورنّت غزالاً

hoc est, *Tanquam luna enituit, & tanquam ramulus myrobalani delicatè se inflexit; & ambari odorem habuit, hinnuleique tenerum aspectum.*

Constitutum est Græcos, etiam in hac re, ad Arabum laudem proxime accedere; sic enim,

five Pherecrates, five auctor fabulæ, quæ *Perſæ* inſcribitur :

Ω μαλαχας μεν ἑσθρων, ἀμπνεων δ' ὑακινθοι,
Και λαλων μελιλωτινον, και ροδο προσεστρωας,
Ω ριλων μεν ἀμαρακον, προσκινων δε σελινων.

Nihil certè his verſibus dulcius, nihil venuſtius. Sed verſiculi illius Arabici, cum ſummâ brevitate conjuncta, elegancia linguâ Latinâ exponi nullo pacto poteſt ; ſi dicamus enim,

Non vitis illâ flexa delicatior,
Non clarius lunæ jubar,
Non dulcis aura balfami fragrantior,
Non hinnuli oculus blandior.

quàm inconcinna hæc ſint cum illis comparata !

Sed de poeſi Aſiaticâ *in genere* ſatis multa. Nunc ad eam *ſpeciatim* tractandam accedimus ; ac primùm de Arabum, Perſarum, ac Turcarum poeſi, quatenus ad verſuum formam & ſtructuram attinet, eſt differendum.

PARS SECUNDA:

De poematum Asiaticorum formâ.

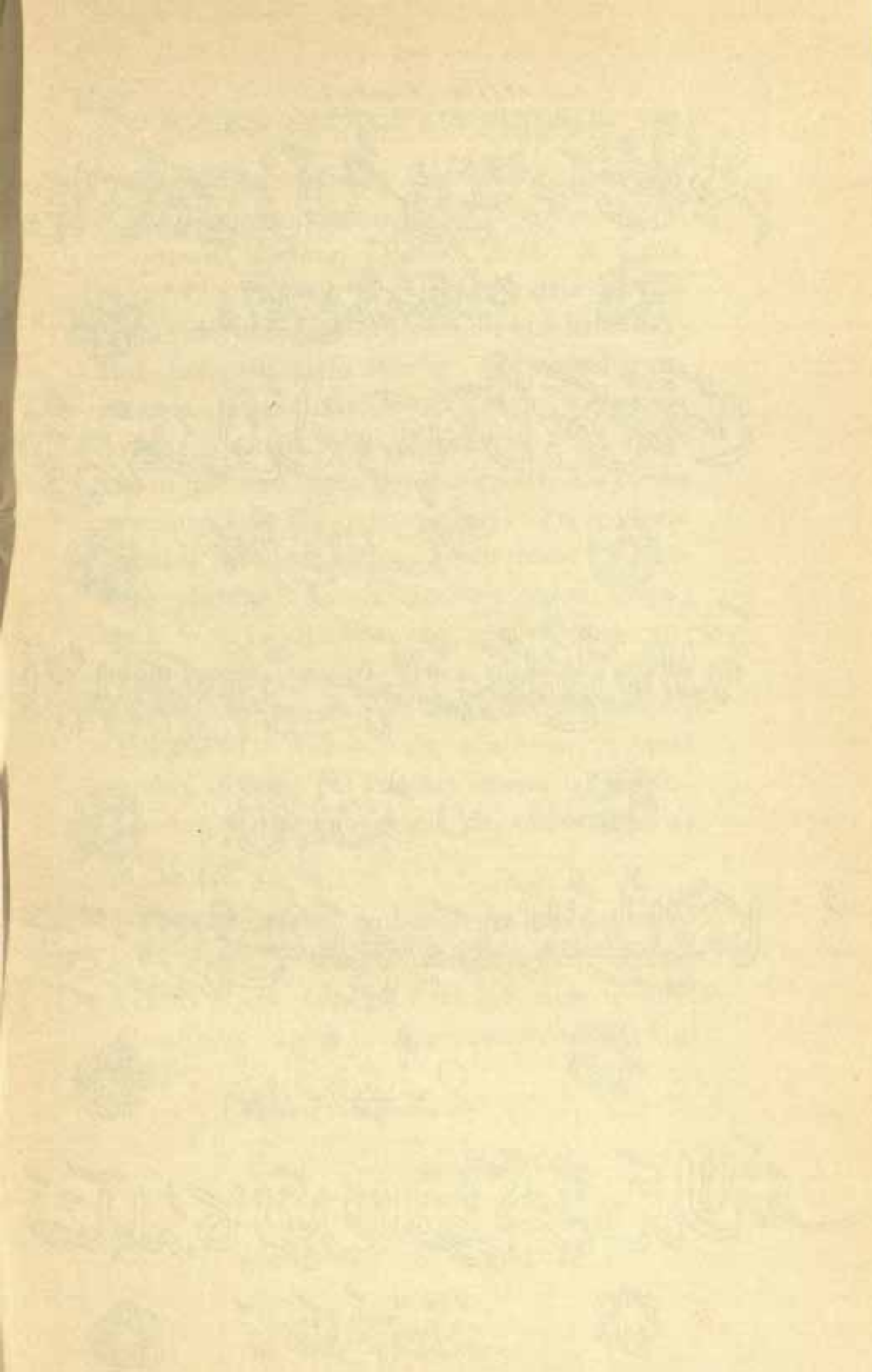
CAPUT II.

العروض

SIVE

De metris Asiaticis.

ASIATICI carminis naturam ac leges tractaturus, videor mihi quodammodò in dumetum quoddam esse delapsus, in quo nihil est aut suave aut jucundum. At ne qua tamen res, quæ ad *poesin Asiaticam* pertinet, intacta à me relinquatur, exponam in hoc capite, quam brevissime potero, varia *metrorum* genera, quibus tum Arabes ac Persæ, tum etiam Turcæ utuntur; & quoniam in hoc sermone *Europæos* alloquor, utar vocabulis in *Europâ* cognitis, ne peregrinis durisque vocibus lectores deterream; quod illos fecisse video, qui idem argumentum antea tractaverunt. Quis enim intelligere potest quid hæc velint: “*Aruda secunda Hadbd-
bata* est; cui duæ competunt *Darbæ*, prima

وَعَادَ لَنَا كَيْدُ السُّرُورِ بِمَنْزِلِهِ مِنْ حِلَاذِكِ

وَالْحَلَقُ عَقْدُ مُنْصَدِّهِ

فَتِي عَرَضُ لَوْ زِلْ سَهْرٍ وَتَنَاوُلُ حِكْمِي عَرَفْتِ

فَاللَّوْنُ وَالطَّيْبُ مُحَمَّدُ

لَدْخُلُ حِكْمِي النَّسِيبِ لَطَافٌ وَخَلْقُ أَرَانَا إِلَهِي

بَلْ هُوَ أَرْبِيدُ

يُقَصِّرُ فِكْرِي فِي مَدِجِ صَفَائِهِ فَاُنْشِئِ الْأَهْلَا

فِيهِ وَنُشِيدُ

فَصَابِلُهُ كَالرَّحْلِ وَالْقَطْرِ كَثْرَةً وَرَمَالُ الشَّرَى

وَالْقَطْرُ لَا يَتَعَدَّدُ

“ *Hadbdbata*, secunda *Hadbdbata Damrata*.
 “ Quaternario *Aruda* unica est sana, cui *Darbæ*
 “ quatuor, *Raflata*, *Dbailata* Nuda, & Kata-
 “ ta * ?” Profectò hæc legenti cuivis tam ob-
 scura videbuntur quàm Hannonis in fabulâ Flau-
 tinâ personati oratio *Punica*. Sed nos ad argu-
 mentum, magis dilucidè tractandum, veniamus.

Magna est in poesi Asiaticâ metrorum varie-
 tas, in quâ ne Græcæ quidem cedit: hoc tamen
 præcipuè interest, quod Arabes & Persæ plures
 habeant syllabas longas quam breves, Græci
 verò pluribus utantur brevibus quàm longis;
 unde fit, ut tribrachyn, proceleusmaticum, pri-
 mum pæona, aliosque pedes volubiles, quibus
 Græci tum poetæ tum oratores delectantur,
 Asiatici in versibus non adhibeant. Apud
 Arabes, si literâ (ut vocant) *immotâ* syllaba ter-
 minetur, longa semper est, sin minus, brevis;
 ut كَادَ *kād*, ب *bē*.

Pleræque voces, quibus de re metricâ utun-
 tur Asiatici, à tentorio translatae sunt, propter
 similitudinem quandam inter ædificium tentorii,
 & versuum structuram, quemadmodum illa Pin-
 darica,

Χρυσεας ὑποσασαντες εὐ-
 τειχει προθύρω θαλάμῳ
 Κιονας, ὡς εἰτε θαχτον μεγαρων
 Παξόμεν—& quæ sequuntur.

* Vid. Clerici *Prosd. Arab.* pag. 72.

Sic versum بيت seu *domum* vocitant, & hemistichium مصراع seu *januam*; syllabam longam, & pyrrichium longæ temporibus æqualem, *chor-das* nominant, iambum & choreum, *paxillos*. Hæc autem imago, quæ non est sanè injucunda, à communi Arabum نومادون seu *campestrium* vitâ depromitur.

Sequitur ut de pedibus poeticis differam. *Puri* igitur pedes sunt vel dissyllabi,

Pyrrichius	فَعْ	fää.
Iambus	فَعْلْ	fääl.
Trochæus	فَعْلْ	fälä.
Spondæus	فَعْلَنْ	fälän.

vel trisyllabi,

Anapæstus	فَعْلَنْ	fäilön.
Bacchius	فَعُولَنْ	fäülön.
Amphimacer	فَاعِلَنْ	fäilön.
Amphibrachys	فَعُولْ	fäülö.
Antibacchius	مَفْعُولْ	mäfulö.
Molossus	مَفْعُولَنْ	mäfulön.

Pedes *compositi*, seu potiùs *numeri*, sunt

Pæon secundus	مُعَاعِلٌ	mōfāilō.
Pæon tertius	فَعِلَاتٌ	fāilātō.
Pæon quartus	فَعِلْتَنٌ	fāilātōn.
Epitritus primus	مُعَاعِيلُونٌ	māfāilōn.
Epitritus secundus	فَاعِلَاتُنٌ	fāilātōn.
Epitritus tertius	مُسْتَعِيلُنٌ	mōstāfīlōn.
Epitritus quartus	مُعُولَاتٌ	māfūlātō.
Diiambus	مُعَاعِلُنٌ	māfāilōn.
Dichoreus	فَاعِلَاتٌ	fāilātō.
Antispæstus	مُعَاعِيلٌ	māfāilō.
Choriambus	مُسْتَعِيلُنٌ	mōstāfīlān.
Ionicus à majori	مُسْتَعِيلٌ	mōstāfīlā.
Ionicus à minori	فَعِلَاتُنٌ	fāāilātōn.

Habent præterea duos pedes compositos; alterum, ex iambo & anapæsto, alterum ex anapæsto & iambo. Haud sum nescius pedem dochimum ex bacchio & iambo componi, ut *reipublicæ*; sed, quoniam aliud vocabulum non

occurrit, duos illos pedes dochimos nominabo.
Est igitur

Dochimus prior مُعَاعَلَتُنْ möfāälätön.

Dochimus secundus مُتَعَاعَلُنْ mötäfäilön.

qui dochimo veterum sunt numero syllabarum
æquales, temporibus non valdè dispares.

Nunc de carminum generibus five البحور di-
cendum est: ea sunt sedecim.

الطويل *Longum*, Epitritobacchiacum.

المديد *Extensum*, Trochæocreticum.

البسيط *Expansum*, Iambocreticum prius.

الوافر *Copiosum*, Dochimeum prius.

الكامل *Perfectum*, Dochimeum secund.

الهزج *Lyricum*, Epitriticum.

الرجز *Tremulum*, Iambicum.

الرملي *Breve*, Trochaicum.

السريع *Velox*, Iambocreticum secundum.

المنسرج *Mobile*, Iambotrochaicum.

الخفيف *Leve*, Trochæoiambicum.

المضارع *Simile*, Antispasticum.

المقتضب *Concissum*, Choriambicum.

المجثث *Amputatum*, Ionicum.

المتقارب *Conjunctum*, Bacchiacum.

المتدارك *Consequens*, Creticum.

Prima species constat ex bacchio & primo epitrito quater repetito; sed in quartâ & octavâ sede recipere potest diiambum, ut

˘˘˘ | ˘˘˘˘ | ˘˘˘ | ˘˘˘˘

Amator | puellarum | miser sæ | pè fallitur

Ocellis | nigris, labris | odoris, | nigris comis.

& in octavâ bacchium, ut

˘˘˘ | ˘˘˘˘ | ˘˘˘ | ˘˘˘˘

Amator | puellarum | miser sæ | pè fallitur,

Ocellis | nigris, blandâ | que vocis | loquelâ.

Interdum verò in locis imparibus admittit pro bacchio amphibrachyn, in quarto diiambum, ut

˘˘˘ | ˘˘˘˘ | ˘˘˘ | ˘˘˘˘

Legenda, | puer, rosa est : | Aprilis | adest,
adest !

Legenda, | puer, rosa est : | Corinna | rosas
poscit.

interdum in primâ sede spondæum recipit, in secundâ & sextâ antispastum, ut

˘˘˘ | ˘˘˘˘ | ˘˘˘ | ˘˘˘˘

Phyllis | comas pulchra | renoda | bat aureas ;

Hylas hanc | videns igne | calebat | Dei alati.

Nonnunquam etiam in primâ sede trochæus invenitur, ut

˘˘ | ˘˘˘˘ | ˘˘˘ | ˘˘˘˘

Ridet | amatores | Corinna; ah! | cave, cave.
 Amator | puellarum | miser sæ | pè desperat.
 Hujus generis est Tarasæ elegia, seu secunda,
 ut vocatur, *Moallaca*, ut

وفي الحيّ احوي ينغض المرد شادن مظاهر
 سطي لؤلؤ وزبرجد

“ In tribu autem erat hinnulus fuscus habens
 oculos, qui recentes baccas decussit,
 “ Exhibens duo fila margaritarum & smarag-
 dagorum.”

˘˘˘˘ | ˘˘˘˘ | ˘˘˘˘ | ˘˘˘˘
Waf'lbai | iabwayan | fodbo'lmerd | ashadinon.

˘˘˘ | ˘˘˘˘ | ˘˘˘˘ | ˘˘˘˘
Modhaber | ofimthalu | luinwa | zabargidin.

Secunda species constat ex epitrito & amphimacro, sequente epitrito, ut

˘˘˘˘ | ˘˘˘ | ˘˘˘˘

Inter umbras | arborum | sic jacentes
 Dulce carmen | barbito | succinamus.

in tertiâ & sextâ sede pro epitrito amphimacrum admittit,

˘˘˘˘ | ˘˘˘ | ˘˘˘˘

Inter umbras | arborum | sic jacens
Dulce carmen | barbito | succinis.

& interdum in sextâ spondæum,

--- | --- | ---

Inter umbras | arborum | sic jacens
Dulce plectro | succinis | carmen.

& in tertiâ ac sextâ anapæstum,

--- | --- | ---

Inter umbras | arborum | virides
Dulcè plangis, | dum nemus | resonat.

Nonnunquam penitùs mutatur versus, & in
primo, tertio, quarto & sexto loco ionicum à
minori recipit, in secundo & quinto anapæstum,
ut

--- | --- | ---

Miserorum est | nec ama | re puellas,
Neque blandæ | Veneri | dare ludum.

aut pro ionico dichoreum, pro anapæsto amphimacrum,

--- | --- | ---

Nunc bibamus, | O boni, | nunc amemus,
Nunc canamus | ad lyram | suave carmen.

Tertia species constat ex epitrito tertio, & amphimacro quater repetitis, si tetrameter est versus: in quartâ & octavâ sede anapæstum recipit,
ut

---v- | -v- | ---v- | vv-

Vobis cano, | virgines, | vobis cano, | pueri,
Jucundius | nil amore | est, pulchrius | ve pio.
& in octavâ spondæum,

---v- | -v- | ---v- | vv-

Vobis cano, | virgines | vobis cano, | pueri,
Jucundius | nil amore, | aut pulchrius | nil est.
Versus trimeter quatuor habet epitritos, & duos
amphimacros, ut

---v- | -v- | ---v-

Vobis cano, | virgines, | vobis cano,
Jucundius | nil amore | est mutuo.
qui etiam in tertiâ & sextâ sede molossus ad-
mittit,

---v- | -v- | ---

Vobis cano, | virgines | formosæ,
Jucundius | nil amore | est puro.

Nonnunquam pro epitrito tertio diiambum ha-
bet, pro amphimacro anapæstum, ut

vv- | vv- | vv- | vv-

Per arbores | Philome | la, blanda avis, | quid
ait?

“ Ubi est merum | nitidum? | rosæ, fides, | ubi
sunt?”

aut in primo, tertio, quinto, & septimo loco

choriambum habet, in secundo & sexto creticum, in quarto & ultimo anapæstum, ut

--- | --- | --- | ---

Alma Venus, | parvuli | mater amo | ris, ades,
Sit facilis | jam mihi, | fit mihi ami | ca, Chloë!
vel pro choriambō pæona quartum admittit, ut

--- | --- | --- | ---

Amor habet | dulce mel, | sed habet idem |
aloën,

Leviter is | mella præ | bet, aloën | cumulat.

Porrò versus trimeter in ultimâ sede recipit interdum diiambum, ut

--- | --- | ---

Vobis cano, | virgines, | vobis cano,

Jucundius | nil amo | re mutuo est.

aut choriambum,

--- | --- | ---

Vos alloquor, | virgines, | vos alloquor,

Jucundius | nil amo | re est tenero.

aut quartum pæona,

--- | --- | ---

Vos alloquor, | virgines, | vos alloquor,

Jucundius | nil amo | re tenero est.

Nonnunquam verò & in tertio & in sexto loco bacchium habet, ut

---|---|---

Vos alloquor, | virgines | venustæ,
Jucundius | nil amo | re puro est.

Ad hoc genus pertinet *Tograi* elegantissimum
carmen, ut

تنام عني وعين النجم ساهرة
وتستحيل وصبغ الليل لم يحل

“ Dormis me relicto; at stellæ oculus non
dormit:

“ Et tu mutaris; at noctis color non mutatur.”

---|---|---

Tenâmo án | níwaci | nonníjmifa | hiraton

---|---|---

Watástahei | lo wafib | golleili lam | yaholi.

Nos quoque sumus eodem genere usi, in tri-
bus versiculis Arabicis, quos olim exercitationis
gratiâ adolescentuli composuimus:

إذا نسيم الصبا يدب في الشجر
الم يجب نشق المشوم والثمر *
سيول زرق من الريضان قد دعبت
فاحت بها نفحة الريحان والزهر *
فيا غزالي إذا تنول لي القدح
يا شاب ريحك شبّ نشوة السكر *

id est ad verbum,

*Cùm lenis zephyrus inter arbores subrepat,
Annon secum affert moschi, & pomorum odorem?
Cœrulei rivuli ex hortulis ludentes saliunt,
In quibus dulcis ocimi & florum odor afflatur:
Sic, O puella binnuleo similis, cùm poculum mihi
affers,
Tuus balitus, amica, vini odorem auget atque
accendit.*

Observe in ultimo versu lusum verborum شاب
& شب quorum posterius cùm *adolescere*, tum
etiam *accendere* significat.

Quarta species ex priore dochimo constat
sexies repetito, si trimetri sunt versiculi, si di-
metri, quater, ut

~~~~~|~~~~~|~~~~~

Genis roseis, | nigrisque oculis, | nigrisque
comis,

Amore facis | tepere meum, | Corinna, sinum.

&

~~~~~|~~~~~

Venusta puel | la, tarda venis;

Parata rosa est, | parata chelys.

Trimetri in tertio & sexto loco admittunt bac-
chium, ut

~~~~~|~~~~~|~~~~~

POESEOS ASIATICÆ COMMENTARIIL

Venuſta puel | la, tarda venis | ad hortum,
Parata lyra eſt, | paratus odor | roſarum.

& in primo vel choriambum, ut

˘˘˘˘ | ˘˘˘˘˘ | ˘˘˘

Pulchra puel | la, tarda venis | ad hortum,
Parata lyra eſt, | paratus odor | roſarum.

vel moloſſum, ut

˘˘˘˘ | ˘˘˘˘˘ | ˘˘˘

Phryne pul | chra, tarda venis | ad hortum,
Parata lyra eſt, | paratus odor | roſarum.

vel amphibrachyn, ut

˘˘˘˘ | ˘˘˘˘˘ | ˘˘˘

Chloë me | a, tarda venis, &c.

vel etiam creticum, ut

˘˘˘˘ | ˘˘˘˘˘ | ˘˘˘

Pulchra ami | ca, tarda venis, &c.

Dimetri in ultimâ ſede epitritum primum re-
cipiunt, ut

˘˘˘˘˘ | ˘˘˘˘˘

Puella venuſt | a, tarda venis,

Parata lyra eſt, | merum, flores.

Nonnunquam hoc carminis genus in ſingulis
locis, excepto tertio & ultimo, (ubi ſæpiùs eſt
bacchiuſ) primum epitritum admittit, ut

~~~~~|~~~~~|~~~~~

Amatores | puellarum | misellos
Ocellorum | nitor multos | fefellit.

nifi hi versiculi potiùs ad sextam speciem pertinent; certè eodem metro utitur *Hafez*, poeta Persicus, in illo carmine,

حوشا شیراز و وضع بی مثالش
خداوندا نگهدار از زوالش

*Ab dulcem urbem Schirazum! & situm ejus
eximium!*

O Deus, banc urbem à ruinâ defende!

interdum verò recipit diiambum, ut

~~~~~|~~~~~|~~~~~

qui versûs sunt iambici puri trimetri catalectici;
velut illi Horatiani,

*Trabuntque siccas machinæ carinas:
Nec prata canis albicant pruinis.*

sed Arabici puriores sunt,

منازل لقرتنا قفار
كانها رسومها سطور

Menázilón | lekártaná | kifâron
Cáinnamá | rofúmohá | sothúron.

nonnunquam verò fiunt antispaſtici trimetri catalectici, ut

~~~~~|~~~~~|~~~~~

Chloë pulchra, | venis tarda ; | parantur
Scyphi, vina, | lyra, unguenta, | corollæ.

Ad hanc speciem pertinet admirabile illud
Abi' lola carmen,

اعن وخذ القلاص كسفت حالا
ومن عند الظالم طلبت مالا

*An è celeri camelorum gressu robur eorum cog-
noscis ?*

An è tenebris divitias petis ?

----|-----|---

Aán wakhd'il | kiláficasfhaf | tahála

----|-----|---

Waminindadh | dhalámithalab | tamála.

Quinta species ex dochimis secundis constat:
sunt autem versûs vel senarii, ut

Tria grata sunt | animo meo, ut | melius nihil,
Oculi nigri, | cyathus nitens, | roseus calyx.

qui in ultimâ sede ionicum minorem admittunt

Tria grata sunt | animo meo, ut | melius nihil,
Oculi nigri, | cyathus nitens, | rosa fulgens.

vel spondæum, ut

Tria grata sunt | animo meo, ut | melius nihil,
Oculi nigri, | cyathus, rosarum | hortus.

interdum in tertio & sexto loco anapæstum habent, ut brachycatalectici sint dochimeï,

vvvv- | vvvv- | vv-

Tria grata sunt | animo meo, | Glycere,

Oculi nigri, | roseus calyx, | cyathus.

vel quaternarii, qui nonnunquam syllabâ longâ ita augentur, ut fiant hypercatalectici,

vvvv- | vvvv- | -

Tria grata sunt | animo meo,

Oculi nigri, | cyathus, rosæ | flos.

nonnunquam ionicum minorem in ultimâ sede habent, ut

vvvv- | vvvv-

Tria grata sunt | animo meo,

Oculi nigri, | rosa, vinum.

Dicitur etiam hoc carminis genus recipere in singulis locis vel epitritum tertium, vel diiambum, ut fiant versûs iambici trimetri acatalectici; sed hi ad septimam speciem seu *carmen tremulum* referendi sunt. Porro ad hanc speciem pertinere dicuntur versûs choriambici, ut

منزلة صم صداها وعفت

ارسها ان سيلت لم تجب

Ménzilatón | sámmafadá | háwaafát

Arfomohá | ínfoilát | lámtoigibí.

*Manſio, cuſus Echo ſurda eſt, & delentur
Veſtigia, ſi interrogetur, non reſpondet.*

Senarii denique verſûs in quartâ fede tertium
epitritum, in ultimâ moloffum poſſunt admit-
tere, ut

~~~~~|~~~~~|~~~~~
~~~~~|~~~~~|~~~~~

Tria grata ſunt | animo meo, | Glycere mea,
Vinum nitens, | oculi nigri, | flos halans.

Quaternarii verò in ultimo loco recipiunt epi-
tritum tertium & longam ſyllabam, ut

~~~~~|~~~~~|
~~~~~|~~~~~|

Tria grata ſunt | animo meo,
Oculi nigri, | vinum, roſæ | flos.

vel diiambum & longam, ut

~~~~~|~~~~~|
~~~~~|~~~~~|

Tria grata ſunt | animo meo,
Oculi nigri, | merum, roſæ | flos.

vel choriambum & eandem, ut

~~~~~|~~~~~|
~~~~~|~~~~~|

Tria grata ſunt | animo meo,
Oculi nigri, | vina, roſæ | flos.

vel etiam moloffum ſine longâ, ut

~~~~~|~~~~~
~~~~~|~~~~~

Tria grata ſunt | animo meo,
Oculi nigri, | flos, vinum.

Sexta species constat ex epitritis primis:
Versûs sunt plurimùm quaternarii, ut

~~~~~|~~~~~

Puellarum | doli multos

Fefellerunt | amatores.

qui in ultimo loco bacchium recipiunt,

~~~~~|~~~~~

Puellarum | doli multos

Fefellerunt | amantes.

& in locis imparibus diiambum,

~~~~~|~~~~~

Vide ut doli | puellarum

Fefellerint | amatores.

vel in omnibus præter ultimum antispastum,

~~~~~|~~~~~

Rosæ, vina, | lyra, unguenta,

Decent hæc vi | ridem ætatem.

Recipiunt tandem in primâ fede vel molossum,

~~~~~|~~~~~

Nympharum | doli multos

Fefellerunt | amatores.

vel creticum,

~~~~~|~~~~~

Virginum | doli multos
Fefellerunt | amatores.

vel antibacchium,

Nymphæque | doli multos
Fefellerunt | amatores.

Hoc genere frequentissimè utuntur poetæ Ly-
rici, ut Hafiz in isto carmine,

اگر ان ترک شیرازی بدست ارد دل مارا
بخال هندویش بخشم شهرتند و بخارارا

*Si Turca Shirazia manu suâ cor meum accipe-
ret, nævo illius nigro darem urbes Bokharam
& Samarcandam (vel Maracandam, ut
Curtio placet).*

Septima species est iambica: & constat ex
epitrito tertio sæpiùs continuato; sunt autem
versûs vel trimetri,

---v--- | ---v--- | ---v---
---v--- | ---v--- | ---v---

Fontesque lym | phis obstrepunt | manantibus,
Somnos quod in | vitet leves | pastoribus.
qui in ultimâ fede aut bacchium admittunt,

---v--- | ---v--- | ---v---
---v--- | ---v--- | ---v---

Fontesque lym | phis obstrepunt | manantibus,
Somnos quod in | vitet leves | puellis.
aut molossus,

---v--- | ---v--- | ---v---
---v--- | ---v--- | ---v---

Fontesque lym | phis obſtrepunt | manantibus,
Somnos quod in | vitet leves | paſtori.

Interdum verò ſinguli pedes in choriambos mu-
tantur,

---|---|---

Jane pater, | Jane tuens, | dive biceps,
O cate re | rum fator, O | principium.

Septim. apud Terentian.

ſed ex ſolis choriambis conſtare debent, nam, ſi
admiscetur dochimus, ad quintam ſpeciem per-
tinent: nonnunquam in pæonas,

---|---|---

Nitida te | roſa monet, | Glycerium,
Nimia ne | tibi ſuper | biâ fiet.

nonnunquam in diiambos; ut puri ſint iambici
trimetri,

---|---|---

Phaſelus il | le quem vide | tis, hoſpites,
Ait fuiſ | ſe navium | celerrimus. *Catull.*

ut in illis Arabicis,

يدب عن حريمه بسيغه

ورمحه ونبله ويحني

Yadóbbo añ | harcímihí | beſeíſihí

Warómihí | wanáblihi | wayahtomí,

vel dimetri, ut

---|---

O carminum | dulces notæ,
Quas ore | fundis melleo! *Incert.*
vel trimetri catalectici,

---|---|---

Floresque nu | bes irrigant | odoros.
Sunt etiam dimetri catalectici,

---|---

Suavesque ri | dent horti.
Præterea apud recentiores quosdam poetas ver-
sus est brevissimus; qui ex uno epitrito constat,

Ut prisca gens
Mortalium.

Hac etiam specie utitur Hafiz, ut in illo venus-
tissimo carmine,

چون بلبلان نزول کنیم اشیان گل

Chún búlbulán | nezúl kuneím | áshiani gúl.

Tanquam luscinia in roseum nidum descendamus.

Species octava est trochaica: & epitritum se-
cundum sæpe continuatum habet. In versu se-
nario pes tertius est catalecticus, ut

---|---|---

Cras Dione | jura dicit, | virgines,
Ipsa gemmis | purpurantem | pingit annum.

& nonnunquam etiam sextus,

---|---|---

Cras Dione | jura dicit, | virgines,
Purpurantem | pingit annum | floribus.

quaternarii sunt vel acatalectici,

---|---|---|---

Ver novum, ver | jam canorum est; cras
amet, qui | nunquam amavit.

vel catalectici,

---|---|---|---

Ver novum, ver | jam canorum; | vere nu-
bunt | alites.

Interdum in paribus locis recipiunt creticum,

---|---|---|---

Ver canorum est, | ver novum, | vere nu-
bunt | alites.

Nonnunquam in ultimâ sede ionicum minorem
habent,

---|---|---|---

Alites can | tant amores; | pulchra ridet |
rosa in horto.

Mutantur præterea in senariis singuli pedes in
ionicos, præter tertium, qui anapaestus est,

---|---|---

Miserarum est | neque dulci | lavare
Mala vino, | neque amoris | dare ludum.

vel in ditrochæos, tertio cretico,

---|---|---

Feriatu | est amor, pu | ellulæ,

Iussu | est in | ermis ire, | nudus ire.

Interdum secunda & quinta sedes in tertium
pæona vertuntur, tertia verò in amphimacrum,

---|---|---

Vere grato | modulantur | alites,

Perque sylvas | resonantes | dulcè cantant.

Est verò ubi pes tertius amphimacer fit, sextus
verò anapæstus,

---|---|---

Cras Dione | jura dicit, | virgines,

Ipsa gemmis | pingit annum | nitidis.

Nona etiam species est iambica: constat ex
epitritis tertiis, sequente vel cretico,

---|---|---

Fontesque lym | phis obstre | punt | garrulis,

Somnos, quòd in | vitet puel | lis leves.

vel, in ultimâ sede, spondeo,

---|---|---

Fontesque lym | phis obstre | punt | garrulis,

Somnos quòd in | vitet mihi | .dulces.

vel in tertiâ & sextâ, anapæsto,

--- | --- | ---

Fontesque lym | phis obftrepunt | querulis,
Somnos quod in | vitet leves | pueris.
vel moloffo, ut in verfu dimidiato,

--- | --- | ---

Fontesque lym | phis obftrepunt | manantes.
Interdum verò pro epitritis diiambos admittit,
ut

--- | --- | ---

Vale, Pria | pe, debeo | nil tibi,
Jacebis in | ter arva pal | lens fitu.
vel choriambos,

--- | --- | ---

Alma Venus, | diva potens, | huc ades,
Linque Paphon, | linque Cypri | fylvulas.
vel pæonas quartos,

--- | --- | ---

Nitida te | rofa monet, | ne, Chloë,
Nimia fit | tibi colo | ri fides.

Verfûs pariter dimidiati pro epitritis diiambos
habent, & in ultimâ fede bacchium,

--- | --- | ---

Phafelus il | le quem, boni, | videtis.
vel in primâ, choriambum,

--- | --- | ---

Omnibus haud | idem est nitor | puellis.

Hujusmodi autem generis versûs etiam *Scanzantes* appellari possunt.

Decima species est ea quam Græci Ἀσυνάπτητος appellant; complectitur enim epitritos quartos inter tertios, qui pedes naturâ sunt dissociabiles,

--- | --- | ---

Dulces notæ, | quas blando ca | nis barbito,

Per sylvulas, | per virgulta, | perque nemus.

ubi in ultimâ sede choriambus est; recipit interdum pro tertiis epitritis, choriambos, pro quartis, dichoreos, & in sexto loco molossus habet,

--- | --- | ---

Diva potens, | diva suavis, | alma Venus,

Gratam Cypron | sperne, diri | ge huc cygnos.

aut pro tertiis, diiambos, pro quartis, antispastos, sequente choriambo,

--- | --- | ---

Phaselus il | le quem cerni | tis, hospites:

Phaselus il | le quem cerni | tis, pueri.

aut pro tertiis, choriambos, pro quartis, dichoreos,

--- | --- | ---

Diva potens, | diva suavis, | alma Venus,

Prata Cypri | sperne; linque | prata Paphi.

Interdum sunt pæonici; & quartum pæona in primo & quarto loco recipiunt, in secundo verò & quinto, pæona tertium,

~~~~~|~~~~~|~~~~~

Nimia ne | tibi fit co | lori fides,

Nitida te | rosa, Phylli | pulchra, monet.

Ad hanc speciem pertinere dicuntur iambici dimetri catalectici,

هل بالديار انس

Estne in domicilio aliquis?

Hál biddiári ánsó.

Lymphæ cadunt loquaces.

qui etiam pro bacchio molossum recipiunt,

~~~~~|---

Fontes strepunt | manantes.

Species undecima etiam est Ἀνυπαρτητος, & continet numeros iambicos inter trochaicos; id est, epitritos tertios inter secundos,

~~~~~|~~~~~|~~~~~

Ver novum, ver | jam floridum est, | jam canorum:

Vere concor | dant alites, | vere nubunt.

recipit tamen in tertiâ & sextâ sede amphimacrum,

~~~~~|~~~~~|~~~~~

Ver canorum, | ver floridum est, | ver novum,
Vere carmen | lætum canunt | alites.

vel in sextâ tantummodò, ut versus sit catalec-
ticus,

˘˘˘˘ | ˘˘˘˘ | ˘˘˘˘

Ver novum, ver | jam floridum est, | jam ca-
norum,

Vere carmen | lætum canunt | alites.

Admittit nonnunquam in secundâ & quintâ sede
diiambum, in reliquis ionicum minorem,

˘˘˘˘ | ˘˘˘˘ | ˘˘˘˘

Miserorum est | neque impigro | pede terram
Quatere, aut lu | dum amoribus | dare blandis.

vel pro secundis epitritis dichoreos habet, &
pro tertiis ionicos à majori,

˘˘˘˘ | ˘˘˘˘ | ˘˘˘˘

It puer co | mes vîrgini | bus, paratque
Spicula infci | is pectori | bus cruenta.

Interdum hi pedes variè inter se miscentur, ut

˘˘˘˘ | ˘˘˘˘ | ˘˘˘˘

Amarylli, | dulci lyrâ | modulare
Molle carmen | sub arbore | fusa sacrâ.

ubi quintus pes pæon secundus est; &

˘˘˘˘ | ˘˘˘˘ | ˘˘˘˘

Molle carmen | sub arbore | fusa sacrâ
Modulare, | dum sylvulæ | respondent.

Nonnunquam in tertio & sexto loco recipitur
anapæstus,

---v--- | ---vv--- | vv---

Jam puellæ | per hortulum, & | pueri
Lufitantes, | breves legunt | violas.

vel in sexto tantum,

---vv--- | ---vv--- | ---vv---

Ver novum, ver | jam floridum est, | jam ca-
norum

Vere cantu | dulci nemus | resonat.

Versus quaternarii sunt vel acatalectici,

---vv--- | ---vv--- | ---vv--- | ---vv---

Ver novum, ver | jam floridum est, | vere
amores | spirant leves.

vel catalectici, id est, in ultimâ sede bacchium
admittunt,

---vv--- | ---vv--- | ---vv--- | ---v---

Ver novum, ver | jam floridum est, | vere lu-
dunt | amoribus.

Species duodecima est antispastica, & constat
ex antispasto, sequente secundo epitrito,

---vv--- | ---vv--- | ---vv--- | ---vv---

Merum suave | jam bibamus, | melos dulce |
jam canamus.

sed in primo loco admittitur vel creticus,

---|---|---|---

Ad lyram | jam canamus, | merum dulce |
jam bibamus.

vel antibacchius,

---|---|---|---

Per prata | lusitantes | rosas fulgi | das legamus.

Ad hanc speciem pertinere dicuntur iambici &
trochaici puri ἀσυναντητοὶ,

---|---|---|---

Mihi placet | jam per omne | nemus canens |
lusitare.

ut in illo exemplo,

وقد ارايت الرجال فيها اري مثل زيد

Vidi autem homines, at neminem Zeido similem vidi.

Wacád arái | tórrijála | fanáarí | míthla Zeídin.

In hac specie versûs tantùm sunt quaternarii.

Species decimatertia partim trochaica est, par-
tim choriambica, ut

---|---|---|---

Audienda | virginibus | blanda carmina | et
pueris.

In primâ sede admittitur antispastus,

---|---|---|---

Canam suavi | ter pueris | mollibusque | vir-
ginibus.

Species decimaquarta tertium habet epitritum, secundo sequente,

--- | --- | --- | ---

Ver dulce, ver | jam canorum est, | læti
alites | vere nubunt.

In ultimâ fede admittit molossium,

--- | --- | --- | ---

Ver dulce, ver | jam canorum est, | & sylvu-
læ | respondent.

Item in locis imparibus diiambum recipit, in
paribus ionicum minorem,

--- | --- | --- | ---

Placet color | violarum, at | superbiùs | rosa
fulget.

Interdum in s. libus æqualibus ionicum majorem
habet,

--- | --- | --- | ---

Tanquam breve | lilium ve | nuptas tua | mox
peribit.

vel secundum pæona,

--- | --- | --- | ---

Monet rosa, | quàm caducus | nitor tui | fit
coloris.

Ob frequentem pedis ionicus usum, placet hanc
speciem ionicam vocare.

Species decimaquinta est bacchiaca, & vel
tetrametros habet versûs, qui constant ex octo

bacchiis, vel trimetros, qui sex. Hi versûs
apud Latinos in primâ sede molossus recipere
possunt, in reliquis, pæona, ut in Enn anâ fa-
bulâ personatus Thyestes,

Nolite, hos | pites, ad | me adire il | licò iflic.
apud Asiaticos verò sunt vel tetrametri acata-
lectici,

--- | --- | --- | ---

Puellas | amo de | licatas, | venustas,
Capillos | odoris | revinctas | corollis.

vel catalectici,

--- | --- | --- | -

Puellas | amo de | licatas, | venustas,
Capillos | odoris | revinctas | rosis.

vel brachycatalectici,

--- | --- | --- | -

Puellas | amo de | licatas, | venustas,
Capillos | odoris | rosis cinc | tas.

Interdum recipiunt etiam in unaquaque sede,
præter ultimam, amphibrachyn,

--- | --- | --- | ---

Bibamus, | amice, | canamus, | amemus,
Amœni | us est quid | amore | beato?

& nonnunquam spondeum in primâ sede,

--- | --- | --- | ---

Quis non | puellas | amat de | licatas
 Capillos | odoris | revinctas | corollis?

Interdum etiam in primâ trochæum, in quartâ
 iambum,

˘˘ | ˘˘˘ | ˘˘˘ | ˘˘˘

Ipse | puellas | venustas | amo
 Capillos | odoris | revinctas | coronis.

Versûs trimetri in tertio loco & in sexto, iam-
 bum habent,

˘˘˘ | ˘˘˘ | ˘˘

Puellas | venustas | amo
 Capillos | revinctas | rosis.

vel in tertio iambum, in sexto syllabam longam,

˘˘˘ | ˘˘˘ | ˘˘˘

Puellas | amo splen | didas
 Capillos | rosis cinc | tas.

Species ultima est *cretica*: tetrametri autem
 puri sunt, & ex octo constant amphimacris,

˘˘˘ | ˘˘˘ | ˘˘˘ | ˘˘˘

Quid petam | præfidi, aut | exequar? | quove
 nunc

Applicem? | quo rece | dam? arce & ur | be
 orba sum. *Vet. Poet. apud Cic.*

Trimetri vel puri sunt, ut

˘˘˘ | ˘˘˘ | ˘˘˘

Quid petam | præfidi, aut | exequar?

Quo rece | dam? arce & ur | be orba fum.

vel in tertio & sexto loco minorem ionicum recipiunt, ut

˘˘- | ˘˘- | ˘˘˘˘-

Quid petam | præfidi? | miseram me!

Nec mihi | gaudium, | neque spes est.

Nonnunquam finguli pedes, excepto primo, in anapæstos mutantur, ut sit versus propè anapæsticus, ut

˘˘- | ˘˘˘- | ˘˘˘- | ˘˘˘-

Hinnulo | similis | fugis, O | Glycere,

Tenero, | pavido, | gracili, | querulo,

Ad hanc speciem pertinent versûs spondaici, anapæsticis tempore æquales; cujusmodi est ille ab Ali, Mohammedis genero, * compositus,

ان الدنيا قد غرتنا واستهوتنا واستلهتنا

In nēddūnyā | kād ghārrātnā | wāstāhwātnā |
wāstālhātnā.

hoc est ferè ad verbum,

Vitæ splendor | nos decepit, | nos oblectat, |
nos delenit.

De Asiaticorum re metricâ vereor ne nimis loquaciter (cùm breviloquens esse instituissem)

* Vid, Clerici *Profed. Arab.* p. 148.

differviſſe videar; ſed me a propoſito abduxit argumenti varietas & copia. Exempla Arabica aut Perſica ſubjungere nolui, ne potiùs eruditionem plus æquo curioſam oſtentare, quàm lectoris aut delectationi aut utilitati conſulere, viderer.

Eſt autem ars metrica apud Arabes antiquiſſima: tametſi enim princeps de eâ libellum contextuit *Ferabidius*, ſeculo poſt fugam Mohammediſ ſecundo, tamen ante Mohammedem natum, & fortasſe à primâ gentis origine, poetas Arabia tulerat innumerabiles.

Atque in hoc loco de *Hebræi* carminis naturâ non alienum erit paucis diſſerere; ſiquidem ea eſt linguæ Hebrææ cum Arabicâ cognatio, ea poeſeos utriuſque gentis cùm in imaginibus, tum in figuris, ſimilitudo; ut nequeam mihi perſuadere, quin metra etiam Hebræa fuerint Arabicis perſimilia, niſi quòd Arabum verſiculi ſimiliter deſinant, veterum Hebræorum, non item; & hi quidem in eodem poemate diverſis carminum generibus uſi fuiſſe videantur, quod Pindarum cæterosque Lyricos feciſſe perſpicuum eſt. Itaque *analogiâ* ductus quaſdam poeſeos Hebrææ regulas deſcribere conabor, non eas quidem ut certas, ſed ut probabiles tantùm proponens; neque enim ſum neſcius plena eſſe errorum omnia, & in profundo demerſam latere Veritatem. Puto igitur eas ſyllabas, quæ aut

consonante, aut vocali, א, י, ו quiescente terminantur, ut בל *bāl*, בי *bī*, longas esse, quæ secus, ut ב *bē*, breves; sed in iis vocibus quæ vocalibus carent, tenendas autumo vocales Arabicas. Et quoniam Arabes dicunt نَفْسِي *nāfsī*, *anima mea*, eodem modo vocem Hebræorum נַפְשִׁי *nāfsī* efferre non absurdum videtur; utrum verò Hebræi *nāfsōn* pro *nāfs* dixerint, ut in verbis metiendis Arabes, id certè neminem unquam scitutum arbitror.

Statuam itaque hos esse pedes Hebræos,

Spondæum,	נַפְשִׁי	<i>nāfsī</i> .
Iambum,	צָדִיק	<i>sādīk</i> .
Trochæum,	} כּוֹכָבִים	<i>coūcā bīm</i> .
primæ syllabæ vocis,		
Pyrrichium,	} שְׂתָרַת	<i>sātā rāt</i> .
primæ syllabæ vocis,		
Anapæstum,	שְׂרָחַת	<i>sārābūt</i> .
Bacchium,	דְּרוֹשִׁים	<i>dērūsīm</i> .
Amphimacrum,	כּוֹכָבִים	<i>coūcābīm</i> .
Mollossum,	חַפְצִיבִים	<i>hāfzībēm</i> .

Ex quib. pæonas, epitritos, & reliquos, ut vocantur, *numeros*, facillimum erit componere. Equidem satis accuratè observavi *Jobi poematis* caput octavum & vicissimum, *Solomonis carmen*, unum atque alterum *Psalum*, *Jeremiæ* ὁπνυδία, *Mosis* & *Deboræ* carmina, & *Davidis* in obitum *Sauli* & *Jonathani* elegiam, (in qua bacchius

propè singula disticha claudere videtur,) & in
iis omnibus perspicuam vidi cum metris *Arabiciis*
analogiam. Age, legat quivis plures versûs
Arabicos,

ان اقود الجيش واحمل رايتي
للجيش يقدمهم كسي اصيد *
ليث يغامر الطعان كانها
يقم الرجال فنيق ملبد *

& deinceps totidem Hebræos *.

שאנת אריה וקול שחל
ישני כפירים נתעו :
ליש אבד כובלי כדף
ובני לביא יתפרדו :

summam inter eorum numeros ac modulationem
perspiciet similitudinem.

Sic elegantis hujus distichî,

שחורה אני ונאמה בנות ירושלם
כאהלי קדר כירוית שלמה :

*Fusca sum, at formosa, Solymitides,
Tanquam tentoria Kedari, tanquam aulae Sc-*
lomonis.

primum versiculum ad speciem secundam per-
tinere arbitror, ut

---|---|---|---

Sehureh a | ni vana | uhbenut ye | rufalem.
secundum verò ad quintamdecimam, seu *bac-*
chiacam, ut

---|---|---|---

Caahli | kedarca | yeriut | Solomeh.

hi enim versûs in ultimâ sede (ut dictum est)
recipiunt anapæstum. Quod attinet ad Psalmm
undecimum & centesimum, quem jam exposue-
runt duo eruditissimi viri, * alter seriò & satis
infelicitèr, † alter facetè & εἰρωνικῶς equidem
eundem inspexi, & nullus dubito, quin singuli
versiculi ad unam vel alteram harum sedecim
specierum referri facillimè possint. Sic versus
oñavus,

סְמוּכִים לַעַד לְעוֹלָם

עֲשׂוּיִם בְּאֵמַת וְיֶשֶׁד

Sēmūkīm | lěād | lěōlām

āsūīm | bēāmāt | vāyīsēr.

purus est bacchiacus, excepto, in secundâ sede,
iambo, qui pes, ut suprâ dixi, in hac specie
locum habet. Sed huic quæstioni, sine infinito
labore, & summo otio, quod mihi minimè sup-
petit, satisfacere non potero: sufficiet fontem

* Vide Harii Psalmos.

† Vide Metricæ Harianæ Confutationem Prælect. de Sacra
Poësi subiectam.

aperuisse, & novam rei metricæ Hebræorum investigandæ viam quasi digito monstrâsse.

Nec verò affirmare audeo (quo nihil arrogantius) Hebræi carminis naturam, quæ cæteros latuit, mihi solj innotescere. Quid enim, post inutiles tot doctissimorum hominum conatûs, effecturum me confidam? aut cur me pervenire posse sperem ad illud littus, ubi tot scriptores admirabiles naufragium passi sunt? Id solum innuere volui, cùm linguæ Hebræa atque Arabica sorores germanæ sint, verisimillimum esse eas, si quando iis poeticè loqui contigerit, iisdem numeris ac pedibus, & iisdem ferè metrorum generibus usas fuisse. Ac si cui versûs isti antispastici, pæonici, alique, solutæ orationi similiores esse videantur, is in mentem revocet, iisdem metris usos esse poetas eos, qui λυρικοι à Græcis appellantur, & “ quos, ut in Oratore “ ait M. Tullius, cùm cantu spoliaveris, nuda “ pœnè remanet oratio.” Quod si quis hujusmodi versiculos neget esse poeticos, eidem non videbitur Pindarus aut Bacchylides poeta.

His positis, sine quibus ea, quæ sequuntur, intelligi nullo modo poterunt, ad amœniora tandem poeseos Asiaticæ spatia veniamus.

CAPUT III.

القصيدۃ

SIVE

De Idyllio Arabico.

PERANTIQUUM & præcipuè *Arabibus* excultum poematis genus est, quod قصيدۃ *kasida* vocatur. Quod ad *kasidæ* formam attinet, primi versiculi similiter desinunt, & deinde per totum poema versûs pares similibus sonis terminantur: debet autem poema modicæ esse magnitudinis; rarò enim aut plura quàm centum disticha complectitur, aut pauciora quàm viginti: sunt tamen nonnulla quæ septem tantùm continent, velut * illud de laudibus collegii cujusdam, cui præfuit vir eximiè doctus, *Abu Hanîfa*.

فلها به فضل علي الاقران
 ما بان في الاغصان فضل البان
 قد انبت الرحيم في محرابها

* Sheridan, cap. .

زهراً كدّر قلايد العقيان *
 فكانه كسري انوشيروان قد
 وضعوا عليه التاج في الايوان *
 لو لم تبت وابو حنيفة شيخها
 ما شبهت بشقایف النعبان *
 خير يطوف بهضر بحر علومه
 حتي كان الناس في الطوفان *
 يثني اليها العلم فهي زمامه
 وابو حنيفتنا الامام الثان *
 وغدت له في البحث كل طريقة
 نسبت الي التحقيق والاتقان *

- “ Ei autem (*collegio*) ob hunc (*virum*) tanta
 “ est præ cæteris excellentia, quanta inter
 “ ramos enitescit præstantia myrobalani.
 “ Succrescere facit Deus in sancto ejus recessu
 “ florem, qui auri puri monilia obscura
 “ reddit.
 “ Tanquam esset (Persarum rex) *Cosri Anushir-*
 “ *van*, cui in palatio corona imponitur.
 “ Nisi ita staret, essetque præses ejus *Abu Ha-*
 “ *nifa*, non esset cum anemonis (*ob eximiam*
 “ *pulchritudinem*) comparatum.
 “ Felicitur *Ægyptum* circumdat mare doctrina-

- “ rum ejus, adèò ut populus diluvio inun-
 “ detur.
 “ Flectitur in illud (*collegium*) doctrina, est au-
 “ tem tanquam habena ejus, & Abu Hanifa,
 “ sacerdos noster, eam flectit.
 “ In disputationibus autem singuli cursùs ad ve-
 “ ritatem investigandam, & pernoscendam
 “ scientiam referuntur.”

Hoc tamen statui potest: ea carmina quæ ex paucioribus quàm viginti constant distichis, si amores, lusùs, ac delicias continent, esse inter Odas recensenda, at si laudationem, si vituperium, si præcepta moralia, si quid heroicum, si quid tandem funebre & luctuosum complectuntur, ad horum poematum, seu *kafidarum* classem, referri posse. Atque hæc poematis species elegiæ nostræ nec undequaque convenit, nec est tamen prorsùs dissimilis. Hoc autem inter eam & elegiam maximè videtur interessè, quod hæc in amore aut tristitiâ plerumque versetur, illa verò intra nullius argumenti limites restringatur, sed vel præcepta, vel querimoniam, vel laudationem, vel delicias ac lusùs, vel vituperationem possit complecti. Sed mos erat perpetuus antiquis Arabum poetis, aut ab amoribus poema ordiri, aut amorum descriptionem medio poemati aptè intexere; deinde equum aut camelum describere, quo vecti ad amicarum tentoria ac-

cederent; & postea ad argumentum præcipuum uberiùs tractandum properare, donec per suavem rerum varietatem carmen deducentes, lapsu quodam molli & æquabili, in clausulam quasi subito caderent. Hæc autem mihi attentè consideranti, videtur hoc poematis genus Εἰδυλλίω Græcorum mirificè congruere. Sic *Abîl Olæ* nobilissimum illud poema in laudem principis Sâïd, Theocriti Ἐσκωμῶ εἰς Πτολεμαῖον convenit; nisi sit potiùs ob audacissimas figuras & crebras à proposito declinationes, cum Pindari odis conferendum. *Tograi* porrò carmen in primis politum atque elegans, ad Idyllii, quod *Χαρίτες* inscribitur, naturam videtur accedere; nam ut in hoc vituperatur Hieronis atque aliorum avaritia, sic in illo, amicorum perfidia ac fortunæ temeritas reprehenditur. Itaque inter Idyllia recensendo venustissimum illud carmen *Caab Ben Zobeir*, & illud, quod *Bordab* appellatur, & cui amores, ut affolet, intexuntur: velut in illis mollissimis versibus,

الحسب الصبّ ان الحبّ منكم
 ما بين منسجم منه ومضطرم *
 لولا الهوي لم ترق دمعاً علي طلل
 ولا ارقّت لذكر البان والعلم *

فكيف تنكر حبا بعد ما شهدت
به عليك عدول الدمع والسقم *

- “ Putatne amator, amorem celatum iri,
 “ Qui partim effusis lachrymis, partim cordis
 “ ardore detegitur?
 “ Nisi amares, non lacrymâffles ob ruinosa
 “ domicilia,
 “ Neque ob myrobalani & collis recorda-
 “ tionem infomnis effles.
 “ Quî itaque amare te neges, siquidem testes
 “ sunt
 “ In te veri, pallor ac lachrymarum effusio *?”

Sed longe omnium celeberrima in hoc genere poemata ea sunt septem Idyllia, quæ, ob eximiam elegantiam, in templo Meccano suspensa fuisse memoriæ proditum est. Atqui de iis prolixè discere, non est necessarium: hujus enim linguæ cultoribus tam nota sunt, quàm Græcarum literarum studiosis Pleias illa Ægyptia†. Præterea de illis ita fusè, ita eruditè disceruit Reiskius nihil ut dici melius possit: quamvis majorem esset laudem consecutus, si modum

* Vide Poema hoc *Lugduni* editum, & à viro erudito Jo. Uri quam accuratissimè versum.

† Lycophron, Homerus Junior, Nicander, Philicus Theocritus, Aratus, Apollonius

tenere potuisset; nimis enim ob variæ eruditionis copiam effunditur ac redundat.

Septem his Idylliis dispari in genere laus propè similis tribuitur. *Amralkeisi* poema molle est, lætum, splendidum, elegans, varium, venustum: *Tarafæ* audax, incitatum, exultans, quadam tamen hilaritate perspersum: *Zokeiri* acutum, severum, castum; præceptis moralibus, ac sententiis plenum gravissimis: *Lebidi* leve, amatorium, nitidum, delicatum, & secundæ Virgilii eclogæ non dissimile; queritur enim de amicæ fastu ac superbia; divitias etiam suas, ut Virgilianus ille Corydon, enumerat, suas denique virtutes, suæque tribus gloriam in cælum efferit: *Antaræ* porro carmen elatum est, minax, vibrans, magnificum, cum quadam etiam descriptionem atque imaginum pulchritudine: *Amri* vehemens, excelsum, & gloriosum; *Harethi* denique plenissimum sapientiæ, acuminis, dignitatis. Sunt autem *Amri* atque *Harethi* poeticæ quodammodò orationes, inter se, ut Æschinis illæ ac Demosthenis, contrariæ: habitæ sunt enim in quodam Arabum conventu ad sædus inter duas tribus faciendum congregato. Suam autem *Hareth Ben Helza* vehementissimo animi impetu, arcui suo, more Asiatico, innixus, effudisse ex tempore dicitur. De singulis horum poematum elegantissimis commodior erit

aliquando diffrendi locus: nunc de primo folium, *Amralkeifi* fcilicet, loquar.

Eft igitur hujus poematis dictio læta, picta, florida, animata, & ad fuavitatem ac delicias unicè comparata: imaginibus abundat ita fplendidis, comparationibus ita variis ac delicatis, ita tandem lectis & exquisitis coloribus verborum, & nitidis figurarum luminibus, ut divinum illud Salomonis carmen propè æquare videatur. Operæ pretium erit pulcherrimi hujus Idyllii argumentum exponere, & deinde præcipuas imaginum & comparationum venustates delibare.

Deflect initiò amicarum difceffum, duos fodaes allocutus, quos fecum affert, ad deferta mansionum veftigia intuenda. Hæc infpiciens, lacrymat, queritur, desperat. Socii eum folari cupiunt: at folatium repellit. Illi verò haud minùs dura eum antea paffum effe affirmant: *Sed enim tunc, inquit, cum difcederent amicæ meæ, & suaviffimus odor ab iis afflatus effet,*

فاضت دموع العين مني صباة
علي النحر حتي بل دمعني محلي

“ Effundebantur ob defiderium ex oculis meis
“ lachrymæ ufque cò, ut in gremium defluentes
“ balteum meum madefacerent.” Respondent;
Verùm hanc mæftitiam lenire debet præteritæ bi-

laritatis recordatio, sæpè enim cum illis jucundè vixisti. Hac consolatione aliquantulùm levatus poeta, hilariores quosdam dies commemorat; delicias quasdam describit, & amatoria sua colloquia cum formosissimis puellis *Oneiza & Fathima*, mirâ jucunditate, recitat. Gloriat se virginem pulcherrimam amavisse, & per medias hastas ac media pericula, ad eam usque adeò perrexisse, donec optato fueretur laboris fructu. Amorem deinde collaudat, cujus reprehensores irridet. Postea seipsum ob fortitudinem laudat & constantiam, quâ per valles incultas ac tenebrosas noctu incedit. Tum equum nobilissimè pingit; venationem describit, & post eam, epulas; ac tandem cum eximiâ imbris descriptione, poema claudit. Ad summam, hoc Idyllium (quod ad minorem illam poeseos dramaticæ speciem pertinet) deliciis ac suavitatibus abundat, & cum venustissimis Europæorum poetarum eclogis potest comparari. Quàm læta & vivida hæc est similitudo!

إذا تأمنا تصوع المسك منها
نسيم الصبا جاءت برّيا القرنفل

“ Cum duæ puellæ assurgerent, afflatus est
“ ab illis odor,

“ Tanquam zephyrus auram * floris Indici
“ perferens.”

* Anglicè clove-gilly-flower.

qua comparatione creberrimè utuntur poetæ
Perfici; ut Hafiz,

نسیم صبح غنبر بوست امروز
مکر یارم ره صحرا کرتست

“ Aura matutina ambari hodiè odorem habet,
“ Forſan, puella mea in prato incedit.”

& alibi ſæpiùs. Similiter * alius, amicam accedentem describens, ait belliffimè,

مکر نسیم صبا از چمن رشید
یا کاروان مشک ز راه ختن رشید

“ Suavifne aura ex hortulo proveniens ſpirat?
“ An moſcho onulla caterva exviâ *Khoteni*
“ redit?”

Alias proferamus comparationes non minùs venustas:

إذا ما الثريا في السماء تعرضت
تعرض اثناء الوشاح المفصل

“ Cùm in cælo ſplenderent Pleiades,
“ Tanquam extrema pars chlamydis margaritas ornatæ.”

Comparatur æther cæruleus cum puellæ veste,
Pleiades verò cum gemmis super eam ſparſis.

* Vide Herbelotum in voce *Khoten*, pag. 999.

Pulchrè easdem comparat *Mohammed Ben Abdalla el Catib* cum gemmâ *Tierchefsâ* margaritis distinctâ,

حكت طبقاً فيروزجيا اديبه

نثرت عليه سبع حبات لؤلؤ

“ Similes sunt (Pleiades) vasi è gemmâ cœ-
“ ruleâ facto,

“ Super quod sparguntur septem margaritæ.”

مهفته بيضاء غير مغاضة

ترايبها مصقولة كالسجندل

“ Gracilis puella, splendida, non amplum
“ habens corpus,

“ Cujus pectus politum est tanquam specu-
“ lum.”

Potest etiam reddi tanquam * *argentum liquidum*.

تصد وتبدي عن اسيل وتتقي

بناطرة من وحش وجرة مطفل

“ Se avertit, ac detexit molles genas, cir-
“ cumspiciens,

“ Tenero aspectu velut timida hinnulorum
“ mater.”

Confert languidos puellæ oculos, amoris plenissimos, cum cervæ tenerrimo aspectu.

* Vide Kamûs in voce سجندل

وجيد كجيد الريم ليس بغاش
إذا هي نصته ولا بهعطل

“ Collum ejus, sicut collum capreolæ non
“ invenustum,

“ Cum illud erigat, nec monilibus carens.”

Quicumque الطيبي pulcherrimum animal
ispexerit, hujus comparationis elegantiam &
suavitatem perspiciet.

وفرع يزين المتن اسود فاحم
اثيث كقنو النخلة المتعشکل

“ Crines, qui tergum ornant, nigri, imò ni-
“ gerrimi,

“ Denfi, tanquam racemi palmæ copiosi.”

Eandem similitudinem innuere videtur Salomo,
licet capillos haud nominet :

משכל הכפר דודי לי

בכרמי עין גדי

“ Racemus uvarum dilectus meus mihi,

“ In hortis Eingedi.”

Certè Græci cincinnos plexos & nigros cum
uvarum racemis creberrimè comparant.

وكشخ لطيف كالجديل منحصر
وساق كانبوب السقي المذلل

- “ Medium ejus corpus funiculo tenui simile,
 “ Crus autem palmæ aquâ rigatæ remisso
 “ furculo.”

تضي الظلام بالعشاء كأنها
 منارة مهسي راهب متبتل

- “ Caliginem noctis illuminat, velut
 “ Lampas viri solitarii, vespertini, abditi.”

كبكر المقناة البياض بصفرة
 غداها نهير الماء غير محلل

- “ Similis est (facies ejus) margaritæ partim
 “ candidæ, partim flavæ,
 “ Quam nutrit dulcis aqua, non turbata
 “ viatoribus.”

Pulchrior est nimirum color margaritæ, quæ non fit puri candoris.

Possunt hæc atque alia hujus poematis loca cum Salomonis * delicatis illis ac venustis descriptionibus comparari; cujus sanctissimum carmen inter Idyllia Hebræa recensendum puto.

Inter poetas recentiores facilè omnibus præstat *Fâris' l Faredb*, cujus elegans volumen in Academiæ bibliothecâ vidimus: unam hujusce scriptoris elegiam, quæ imagines Arabum campestrium luculentè demonstrat, libet huic capiti subungere.

قال ابن الغارض
 ابرق بدا من جانب الغور لامع
 ام ارتفعت عن وجه ليلى البراقع
 انار الغضا ضاءت وسلي بذي الغضا
 ام ابتسمت عما حكته المدامع
 انشر خزامي فاح ام عرف حاجر
 بام القري ام عطر عزة ضايح
 الا ليت شعري هل سلمي مقية
 بوادي الحمي حيث المتيم والع
 وهل لعل الرعد الهتون بلعلع
 وهل جادها صوب المزن هامع ب
 وهل اردن ماء العذيب وحاجر
 جهارا وسر الليل بالصبح شايح
 وهل قاعة الوعساء مخضرة الرباء
 وهل ما مضى فيها من العيش راجع
 وهل بربا نجد فتوضح مسند
 اهيل النقا عما حوته الاضالع
 وهل بلوي سلع يسلم عن متيم
 بكاطية ما ذا به الشوق صانع

وهل عذبات الرند تقطف نورها
 وهل سلميات بالحجاز ايانع
 وهل اثلاث الحِجْزُ مشمرة وهل
 عيون عوادي الدهر عنها هواجع
 وهل قاصرات الطرف عَيْنُ بعاليه
 علي عهدي المعهود ام هو ضايع
 وهل ظبيات الرهمتين بعيدنا
 اقمهن بها ام دون ذلك مانع
 وهل فتيات بالغوير ترينني
 مرابع نعم نعم تلك المربع
 وهل ظل ذاك الضال شرقي ضارج
 ظليل فقد روته مني المدامع
 وهل عامر بعدنا شعب عامر
 وهل هو يوماً للمحبين جامع
 وهل ام بيت الله يا ام مالك
 عزيز لهم عندي جميعا صنايع
 وهل نزل الركب العراقي معرنا
 وهل شرعت نحو الخيام شرايع
 وهل رقصت بالمازمين قلايص
 وهل لقباب البيض فيها تدافع

لعل اصيحابي بمكة يبردوا
 بذكر سليبي ما تجنّ الاضالع
 وعلي الليلات التي قد تصرمت
 تعود لنا يوماً فيظفر طامع
 ويفرح محزون وبحو متيم
 وياءنس مشتاق وبالتذ سامع

Hoc est ferè ad verbum,

- “ Fulgurne apparet ex latere vallis rutilans?
 “ an amovetur è facie Leilæ *puellæ* vela?
 “ Ignisne inter *arbores dictas* Gadha splendet,
 “ dum Solima in loco his arboribus confito
 “ commoratur? an renident, supra quam dici
 “ potest, illius oculi?
 “ Odorne *herbæ* Khozámi spirat? an Hageri
 “ fragrantia ex matre urbium, *Mecca*? an
 “ dulcis halitus *Azzæ puellæ* dispergitur?
 “ Hui! utinam scirem num habitet Soleima in
 “ valle inaccessâ, ubi amator desperans luget.
 “ Cupio autem scire, num sonet adhuc tonitru
 “ plena, *nubes* pluviosa in *Laláo monte*, &
 “ num irriget eum effusio pluvie manantis:
 “ Num hauriam *ampliùs* aquam Azibi & Ha-
 “ geri, apertè dum arcanum noctis ab Aurorâ
 “ detegitur:

- “ Num planities arenosa virides habeat colles;
 “ & num vita, quæ in ea transacta est, sit
 “ aliquando tandem reditura:
 “ Num in collibus *Najdi* & *Taudbi* fit qui nar-
 “ ret, O dulcis amicule, de eo ardore quem
 “ pectora sua contegunt:
 “ Num in arenæ cumulo *montis* Salâi, roget
 “ quispiam de amatore perduto in *Cadbemâ*,
 “ *dicens*, Ecquid est in eo quod amor efficiat?
 “ Num ramuli myrtei decutiant flores suos, &
 “ num *arbores* Salamæ in regione Hegiâz ma-
 “ turescant:
 “ Num myricæ vallis florescant, & num adversæ
 “ fortunæ oculi procul ab illis dormiant:
 “ Num puellæ demissis oculis, iisque amplis, in
 “ loco Alija, fidem servant, an negligent:
 “ Num hinnuli Rakimatein *duorum hortulorum*
 “ procul à nobis commorentur in iis, an sit
 “ qui eos prohibeat:
 “ Num virgines in valliculâ monstraturæ sint
 “ mihi vernas Noamæ *puellæ* sedes; O sedes
 “ dulcissimas!
 “ Num loti sylvestris umbra, quæ lotus orienti
 “ foli exponitur in *Dbarijâ*, spissa *adbuc* ma-
 “ neat; certè *illam arborem* oculi mei læcry-
 “ mis irrigabant:
 “ Num colitur, nobis absentibus, vallis Ameri,
 “ & num vallis ista amatoribus congregandi
 “ locus unquam futura sit:

- “ Num templum Meccanum, O mater Malikæ,
 “ petiverint Arabes adolescentuli, quibus om-
 “ nibus ob benefacta gratiæ à me habendæ
 “ sunt :
 “ Num cœtus equitum Chaldæorum descende-
 “ rint in *monte Arafat* religionis ergo ; &
 “ num apud tentoria patefactæ sint leges
 “ *Mohammedis* :
 “ Num saliant in angustiis *Meccæ & Arafæ*,
 “ camelæ juvencæ, & quatiantur inter eas
 “ albæ *dorforum* turriculæ :
 “ Num salutet Solima lapidem apud quem fœ-
 “ dus nostrum fuerat, & premat eum di-
 “ gitis :
 “ Forfan amiculi mei in Meccâ extinguunt, re-
 “ cordatione Soleimæ, *ignem* quem eorum
 “ celant pectora :
 “ *Spero autem* noctes, quas transegimus, reditu-
 “ ras nobis aliquando, ut exultet perditè
 “ amans,
 “ Et gaudeat tristitiâ oppressus, & vivat amore
 “ percitus, & societatem petat desiderio fla-
 “ grans, & delectetur quicumque hæc au-
 “ diet.”

Hoc præma versibus elegiacis reddere conati
 sumus, vel potius imitari, aliis sententiis paul-
 lulum mutatis, aliis omnino rejectis, ita tamen
 ut elegiæ Arabicæ forma atque argumentum
 satis accuratè serventur.

Fulgur an è densâ vibratum nube coruscat ?
An roscas nudat *Leila* pudica genas ?
Bacciferumne celer fruticetum devorat ignis ?
Siderea an *Solima* lumina dulcè micant ?
Nardus an *Hageri*, an spirant violaria *Mecca*,
Suavis odoriferis an venit *Azza* comis ?
Quàm juvat ah ! patrios memori tènuisse recessus
Mente, per ignotos dum vagor exul agros !
Valle sub umbrosâ, pallens ubi luget amator,
Num colit assuetos mollis amica lares ?
Jamne cient raucum præfracta tonitrua murmur
Montibus, effusæ quos rigat imber aquæ ?
An tua, dum fundit primum lux alma ruborem,
Lympha, *Azibe*, meam pellet, ut antè, sitim ?
Quot mea felices vidistis gaudia, campi,
Gaudia væ ! misero non renovanda mihi ?
Ecquis apud *Nagedi* lucos aut pascua *Tuda*
Pastor amatorum spesque metûsque canet ?
Ecquis ait, gelidâ *Salæ* dum valle recumbit,
Heu ! quid *Cademeo* in monte sodalis agit ?
Num graciles rident hyemalia frigora myrti ?
Num viret in folitis lotos amata locis ?
Num vernant humiles in aprico colle myricæ ?
Ne malus has oculus, ne mala lædat hyems !
An mea *Alegiades*, dulcissima turba, puellæ
Curant, an zephyris irrita vota dabunt ?
An viridem saliunt, nullo venante, per hortum
Hinnuleique citi, capreolique leves ?
Visamne umbriferos, loca dilectissima, saltus,
Ducit ubi facilem læta *Ngama* chorum ?
Num *Daregi* ripas patulâ tegit arbutus umbrâ,
Ah ! quoties lacrymis humida facta meis ?
Grata quis antra colit, nobis absentibus, *Anur*,
Antra puellarum quàm benè notâ gregi ?
Forfan amatores *Meccanâ* in valle reductos
Absentis *Solima* commeminisse juvat.

Tempus erit, levibus quo pervigilata cachinnis
Nox dabit unanimi gaudia plena choro;
Quo dulces juvenum spirabit cœtus amores,
Et lætos avidâ combibet aure modos.

CAPUT IV.

الغزل

SIVE

De Carmine Persico.

ALTERA poematis species quâ utuntur Asiatici, & ex iis præcipuè Persæ, الغزل seu *carmen amatorium*, vocatur. Hujus autem carminis leges insigniores sunt, ut sit breve, ut varium, ut venustum: breve, nam pluribus quàm septendecim distichis constare nequit, & septem tantum aut octo plerumque complectitur; varium, utpote cujus singuli versûs singulos habeant sensûs, qui vix ullo inter se nexu cohæreant; venustum, quia imaginibus lætis ac floridis abundat, quas pœnè necessariò subsequitur verborum pulchritudo ac nitor. Duo porrò primi uniuscujusque Odæ versiculi similiter desinant oportet, idemque sonus per totum carmen in versiculorum parium fine continuatur. In ultimo autem versu, vel saltem in eo qui ultimum præcedit, poeta nomen suum artificio: & jucundè intexit. Quæ res ut clariores red-

dantur, subijciam carmen venustissimum, à poetâ admirabili *Hafez* scriptum, quem in hoc opere sæpissimè laudabo;

دوستان وقت کل آن به که بعشرت کوسیم
سخن پیر مغانست بجان نپوشیم

- “ Amici, rosarum tempore, melius est hilaritati curam impendere;
“ Vox est senis tabernarii animæ nostræ;
“ ne cunctemur.”

نیست در کس کرم و وقت طرب میگذرد
چاره آنست که سجاده بهی بغروشیم

- “ Nemini est mœstitia; at lætitiæ tempus avolat;
“ Illud nobis erit auxilium, ut * sacrum stragulum vino permutemus.”

خوش هوا نیست فرح بخش خدایا بغرست
نازینیی که برویش می کلکون نوشیم

- “ Dulcis aura est, gaudium præbens; mitte,
“ ô faustum numen,
“ Lascivam puellam, quâ præfente vinum
“ roseum bibamus.”

* Super quo se prosternunt *Mohammedani*, cum preces fundunt.

ارغنون ساز فلک رهن اهل هنرست
چون ازین غصه نزالیم وچرا نخروشیم

“ Lyram apta : fortuna proborum hominum
“ prædatrix est ;

“ Siquidem ob illum dolorem non queramur,
“ cur non clamorem excitemus?”

کل بجوش آمد واز می نزدیکش آبی
لاجرم ز آتش حرمان وهوس درجوشیم

“ Rosa cum strepitu venit : annon è vino
“ aquam illidemus?

“ Præcipuè cum igne amoris & desiderii tu-
“ multuemur.”

حافظ این حال عجب با که توان گفت که ما
بلبلانیم که در موسم کل خاموشیم

“ O Hafez, mirum esset si quis posset dicere,
“ Nos lusciniæ esse, & tempore rofarum filere.”

Hæc verti, ut multa ejusdem poetæ; exem-
plum secutus amicissimi & nobilissimi viri Caroli
Revizkii, qui semper est à me honorificè nomi-
nandus * :

Jam rosa purpureum caput explicat. Adsit, amici,
Suavis voluptatum cohors :
Sic monûere fenes.

* Vide Specimen Poeseos Persicæ Vindobonæ editum.

Nunc læti fumus: at citiùs læta avolat ætas.

Quin sacra permutem mero

Stragula nectareo?

Dulcè gemit zephyrus. Ridentem mitte puellam,

Quam molli in amplexu tenens

Pocula læta bibam.

Tange chelyn. Sæviti fortuna; at mitte querelas.

Cur non canoros barbiti

Elicimus modulos?

En! florum regina nitet rosa. Fundite vini,

Quod Amoris extinguat facem,

Nectareos latices.

Suave loquens Philomela vocor: Quæ fiat ut umbrâ

Tectus rosarum nexili

(Veris avis) taceam?

Hæc Ode longâ explicatione non eget. Pauca tamen hic breviter notanda sunt, ad ultimi versûs suavitatem intelligendam, quæ * aliàs fufius exponam. Primùm poetæ Asiatici seipfos cum Iusciniis sæpissimè comparant; quæ res à poetâ Græcâ haud multum abhorret: sic enim, si meminî, Anacreon:

Ορνις γενεσθαι βυλομαι

Λιγυµυδος ἀηδων.

Ἀναπετομαι δη πρὸς Ολυµπον

Πτερυγεασι κυφαις. πετομαι δ' ὁδον

Ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλαν μελεων.

Deinde, respicit poeta fabulam illam jucundiffi-

* Vide Caput De Imaginibus Poeticis.

mam, & in Asia pervagatam, de lusciniæ & rosæ amoribus, de quâ in capite *de Imaginibus* uberius differam. Dicit itaque, *fierine potest quin, cùm rosæ, floris dilectissimi, pulchritudinem intuear, lætitiâ me efferam, & in dulcem modulationem erumpam?* Quæ imago quàm hilaris est, quàm vivida! & ut clariùs ostendam, quantum jucunditatis poesi Persicæ afferant ab hac fabellâ depromptæ imagines; aliud ejusdem poetæ carmen exponam, breve illud quidem, sed, ut ait poeta,

Χαίρων αὐτὸν Πικρὺν.

& quod pulcherrimum *Gazelæ* erit exemplum.

ساقی بیار باده که آمد زمان کل
تا بشکنیم توبه دگر در میان کل

- “ Puer, affer vinum: venit enim tempus ro-
“ farum;
“ Ut pietatis vota iterum inter rosas viole-
“ mus.”

کوری خوار نعره زنان در چمن رویم
چون بلبلان نزول کنیم آشیان کل

- “ Hilares, strepentes, in hortum eamus,
“ Tanquam lusciniæ in roseum nidum de-
“ scendamus.”

در صحن بوستان قدح باده نوش کن
کایات خوشدلی همه آمد بشان کل

- “ In horti recessu vini cyathum ebibe,
 “ Nam lætitiæ signa jussu rosæ veniunt.”

کل در چمن رسید مشو ایمن از فراق
 یار و شراب جوی و سرا بوستان کل

- “ Rosa in hortum venit; ne sis è digressus
 “ metu omninò vacuus:
 “ Sodalem, & vinum pete, & palatium ro-
 “ seti.”

حافظ وصال کل طلبی همچو بلبان
 جان کن فدای خاک ره باغبان کل

- “ Hafez, rosarum adventum petis, tanquam
 “ luscinia.
 “ Anima tua pulverem viæ redimat, quâ
 “ roseti custos incedit.”

Hanc Odam, varietatis causâ, Græcè imitari
 sum conatus, versibus dactylicis Theocriteis:

Ἐγκρινα, φιλε παι, γλυκυν οἶνον ἀφειδεως,
 Ηλυθεν γαρ εαρ πολυβαιδαλον, ηλυθεν.
 Ἐν ῥοδοις κατακεισ', ὅσα δε χθες ὑπεσχεο
 Σαμερον Ξεφυροις μαλακαίποσι δος φερειν.
 Αἱμμες δε, σέφινοις θαλεροῖς πεπνυκασμενοι
 Ἀερα μειδιωντες, ἑταῖρε, χορευσομεν,
 Ως δ' ἀηδονες ἐχομεναι ἐπὶ δένδρεω
 Κλισμῳ ἐν ῥοδίνῳ κατακεισομεθ' ἀδεως.
 Εἰς καπον, φιλε κηρε, εαδιζε εαδυσκιον,
 Παιδα δ' εὐραθαμίγῃα μελιφρονῶς ἀμπελῃ
 Χρυσταῖς ἐν φιαλαισιν ἀμύσσι συνεκπιε,

Τερψίς γὰρ Γλυκυτής τε ῥοδοχροός ἐρχεται.
 Ὅρας, ὡς ῥοδεον πεταλον Ζεφυρῷ γέλα.
 Λυριον δὲ ταχ' Ἰσάνις ἢ ἀπολαμψεται.
 Νυν δὲ νεκταρεᾶς ἑοτρυν ῥανιδᾶς πίε,
 Κεῖσο δ' ἐν ῥοδεοῖς λιπαροχροός ἀνθῆσι,
 Κεῖρην δὲ ῥαδινοῖς μελεεσθὶ πεδερχεο.
 Ἐγὼν μαν ὑπ' ἐρωτὶ ῥοδῶν ἀπαλοχροῶν
 Δαχθεῖς τακομαι, ὡς λιγυφῶν ἀήδονις,
 Χρῆν σ' ἀρ', ὡ φίλον ἦτορ, ὑπερφίλειν κονί
 Βησθῶν, ἐνθα ῥοδῶν μελετωρ ἐπινίσσεται.

Haecenus de Odæ Asiaticæ formâ & structurâ.
 Sequitur ut de argumento ejus differam. Nam
 de numeris in secundo capite satis, ut arbitror,
 dictum est. Complectitur autem hæc carminis
 species vel vini ac deliciarum, vel τῶν ἐρωτικῶν, vel
 humanæ pulchritudinis, vel amœnitatum ac re-
 rum naturalium suavem & floridam descrip-
 tionem.

Perspicuum est adeò Odam ex jucundissimis
 animi affectibus originem duxisse, Amore ac
 Lætitiâ. Ac de amatorio quidem carmine, alias
 plenius *. Nunc verò de eo differam, quod ab
 hilaritate & gaudio profectum esse initio videtur.
 Amat igitur imagines à naturæ amœnitatibus
 derivatas; quæ omnium sunt dulcissimæ, & cùm
 omni poesi, tum præcipuè Asiaticæ incredibilem
 afferunt venustatem. Nempe in Persarum at-
 que Arabum carminibus ubique describuntur

* Vide Caput de Poesi Amatoriâ.

verni temporis suavitates, atque oblectamenta; horti floribus pulcherrimis ornati, rosas, narcissis, hyacinthis, violis: prata herbis vestita viridissimis; fontes gelidi, amnes perlucidi, pomaria fructuum omnium varietate distincta; adde huc, avium delicatissimas modulationes, & à moschiferis hinnuleis afflatos odores; cæteraque omnia, quæ sensûs non delectant solùm, sed etiam infatiabili voluptate perfundunt. Possumus itaque hanc poematis speciem legitimam Naturæ progeniem vocare: nam si esset, qui in speluncâ obscurâ semper habitavisset, nec unquam aspexisset vel divinam cœrulei ætheris pulchritudinem, vel naturalium rerum splendidissimos ornatûs; deinde in Arabiæ Felicis campos repente fuisset asportatus, non puto fieri posse quin, cum flores, herbas, fruges, arbores, & reliqua quæ modò percensui, vidisset, cœlesti quodam instinctu inflammaretur, & in cantum se effunderet lætum, vividum, audacem, exultantem: & vel illa caneret,

Ver novum, ver jam canorum, vere natus
orbis est,

Vere concordant amores, verè nubunt alites *.

vel (si illum Arabico fermone uti fingamus) hos
† venusti poetæ versûs recitaret,

* Pervigil. Veneria.

† Abu Naqâs,

تأمل في رياض الارض وانظر
 الي اثار ما صنع المليك *
 عيون من لجين شاخصات
 باحداق كها الذهب السبيك *
 علي قصب الزمرد شاهدات
 بان الله ليس له شريك *

- “ Contemplator terræ hortos, & aspice
 Vestigia earum rerum, quas effecit numen
 divinum;
 “ Oculos argenti (*narcissos*) ubique fixos &
 apertos,
 Cum pupillis auro liquefacto similibus,
 “ Super calamo smaragdino, testantes
 Neminem esse Deo parem.”

Verifimile est enim illum eodem tempore, quo
 has naturæ suavitates laudavisset, & esse Deum,
 & Deum harum rerum effectorem, putaturum
 fuisse; ubi carminum sacrorum, quæ Græci
μυσται vocant, videmus originem. Sed de his
 aliàs * : jam illuc redeo, unde digressus sum.

Restat itaque ut de Odæ Asiaticæ dictione lo-
 quar. Ea autem non abesse potest quin sit dul-
 cissima: nam venustarum imaginum comes est,
 & quasi soror venusta oratio; & haud admodum

* Vide Caput de *Laudatione*.

facile est, nisi deditâ operâ, de rebus jucundis injucundè dicere. Sed quoniam de Venustate separatim *, & fusiùs scribere in animo est, plura de eodem argumento hic differere non est necessarium. Expromam igitur ejusdem Lyrici carmen in primis elegans, & in quod mirum est quàm splendidæ, quàm hilares, quàm novæ inducantur imagines; quàm exquisiti verborum colores, quàm nitida figurarum lumina.

بهار وکل طرب انکیز کشت و عهد شکن
بشادی رخ گل بیخ غم زد دل برکن

“ Ver & rosæ lætitiâ excitant, & fœdus violare faciunt;

Ob hilarem rosæ vultum, radicem tristitiæ è corde evelle.”

رسید باد صبا غنچه در هوا داری
زخود برون شد و در تن درید پیراهن

“ Venit zephyrus: rosæ calyx ob levitatem Extra se rapitur, & vestem, quæ corpus velat, lacerat.”

طریق صدق پیاموز آب صافی دل
براستی طلب آزادگی ز سرو چمن

* Vide Caput de Venustate.

“ Viam veritatis disce ab aquâ perlucidâ, cor
meum,
Æquitatem & libertatem à cupressu horti
quære.”

زدستبرد صبا کرد کل کلاله نکر
شکنج کیسو سنبل ببین بروی سمن

“ A Zephvri violento spiritu circa rosam
cincinnos vide ;
Plexam hyacinthi cæsariem super jasmini facie
aspice.”

عروس غنچه پر از زیور تبسم خویش
بعینه دل و دین میبرد بوجه حسن

“ Rosæ calyx, tanquam sponsa, risu suo ama-
bili ornatur,
Corda & religionem eorum quos intuitur pul-
chrâ facie statim furripit.”

صغیر بلبل شوریده و نغیر هزار
برای چشن کل آمد برون زبیت حزن

“ Luscinia amore percitæ modulatio, & stre-
pitus carduelis auditur,
Ob festum diem rosa è tristitia domicilio
exit.”

حدیث قصه دوران از جام حافظا پرس
بقول مطرب قتوی پیر صاحب فن

“ Narrationem de fortunæ fabulis à poculo,
Hafez, percontator,
Dum modulatur fidicen, & senex scientiâ im-
butus doctè respondit.”

Hoc carmen, ob imagines poeseos Asiaticæ proprias, Latinis versibus commodè reddi non potuit.

Jam verò Odæ Asiaticæ leges satis dilucidè (spero certè quidem) exposui, & lectis exemplis illustravi: notandum est tamen poetas leges hæc interdum negligere; æquum est enim illos jure uti suo, & regulas, quas ipsi scilicet invenerint, si collibeat, prætermittere. Itaque, tamen hanc Odæ speciem maximâ ex parte distinguat suavitas, nonnunquam tamen elatiorum imaginum quasi temperationem admittit: velut in illo Ferdusii poetæ admirabilis carmine, quod, etsi amatorium sit, grande est tamen, & sonorum; licet, ut verum fateamur, nimis turgidum:

شبی در برت کر بر آسود می
سر فخر بر آسپان سود می

“ Si unâ nocte possem in tuo gremio requiescere,

Excelsa capite cælum ipsum ferirem,”

قلم در کف تپ بشکستی
کلاه از سر ماه بر بود می

“ Calamum in Sagittarii manu frangerem,
Coronam de lunæ capite diriperem:”

بقدر از نهم چرخ نکذشتمی
به پی فرق کردن بغرسودمی

“ A nono cœlo potenter transirem,
Arrogantiæ pede orbem terrarum calcitra-
rem,”

جبال تو کر زانکه من دارمی
بجای تو کر زانکه من بودمی

“ Quòd si illic pulchritudinem tuam habe-
rem,
Si illic in tuo loco starem,”

به بیچارگان رحمت آورمی
بدرماندگان بر بخشودمی

“ (Amatoribus) auxilio destitutis essem mi-
sericors,
Curâ attritis benefacerem.”

Hic porrò nomen suum in ultimo versu,
quem *Regium* appellant, non induxit; eundem-
que sensum per totum carmen continuat; &
quanquam effrenis illa evagandi licentia poetis
Lyricis non conceditur solum, sed etiam in iis
collaudatur, atque adeò pœnè necessaria est; in
nonnullis tamen carminibus, disticha arctissimo

nexu colligantur; & sensus per jucundam rerum varietatem leniter & æquabiliiter profluens in acumen quoddam definit. Utraque sanè species suam habet pulchritudinem; sed in diverso tamen genere; nempe illa naturam & exultantis ingenii impetum præ se fert, hæc artem: illa copioso fluvio similior est, hæc perlucido rivulo, quæ multiplici lapsu errans, illuc revertitur, unde defluxerat; quamobrem illa ad poesin *Asiaticam* videtur esse accommodatior, hæc ad *Europeam*. Tametsi Hafizi carmina longè plurima ad priorem illam speciem referenda sunt, quædam tamen inter ea secundæ formæ pulcherrima præbent exempla; cujusmodi illud est,

عشقبازي وجواني و شراب لعلغام
مجلس انس و حريف همدم و شرب مدام
“ Amoris lufus, adolescentia, vinum pyropo
simile,
Convivium, & fodalibus unanimis, & meri potio,”

ساقی شکردهان و مطرب شیرین سخن
همنشین نیک کردار و ندیم نیکنام
“ Vini minister ore sacchareo præditus, &
cantor dulciloquus,
Amicus beneficus, & compotor bonæ existimationis,”

شاهدي از لطف و پاسكي همچو آب زندكي
دلبري در حسن و خوبي غيرت ماه تمام

“ Puella amata lenitate & moribus aquæ im-
mortalitatis fimilis,
Cordis prædatrix formâ & pulchritudine plenæ
lunæ æmula,”

بزمكاهي دلغريب چون قصر فردوس برين
كلشني پيرامنش چون روضه دار السلام

“ Convivii locus, cor exhilarans, tanquam
paradisi palatium, & in eo
Rosetum undequaque horto domicilii pacis
fimile,”

صف نشينان نيکخواه و پيشكاران باآدب
دوستداران صاحب اسرار و خريغان
دوستكام

“ Series comitum benevolorum, & artifices
ingeniosi,
Amici arcanorum custodes, & focii dilecti,”

باد گلرنك تلخ و تيز و خوشخوار و سبك
نقلي از لعل نكار و نقلي از ياقوت جام

“ Vinum roseum, acre, vividum, gustu dulce,
& leve,
Pars ex rubino ornato, pars ex poculo pyro-
pino,”

غمزه ساقی بیغهای خرد آهیخته تیغ
زلف جانان از برای صید آفکنده دام

“ Obtutus oculorum puellæ sagacis tanquam
ensis strictus,

Virginum formosarum cincinni, venandi causâ
tanquam laquei appensi,”

نکته دانی بزله کو چون حافظ شیرین سخن
بخشش آموزی جهان افروز چون حاجی قوام

“ Dictorum sagacium sciens, facetè loquens,
dulci voce tanquam Hafiz præditus,

Liberalitatem docens, orbem terrarum illu-
minans, tanquam *Hagi Kovâm* *,”

هر که این صحبت نخواهد خوشدلی بروی
تباه

وانکه این عشرت نجوید زندگی بروی حرام

“ Hæ sunt deliciæ, quarum societatem si quis
non cupit, illi corrupta est suavitas,

Et quarum jucunditatem si quis non petit,
illi negatur immortalitas.”

Hanc poematis speciem haud multùm exco-
luisse videntur Arabes; nam Elegiæ venustatem

* Vir eximie liberalis, quem non minus sæpè laudat Hafiz,
quàm Mæcenatem Horatius.

& elegantiam fibi quasi suo jure vendicantes, carminis amatorii laudem *Perfis* concedunt; quos Turcæ, ut solent, imitantur. Subjiciam tamen carmen Arabicum à poetâ mihi quidem ignoto scriptum, sed ornatum summâ numerorum dulcedine, dictionis suavitate, imaginum splendore, translationum pulchritudine: & quod cùm optimis *Perfarum* Odis audeo conferre. Complectitur formosæ adolescentulæ descriptionem.

قسماً بنشوة جفنه وبخصره
 وباسهم يرمي بها من سحره *
 وبلين عطفيه ومرهف لحظه
 وبياض غرته واسود شعره *
 وبحاجب منع الكري عن ناظري
 وسطا علي بنهيه وباءمره *
 وعقارب قد ارسلت من صدغه
 وسهت لقتل العاشقين بهجره *
 وبورد خديه وآس عذاره
 وعقيق مبسمه ولؤلؤ ثغره *
 وبطيب نكهته وسلسال جري
 في فيه مع شهد بريقه خمره *
 وبجيدة مع غصن قامته
 ونهود كالرمان في صدره *

- وبردنه المرتج في حركاته
 وسكونه وبرقة في خصره *
 وحرير ملهسه وخفة روحه
 وبها حواه من الجمال بأسره *
 وبجود راحته وصدق لساته
 وبطيب مولده وعالي قدره *
 ما للهسك ان عرفوه الا عرفه
 والريح طيب نشره في نشره *
 ولذلك الشمس المنيرة دونه
 وكذا الهلال حكى قلامة ظفره *

- " Juro per arcum supercilii, & per medium corpus,
 " Perque sagittas, quibus fascinum suum vibrat;
 " Et per laterum ejus molliem, & acutum spectûs ensen,
 " Et frontis splendidi albedinem, & crinium nigrorem,
 " Perque supercilium, quod somnum ab oculo meo abigit,
 " Et in me, seu jubet seu vetat, injustè agit.
 " Per * scorpiones qui à cincinnis ejus emittuntur,
 " Et veneno imbuuntur ad necandos amatores ob ejus de-
 " cessum,
 " Perque rofas genæ ejus, & myrtum lanuginis,
 " Et rubinum ridentis (labii) & dentium margaritas.
 " Et per suavem ejus odorem, & aquam dulcè labentem
 " Ab ore ejus, cum favis & vini guttulis. (*verba scilicet.*)
 " Per collum ejus, cum staturz ejus ramulo,

* Eadem similitudine utuntur Græci, cum plexos puerorum
 capillos *Εσπεριος* vocant. Vide Schol. Thucyd.

- “ Et mamillas in pectore extantes tanquam mala Punica,
 “ Tergumque dum movet, leviter vacillans,
 “ Et dum quiescit, ac per medii corporis gracilitatem,
 “ Et per sericum tactus illius, & levitatem spiritus,
 “ Ac per omnes pulchritudinis formas, quas complectitur,
 “ Perque benevolam ejus indolem, & linguæ veritatem,
 “ Per bonam ejus nativitatem, & potentæ altitudinem,
 “ Nullum esse moscho odorem, si illum olfacimus, præter
 “ odorem hujus *puellæ*,
 “ Et auram ab ejus halitu, halitum suum dulcem reddere,
 “ Solem porro nitidum illi esse inferiorem,
 “ Ac lunam (si cum illâ comparatur) abjectissimam videri.”

PARS TERTIA:

De poeseos Asiaticæ figuris, ac dictione.

CAPUT V.

De Imaginibus Poeticis.

JUVAT de imaginibus, quibus ornatur poesis Asiatica, pauca antè dicere, quàm ad figuras separatim tractandas accedam. Sequor itaque libentissimè in imaginum poeticarum partitione virum illum doctissimum, qui, etsi à me sæpe jam laudatus est, laudandus est tamen sæpiùs *. Is quatuor statuit fontes, à quibus eæ depromantur imagines; nam v' ex *naturâ*, vel ex *vitâ communi*, vel ex *religione*, vel ex *hystoriâ* desumuntur; quibus fontibus libet quintum addere, quem ille, de verissimâ Vatum divinorum poesi differens, admittere non potuit: *fabulas dico poeticas*, à quibus cùm in aliarum gentium, tum præcipuè in *Persarum* poesi crebræ ima-

* De Sacra Poesi Prælect. vi. vii. viii. & ix.

gines, cæque pulcherrimæ, manare solent. Atque hîc repetendum est id, quod antea dixi (& sæpe profectò dicendum est) neminem idoneum esse poematum *Asiaticorum* lectorem, nisi totius *Asiæ historiam*, ut vocant, *naturalem* accuratè sciat, nisi mores earum gentium cognoscat, nisi ritûs ac disciplinas animo percipiat, nisi historiarum varietates memoriâ teneat, nisi porro variis poetarum figmentis optimè sit instructus. Hæc, inquam, omnia qui non mente complectatur, nã illum Asiaticæ poeseos iniquissimum judicem audeo dicere. Nam apertiores solummodò elegantias videbit, sed reconditiores & exquisitiores venustates perspicere nullo modo poterit, &, ut ait in Agamemnone Æschylus,

—ἐκ καλυμμάτων

Εἰσι δὲ δορκὼς νεογάμῃ νυμφῆς δίκην.

Fingamus enim, verbi causâ, *Arabem* quendam qui *Græco sermone* satis perfectè sit imbutus, sed qui prorsùs ignoret qui fuerint *Jupiter, Apollo, Bacchus*, alii; qui *Hercules, Theseus, Argonautæ*; quis apud inferos *Cerberus*, quæ prata *Elysia*, quis *Tantalus*, quis *Ixion*, quæ cætera poetarum portenta: demus huic homini, ut alios poetas omittam, *Pindari* carmina propè divina; apertas illas amœnitatum descriptiones & omnium gentium communes,

Αυραι περιπνευσιν, αν-
 θεμα δε χρουση φλεγει,
 τα μεν χερσοθεν, απ' α-
 γλαων δενδρεων,
 υδωρ δ' αλλα φερει,
 ορμοισι των χειρας ανα-
 πλεκοντι και σφανης *,

percipiet ille quidem, & delectabitur: sed per-
 gat aliquantulum,

Βελαις εν ορθαις 'Ραδαμανθυος
 εν πατηρ εχει Κρονος ετοι-
 μιν αυτω παρεδρον,
 ποσις ο παντων Ρεας
 υπερτατον εχοισας θρονον.
 Πηλεus τε και Καδμος εν τοισιν αλειονται.
 'Αχιλλεα τ' ενεικ', επει
 Ζηνος ητορ λιταις επεισε, ματηρ,
 'Ος Εκτορ' εσφαλε Τροιας
 αμαχον ασραχη κιο-
 να, Κυκνον τε θανατω πορευ.
 'Αες τε παιδ' Αιθιο-
 πα—

Hos profectò versûs pro facillimis, obscurissi-
 mos, pro dulcibus, hiantes, pro gravissimis, sub-
 insulos esse autumabit: atque in cæteris ejus-
 dem poetæ carminibus, ne milleffimam quidem
 elegantiarum ac venustatum partem intelliget.
 Similiter cum (ut ab imaginibus à rebus natu-
 ralibus depromptis ordiar) qui ad poema vel
Arabicum vel *Perficum* legendum accedit, nisi

regionis, in quâ verfabatur poeta, fitum ac proprietates percipiat, fieri non potest quin præcipua lateat totius carminis pulchritudo; sic cùm dicat *Abu Ebadeh Albokbteri**,

* فكانها تبتسم عن لؤلؤ منضد او برد واقاح

وطرة كالليل مرخية تخجل ضو الصباح *

“ Tanquam subrideret (dentes habens nitidiores),

“ Margaritis confertis, aut grandine aut anthemide:

“ Cinnus ejus, tanquam nox, demissus est,

“ (Facies) ejus lucem auroræ pudore afficit.”

& alius,

احجلت بالشعر ثنايا الاقاح

باطرة الليل ووجه الصباح

“ Dentium tuorum splendore florem anthemidis pudore afficis,

“ O tu, cujus cinnus nocti similes sunt, facies verò auroræ.”

fugiet eum maxima harum similitudinum suavitas, nisi sciat, primum, *anthemidem* florem esse candidissimum, de quo *Nicander* in secundo *Georgicorum* libro,

* Vide *Haririum Mekum*, II. & *Noctes Arabicas*.

Οὐδὲ μὲν Ἀνθεμίδων κενεὴ γτρυσσεται ἀκμή,

& cui poetæ Arabici puellarum dentes frequen-
tissimè affimilant; deinde, *Arabibus* in tentoriis
perpetuò degentibus auroræ exorientis imaginem
esse notissimam, quâ utuntur sæpissimè, cum
albas genas jucundo rubore suffusas describant.
Pariter *Amraškeis*,

وتعطو برخص غير شثن كانه
اساريع ظبي او مساويك اسحل

“ Porrigit ea quæ dat, digitis teneris, non du-
ris, tanquam vermibus in arenâ repenti-
bus, aut ligno *Isbil*.”

Quis hunc versiculum potest intelligere, nisi
qui sciat يسروع vermem esse longum, candi-
dum habentem corpus, & rubrum caput; cum
quo puellæ digiti herbâ quâdam purpureâ tincti
comparantur; & *Isbil* ligni albi esse genus, quo
defricantur dentes? Ad summam, poematum
Asiaticorum lectoribus notum esse debet, eorum
auctores in regione amœnissimâ vitam egisse,
florum, arborum, animalium, aliarumque rerum
abundantissimâ, quas in *Europâ* non habemus:
eas itaque imagines quæ illis dilucidæ sunt, no-
bis videri obscuras, quæ illis pervagatæ, nobis
abditas, quæ illis splendidæ, nobis temerarias,
quæ illis denique sublimes, lætæ, plenæ, ju-

cundæ, nobis abruptas, nimias, tumidas, luxuriosas, dissolutas : sed ad alia pergamus.

Longum esset percernere, quam variæ ac venustæ imagines in poesi *Arabum* ac *Persarum* deriventur vel à moribus, & vitæ communis consuetudine, artibus, ludis ac disciplinis, vel à rebus sacris, ut ab *Alcorano*, & templi *Meccani* ædificio, vel ab historiis regum, heroûm, ac bellorum memorabilium. Verùm si quis de his singulis plenè & copiosè velit differere, volumen integrum contextat necesse est.

Nunc verò de ultimo imaginum fonte, *fictionibus* scilicet poeticis, pauca dicam. Sunt autem imagines à fabulis derivatæ, ut rectè judicat *Hermogenes* *, jucundissimæ.

Nimium est quantâ cum voluptate & delectatione fabulas & recitatas audiamus, & scriptas legamus. Hoc sensit *Plato*; ideoque illas de *Boreâ* & *Oribythâ*, de *Gige*, & annulo illo mirifico, dulcissimè orationi suæ intexit. Notant contrâ dicendi magistri unum tantummodò in horridâ *Thucydidis* historiâ locum esse jucundum, ubi scilicet *Terei* & *Philomelæ* fabula inducitur † ! Est sanè fictio, poeseos (*Hebræam* omnium verissimam excipio) quasi anima, sine

* Περὶ Ἰδεῶν, lib. ii. cap. iii. περὶ Γλυκυτήτων.

† Pag. 100. Edit. Hudf. Τηρεὶ δὲ τῷ Προκνήν τὴν Πανδιονος αἰὲν Ἀθηναίων σχοῦντι γυναῖκα, προσήκεν ὁ Τηρης πρὸς ἕδαν, ὅδε τῆς αὐτῆς Θρακῆς ἐγενετο, & quæ sequuntur.

quâ nec naturam neque etiam nomen retinere possit. Ac mirum est quantum omnium gentium poesi hæc figmenta dulcedinem, & suavitatem afferant. De *Homero* harum fictionum, ut nonnulli putant, patre atque inventore, quem cum veteres tum recentiores poetæ imitati sunt, loqui non est necessarium. In veteri *Gotthorum* poesi translationes propè omnes à fabulis sumuntur *: itaque in eâ aurum vocatur *Freyæ laorymæ*; poesis, *Odini munus*. Versûs quosdam *Peruvianos*, eosque antiquissimos, citat *Garcilassus* †; quorum sensus hic est: “ Puella formosa, frater
 “ tuus pluviosus, urnulam tuam nunc infrin-
 “ git; cujus ictus tonat, fulget, fulgurat. Tu
 “ vero, puella, jucundos imbres fundis; inter-
 “ dum grandinem ac nivem mittis; rerum om-
 “ nium effector & procreator tibi hoc munus
 “ tribuit.” Fingunt enim poetæ *Peruviani* puellam esse in cœlo formosissimam, quæ amphoram aquæ plenam manu tenet; quam in terram identidem fundit; sed hujus puellæ fratrem, hominum generi inimicissimum, hanc amphoram interdum frangere, unde tonitrua & fulgura proveniunt. Dicit itaque *Garcilassus*, veterum *Yncarum*, seu regum, quendam, qui & poeta admirabilis esset, & philosophus insignis, hoc

* Vide Eddam & Malleti Histor. Dan.

† Historia de Peru, lib. ii. cap. xxviii.

carmen contexuisse; additque hos versiculos inter nodos perveteres ac variis distinctos coloribus fuisse inventos. Notissimum enim est Peruvianos pro literis, nodis quibusdam usos esse. Sed redeamus ad Asiaticos. Apud eos multæ sunt pervagatæ fabulæ, quæ etiam in fictas * Europæorum historias tandem defluerunt: nam Ariosti *Hippogryfus* nihil aliud esse videtur, præter Persarum *Simorg* avem, de quâ mentio fit in *Sadii* libro *Bustân*,

چنان پهن خوان کرم کسترد
که سیمرغ در قاف قسمت خورد

“ Campum mensæ liberalitatis ita latè extendit,

“ Ut gryps (*Simorg*) in monte Káf cibi portionem accipiat.”

Eadem avis mirifica in magno Ferdusii poemate inducitur Rustemo vulnerato administrans. Præterea fingunt poetæ Persici duo esse animantium genera ex igne puro confecta, quorum unum benevolum & mansuetum esse aiunt & aspectu venustissimum, in urbe splendidissimâ habitans, quam *شاد و کام* Hilaritatem & Desiderium vocant; alterum, deforme, sævum, truculentum, generique hominum infestissimum, in locis mon-

* *Historias videlicet Romanenses.*

tuosis ac sylvestribus latens; hoc autem genus Persæ دیو, Arabes عفریت appellant, illud پری Peri, & جن Gen nominant, quibus vocibus etiam Europæi utuntur. Sed jucundissima omnium est ea de rosæ & lusciniæ amore fabula, quam frequentè attingunt poetæ Persici; inde fit ut, cùm in eorum carminibus de rosâ mentio incidat, lusciniæ nomen plurimùm subsequatur; velut in illo disticho,

مغنی کجای کہ وقت کست
چہنہا پر از غلغل بلبست

“Cantor, ubi es? nam rosarum tempus est;
“Horti autem lusciniarum modulis pleni sunt.”

fic Gelalo'ddin Ruzbehâr in poemate الاشجار
ثمرات seu *Fructus arborum* vocato, divinum
numen alloquitur,

تا بحمد تو نعرہ زد بلبل
ہمہ گوش ام چون درخت کل

“Dum laudes tuas modulatè canit lusciniæ,
“Ex omni parte auris sum, tanquam rosæ
“frutex.”

Poetam rosæ folia cum auribus comparare inquit Herbelotus, à quo dissentio. “Totam au-

rem esse," nihil aliud significat, nisi attentè audire: quam locutionem linguæ etiam Europææ non aspernari videntur.

Similiter quoque Sadi in libro Gulistân,

نه بلبل بر کَلَش تسبیح خوانست
که هر خاری بتسبیحش زبانست

" Non lusciniæ solùm rosas infidens laudes

" ejus canit,

" Unaquæque enim spina, ut eum laudet,

" lingua fit."

Et Hafez pereleganter,

کنونکه در کف کل جام بادۀ صافست
بصد هزار زبان بلبلش در اوصافست

" Nunc cùm in rosæ manu vini puri calix fit,

" Centum mille linguis lusciniæ illius laudes

" canit."

ubi occulta est comparatio, eaque bellissima, rosæ enim calyculum, jam se explicantem, & purpureo colore suffusum, cùm vini rubescentis poculo venustè comparat. Idem alibi,

چو در رویت بخندد کل مشو مغرور ای
بلبل

که بر کل اعتیادی نیست کر حسن جهان
دارد

- “ Cum in vultu tuo subridet rosa, ne idcirco
 “ vanâ spe decipiaris, O lusciniâ,
 “ Siquidem rosæ nulla est fiducia, licet totius or-
 “ bis terrarum pulchritudinem complectatur.”

Et

رونق عهد شبابست ذکر بستانرا
 میرسد مژده کل بلبل خوش الحانرا

- “ Splendidum adolescentiæ tempus horto re-
 “ dit,
 “ Faustum rosæ nuncium suaviloquæ lusci-
 “ niæ affertur.”

Et

نواي بلبلت اي کل کجا پسند اقتد
 چوکوش وهوش بهرغان هرزه کوداري

- “ Modulatio lusciniæ tibi, O rosa, quo modo
 “ grata esse potest,
 “ Dum aurem atque intellectum avibus futilia
 “ loquentibus præbes?”

hoc est, “ Quo modo jucunda esse possunt poetæ
 “ tui & amatoris carmina, formosa adolescen-
 “ tula, dum improbis delatoribus fidem habes?”
 Solent enim poetæ Perfici seipfos cum lusciniis,
 amicas verò cum, rosis sæpenumerò comparare,
 velut in pulchro carmine elegantissimus Hafez,

غرور حسن اجازت مکر ندان اي کل
که پرسشي نکني عندليب شيدارا

- “ An arrogantia tua ob pulchritudinem te
“ non finit, O rosa,
“ Ut quippiam de lusciniâ amore percitâ
“ perconteris?”

Et alibi pari cum venustate,

ديگر زشاخ سرو سهي بلبل صبور
کلبانک زد که چشم بد از روي کل بدور
اي کل بشکر آنکه توي پادشاه حسن
با عاشقان بيدل مسکين مکن غرور

- “ Rursus è procero cupressi ramo lusciniâ
“ patiens
“ Modulos iterat (dicens) Malus oculus à
“ rosæ facie procul absit!
“ O rosa, quòd tu regina sis pulchritudinis,
“ ne idcirco
“ Amatoribus tuis excordibus, miseris, te in-
“ humanam præbeas.”

Ita porrò idem,

دوشم زبلبل چه خوش آمد که مي سرود
کل کوش پهن کرده زشاخ درخت خويش

“ Heri quanta mihi dulcedo à lusciniâ venit,

“ quæ suaviter modulata est,

“ Rosâ aurem explicante à ramo fruticis !”

Eâdem imagine frequentissimè utuntur Turcæ,
qui Persas, ut Latini Græcos, semper imitantur;
sic poeta in *Humaiun Nâmeb* citatus,

کلم کل کبی بر دم اولوب شاد

قلب بلبل کبی الحان و فریاد

“ Læti perpetuò veniamus, tanquam rosæ,

“ Modulatè canentes & strepentes instar lus-

“ cinæ.”

Ita denique Persicorum poetarum princeps,
omniumque forsan post Homerum elatissimus,
in pulchro poemate de Rustemi & Asfendiar
prælio, orditur,

کنون خورد باید می خوشکوار

که می بوی مشک آید از کوهسار

همه بوستان زیر برک کست

همه کوه پر لاله و سنبلست

بیالیز بلبل بنالد همی

کل از ناله او بیالد همی

شب تیر بلبل بخندد همی

کل از باد و باران ببندد همی
 من از ابر بینم همی باد و دم
 ندانم که بلبل چرا شد دژم
 بخندد همی بلبل از بوستان
 چو بر کل نشیند کشاید زبان
 که داند که بلبل چه گوید همی
 بزیر کل اندر چه بوید همی
 نکه کن سحر که که تا بشنوی
 ز بلبل سخن گفتن پهلوی
 همی نالد از مرک اسفندیار
 که با من همی بر کند شهریار
 ز بلبل شنیدم یکی داستان
 که خواند از گفته باستان

- " Nunc est vinum bibendum gustu dulce,
 " Odor enim moschi à montibus afflatur.
 " Unusquisque hortus rofarum foliis tegitur,
 " Unusquisque collis tulipis & hyacinthis plenus est.
 " In hortulo luscinia modulatè queritur,
 " Rosa ob questum ejus expergiscitur.
 " Nocte tenebrofâ subridet luscinia,
 " Rosa vento & pluvia arctè ligatur.
 " Equidem à nubibus venientes aspicio ventos & flatûs,
 " Nescio quam ob causam luscinia tristis sit.
 " Ridet enimverò luscinia ex horti recessu,
 " Cùm rose infidet, os aperit.
 " Quis scit quid luscinia loquatur,

“ Quid sub rosâ illâ odoratu investiget ?

“ Attende matutino tempore, ut exaudias

“ A lusciniâ orationem Perficam.

“ Ob mortem Isfendiari gemit (dicens),

“ *A me princeps ille eripitur !*

“ Jam verò lusciniæ narrationem audio

“ Quæ à veteribus recitari solebat.”

Nec est fanè difficile conjecturâ consequi, unde commentitius hicce floris ac lusciniæ amor originem habuerit; narrant enim mercatores, lusciniâs in *Asiâ* rosarum odoratu incredibiliter delectari, & persæpè inter eas usque adedò volitare, donec odoris dulcedine, quæ in illis regionibus est acerrima, quasi ebriæ factæ, pennas remittant ac decidant *: illud etiam addendum est, eâdem anni tempestate cùm rosas florere, tùm aves etiam solitas esse inter arbuta modulari.

Huic capiti Oden *Hafexianam* haud alienum erit subjungere, quæ varias omnium propè formarum *imagines* complecti videatur :

کنونکه در چمن امد کل از عدم بوجود

بنفشه در قدم او بهد سر بسجود

“ Nunc cùm in hortum venit rosa à nihilo in
“ vitam,

“ Viola super pedem ejus ponit caput, adori
“ randi causâ.”

* Vide Hvd. de Reliq. Vet. Perf.

Voces Arabicæ وجود & عدم inter se contrariæ sunt, & sæpè sibi invicem opponuntur. Innuit autem poeta rosam, suo iudicio, violæ præstare, &, tanquam reginam flosculum illum pedibus submittere. Bella est florum inter se nexorum descriptio: est prætereà ficta personæ inductio, eaque perelegans. Similiter de rosâ & narcisso poeta venustus Ebn Tamim,

من فضل النرجس وهو الذي
يرضي بحكم الورد ان يرأس
اما تري الورد غدا جالسا
ان قام في خدمته النرجس

“ Ex narcissi excellentiis hæc est, quod rosæ imperio, cùm dominatur, cedit: Nonne vides rosam sedentem, ad cuius servitium furgit narcissus?”

بنوش جام صبوحی بنالہ دف وچنک
بیوس غبغب ساقی بنالہ دف وعود
“ Bibe cyathum vini matutini ad modulos cymbali & lyræ,
Osculare cervices puellarum ad modulos cymbali & fidium.”

بباغ تازه کن آیین دین زردشتی
کنونکه لاله بر افروخت زآتش نهرود

“ In horto recentem fac ritum religionis *Zoroastris*,
Nunc cùm tulipa ardet igne *Nimrodi*.”

De religione *Zerduſhti*, & igne *Nimrodi*, vide
Hydii de Perſarum religione librum : describit
poeta igneum florum ſplendorem.

ز د ست ساقی سیمین عذار عیسی دم
شراب نوش ورها کن حدیث عاد و ثمود

“ A manu pocillatoris genam argenteam, &
Meſſiæ halitum habentis,
Vinum bibe, & miſſam fac hiſtoriam *Adi* &
Themudi.”

Meſſiæ halitus innuit mollem ſpiritum ac jucundum, qui mortuos in vitam poſſit revocare. *Ad* & *Themud* nomina ſunt tribuum antiquarum in *Arabia* degentium, quas monitis *Vatis Saleh* obtemperare recuſantes, periſſe dicit auctor *Alcorani*.

Huc reſpicit *Atthar* in *Pendnameh*,

انکه فرمان داد تهرش بادرا
تا سزای داد قوم عادرا

“ Qui mandatum potentiae ſuæ dedit vento,
Ut ſupplicium meritum populo *Adi* daret.”

جهان چو خلد برین شد بدور سوسن و گل
ولی چسود که دروي نه مکنست خلود

“ Orbis terrarum tanquam cœlestis paradifus
fit liliorum ac rofarum tempore :
Sed quid juvat, cùm in eo nequit effe æter-
nitas?”

Pulchram vides annominationem inter خلد *pa-
radifum*, & خلود *æternitatem*.

چو گل سوار شود بر هوا سلیهان وار
سحر که مرغ در آید بنغمه داوود

“ Cùm rosa equitat in aëre tanquam *Salomo*,
Manè avis venit cum concentu *Davidis*.”

Fingunt Asiatici fuisse *Salomoni* tapeta^{mirifi-}
cum, quo vectus in aëre iter faceret. Multa
autem de carminibus ac lyrâ *Davidis* loquun-
tur: velut poeta in præfatione ad libri *Humaiun*
Nâmeb,

صرب کلك تو در حل مشکلات امور
چنانکه نغمه داوود در آدای زبور

“ Sonus calami tui cum negotia difficilia ex-
pedias,
“ Similis est modulis *Davidis*, cùm *Psalms*
“ caneret.”

بدور كل منشين بي شراب وشاهد وچنگ
كه همچو دور بقا هفته بود معدود

“ Tempore rosarum noli federe sine vino, &
“ amicâ, & citharâ,
“ Nam tanquam tempus durationis septima-
“ næ, numeratur.”

بخواه جام لبالب بيا آصف عهد
وزير ملك سليمان عباد الدين محمود

“ Pete cyathum ad oram plenum in memo-
“ riam *Asafi* hujus ætatis,
“ *Viziri regis Soliman, Emadeddin Mahmûd.*”

Asaf Salomonis fuit, si Asiaticis fides sit habenda, *minister*, idemque cujus nomen Psalmo uni atque alteri præfigitur. *Emadeddin* vir erat quidam summæ dignitatis, quem laudare vult poeta.

زعيش كام ابد چو بدور او اي دل
كه باد تا بايد ظل عاليش مهود

“ Hilaritatis desiderium sit perpetuum, velut
“ in ejus ætate, O cor meum !
“ Sit enim perpetuò umbra excelsa ejus ex-
“ tensa.”

بیار بادہ کہ حافظ مدامش استظہار
بفضل رحمت حق است غافر معبود

“Affer vinum: nam Hafez illud semper petit à præstantiâ & misericordiâ Domini benevoli, adorati.”

Quinque his *imaginum poeticarum* fontibus constitutis, ad *figuras* dictionis, tanquam ad amœnos & luxuriantes rivulos, libet accedere.

CAPUT VI.

De Figuris Dictionis, ac primum

الاستعارة

SIVE

De Translatione.

FIGURAS Asiaticæ dictionis tractaturus, missas faciam Rhetorum definitiones & distinctiones, quæ subtilitatis & acuminis habent plurimum, utilitatis verò parum: quis enim non illicò videt, * *Figuram esse vocis mutationem à primâ significatione detortam & primum necessitatis causâ usurpatam, deinde venustatis?* aut quis ignorare potest † *Translationem esse, cum verbum in quamdam rem transfertur ex aliâ re, quod propter similitudinem rectè videtur posse transferri?* Ac primum de translatione loquar, quâ præcipuè utuntur poetæ Asiatici ornatûs causâ & suavitatis.

* *Figuram* sic definit Tiberius Rhetor,

Εστὶ τοίνυν σχῆμα, το μὴ κατὰ φύσιν τὸν νῦν ἐκφέρειν, μηδὲ ἐπ' εὐθείας, ἀλλ' ἐκτρεψῆιν καὶ ἐξαλλατῆιν τὴν διανοίαν, κοσμεῖ τιν' αὖ τὴ πλάσει ἡ χρειαὶ ἐνεκα.

† Ad Herenn. lib. iv.

Translatio autem duplex est; alteram Græci vocant *Μεταφοράν*, Arabes استعارة quasi, *Mutationem*; alteram, rhetores *Μετωνομασίαν*, Asiatici كنية appellant; quam ex Latinis alii *Verborum Immutationem* nominant, alii cum *Aristotele* translationi subjungunt. Figuræ hujus pulcherri-
mus usus est, quo rei cujusdam adjuncta vel *Filii*, vel *Fratres*, & *Sorores*, vel *Patres*, vel denique *Matres* nominantur. Dictu difficile est quantum splendoris & jucunditatis linguæ Arabicæ hæc figura afferat: cujus rei exempla quædam seligam.

Mohammedes vinum appellabat أم الخبأيث seu, *Matrem peccatorum*; cui sententiæ *Hafez*, *Anacreon* ille *Persarum*, minimè ascribit suam; dicit autem

آن تلخوش كه صوفي ام الخبأيثش خواند
اشهي لنا واحلي من قبلة العذار *

“ Acre illud (vinum) quod vir religiosus

“ *matrem peccatorum* vocitat,

“ Optabilius nobis ac dulcius videtur, quam

“ *virginis suavium.*”

Pulcherrimè *Abu'lola* columbas vocat *Filias tristitiæ*;

الا نهتني فتيات بث

“ Heu, *mæroris filiæ* me infomnem reddunt.”

Nec minori elegantîâ, vinum *uvarum filius* appellatur, & aqua *Nubium filia*; ut poeta in libro *Hiliato'lcomeit*, puellam tristiore alloquens,

اليوم يوم شرور لا شرور به
فزوج ابن السحاب بابنة العنب
ما انصف الكاس من ايدي القطوب لها
وثغرها باسم عن لؤلؤ الحب

“ Hic dies, lætitiæ dies est; nulla est in eo

“ calamitas;

“ Ducit autem *filius nubium filiam uvarum*;

“ Non decet cyathus à manu (puellæ) tristem
“ vultum habentis,

“ Et cujus dentes renident splendidiùs quàm
“ baccæ margaritarum.”

In hoc genere venustæ sunt illæ figuræ, الشفة, بنت العين, بنت الجبل, بنت المنية, بنت montis, labiorum, mortis, oculi, filia; quibus significantur, *Echo, Verba, Febris, Lachryma*; aliæque innumerabiles. Meliùs tamen hoc genus *fictis personarum inductionibus* nonnulli subjungunt.

Nec verò existimandum est *solos Asiaticos* hac figurâ uti; nam in Græcâ etiam linguâ miram habet venustatem.

Ita * *Chæremon* in *Iō* flores εαρος τέκνα jucundifimè vocat, cùm dicit,

Ἀνθήων τέκνα εαρός περιζῶ σρωσαντες.

Et in *Centauro* λειμωνος τέκνα.

Ab eodem in *Baccho* hedera vocatur,

Χορὼν ἐρασῆς κιανος, ἐνιαυτῷ δὲ παῖς.

Et pari elegantia suavissimus idem poeta in *Ulyssæ* rofas appellat,

Τιθνημ' εαρός ἐκπρεπείστον.

Sic etiam *Alcman* Rorem fati pulchrè
“*Aeris & Lunæ filiam*” vocat,

† Οἶα, inquit Διὸς θυγάτηρ τρέφει καὶ Σελανᾶς.

Ita ‡ *Pindarus*, Imbres nominat Παιδᾶς νεφέλης.
Et Diem, *Solis filium*,

§ Ὅποτε παῖδ' ἄλις
Ἀτειρεὶ συν ἀγαθῷ
Τελευτάσομεν.

Et *Vinum*, filium *Vitis*,

|| Ἐσκίρναι τὶς μὲν γλυκύν
Κωμῷ προφατᾶν
Ἀργυρεαῖσι δὲ νῶμα-
τω φιαλαῖσιν βιάταν
Ἀμπέλῳ παῖδα.

* Vide *Athen.* lib. xiii.

† Ap. *Plutarch.* *Sympos.* III.

‡ *Olymp.* XI.

§ *Olymp.* II.

|| *Nem.* XIX. 123.

Autumnum denique appellat *Vitis matrem*,

* Οὕτω γένος φαίνεται τερεινῶν
Ματέρ' εἰναλίας Ὀπωραν.

Nec minus eleganter poeta à *Suidâ* citatus vocat
† lagænam,

— κασιγνήτην νεκταρέης κυλικός.

Sed ad translationes Asiaticas veniamus; quarum exempla hoc loco parciùs proferam: unum tamen atque alterum feligam exemplum; quorum primum fit vox ندى quæ *Rorem* notat, & per dulcissimam translationem pro *Liberalitate* sumitur. Sic ردة *rora maduit*, & *liberalis fuit*. ندى *roscidus & munificus*; & اندى *liberalior*. Eodem ferè modo vocibus مطر *torrens*, *pluvia*, *Arabes* utuntur; & *Persæ*, voce باران. Sic *Arabice* جان *copiosè cecidit pluvia*, & postea *liberalis fuit*: hinc جود *liberalitas*. Notum est *Hebræos* hac imagine persæpè usos fuisse: ita comparatur apud † *Isaiam* divini Numinis infi-

* Num. 5.

† Vide *Suid.* in voce λαγυνός. Hoc epigramma (Σκολιον enim non est, ut putavit *Tollius*) in sex versùs debet distingui.

Κυπριδι κείσο, λαγυνὴ μεθυσφαλὲς αὐτίκα διωρον,

Κείσο, κασιγνήτη νεκταρέης κυλικός,

Βακχεί', ὑγροφθογίε, συνεσίε δαιτός ἐίσης,

Στειναυχεν, ψήφῃ συμζολικῆς θυγατερ.

Θνητοῖς αὐτοδιδάκτε διηκονε, μυσὶ φίλωντων

Ἠδίστη, δειπνῶν σπλὸν ἑτοιμοτάτον.

‡ LV. 10, 11.

nita beneficentia & largitio *pluviae terram iri-*
ganti,

כי כאשר ירד הגשם והשלג
מן השמים ושמה לא ישוב :
כי ים הרוח את הארץ
וחלידה והצמיחה :
ונתן זרע לוורע ולחם לאכל
כן יהיה דברי אשר יצא מפי :

“ Nam sicut imber & ros descendit
De cœlo, neque illuc adeò redit
Donec terram rigaverit,
Fœcundamque reddiderit, & germinare fe-
cerit ;
Ut semen det ferenti, & edenti panem,
Talia erunt verba ex ore meo prodeuntia.”

Huc spectat versus in * carmine admirabili poetæ
Abi'l Kassem,

اقول لركب يههوا مسقط الندي
وقد جاوز الركبان من دونك السقطا *

“ Dixi equitum turmæ, attendite foris casum,
At præterit equites citra te, casus ille.”

Et *Ebn Arabshâb,*

لمطر ايطادي يهينه بالنوال ففاض الخير
من صوب الشبال

“ Pluere fecit à dextrâ suâ dona, & effudit beneficentiam, tanquam imbrem à vento septentrionali incitatum.”

Ad hoc etiam pertinet scriptoris cujusdam *Turcici* præceptum,

منبع کف یهینندن جریان ایدن قطرات
سیالی درهم و دینار صداسی رسیده
سامعی دست یساری اولیه

“ Auri atque argenti guttarum de fonte dextræ defluentium sonitus, ad aures finistræ ne perveniat.”

کي اشجار جويبار معدلت انک باران جود
واحسنایلي طراوت بولمشدی و ازهار کلزار
نظام مهلکت اقطار امطار رافت و عاطفتي
ایله سیران اولمشدی

“ Ut arbores, quæ ripas justitiæ ejus inumbrant, imbris largitionis & liberalitatis rigatæ virefcant; & flores roseti imperii ejus guttis pluviae benevolentiae & facilitatis madeant.”

Sic etiam Hafez,

میجست از سحاب ازل رحمتي ولي جز
دیده اش معاینی چیزی نداد نم

“ A nubibus æternitatis misericordiam petiit,
sed præter oculum suum lachrymis scatentem,
nemo illi *rorem* dedit.”

Hic nequeo omittere similitudinem pulcherrimam in libro *Hamasa*,

قتي عيش في معروفة بعد موته
كما كان بعد السيل مجراه مرتعا *

“ Juvenis, qui post mortem ob liberalitatem
suam vivit,
Sicut pratum post imbris effusionem virescit.”

Nec minorem habet elegantiam vox ذكر quæ
inter alia *famam* ac *bonam existimationem* notat.
Est autem dulcissima translatio; nam hujus vocis
* antiqua significatio fuit *Odor suavis*; sic
vetus poeta,

ريح الكلاء وذكره

Odor & suavis aura victoriæ.

Et Hoseas pulcherrimè †,

אחיה כסל לישראל יפרח
כשושנה ויד שרשיו כלבנון ;
ילכו יונקיתיו ויהי בזית
חודו וריח לו כלבנון :
ישבו ישבי בצלו יחיו דגן
ויפרח כנפן זכרו כיין לבנון :

* Vide Schultens in *Hamasa*, p.

† XIV. 6—8.

- “ Ero tanquam ros *Israeli*; effulget
 “ Velut lilium, & extendet radices suos sicut
 “ Libanus;
 “ Explicabit ramulos suos, & erit instar oleæ
 “ Pulchritudo ejus; & odor illi tanquam
 “ *Libano*.
 “ Qui sub umbrâ ejus habitant, tanquam
 “ frumentum reviviscent,
 “ Succrescent sicut vitis; odor ejus, tanquam
 “ vinum Libani.”

Sic etiam eruditissimus auctor libri Sucardân,

ما احلي بالافواه ذكره

- “ Quam jucundus in (hominum) oribus, *odor*
 “ tuus.”

Adde sententiam pervagatam,

اسعد الملوك من بقي بالعدل ذكره

- “ Regum felicissimus is est, cujus odor (fama)
 “ ob justitiam perpetuò maneat.”

Huc spectant illa in * *Salomonis* carmine,

שמן תיוד שמו

- “ Unguentum effusum, nomen tuum.”

Et versûs elegantissimi poetæ Persici Jâmi in
libro Yusef ve Zulikha,

کشادی نافه طبع مرا ناف
 معطر کن زمشکم قاف قا قاف *
 زشعرم خامه را شکر زبان کن
 زعطرم نامه را عنبرفشان کن *

“Aperis mihi cistam odoriferam naturæ,
 “Moscho meo fragrantem redde montis Kâf
 “extremities (à Kâf ad Kâf),
 “Carminibus meis calamum fac dulcilo-
 “quum,
 “Odore meo (famâ meâ) librum fac amba-
 “rum spargere.”

& illa,

هنر چو مشک بود مشک اکس نهان دارند
 زفیض رایحه او مشام اثرست *

“Celata Virtus moscho similis est: tametsi enim
 occultus fit moschus, tamen odor qui ex eo
 afflatur, est jucundissimus.”

& *Ebn Arabshâb* de precatatione usitatâ وسلم
 صلی الله علیه loquens, ait,

صلوة تذکي المسک الاذفر فی صدور الکتب

“Hæc salutatio gratissimum spirat moschi odo-
 rem in librorum exordiis.”

& illa elegantissima *,

כשמן הטוב על הראש
 ירד על הזקן וקן אהרן
 שיורד על פי הכרכה

quem locum bellè, ut multa, expressit auctor
 libri de Sacrà Poesi †,

“ Non *aura nardi suavior* occupat

“ Sensus, quæ Aronis vertice de sacro

“ Per ora, per barbam, per ipsas

“ Lenta fluens it *odora* vestes.”

Omnes ferè gentes hac translatione uti videntur:
Sinenses signum quoddam habent, quod *Hiang*
 vocant, & quo significatur primò *Odor*, deinde,
Fama, *Virtus* ‡.

Vocem سقي irrigavit, potum præbuit, in

* Psal. cxxxiii. 2.

† Præl. xxv.

‡ Galli aiunt, La mémoire de celui qui agit si noblement est en
 bonne odeur auprès des gens d'esprit. Germanicè quoque *geruch*
 est odor, & *gerücht*, vox haud admodum dissimilis, quasi *ruhm*,
fama: sic auctor libri elegantis de *Abeli Morte*, “ Blühe empor,
 “ wie die junge blum' im frühlung empor blühet; dein leben sey
 “ ein süßer geruch vor dem Herren.” Et alibi, “ Wie ein lieb-
 “ licher frühlings strauss empor blüheten und vereint liebliche ge-
 “ rüche der tugend zerstreiten.” Nos quoque interdum eadem
 figurâ utimur: sic *Clarendonius*, “ By her intercession with the
 “ King, she would lay a most seasonable and popular obligation
 “ upon the whole nation, and leave behind her a pleasant odour of
 “ her grace and favour to the people.”

permultas res jucundissimè transferunt Arabes;
sic scriptor clarissimus,

واذا بساقي الموت فاجاءهم بكاسات الثبور
فسقي رياض حياتهم قدحا اعاد الكل بور

“ Ecce autem, mortis pocillator accessit ad

“ eos cum exitii *cyathos*;

“ Et *irrigavit* vitarum eorum hortulos poculo,

“ quod omnes ad nihilum redegit.”

Exempla translationum à *rigando* & *bauriendo*,
sunt in omnium gentium sermonibus ferè innu-
mera; sufficiet hîc duos versiculos citare à li-
bello de *Rodantbes* & *Doficlis* amoribus, quos
legenti mihi primùm valdè arrisissè memini;

Κρατήρα μακρον ἤδοντες καὶ δακρυῶν

Κιρνωτὲς ἐξέπινον ἀχρὶς εἰς μέδην.

Unum solummodò addam exemplum, quod ta-
men auribus Europæis durius esse videbitur.
Vox *انف* *nasum* significat: transfertur autem
ad omnium rerum *partem eminentiorem*. Sic
انف جبل *nasus montis*, promontorium; *البرد*
انف *nasus frigoris*, frigus intensum; *انف*
كاس *poculum illibatum*; *روضة انف* *hortus no-*
vus & *intactus*, quem *κῆπον ἀκχρατον* vocat *Ibycus*;
انف القوم *nasus populi*. Sic *عربين* *superior*
nasi pars, & *عرابين* *populi principes*. Ut Ho-

sein El Afadi de morte liberalissimi herois loquens,

واصبح عرين المكارم اجدعا

“Nasus nobilitatis præciditur.”

Eâdem translatione utuntur *Sinenses*, vox enim *Pië*, cùm *nasum* significat, tum etiam *familiæ principem*. Eodem sensu usurpant Hebræi vocem חרם, quæ *Arabica* est, *نفس* *pars altior*, item, *princeps populi*. Itaque illa *,

וקרא את כל חרמו מצרים

vertenda sunt, *Vocavit autem omnes primarios Ægypti viros, non præstigiatores, ut vulgò red-
duntur.*

Cùm plures continuantur translationes, omninò permutatur oratio; hanc igitur figuram rectè possumus *Permutationem* appellare; cujusmodi est illa *Hafeziana*,

چو آفتاب مي از مشرق پياله بر آيد

ز باغ عارض ساقی هزار لاله بر آيد

“Cùm *Sol* vini ex *Oriente* poculi prodeat,

“In *horto* genæ pocillatoris mille tulipæ

“florent.”

Sec huic figuræ immorari nihil necesse est, quippe cujus exempla in *Asiaticorum* libris omnibus sint frequentissima; & sanè *permutatio* hæcce, seu Ἀλλογραφία, genus illud dicendi, quod *Asiaticum* vocant, videtur ab Europæorum dictione potissimum distinguere.

CAPUT VII.

التشبيه

SIVE

De Comparatione.

INFINITAM poetis præbet *similitudinum* sylvam universum hoc naturæ templum. Ponant ante oculos cælum, terras, maria; aspiciant in cælo, solem, lunam, stellas; in terrâ, arbores, flores, herbas, segetes, animalia: in aquis, nantes belluas, conchas, pisces; videant in aëre pendentes nubes, videant ætheris placidam serenitatem, & immensa protinùs exfurget similium rerum varietas & copia. Sed hæc sunt omnibus gentibus communia; at multæ sunt naturales imagines, *Asiaticis* magis quàm reliquis familiares, velut orientis auroræ, & stellarum, quarum cursûs in tentoriis degentes Arabes commodissimè observare possunt; aliæ denique *Asiaticorum* propriæ, ut herbarum, arborum, animalium, aliarumque rerum, quas in Europâ haud cognoscimus. Non est igitur mirum, poetarum Asiaticorum similitudines nostris auribus non-

nunquam duriores, nonnunquam etiam subinfultas videri. Ridemus si poeta Persicus gracilem puellam cum buxo comparat (quâ tamen comparatione sæpissimè utuntur Asiatici), propterea quòd in Europâ buxus humi serpit, & abjectissimus esset frutex, nisi splendidâ viriditate commendaretur; in Asiâ verò in pulcherrimam arborem succrescit, & ramulis ornatur gracillimis. Præterea observandum est, ex duabus illis facultatibus *comparandi*, scilicet, & *distinguendi*, primam esse maximè inculti, & luxuriantis animi, fervidi, exfultantis, poetici; alteram politæ, subtilis, teretis, accurati; hanc ad iudicium, illam ad ingenium & affectûs pertinere.

Hinc translationibus & similitudinibus abundantior est *Asiaticorum* quam *Europæorum* poesis. Hi enim (*Homerum* & Græcos excipio) rarò comparationem admittunt, nisi usquequaque conveniat; illi similitudinem, quæ occurrit, avidè captant, parùm solliciti si quid in eâ sit discrepantiæ vitium. Sed nihil ferè attinet, unde originem ducat Asiaticarum comparationum venustas & abundantia, dummodò statuatur omnem poësin, præcipuam ex iis suavitatem ac pulchritudinem recipere; ac longè venustiores esse eas, quæ à naturalibus rebus ducantur.

Antequam de comparationibus Asiaticis separatim loquar, necesse habeo de *comparatione in genere* breviter differere. Hujus itaque figuræ

triplicem usum statuerunt rhetores : nam idcirco sumuntur comparationes vel ut ornent, vel ut illustrent, vel ut amplificent sententiam. Ideoque eæ quæ ornatûs causâ usurpantur, dulces sint oportet, jucundæ, politæ. Venustæ autem similitudines depromuntur præcipuè ex iis rebus, quæ naturâ sunt hilares ac splendidæ ; cuiusmodi sunt horti, flores, gemmæ, prata, pulchra animalia, & reliqua, quæ nitorem habent ac formosam speciem. Quæ illustrandi gratiâ adhibentur, propriæ esse debent, & claræ : quæ tandem amplificationis ergo sumuntur, omninò necesse est altius atque magnificentius insurgant, ne rei comparatæ minùs amplâ comparatione minuatur dignitas. Minimè tamen necessarium puto comparationes ex omni parte congruere : etenim si prima vel præcipua pars sit similis, cæteræ delectationis ac varietatis causâ appositæ redundare possunt.

Sic *Apollonius* ille *Rhodius* mulieres *Lemnias* cum apibus comparat, *Argonautas* cum floribus, urbem cum alveari,

Ὡς δ' ὅτε λειριὰ καλὰ περιβρομεσσι μελισσαι
Πετρῆς ἐκχυμεναι σιμῶληδος————

sed verborum ambitus non satis est rotundus ac numerosus ; idque aures ipsæ indicant. Ideoque addit.

— ἀμφὶ δὲ λειμών
 Ἐρσηεις γανυται, ται δὲ γλυκεὺν αἰχλότε τ' ἄλλον
 Καρκὸν ἀμεγέχουσιν πεποτημένοι —

Ubi rectè observat doctissimus Scholiastes, vocem γανυται cum κινυρόμεναι, quæ mox subsequitur, minimè consentire: tamen post vocem σιμῶντι, δὲ finita est comparatio, reliqua adduntur ut delectationem pleniorẽ auribus afferant. Hoc semel monuisse sufficiet. Hæc autem observatio in omnibus similitudinibus locum habet.

Interdum tamen ex ipsâ cohærentiâ & proprietate magnam capiunt venustatem, ut in notâ illâ comparatione,

* Ἦελις ὡς τις τε δομοῖς ἐνιπαλλεται αἰγλή
 Τῶτος ἔξανισσα, το δὲ νεὸν ἦε λεῖπτι
 Ἦε πῃ ἐν γαυλῷ κεχυται ἡ δ' ἐνθά καὶ ἐνθά
 Ὡκειη σροφαλὺ γῆ τινασσεται αἰσσοσα
 Ὡς δὲ καὶ ἐν σῆθεσσι κεαρ ἐλελιζετο κῆρς.

Et nunquam sanè adduci potui (ne auctoritate quidem Viri undequaque docti †) ut crederem ‡ Virgilium hanc similitudinem vel elegantius vel politius, vel ad rem accommodatius reddidisse §. Certè in aliis locis permultis, quæ ex

* Argonaut. 3. 755.

† De Sacra Poesi, Prælect. xii.

‡ Æneid. viii. 18.

§ Utrumque meâ sententiâ superavit Camoenſius.

Vide Lusiadas. viii. 87.

Qual o reflexo lume do polido
 Espelho d' aq̃o o de cristal fermoso,

Apollonio fumsit Virgilius, nullus profectò video, cur elegantizæ ac pulchritudinis palmam ab auctore suo sibi vindicet. Multum fanè illi debet: nam ut nihil dicam de Medæ suavissimo *Ἐπεροδίω*, nihil de Amyci & Pollucis pugnà, nihil de Harpyiis, nihil de similitudinibus & descriptionibus, aliisque minutioribus elegantis *

Che do rayo solar sendo ferido
Vay ferir noutra parte luminoso:
O sendo da oziola mãõ movido
Pela casa do moço curioso,
Anda pelas paredes e telhado,
Tremulo aqui e alli deffossegado.

* Qualis est pulchra illa transitio:

At non Dardaniæ medicari cuspide ictum
Evaluit——

Apollonius,

——μαντοσυνησι κεκασμενον. Ἄλλα μιν ἔτι
Μαντοσυναί ἔσσωσαν. Et

——ἀλευκεῖ δ' ἢ φυγεν αἰσαν
Μαντοσυναίς. Οἱ γὰρ τις ἀποτροπὴ θανάτου.

Et illa personarum mutatio, quam fumsit etiam *Miltonus*,

——ut duros mille labores
Pertulerit: tu nubigenas, invicte, &c.

Apollonius,

——μεγαλὴ ἐπὶ φοῖβον αὐτεῖς ——
Λητοῖδῃ, τυ νυ δε κατ' ἕραν ἰκτε ——

Multæ sunt profectò in Apollonii poemate minutiz, quæ sunt diligenter observandæ: qualis est vocum nonnullarum usus quæ videntur esse poetarum, qui sub Ptolemæo floruerunt, propriæ; & quæ loca quædam obscuriora Theocriti, Callimachi, Lycophronis & reliquorum illustrant. Velut *νεπὺς* pro Nepote, vox fortasse *Æolica*. Sic Apollonius,

——μετοπισθε τοῖς νεποθεσιν εἰσιμα.

quas è Rhodio poetâ hausit ; illam mehercule suavitatem numerorum, & rotundam illam versuum concinnitatem, in qua regnat Virgilius, ab Apollonio didicit. Ac mirum videtur Longinum, Quintilianum, atque alios adeò temerè esse Aristarchum secutos, ut admirabilem hunc scriptorem in mediocrium poetarum chorum detrudant. Mediocrisne sunt poetæ hi versûs numerosi & modulati ?

Ὡς δ' οὐ' ἔρημαιοι πενήτοτες ἐκτοδί πετρῆς
 Χηράμῃ ἀπ' ἡνέες λιγέως κλαῖνσι νεοσσοί,
 Ἡ ὅτε καλά ναοῦντες ἐπ' ὄρουσι Πακτωλοῖο
 Κύκνοι κινήσωσιν ἔον μέλος, ἀμφὶ δὲ λειμῶν.
 Ἐρσηεὶς βρεμνέται, ποταμοῖο τε καλά βέεθρα,
 Ὡς αἱ ἐπὶ ξανθὰς θιμέναι κονίησιν ἔθειρας
 Παννυχίαι ἔλκεϊνον ἡλεμον ὠδύροντο.

aut illa descriptio,

————— ἀνθεα δὲ σφι
 Νυμφαὶ ἀμεργομέναι λευκοῖς ἐν ποικίλῃς κολποῖς
 Ἐσφορέον. πασὰς δὲ πυρὸς ὡς ἀμφέπεν αἰγλή,
 Τοῖον ἀπὸ χρυσεῶν θυσανῶν ἀμαρυσσέτο φεγγὺς,
 Δαίε δ' ἐν ὀφθαλμοῖς γλυκερὸν πόθον—————

& Callimachus,

————— ἢ γὰρ ἐργατὶν τρέφω
 Τὴν Μυσαν, ὡς ὁ Κεῖϑ, Ἐρρίχῃ νεπύς.

& Theocritus Idyll. XVII. 25.

Ἀθάνατοι δὲ καλεῦνται ἔοι νεποδες γεγαυτες.
 Immortales autem vocantur, ejus cum sint nepotes.

Notum est enim non esse in illo loco legendum, Θεοὶ νεποδες, quod reddiderunt nonnulli, *Dii sine pedibus*.

Quàm breviter & vividè Telamonis iram pingit!

———τω δὲ οἱ οὐρα

Ὀσλγίης μαλεροῖο πυρός ὡς ἰνθαλλαντο.

Quantà elegantiâ Homeri comparisonem,

Οἷη δ' Ἀρτεμῖς εἰσι κατ' ἑρπὸς ἰοχαιρεῖα.

amplificat;

Οἷη δὲ λιαροῖσιν ἔφ' υἷαςι Παρθενιοῖο

Ἦε καὶ Ἀμνησοῖο λρεσπαμένη ποταμοῖη

Χρυσείῃσι Λητωῖς ἔφ' ἀρμασιν ἐσχηκία

Ὀκειαῖς κεμαδεσσι διεξελασσι κολωνας

Τηλοθεν ἀντιώσασα πολυκνίσσας ἑκατομυξῆς,

Τῇ δ' αἶμα νυμφαὶ ἐπονταὶ αἰμορῶδες, αἱ μὲν ἐπ' αὐτῆς

Ἀγρομεναι πηγῆς Ἀμνησιδος, αἱ δὲ δὴ ἀλλαι

Ἀλστα καὶ σκοπίας πολυπιθῆκας, ἀμφὶ δὲ θῆρες

Κνυζήθῃω σαινθσιν ὑπο τρομεόντες ἴσαν,

Ὡς αἰγ' ἐσσεύοντο οἱ ἀσεῖα———

Quod si minutiores illas poeseos exornationes spectemus, nullus esse potest ad celeritatem exponendam accommodatior versus, quam

Λύτη δ' ὠκυτερῇ ἀμαρυγματος ἡ βολαων.

aut ad avem placidè labentem in aëre describendam, quam

Ῥιπὴν εὐκηλοῖσιν ἐνευδιῶν πλερυγεσσι.

Annon hi versûs fluctuum scopulis allidentium quodammodò imitantur sonum?

ῥῶτον ἐνθα καὶ ἐνθα διασάδον ἀλλήλησιν
 Τὴν δὲ παρηγορίην κοπῖεν ῥοοί, ἀμφὶ δὲ κύμα
 Λαῦρον ἀειρομενον πέτραις ἐπικαίχλαζεσκεν.

Sed hæ venustates, quæsitæ sunt potiùs quàm naturales; & plus diligentiae ostendunt quàm ingenii. At multa sunt in Argonauticis loca, velut Syrtis, Phineæ, Tali, & Jasonis laborum descriptiones, quæ elatissimis abundant imaginibus, & summâ cumulantur verborum dignitate. Neque illud verum est, quod Longinus affirmat, Apollonium nunquam cadere; est enim ubi altè cadit, ita tamen ut servet quandam in cadendo majestatem: sic draconis occisi descriptio,

—οἷς ὑπ' Ἑρακλῆι δαιχθεῖς, &c.

sublimis est illa quidem & magnifica, sed non satis delicata, & a poetæ heroicâ aliena.

Sed ad Arabas & Persas veniamus. Illi in poetæ amatoriam similitudinibus ex naturâ deductis admodum delectantur. Assimilant * puellarum cincinnos hyacinthis, genas rosas, oculos, nunc ob colorem, violis, nunc ob amabilem illum languorem, narcissis, dentes margaritis, papillæ malis Puniciis, oscula melli ac vino, labia pyropis, staturam proceris ramulis, faciem foli, crines nocti, frontem auroræ, ipsas denique puellas capreolis, & hinnuleis. Has similitudines propè omnes complectitur Arabs incertus in pulchro fabularum libro,

* Vide Noweiri à Reiskio citatum.

وهي صبية ذات حسن وجهال وبهاء وكمال
وقد واعتدال بعيون سود نواعس قد كحلت
بسحر بابل وحواجب كانها قسي ترمي سهلم
لحظها القوادل وانف كحد السياف ونم كانه
خاتم سليمان و خدود كانها شقايف نعيان
و شقيقتان عقيقتان واسنان كلؤلؤ منصود
في مرجان وجبين كانه هلال وريق احلا
من الشهد وابد من الزلال وعنف كانه
خبزان وصدر كانه شادروان ونهود كانهن
رمان وبطن كانه الحرير طيبة علي طيه
وسرة تسقي بدهن البان

“ Fuit autem puella gratiâ, pulchritudine, ve-
“ nustate, perfectione prædita; egregiam ha-
“ bens & æquam staturam; oculos verò ni-
“ gros, somni plenos, fascino Babylonio im-
“ butos; & supercilia, tanquam arcûs, vi-
“ brantes sagittas aspectuum letales; nasum,
“ ensis mucroni similem; os verò, Salomonis
“ sigillo; genas tanquam anemonas; duo au-
“ tem labia erant duo pyropi (vel carneolæ),
“ & dentes tanquam uniones in corallio con-
“ ferti; frontem porrò habuit novæ lunæ
“ similem, & labia favis dulciora & aquâ
“ purâ magis frigida; collum instar Indicæ

“ arundinis, pectus instar fontis in altum fa-
 “ lientis; mamillas malis Punicis confimiles,
 “ ventrem, instar Serici plicas habentis super
 “ plicas, & umbilicum unguento myrobalani
 “ irrigatum.”

Mirè hæc descriptio, ut multæ in Asiaticorum
 carminibus, cùm Salomonis poemate convenit.
 Et profectò hoc distichon,

وبطيب نكهته وسلسال جري
 في فيه مع شهد بريقة خمره

propè totidem verbis ex Hebræo reddi videtur,

נפת המטפה שפתותיך
 דבש וחלב תחת לשונך
 וריח שלמתך כריח לבנון :

“ Favi stillantes labia tua,
 “ Mel & lac sub linguâ tuâ ;
 “ Odorque vestium tuarum, tanquam odor
 “ Libani.”

Sæpe verò poetæ amatorii ex moribus depro-
 munt imagines, velut *Sadi* in libro *Gulistan* pu-
 ellæ nigros cincinnos genis candidissimis super-
 impendentes confert pulcherrimè cum pilis ex
 ebene fictis, quas clavâ eburneâ pellunt lusores:

وخسار يار در خم کيسوي تابدار
 چون کوي عامه در خم چوکان آبنوس

“ Gena amicæ inter cincinnos plexos inter-
“ micans

“ Similis est pilæ eburneæ in mediâ clavâ
“ ebeni.”

Sæpe ex religiosis opinionibus ; sic Hafez recentem lanuginem circa labia adolescentuli crescentem comparat cum nymphis illis formosissimis quas in cœlo esse dixit *Mohammedes* ;

سبز پوشان خلت بر کرد لب
همچو حورانند کرد سلسبیل

“ Recentes lanuginis herbæ, quæ labia tua
“ vestiunt,

“ Similes sunt *Houriis* circa fontem Salsabil
“ fedentibus.”

In poesi heroicâ elatissimas nonnunquam habent similitudines cum Arabes, tum Persæ. Quàm sublimis, quàm Homero similis, hæc est comparatio !

لهم عدوة كانهضاض الاتي
مدّ به الكدر الاحب

“ Tàm rapidi erant quàm præceps aquarum
“ fluxus

“ Quem tenebrosa & violentè irruens nubes
“ ampliorem reddidit.”

& illæ,

فبت ليلالیا لا نوم فیها
تخب بک المسومة العرب
بهز الجیش حولک جانبیه
کما نغضت جانحیها العقاب

- “ Multas enim noctes transegisti infomnis,
“ Cum te properanter veherent equi nobiles
“ notis insigniti:
“ Quassabat exercitus circum te ambas suas
“ alas,
“ Velut aquila nigra pennas motitans.”

فرددناهم بطعن کما تنیز عن جمة الطوی
الدلاء

- “ Hastas ultro citroque movimus in vulne-
“ ribus,
“ Ut movetur urna flexilis in puteo aqua
“ abundanti surgens.”

Quid poeta velit benè exposuit *Reiskius*, “ Haf-
“ tarum strepitum, quando demittuntur in cor-
“ pora, vel è confossis corporibus vix revellun-
“ tur ac ne vix quidem, cum obscuro confert
“ illo murmure & muto fremitu, quo vel ir-
“ ruens in profundum, vel exuberans situla quæ-
“ dam sursum attracta malè cedentem aquam

“contranitendo perrumpit.” Quâ imagine nihil aptius aut sublimius cogitari potest.

In *Ferdusi* poemate admirabili multæ sunt comparationes verè magnificæ: nam ut illas communes omittam;

هميرفت رستم چو پيل دژم

“Venit Rustem, tanquam torvus elephas,”

&c,

چو شیر اندر آمد میان رمه

“Tanquam leo qui in medium irruit ar-
“mentum,”

quid nobilius aut excelsius esse potest his imaginibus,

نکه کرد برزو بران ده سوار
چو آشفته شیر از بهر شکار
بزد دست و پوشید درع بزر
میانرا به بستش بزرین کمر
یکی خود رومی بسر بر نهان
سر ترکش تیر را بر کشاد
بباره بر افکند بر کستوان
یکی باره مانند کوهی روان
زکیهال نیزه زالماس تیغ
بباره بر آمد چو بارنده میغ

تو گفتي سپهر است يا روز و تاب
ويا در بهاران يکي رود آب
درختيست گفتي از آهن ببار
کشاده دو بازو چو شاخ چنار

- * Aspexit Barzu decem illos equites,
- * Tanquam leo furore plenus, prædam petens,
- * Strenuè se gessit, & tunicam radiantem induit,
- * Medium corpus illigavit aureo baltheo;
- * Cassidem Græcam capiti imposuit,
- * Ex pharetrâ fagittas extraxit;
- * Nunc super æqui stratum impendit,
- * Nunc tanquam mons movens (se erexit)
- * Altâ hastâ (feriens) & ense adamantino,
- * Nunc velut nubes imbrem fundens progressus est.
- * Diceres, "Cœlumne est, an dies, & splendor,
- "An verno tempore aquarum fluxus?"
- * Diceres, "Arbor est ferro onusta;
- "Duo brachia explicat, tanquam ramos platani."

Sed nihil magis amant venustiores *Arabum* poetæ, quam flores & fructûs describere, de-
promptâ sæpius imagine ex humanâ pulchritu-
dine; velut *Ebn Rumi*,

رايت البنفسج في روضة
واحداقه للندي شاهرة *
يحاکي بها الزهر زرق العيون
واجفانها بالبکا قاطرة *

- “ Vidi in hortulo violam,
 “ Cujus folia rore splendebant ;
 “ Similis erat flos illi (puellæ) cœruleos ha-
 “ benti oculos,
 “ Quorum cilia lacrymas stillant.”

& alius,

ناولني من اجد نرجسة
 احسن في ناظري من الورد
 كانها بيضها مرصعة
 من خده والصفار من خدي

- “ Da mihi dilectissimum narcissum,
 “ Pulchriorem, meo aspectu, rosâ,
 “ Velut si albedo ejus deprompta sit
 “ A gena illius (amicæ) pallor autem à
 “ mei (amantis) genis.”

quam similitudinem in alias res transferunt, ut
 poeta de vino,

وحمرء قبل المزج صفراء بعده
 اتت بين ثوبي نرجس وشقايق
 حكمت وجنة المعشوق صرفاً فسلطوا
 عليها مزاجاً فاكتست ثوب عاشق

- “ Rubrum ante misturam, post eam flavum,
 “ Habet duos colores narcissi scilicet &
 “ anemones ;

- “ (Seu potiùs) refert genam amicæ meracius,
 “ quod si temperes
 “ Cum eâ aquam, induit colorem amantis.”

Et *Abu Nowas* de pomo,

وتفاحة من سوسن صيغ نصفها
 ومن جلنار نصفها وشقايق
 كانّ الهوي قد ضمّ من بعد فرقة
 الي حدّ معشوق بها حدّ عاشق

- “ Pomum, cujus una pars ex lilio formatur,
 “ Ex flore mali Punici altera, & anemone,
 “ Velut si Amor junxisset, post discessum,
 “ Genæ amatae puellæ genam amatoris.”

Pulchra est in hoc genere rosæ descriptio à poetâ
 eleganti *Ebni'l Motezz*,

هل تنبت الارض شيئاً من ازهارها
 اذا تحلت تحلي الوشي من نهطه
 احلي واشهر من ورد له ارج
 كانها المسك مدرور علي وسطه
 كانه لون حبي حين ملكني
 حل السر اويل بعد البعد من سخطه

- “ An profert terra ullum florem
 “ (Cum ornatur, & pictam vestem induit)

- “ Dulciorem & nitidiorem rosâ, cui odor est
 “ Is, ut videatur moschus in mediis ejus
 “ foliis spargi,
 “ Et quæ refert amicæ meæ colorem, cùm
 “ me
 “ In gremium recipit, semotâ iracundia ?”

Interdum e gemmis depromunt florum similitu-
 dines, velut poeta,

واما ترا شجرات الورد طالعة
 فيها بدائع قد ركن من قصب
 وكانهن يواقيت لطيف بها
 زمرد وسطها شذر من الذهب

- “ Annon vides rosæ frutices succrescentes,
 “ A quorum vimine surgunt flores eximii,
 “ Similes pulchris pyropis, in iis autem
 “ Sunt smaragdi, & in mediis floribus par-
 “ ticolæ auri ?”

Et *Ebno'l Motezz* venustè,

سقي الروض سكاب الغمام المنضد
 فنبه منه الورد بعد التهجيد *
 كجهر من الياقوت فوق زبرجد
 مركبة فيها قراضة عسجد *

- “ Irrigat hortum effusio nubium densa,
 “ Rofa autem ex eo à fomno excitata
 “ furgit,
 “ Similis est ardenti pyropo super smaragdum,
 “ Cui imponitur auri ramulus.”

Similiter Sadi in libro *Buflân*,

نهد لعل و پیروزه در صلب سنک
 نهد لعل در شاخ پیروزه رنگ

- “ Posuit pyropos & smaragdos in duro lapide,
 “ Rosam pyropinam super smaragdinum ra-
 “ mum.”

Sic alius poeta,

خلیلی هبا ینقضی الهم عنک
 وقوما الی روض وکاس رحیق *
 فقد لاح زهر الیاسمین منورا
 کاقراط در قهت بعقیق *

- “ Sodales mei, agite, decedit à vobis mœror,
 “ Venite ideò ad hortum, & vini cyathum;
 “ Splendet enim flos jasmini lucidè
 “ Tanquam inauris ex margaritâ cui impo-
 “ nitur carneola.”

& *Ebn Tamim*,

قد اتينا الرياض حيث تجلت
وتحلت من الندي بجهان
ورابنا خواتم الزهر لما
سقطت من انامل الاغصان

“ Venimus in hortos, cùm ornarentur

“ Et vestirentur roris gemmulis,

“ Et vidimus figilla florum, cùm

“ A digitis ramorum caderent.”

& *Ebn Rumi*,

بنفسج سر لاني اذا
رايته اشرب ما شيتا
ليس من الزهر ولكنه
زهر يحمّل ياقوتاً

“ Gaudium violæ, nam cùm eam

“ Viderim, bibi quantum volui ;

“ Non flos est, sed

“ Smaragdus gemmam purpuream ferens.”

Interdum verò e cælo & stellis, ut

كان الياسمين الغض لما
ادرت عليه وسط الروض عيني
سواء من الزهرجد قد تبدت
لنا فيها نجوم مي لجين

- “ Velut si jasminus florens, cum
 “ In eum in medio horto oculos meos flec-
 “ tam,
 “ Cælum esset smaragdinum, in quo afful-
 “ gent
 “ Nobis stellæ argenteæ.”

&

في روضة تهدي لنا
 نفس الشمول بها الشبال
 في كل نرجسة بها
 شمس يحيط بها هلال

- “ In hortulo, qui ad nos affert
 “ Odorem vini aquâ gelidâ temperati,
 “ In unoquoque narcisso, qui in eo est,
 “ Sol effulget lunâ circumdatus.”

& alius,

وعندنا نرجس انيق
 تحيا بانفاسه النفوس
 كان اجفانه بدور
 كان احداقه شمس

- “ Habemus narcissum splendidum,
 “ Qui recreat odore suo animas,
 “ Velut si cilia ejus essent lunæ,
 “ Velut si oculi ejus essent soles.”

Vel ex aliis rebus naturalibus, ut

اما تراه ومّر الريح يعطفه
كانه زعفران قوق كافور
اذا بدا في اختلاف من محاسنه
اراك كيف اختلاط النار بالنور

- “ Annon eum (narcissum) vides, dum aura
“ transiens eum flectit,
“ Similem croco super camphoram?
“ Cum effulgeat varietate pulchritudinis,
“ Ostendit tibi, quomodo ignis cū luce
“ jungatur.”

&c,

قم يا غلام نهاتها مشهولة
ان الرياض بكل زهر تحتشي
والنرجس الغض الندي كانه
ثغر يعضّ علي بقية مشمش

- “ Surge, puer, & (vinum) effunde gelidum,
“ Nam horti variis floribus ornantur,
“ Et recens narcissus similis est
“ Candido puellæ denti, cū malum Ar-
“ meniacum mordeat.”

Addam duas comparationes quæ sint ob novitatem jucundissimæ: unam *Ebni'l Motezz*,

بنفسج جمعت اوراقه فحكمت
 كحلا تشرب دمعاً يوم تشتيت
 نانه فوق طاقات يلوح بها
 اوائل النار في اطراف كبريت

- “ Viola collegit folia sua, similia
 “ Collyrio nigro, quod bibit lachrymas die
 “ discessus,
 “ Velut si esset super vasa in quibus fulgent
 “ Primæ ignis flammulæ in sulphuris ex-
 “ tremis partibus.”

alteram *Ebni Tamim*,

ازهر اللوز انت لكل زهر
 من الازهار تأتينا امام
 لقد حسنت بك الايام حتي
 كاتك في فم الدنيا ابتسام

- “ O flos amygdali, tu præ cæteris omnibus
 “ Venisti ad nos florum princeps,
 “ Etenim usque adeò tibi favet fortuna
 “ Ut referas, in ore terrarum orbis, risum.”

Has comparationes lætissimas ex *Ebni Abi Hagelab* delibavi, qui contexit etiam de *Similitudinibus* librum, quem inscripsit

التنويه في محاسن التشبيه

Poetarum laudes in similitudinum pulchritudine.

Criticus idem insignis, & poeta, omnes ferè florum venustates in bellissimo carmine complexus est :

اي والربيع النضير
 وزهرة المستنير
 من نرجس واقاح
 كاعين وثغور
 وياسمين كلون
 المتيم المهجور
 ومن شقيق كحسنا
 قد اقبلت في حرير
 وطيب نشر عبير
 البنفسج المهور
 والاس شبه عذار
 بخد ظبي غزير
 والورد اقبل في جيش
 حسنه المنصور

“ Euge ! per splendidum ver, & flores ejus

“ nitidos,

“ Narcissum & parthenium similes oculis &

“ dentibus,

- “ Et jasminum tanquam colorem amatoris
“ solitarii,
“ Et anemonem similem formosæ puellæ quæ
“ venit serico (vestita)
“ Et odorem suavem unguenti, violam pluviâ
“ irrigatam,
“ Myrtique florem similem lanugini in genâ
“ hinnuli succo pleni,
“ Et rosam cum exercitu (spinis) venientem,
“ cujus pulchritudo victrix est.”

CAPUT VIII.

De reliquis Figuris.

RESTAT ut alias poeseos Asiaticæ figuras tractem. Sunt autem minutiores quædam exornationes pœnè innumeræ; quas *omnes* pluribus verbis percurrere, non est necessarium: juvat tamen *insigniores* quasdam prius proferre, quàm de fictâ *Personarum inductione* loquar, quæ translationis est species audacissîma, & omnium gentium, ac præcipuè Asiaticorum, poesi incredibilem affert suavitatem.

Ac primùm verbi ejusdem *Iteratio* admodum elegans esse videtur; ut in illo poetæ Arabici * versu,

شدونا شدة الليث عدا والليث غضبان

“ Violenti fuimus inimiciâ, tanquam leo, &
“ leo iratus.”

nec est in Græco sermone inuenta, ut Theocritus †,

————— λῖς ἔσκαυσας

Νεβρω φθγγαμενας τις ἐν ὤρεσιν, ὠμοφαγος λῖς.

* In libro Hamassa.

† Theocr. Idyll. xiii.

ubi videant harum minutiarum indagatores vocum لیث, یش, & λισ, cùm sono tùm sensu affinitatem.

Nec minus lepida est *Agnominatio*, quam Græci Παρωνομασίαν, Arabes تجنیس appellunt: fit autem, cùm ad res diffimiles similis vox in eodem versu accommodatur. Hac figurâ ita delectantur Asiatici, nullum ut occasionem amittant, quâ eam commodè usurpent: sic Hafez,

از سر پیمان برفت با سر پیمانه شد

“ Ab amore religionis ad cyathi desiderium
“ transit.”

Nam *Peiman* religionem, *Peimâne* verò cyathum significat. Et in eodem carmine,

دل بر دلداری رفت جان بر جانانه شد

Dil ber dildâri rest, gian ber gianâne sbûd.

“ Cor ad cordis raptricem, anima ad amicam
“ discessit.”

Idem alibi,

ترک ترکان خطا نبود صواب

Terki Turcani Kbatha nebud savab.

“ Formosâs Tartariæ puellas relinquere, non
“ deest.”

&

که بر طرف چمن زارش همیکردد چمن
ابرو

Ke ber tarfi chemenzâresh hemikereded chemân abru.

“ Nam in * horti ejus extremitate delicatè
“ movet supercilium ejus.”

etenim *Chemen* hortus est, & *Chemân kerdên* delicatè incedere.

Adde huc pulchram illam sententiam,

ان بلا نبود که از بالا بود

An belâ nebud ke ez bâla bud.

“ Ærumna quæ a superis venit, ærumna non
“ est.”

& illam Arabicam,

المال مايل والذهب ذاهب

Elmâl mâil waeddebeheb dbabib.

“ Divitiæ dilabuntur, & aurum fugit.”

Nec omittendi sunt elegantes poetæ *Turcici* versûs,

* Pulchram adolescentulæ faciem cum horto comparat poeta.

آلهي سن بني سينه ايلته
صرلا بنجه يارك سينه سينه

“ O Deus, ne me ad sepulchrum (féne) per-
“ ducas,

“ Donec amicæ gremium (féne féne) am-
“ plexu teneam.”

Elegia Arabica in *tertio capite* citata annomi-
nationibus unicè constat, iisque lepidissimis, ut

مربع نعم نعم تلك المربع

“ Æstivæ Naomæ mansiones : oh, suaves (nâm)
“ mansiones!”

&

هل لعل الرعد الهتون بلعل

“ An strepit (lâlâ) in monte *Lala* nubes to-
“ nans & pluviosa?”

Haud sum nescius hanc exornationem à ple-
risque contemni tanquam nimis concinnam &
puerilem; & profectò in linguis *Europæis* parcè
admodum sumenda est: rectè ait auctor rheto-
ricorum ad Herennium *, “ Quæ sunt ampla &
“ pulchra diù placere possunt: quæ lepida &
“ concinna, citò satietate afficiunt aurium sen-

* Lib. iv.

“ sum fastidiosissimum. Quomodo igitur, si cre-
 “ brò his generibus utemur, puerili videbimur
 “ elocutione delectari : ita si rarò has interfere-
 “ mus exornationes, & in causâ totâ variè dis-
 “ pergemus, commodè luminibus distinctis il-
 “ lustrabimus orationem.”

Quæ verò de oratione dicit, ad poemata trans-
 ferri possunt, ita tamen ut hæ festivitates ad le-
 viora carminum genera quàm ad elata & he-
 roica, videantur esse accommodatiores. Nec
 est tamen negandum quin Annominatio infig-
 nem afferat Sermonibus Asiaticis pulchritudi-
 nem. Itaque eâ etiam sacros Vates Hebræos
 delectari invenimus *.

Nunc verò ad *Προσωποποιαν*, seu Personæ induc-
 tionem, veniamus. Ea est quasi animata Alle-
 goria, quæ translationum est continuatio; trans-
 latio autem occultam similitudinem semper
 complectitur. Sic “ gena tanquam rosa”
 similitudo est, imagine à naturâ depromptâ :
 “ rosa genarum ejus” est translatio: “ genarum
 “ rosas oculorum pluvia irrigat” est Allegoria;
 & duas complectitur translationes. Similiter,
 “ Rosa horti rosæ genarum tuarum dixit, Ambæ
 “ formosæ sumus; sed tu perpetuò nites, ego
 “ celeriter defloresco,” fictæ personæ est in-
 ductio.

* Micha. cap. i. ver. 10, & alibi centies.

Atque in hac audacissimâ figurâ mirifica illa & quasi magica poeseos vis unice elucet; & maximè apud poetas Asiaticos, qui eam frequentissimè usurpant. Apud eos enim omnia vivunt, omnia animantur. Colloquuntur inter se flores, aves, arbores: personam etiam induunt notiones illæ abstractæ, pulchritudo, justitia, mœror, hilaritas; rident prata, canunt sylvæ, lætatur cœlum; rosa Zephyro dat mandata lusciniæ perferenda; lusciniæ rosæ pulchritudinem describit; & cùm lætiores illas imagines relinquunt, gladius magni regis gemmis ornatus lunæ ait ‘Tu cora mea es; & vergiliis, Vos tanquam vestem induo.’ Omnis denique naturæ immensitas tanquam theatrum est, in quo nihil est tam à vitâ ac sensu remotum, quin personâ indutum in scenam prodeat, & voce distinctâ loquatur.

Hujus figuræ duo genera sunt; alterum, cùm fictis personis atque inanimis vox & oratio tribuitur; alterum, cùm poeta rem vitâ carentem tanquam animatam alloquitur: nam veræ personæ inductio, vel potius in aliam personam transitus, inter figuras nescio an rectè numeretur: non est certè translationis species, Sed, ut ut sit, frequens est ejus in poesi Asiaticâ usus; contineo me ab exemplis; unum tantum proferam. In libri Buxtân initio, *Mohammedis* laudes poeta percenset, & tandem hos versus effundit verè magnificos:

شبی برنشست از فلک برگذشت
 بتمکین وجاه از ملک برکشست
 چنان کرم در تیه قربت براند
 که در سدره جبریل ازو باز بهاند
 بدو گفت سالار بیت الحرام
 که ای حامل وحی برتر خرام
 چو در دوستی مخلصم یافتی
 عنانم ز صحبت چرا تافتی
 بگفتا فراتر مجالم نهاند
 نهاندم که نیروی بالم نهاند
 اک بک سر موی برتر یرم
 فروغ تجلی بسوزد یرم
 نهاند بعضیان کسی در کرو
 که دارد چنین سیدی پیشرو

- ‘ Qui unâ nocte nobiliter evelus super æthera ascendit
 ‘ Illuc, ubi angeli nequeunt pervenire:
 ‘ Qui in cœlesti hoc itinere tam longè progressus est,
 ‘ Ut illic ubi consistere cogitur Gabrielis, non constiterit
 ‘ Tum dixit illi Gabrieli dominus templi Meccani,
 ‘ O tu qui oracula portas, propius accede;
 ‘ Quoniam amicitiam meam perfectam adeptus es,
 ‘ Quare colloquii nostri frena laxas?
 ‘ Respondit: “ Non est ampliùs ubi veniam locus;
 ‘ Illic confisto, ubi plumæ meæ vi careant:

- “ Si vel minimè altiùs evolem,
 “ Jubar gloriæ tuæ splendentis alas meas liquefaciet.”
 “ Nemo peccatis immerfus diù manet
 “ Qui talem Vatem ducem habeat !”

Quæ descriptio quam nobilis est, quàm elata !

Sed illuc redeo, unde paullum dilapsa est oratio. Primum itaque hujus figuræ genus est, cum fictæ personæ datur vox & sensus ; cujus generis exempla quædam insigniora subjiciam. In amatoriiis Persarum carminibus sæpe inducuntur loquentes lusciniæ & rosæ ; ut in illo *Sadii* versu,

داني چه گفت مرا آن بلبل سحري
 تو خود چه ادمي كز عشق بيخبري

“ Scisne, quid mihi dicat lusciniæ illa matutina ?

“ Tu quisnam homo es, qui amoris sis ignarus ?”

Sic Hafez elegantissime,

مي خواه و كلفشان كن از دهر چه ميچوي
 اين گفت سحر كه كل بلبل تو چه ميكوي

“ Pete vinum, sparge flores : quid à fortunâ quæris ?”

Putamus primo aspectu hæc à poetâ proferri, sed statim subjungit,

“ Hæc manè dixit rosa,”

deinde ad *Lusciniam* orationem flectit,

“ Tu autem, *lusciniæ*, quid ais?”

hoc est, “ an amicæ tuæ assentiris?”

Similiter alio loco,

جمشید و جام جم مطلب جام می بخواد
کین است قول بلبل داستان سرای جم

“ *Gemshidum* (regem antiquum) & mirifi-

“ cum ejus poculum noli quærere: po-

“ culum vini pete;

“ Ea enim vox est *lusciniæ* narratricis in

“ horto regis.”

Et alibi,

بلبلي برک کلي خوش رنگ در منقار
داشت

واندران برک ونوا خوش ناله‌اي زار
داشت

گفتش در عين وصل اين ناله و فریاد
چیست

گفت مارا جلوه معشوق در این کار داشت
چیست

“ *Luscinia* rosæ suaviter coloratæ folium in

“ rostro habuit,

“ Et in illo folio dulces querelas & gemitûs
 “ edidit :

“ Dixi illi, In ipso congressu quid vult ista
 “ querimonia & lamentatio ?

“ Dixit : Nos ad hoc opus amici fastus redi-
 “ git.”

Ejusdem generis est lepidum hoc † violæ & rosæ
 “ colloquium,

بنفشه دوش بکل گفت و خوش بیانی داد
 که تاب من بجهان طرۀ فلانی داد

“ Heri sic rosam allocuta est viola, & suaviter
 “ sensa sua explicabat,

“ Splendorem meum terris, cujusdam (for-
 “ mose puellæ) cincinnus præbet.”

Possum innumera hujus figuræ exempla è
 poetis Arabicis expromere ; sed unum atque
 alterum sufficiet. Ac primùm subjungam pere-
 legantes versiculos principis illustrissimi & ve-
 nustissimi poetæ *Ebni'l Fiadb*,‡

تم فاستقني بين خفق الناي والعود
 ولا تبع طيب موجود بهفقود *
 كاساً اذا بصرت في القوم محتشياً
 قال السرور لها تم غير مطرود *

† Vide Cap. v. seu Ode, & Cap. x. de Imaginibus.

‡ In libro *Yatimato'ddehri*.

نحن الشهود وخفف العود خاطبنا
 يزوج ابن سحاب بنت عنقود *

- * Surge, & affer, dum sonant tibia & cithara,
- * (Neu gaudium certum incerto permutes)
- * Cyathum, cui, cœtum congregatum aspi-
- ciens,
- * Dicit Hilaritas, " Surge non repulsus ;
- * Nos testes sumus, & lyræ moduli nobis an-
- nunciant,
- * Filium nubium racemi filiam ducere."

Quam lætus personarum conventus ! Vides animis & vitâ donata, pocula, lætitiâ, musicam, aquam, vinum. Per nuptias enim *filii nubium* & *uvæ filie* pulchre innuitur vini cum aquâ temperatio. Facile docto Arabi *Taalebis* † assentior, qui hos versûs in suo genere admirabiles putat : sed Arabice legantur necesse est ; Latine enim ne adumbrari quidem potest eorum pulchritudo ac lepos. Huc addatur mirificus in *Timuri* historiâ locus (quam historiam poema nobilissimum audeo dicere) ubi *Hyems* cum invictio illo heroe inducitur colloquens :

† Vide librum *Yatimah*. Part. I. cap. iv. verba *Thalebii* sunt,

ومن ملج شعر ابن الغياض قوله ولم اسرع
 في معناه احسن منه تم فاسقني &c.

فجال بينهم الشتاء بجفاف عواصفه وبث
فيهم حواصب قواصفه واقام عليهم نايحات
صراصره وحكم فيهم زعازع صنابره وحل بناديه
وطغف يناديه مهلاً يا مشوم ورويدا ايها
الظلوم الغشوم فالي متي تحرق القلوب
بنارك وتلهب الاكباد باوامك واوارك فان
كنت احد نفسي جهنم فاني انا ثاني
النفسين ونحن شيخان اقتربنا في استيصال
البلاد والعباد فانحس بقران النحسين وان
كنت بردت النفوس وبردت الانفاس فنفتحات
زهريري منك ابرد او كان في جرايدك
من جرد المسلمين بالعذاب فاصمهم واصمهم
ففي ايامي بعون الله ما هو اصم واجرد
فوالله لا حابيتك فخذ ما اتيتك ووالله لا
يحميك يا شيخ من برد المنون لواعج جهر
مجمرة ولا والهجم لهيب في كانون *

‘ Circumibat autem illos *Hyems* cum ventis suis
‘ vehementibus, & sparsit inter eos flatus suos
‘ glaream dispergentes; & in eos concitavit
‘ ventos suos frigidos, ex opposito flantes; &
‘ potestatem in eos concessit gelidis suis pro-

" cellis : & in ejus (*Timuri*) confessum de-
 " scendit, & eum inclamans, allocuta est :
 " Lente, O infauste, & leniter incede, O
 " tyranne injuste ! quousque tandem homi-
 " num corda igne tuo combures ? & jecinora
 " æstu & ardore tuo inflammabis ? Quòd si
 " una es ex infernis animis, equidem anima-
 " rum altera sum ; & nos senes fumus, qui
 " continuò occupamur in regionibus & servis
 " subjugandis ; & stellæ maleficæ (*Mars* &
 " *Saturnus*) in conjunctione sunt infaustif-
 " fimæ. Et si animas occidis, & auras fri-
 " gidas reddis, at auræ meæ gelidæ te sunt
 " frigidiores ; aut si in tuis catervis (milites)
 " sint qui fideles suppliciis vexent, impellant,
 " percutiant : at in diebus meis, Dei adjutu,
 " est id quod magis vexet & percutiat. Et
 " per Deum, tibi nihil remitto. Cape igitur
 " id, quod ad te attuli ; & per Deum, non
 " te defendent, O senex, à leti frigore, car-
 " bonum in foco ardor, nec in mensè De-
 " cembri flamma."

Nunc ad alterum hujus figuræ genus venia-
 mus : idque fit, cùm rem vitâ ac ratione caren-
 tem poeta alloquitur ; velut in illo dulcissimo
Amralkeisi carmine,

الا ايها الليل الطويل الا انجلي
 بصبح وما الاصبح منك بأمثل

“ O longa nox, ne, obsecro, discutiaris

“ Per auroram; nec enim esset aurora te præf-
“ tabilior.”

Sed nullum hujus generis exemplum mihi occurrit insignius, quàm illud *Hafezi* carmen, quo adolescentuli pulchritudinem, sub puellæ scilicet personâ, venustissimè describit, versâ perpetuo oratione ad auram, ad rosam, ad narcissum, ad herbas, ad cupressum, &, quod audacius esse videbitur, ad intellectum :

ای باد شمیم یار داری
زان تحفه مشکبار داری

“ O aura, amici habes odorem,

“ Inde munus suave-olens (moschatum) af-
“ fers.”

زهار مکن دراز دشتی
با طره او چکار داری

“ Cave; noli furari (دراز دست) *longam ha-*
“ *bens manum*, id est, Fur)

“ Cum cincinno ejus ecquid babes negotii?”

ای گل تو کجا و روی زیباش
او مشک و تو خار بار داری

“ O rosa, ubi es, præ vultu ejus nitido ?

“ Ille moschus est ; tu autem spinas habes.”

ريحان تو کجا و خط سبز
او تازه و تو غبار داري

“Herba odorifera, ubi es, præ recenti ejus
“lanugine?”

“Ea floret, tu autem marcescis.”

نرکس تو کجا و چشم مستش
او سرخوش و تو خمار داري

“Narcissè, ubi es, præ ebrio ejus oculo?”

“Ille temulentus est, tu autem crapulâ affi-
“ceris.”

اي سرو تو با قد بلندش
در باغ چه اعتبار داري

“O cupressè, cum staturâ ejus procerâ,

“In horto, quam habes affinitatem?”

اي عقل تو با وجود عشقش
در دست چه اختيار داري

“O intellectus, cum amoris ejus existentîâ,

“ (Si) in potestate tuâ (esset) quam haberes
“electionem?”

روزي برس بوصل حافظ
کر طاقت انتظار داري

| | Carmen
Perficum. | |
|---|------------------------|---|
| زبان مخدنگداری | ای با چشم بد داری | |
| بالترا وادیکار داری | زینهار کنه دازدستی | |
| تو غار باد داری | ای کل و کجا داری | |
| در آتیه و جنب داری | ریحان نری و خطا بر شری | |
| او در دشت از تو داری | نرگس را که از چشم شری | |
| و باغچه بخت داری | ای سر و قیامه و پیش | |
| در دست چشم تیار داری | بخت تو آید و خوشتر | |
| | روزی بوی خوش | |
| | که غنچه داری | |

“ Unum diem veni ad *Hafezi* congressum,

“ Si quidem cunctandi potestatem habes.”

Quàm pulchræ imagines! Comparatur odor cincinnorum suavissimus cum zephyro moschum afflante; facies formosa cum rosâ, ita tamen ut longè nitidior esse videatur; lanugo in genis succrescens, cum herbis recentibus: oculi languidi & quasi ebrioli cum teneris narcissi floribus; statura cum cupressi ramulo; quâ comparatione etiam Græci utuntur; ut *Alcæus*,

Τινι σ', ὦ φίλε γαμῶρε, καλῶς εἰκασθῶ;

Ὅρπακι ἔραδινῶ σε μαλὶς' εἰκασθῶ.

quibus similitudinibus (est enim personæ induction, ut antea dixi, translationis species, translatio autem similitudo brevis) quid delicatius esse potest, quid venustius? Mirum est sane quantas suavitates in tam breve carmen poeta incluserit. Hanc odam (utpote quæ ad *Anacreontis* laudem propè accedat) versibus Anacreonteis Græce reddidi:

Ὡδᾶριον.

Χαριεντῶ, αὐρα, παιδῶ

Ἀπαλὴν φερεῖς αὐτμηγ,

Δια τετ' ἀναπνεῶσα

Μυρον ἐκ πτέρων ὑψικαλῆς.

Ζεφυρ' ἐν κομαῖσι παιδός

Ἵακινθίναις ἀθύρεϊς.

Ἄγε δῆ. τι δῆτ' ἐκλεψας

Θαλερωτῶ ἐκ κικινῆς;

Τι κομᾶς, ῥόδον τρυφήν,

Ρόδον ἀνθεων ἀγαλμα;
 Μαλακός μὲν ἐστὶ ὁ κηκεύς,
 Σὺ δ' ἀκάνθιοις πυκάζῃ.
 Σὺ δὲ τι τρυφᾷς, σελινον;
 Σὺ γὰρ εὖθυσ ἐκμαραινῇ,
 Χλωρὸς δ' ὁ παῖς ἰαλὸς
 Θαλεραίς ἔχει παρείαις.
 Σὺ δὲ, * λειριον, τι καυχᾷ;
 Ὑπομειδία, μεθύσκον
 Καλὸν ὄμμα παῖδος ἄγρου,
 Σὺ δὲ κείσεται νοσῶδες.
 Κυπαρίσσε, μὴ τι κομπῇς
 Ῥαδινοῖς ἐπὶ κλαδίσκοις,
 Ῥαδινωτέρων γὰρ ἐστίν
 Ἀπαλοῖο σῶμα παῖδος.
 Φίλον ἦτορ, ἀντ' ἐρωτος
 Ἰοῦδοςφυχὲ κοροῖο
 Λιπαροχρὸς, φθριγώντος,
 Τί κεν ἡραθῆς ἐελδῶρ;
 Φίλε κερε, μὴ ἑραδυνῇς,
 Ταχύ μοι ποσεινὸς ἔρχε,
 Σὺ γὰρ φαγνόντες, ὦ πάη
 Τριφίλῃτε, πάντα θαλλεῖ.

* Attici florem narcissi λειριον vocabant. Suid.

CAPUT IX.

العبرة الغاية

SIVE

De arcanâ Poematum Significatione.

DE figuris Asiaticæ dictionis fatis, ut arbitror, differui; & fatis fusè ostendi nullas in Arabum ac Persarum poesi vel verborum vel sententiarum exornationes desiderari. Attamen, nequis nobis locus intactus relinquatur, de *occulto illo sensu*, quem in poematibus Asiaticorum amatoris latere nonnulli existimant, paucis disputabo: & quoniam nihil esse puto veritatis investigationi inimicus aut magis pestiferum, quam sententiæ simulationem, dicam apertè quid sentiam, nec argumenta celans quibus opinionem meam confirmem, nec aliorum sententias repudians, si quis in illis veritatis color eluceat.

Sunt igitur in linguis Asiaticis, ac præcipuè Persicâ, carmina pænè innumerabilia, quorum idem est argumentum unusque ferè perpetuus tenor. Nempe in iis continuâ serie laudantur amores ac deliciæ, voluptates, vina, odores, ludi,

convivia; & reliqua quæ sensibus blandiuntur :
 accedunt humanæ pulchritudinis lætæ admodum
 descriptiones; intexuntur loci illi communes,
 de fortunæ temeritate, de honorum ac falsæ re-
 gionis contemtionem; incertos esse rerum huma-
 narum eventus, & brevem lucis ac vitæ usuram;
 amoris autem suavitates celeritè deflorescere;
 oportere igitur voluptates, dum licet, rapere, &

—— ποιειν τα οἷς γονυ χλωρον *.

nihil enim esse amore suavius, nihil quod magis
 hominem deceat. Exponuntur etiam eæ quæ
 in amore insunt variz perturbationes, dolor,
 ægritudo, desiderium, spes, lætitia; nunc amator
 absens languet, dolet, illachrymat, nunc ob ami-
 cæ consortium vehementer exultat & trium-
 phat. Hæc autem omnia describuntur mirâ
 sententiarum varietate, verborum elegantia,
 imaginum splendore, & translationum pulcher-
 rimarum copiâ.

Poetæ, qui horum carminum laude florue-
 runt, sunt innumeri; quorum tamen facilè prin-
 cipatum obtinet ille, de quo jam dictum est †,
 Hæfæz; cujus politissimum carmen, cum adum-
 bratione Latinâ, idcirco hic apponam, ut ho-
 rum carminum, de quibus sum proximè locu-
 tus, percipiatur natura:

* Theocr. Idyll. XIV.

† Vide Cap. V. &c.

ساقيا ساغر شراب بيار
يكدو ساغر شراب باب بيار

Puer, vini cyathum affer,
Unum atque alterum vini puri cyathum affer.

داروي درد عشق يعني مي
كوست درمان شيخ وشاب بيار

Remedium amoris ægritudinis, hoc est, vinum,
(Illud enim senum & juvenum medicina est)
affer.

آفتابست و ماه باده و جام
در میان مه آفتاب بيار

Sol & luna sunt vinum & cyathus,
In mediâ lunâ solem affer.

بزن اين آتش مرا آبي
يعني آن آتش چو آب بيار

Illide ignem illum nobis liquidum,
Hoc est, ignem illum aquæ similem affer.

كل اكر رفت كو بشادي رو
ياده ناب چون كلاب بيار

Si rofa tranfit, dic, vultu hilari
Vinum purum tanquam aquam rofarum, affer.

غلغل بلبل ار نهاند رواست
 غلغل شیشه شراب بیار

*Strepitus lusciniæ si non manet, oportet
 Strepitum poculorum afferas.*

غم دوران مخور که رفت برفت
 نغمه بربط و رباب بیار

*Ob temporum mutationes ne sis tristis, sed
 identidem
 Concentum citharæ & fidium affer.*

وصل او جز بخواب نتوان دید
 داروی کاوست اصل خواب بیار

*Congressum illius, nisi in somno, videre ne-
 queo,
 Medicinam (vinum), quæ somni origo fit,
 affer.*

کرچه مستم چه چاره جام ذکر
 تا بکلی شوم خراب بیار

*Quòd si ebrius sum, ecquid est remedii?
 alium calicem*

Ut prorsus sensibus destituar, affer.

یکدو رطل کران بحافظ ده
 کر کناهست و کر صواب بیار

“ At infidelium opera caligini sunt similia in oceano profundo, quem fluctûs super fluctûs tegunt, & super eos, nubes; caligini super aliam caliginem.”

Porro autem quodcunque incertum est terrorem quendam secum affert; ideoque ad Elationem accommodatur: cujus rei non est insignius exemplum, quàm illud quod ex * Jobi poemate citat in † libro Anglico vir disertissimus, Edmundus Bourke,

בשעפים מחזיונות לילה
בנפל תרדמה על אנשים :
פחד קראני ורעדה
ורב עצמוני הפחיד :
ורוח על פני יחלק
תסמר שערתי בשוי :
יעמד ולא אביר מראו
תמונה לנגד עיני
דממה וקול אשמע :
האניש מאלות יצחק
אם מעשהו יסוד נבר :

In cogitationibus à visionibus noctis,
Cum cadat sopor in homines,
Metus me invasit ac terror,
Et omnia ossa mea tremefecit,
Et spiritus ante faciem meam transivit,
Erectè steterunt carnis meæ pilî,
Substitit, sed eum intueri non potui,
Simulachrum fuit ante oculos,

* Cap. iv. 13—17.

† De Elatione & Venuſtate, Par. II. Cap. iv.

Silentium fuit, & vocem audivi,

"An homo Deo iustior?

"An creatore suo prior mortalis?"

Præterea imaginum splendorum congeries quædam & coagmentatio *magnificam* reddit orationem, adeoque excelsam: nam elationis præcipuus fons est magnificentia. Ob hanc causam admirabilis est in † *Sirachidis* sapientiâ *Simonis Onie* filii descriptio,

Ὡς ἐδόξασθη ἐν περιστροφῇ λαοῦ,
ἐν ἐξοδῷ οἴκῳ καταπετασµατῶν;
Ὡς ἀστὴρ ἔωθιν ἐν μέσῳ νεφελῆς,
ὡς σελήνη πλήρης ἐν ἡμέραις,
Ὡς ἥλιος ἐκλαμπὼν ἐπὶ ναὺν ὑψίστην,
καὶ ὡς τοῦτον φωτίζον ἐν νεφελαῖς δοξῆς,

* Insigne hujus rei exemplum est in Xenophontis Ephesiaci libro jucundissimo de Anthia & Habrocoma,

Τῷ δὲ Ἀλεξοκομῇ ἐφίσταται γυνὴ ὀφθῆναι φοβερά, το μέγεθος ὑπὲρ ἀνθρώπων, ἐσθῆτα ἐχούσα φοινικὴν. ἐπέσασα δὲ τὴν ναὺν ἐδοκεὶ καίνειν, καὶ τὴς μὲν ἄλλης ἀπολλυσθαι, αὐτὸν δὲ μετὰ τῆς Ἀνθίας διανηκῆσθαι. Ταῦτα ὡς εὐθύς εἶδεν, ἐταραχθῆ καὶ προσεδόκα το δεινὸν ἐκ τοῦ ὄνειρατος. Καὶ το δεινὸν ἐγίνετο. Quo in loco admodum sublimes sunt, cum crebræ terroris imagines, tum præcipuè illa sententia Καὶ το δεινὸν ἐγίνετο.

Est porro excelsum, quodcunque subitum est & minimè expectatum. Sic apud Callimachum vetulæ personam Ceres induit, ut Erisichthonem à sylvà sibi sacratâ cædendâ dehortaretur, cum verò nihil perfecisset, irâ incensa est,

— γεινατο δ' ἅ θεος

Ἰσθµατα μὲν χερσῶν, κεφαλὴν δὲ οἱ ἤπιατ' Ὀλύμπῳ.

à quo loco sumpta sunt illa Virgiliana.

† Cap. l. 5—13. Vide etiam de Sublimi & Venusto, Par. II. cap. xiii.

Ὡς ἀνθος ῥόδων ἐν ἡμέραις νέων,
 ὥς κρίνα ἐπ' ἐξοδῶν ὕδατος,
 Ὡς βλάστης λιθῶν ἐν ἡμέραις θέρους,
 ὥς πυρὶς καὶ λιθῶν ἐπὶ πυρεῖς,
 Ὡς σκευὸς χρυσοῖς ὀλοσφυρητόν,
 κεκοσμημένον παντὶ λίθῳ πολυτελεῖ,
 Ὡς ἔλαια ἀναβαλῆσα καρπῶς,
 καὶ ὥς κυπαρίσσοις ὑψιμένη ἐν νεφέλαις.
 Ἐν τῷ ἀναλαμπῶσαι αὐτὸν γοῶν δοξῆς,
 καὶ ἐν διδουσκουσῶν αὐτὸν συντελείαν καυχημάτων,
 Ἐν ἀναβάσει θυσιάστρις ἀγνὴ,
 ἐδόξασε περιβόλῃ ἀγίασματός.
 Ἐν δὲ τῷ δεχέσθαι μέλη ἐκ χειρῶν ἱερέων,
 καὶ αὐτὸς ἕως παρ' ἐσχαρᾶ βωμῆς,
 Κυκλοθεὶς αὐτὴ σφαιρὸς ἀδελφῶν,
 ὥς βλαστήμα κέδρε ἐν τῷ λιθῶνι,
 καὶ ἐκυκλώσαν αὐτὸν ὥς στελεχὴ φοινίκων.

Hunc locum fanè mirificum Hebraice ad
 verbum redditum dabo; quemadmodum auctor
 fuit in libro de Sacra Poefi * fcriptor admirabi-
 lis, quem libenter fequor.

מִן נִכְדָּ בְּתוֹךְ הַעֵץ
 בְּצִמְחָתוֹ מִן הַמִּקְדָּשׁ :
 כִּמוּ בֶן שְׁתַּר בְּתוֹךְ הַעֲרָבָה
 וְכִירָה בְּשִׁמְוֹתוֹ :
 כְּשֶׁמֶשׁ נוֹגַח עַל אֹהֶל הַמִּקְדָּשׁ
 וְכִקְשָׁתו יִתֵּן אֹדֶר בְּעֵבִיבִים :
 בְּפִרְתִּי חֲבַצְלֹת בְּצִיץ הַשֶּׁנֶה
 בְּשִׁשְׁתֵּיּם עַל פִּלְגֵי מִים :
 וְכִנְנַף לְבָנָה בַּעַת הַקִּיץ
 כֹּאֵשׁ וְלִבָּה בְּמִחְתָּת :
 וְכֹל הַחַיִּים וְהַבְּרִיָּה

* Præl. xxiv. 8vo, pag. 321.

בכל מיני פנינים :
 וכבן זית מפריח פרו
 מעץ גפרית עד לשמים יגדל :
 באשר שוב עליו המעול הנכבד
 ילבש בתמימות חוד וחדר :
 באשר נתעלה למובח הקדש
 תפארת מלבושיו געשו :
 באשר לקח החלק מיד חבתיים
 הוא בעמד אצל מובח :
 מסוכב באדויה חמקיפים
 כבן ארו אשר בלבנון
 וכבני תמרים סביבאיתו

Hujusmodi descriptionibus abundantissima
 sunt Ferdusii poemata; quarum unam, quæ se
 prima offert, proferam, magnificam scilicet regis
 Feridun descriptionem,

فرستاده گفت انکه روشن بهار
 ندید و نه بیند چنین شهریار
 بهاریست خرم دران بهشت
 همه خاک عنبر همه زرش خشت
 سپهر برین کاخ و میدان اوست
 بهشت جهان روی خندان اوست
 ببالای میدان او راغ نیست
 بپهنای ایوان او باغ نیست
 چو رقتم بنزدیک ایوان فراز
 سرش با ستاره همیگفت راز

بیکدست پیل و بیکدست شیر
 جهانرا چو تخت اندر آورده زیر
 ابر پشت پیلان برش تخت زر
 زکوهر همه طوق شیران نر
 خرامان شدم نزد آن ارجمند
 یکی تخت پیروزه دیدم بلند
 نشسته بران شهریاری چو ماه
 زیاقوت رخشان بسر بر کلاه
 چو کافور موی و چو کلبرک روی
 دل آرم جوی و زبان چرب کوی

Legatus dixit: " Nitidum ver
 Talem regem nunquam aspexit, aut aspiciet:
 Ver est jucundum in eo paradiso,
 Cujus terra ambarum olet, & cujus lapides aurei sunt,
 Cælum excelsum palatium ejus est, & aula,
 Paradisus terrarum vultus ejus subridens est:
 Altior aulâ ejus nullus est collis,
 Latior regiâ nullus est hortus.
 Cùm ad elatam illam regiam accessi,
 Caput ejus cum stellis arcana iniit consilia.
 Ad unam manum stetit elephas, ad alteram leo;
 Orbem terrarum, tanquam solium, sibi submisit.
 Super elephantis tergo solium fuit aureum,
 Et singula leonum monilia erant gemmea;
 Lætus accessi ad sublimem illum regem,
 Et aspexi solium è gemmis cœruleis fictum,
 Regem autem lunæ similem in eo sedentem,
 Pyropis fulgentem, & capite gerentem diadema;

Crines camphoræ fimiles habentem, & faciem tanquam
rosæ folium,

Cor æquitatis amans, & linguam dulciloquam (adipato lo-
quentem sermone)."

Ad altitudinem etiam orationis conferunt *vi-
siones*, quas Græci *φαντασίας* vocant, per quas ante
oculos lectoris imagines rerum absentium clarè
ponuntur. Hæ autem quam sæpissimè à tragi-
cis in infantiæ descriptionibus usurpantur. Ex-
emplo fit ex Æschyli Choephoris locus elatissi-
mus. Orestes, cum matrem interfecisset, cho-
rum alloquitur, & primum, leni quodam ora-
tionis tractu: mox furore correptus, erumpit,

'Α' ἄ,

Διμῶαι γυναῖκες——αἰδε γοργῶνων δικίῳν

Φαιωχιτῶνες, καὶ πεπλεκτανημέναι

Πυκνοῖς δρακῶσιν. Οὐκ ἐτ' ἂν μείναιμ' ἐγὼ.

Chorus illum permulcere cupit, & ad lenitatem
revocare,

Τινες σε δοῦναι, φιλεῖται' ἀνθρώπων πατρί,

Στροβῶσιν; ἰσχε. μὴ φοβῶ, νικῶν πολὺ.

respondet,

Οὐκ εἰσὶ δοῦναι τῶν θεῶν τιμάτων ἐμοί

Σαφῶς γὰρ αἰδε μητρὸς ἐγκοτοὶ κύνες.

Tum Chorus, imprudentius,

Ποταίνιον γὰρ αἶμα σοὶ χερσὶν ἐστὶ,

Ἐκ τῶν θεῶν τοι παραγμὸς ἐς φρένας πίπτει.

Ille, voce αἶμα inflammatus, & manum, fortasse
suam, materno sanguine tinctam, respiciens, ar-
dentius furit,

Ἄναξ Ἀπολλων—αἶδε πλεθυσσι δὴ,
 Κῆρ ὀμμάτων γαστρὶν αἶμα δυσφίλες.

& cūm fœminæ illum consolari velint, ille de-
 cedens exclamat,

Ὑμεῖς μὲν ἔκ ἐρατῆ τας δ'. ἐγὼ δ' ὄρω,
 Ἐλαυνομαι δὴ κῆκ' ἐτ' ἂν μιναιμι' ἐγὼ.

Mirè hæc conveniunt cum * Shakespeari-
 nostri præclarâ tragædiâ, quâ nec Græcos poetas
 nec Latinos quidquam habuisse puto excelsius,
 aut magnificentius.

Reliquum est ut pauca apponam loca, in qui-
 bus exponitur ea (quâ nihil majus cogitari po-
 test), Divini numinis potentia: has autem expo-
 sitiones naturâ elatissimas commendat brevitās.
 Quicquid in hoc genere habent Arabes, ab ad-
 mirabili in Sacrâ Historiâ † loco sumi videtur,
 cujus vim & magnificentiam omnes collaudant,

דִּיכַר אֱלֹהִים וַיֵּצֵא אֶת הַלְוִיִּם מִן הַיָּם

Dixit Deus, *Fiat lux*, & lux facta est.

& ‡,

וַיֵּצֵא אֱלֹהִים וַיֵּצֵא אֶת הַלְוִיִּם מִן הַיָּם

Ille dixit, & fuit.

Hinc illud Mohammedicum,

قال كن فيكون

Dixit, *Eſto*, & fuit.

quod sic amplificat poeta Arabicus, quem citat
 Ebn Arabshâh,

- * لا تخزن فالذي قضى الله بكون
 * والامر الموكل الي كن فيكون
 * ما بين تحرك بلحظ وسكون
 * الحالة تنقضي وذا الامر يهون

“ Ne tristeris ; nam quod decrevit Deus, fiet ;
 Et res commissa voci, Esto, erit :
 Dum oculum movere potes, & motum fe-
 dare,
 Status mutatur, & vir potens demittitur.”

His addam locum vere magnificum, ex Al-
 corani capite undecimo, ubi Noë diluvium de-
 scribing Arabum legislator:

وهي تجري بهم في موج كالجبال
 ونادي نوح ابنه وكان في معزل يا بني
 اركب معنا ولا تكن مع الكافرين قال ساءوي
 الي جبل يعصمني من الماء قال لا عاصم
 اليوم من امر الله الا من رحم وحال
 بينهما الموج فكان من المغرقين وقيل يا
 ارض ابلعي ماءك ويا سماء اقلعي وغينس
 الماء وقضى الامر واستوت على الجودي
 وقيل بعدا للقوم الظالمين *

“ Ea verò (arca) cum illis labitur inter fluctûs,
 “ tanquam montes: & clamat Noa filio suo,
 “ ille autem (natat) separatim, “ O fili, na-
 “ viga nobiscum, & cave sis cum infidelibus.”
 Inquit, Ascendam montem; qui ex aquâ me
 liberabit; inquit (Noa), Non (est) liberatio
 hodiè à Dei decreto, nisi (illius) favor. Tum
 inter eos venit fluctus; & fuit inter immer-
 sos. Et dictum est (vox audita est quæ di-
 ceret), “ O terra, aquam tuam imbibere, & O
 “ cælum, tuam coercere;” & inhibita est aqua,
 & peractum est mandatum, & restitit (arca)
 super Al Júdi (montem) & dictum est (vox
 divina dixit) Apage, impios!”

Locum hoc sublimiorem. (Mosaicum illum
 excipio) nunquam legi: ejusdem generis est,
 sed longè humilior, Apuleii sententia, qui cùm
 prædonum societatem fere invictam descripserit,
 subjungit, “ Noluit esse Cæsar Hæmi latronis
 “ collegium, & confestim interiit.” Quantum
 illis locis quæ exposui, addit pietas ac veritas,
 tantum ab hoc detrahit insulsa regis adulatio.
 Videmus tamen quantam dictioni Elationem
 addat brevitatis; cujus rei alio in genere exem-
 plum subjiciam. Narrat Ebn Arabshâh in libro,
 qui *Facabato' Ikholofa* inscribitur, Persam quen-
 dam ex Bokharæ incendio salvum evasisse, &
 cum esset à quodam interrogatus, quid in eâ
 urbe egerint Genghizi milites, respondisse,

آمدند و کردند و سوختند و کشتند
و بردند و رفتند

Irruperunt, diruerunt, combusserunt, necaverunt, diripuerunt, discefferunt.

Non dubito affirmare his sex vocibus animum auditoris magis fuisse permotum, quàm longissimâ hujus cædis narratione, licet gravissimis fuerit instructa verbis, & sententiis ornata splendidissimis. Cùm enim animus variarum rerum serie ac verborum cumulo quasi obruatur, * perfectam imaginem formare nequit; sed alia aliam trudit; itaque omnia sunt obscura, omnia confusa, omnia incerta; omnia denique sublimia. Certissimum est enim, dum hæ sex voces proferruntur, imagines exercitus irruentis, occidentium & occisorum, incendii, ruinæ, prædationis, & victorum recedentium, aliarumque rerum, quæ iis necessario subjunguntur, animo comprehendendi neutiquam posse.

* Vide librum Anglicum *De Sublimi & Vemisto*, Part V. sect. v.

CAPUT XL

اللطافة

SIVE

De Venustate.

QUID per Venustatem intelligam, complectar brevi: Ea mihi videtur venusta esse poesis, cujus imagines sint hilares, nitidæ, ridentes, lætæ, compositio mollis & dilucida, quæ denique lectoris animum permulceat, alliciat, oblectet, exhilaret, relaxet, & suavissimâ quâdam voluptate perfundat. Quibus autem modis eam in animo excitet voluptatem, non institui hoc loco differere; sed statuam cum Hermogene * quæcunque aut visu, aut tactu, aut gustu, aut auditu, aut odoratu denique suavia sunt, ea, cùm aptis

* Hermog. *περι Ἰδεων*. Lib. II. cap. iv. *περι Γλυκυτητος*. Παντα ὅσα ταις αἰσθησεσιν ἡμῶν ἐστὶν ἡδεα, λεγω δε τη ὀψει, ἡ γευσει, ἡ τινι ἄλλῃ ἀπολαυσει, ταυτα και λεγομενα ἡδονην ποιει. Ἄλλ' αἱ μὲν εἰσιν αἰσχροὶ των κατα ἀπολαυσιν ἡδονων, αἱ δ' ἑ τοιαυται. Και τας μὲν ἐκ αἰσχροσ ἐστὶν ἀπῶως ἐκφραζειν, οἶον καλλὸς χωρὶς, και φυτῆας διαφορῆς, και ῥευματων ποιικιλίας και ὅσα τοιαυτα.

describantur versibus, magnam afferre jucunditatem. Cujusmodi sunt locorum amœnitates, horti, flores, nymphæ, fontes, amores, deliciae, nuptiæ, rivuli, lusciniæ cantus, odores, zephyri, humana pulchritudo, & reliquæ imagines ex naturâ depromptæ, quas recte venustatis fontes esse ait * Demetrius Phalereus.

Ob hanc rem pulchri sunt versûs, quos in Symposio Platonis recitat Agatho, cùm amorem dicat afferre,

Εἰρήνην μὲν ἐν ἀνθρώποις, πελαγεὶ δὲ γαλήνην,
Νηρηΐαν δ' ἀνέμοις, κοίτην ὑπνόντ' ἐνὶ κηδεῖ.

Hæ autem imagines sunt jucundissimæ: quid enim tam jucundum, quam pax civitati, maris tranquillitas navigantibus, venti lenitas viatoribus, lectus & somnus mœrentibus? Nec minùs lætæ sunt imagines in Sapphûs versiculis, quos in libro secundo *de Formis* citat Hermogenes, qui multa ibidem de suavitate, ipse quoque suaviter, scripsit:

Καλὸν ὕδωρ ψυχρὸν κελαδεῖ δι' ὁσθίων
Μαλινῶν, αἰδυσσομένων δὲ φύλλων
Κωμά καταρρέει.

Nihil enim ferè excogitari potest dulcius, quam imago “Aquæ gelidæ per malorum ramos mur-
“ murantis, & somni, trementibus foliis, leniter
“ defluentis.”

* Περὶ Ἑρμηνείας.

Εἰσι δὲ αἱ μὲν ἐν τοῖς πράγμασι χαρίτες, οἷον νυμφαῖοι κηποί, ὑμεναῖοι, ἔρμτες, ἡλὴ ἡ Σαπφῶς ποιήσεις.

Vellem profectò non intercidissent tot & tam divina Sapphûs carmina. Quæ supersunt (ut ipsius poetriæ utar verbis) sunt * “auro ipso “magis aurea.” Et notabile est Demetrium, Hermogenem, Dionysium Halicarnasseum, & reliquos artis oratoriæ magistros, illam perpetuò citare, cùm de *venusto* dicendi genere loquantur. † Carmen autem in Atthida, tanquam *elati* generis exemplum profert Longinus; à quo valdè dissentio. Quam enim habent cum *Elatione* affinitatem *latissimæ* illæ imagines, puella suaviter loquens, & suaviter subridens? Prætereà nihil terribile aut horridum in hac Odâ describit puella Lesbica, sed jucundissimum animi motum, Amorem; &, ab illo ortam, totius corporis relaxationem; quæ imago ab Elato dicendi genere est alienissima: nam corpus permulcere & relaxare præcipua est delectationis & voluptatis proprietas. Hinc Amor apud poetas Græcos λωσιμελής, *membra dissolvens*, sæpissimè vocatur, ut Sappho,

Ἐρως δ' αὐτὲ μ' ὁ λωσιμελής ὄνει.

Hanc ob rem Bacchum appellari Λυαῖον nonnulli putant; iidemque vinum ‡ χαλιν ideò no-

* Χρυσὴ χρυσότερα. Sapph. apud Demetr. Phal.

† Longin. περὶ Ὑψους, Cap. x.

‡ Sic Hipponax,

Ὅλυντα φρονέσιν οἱ χαλιν πεπωκότες.

κ Archilochus apud Athenæum,

Πολλὸν δὲ πινὼν καὶ χαλινκιστὴν μέθυ.

minari aiunt, quòd *solvat & relaxet*. Sed ob deperdita cùm Sapphûs, tum etiam Erinnæ, Alcmanis, Alcæi, & Diphili, Apollodori, Philemonis, Alexidis, aliorumque poetarum, opera, præclaris illis Græcis sacerdotibus plurimam scilicet debemus gratiam! Illos enim eò delirationis provexit anilis superstitio, ut complura veterum Græcorum poemata, eaque venustissima, combusserint; nimirum quòd in illis amantium nequitia, ut vocant, essent descriptæ.

Imaginum *venustatem* dictionis & verborum pulchritudo subsequitur. Necessè est enim poeta, de his lætissimis rebus scribens, verborum utatur splendore & dulcedine: de qua re videndus est Demetrius*.

Quinetiam, ut ait Hermogenes, illæ voluptates, quas Amor secum affert, delectationem quandam præbent cùm describantur, sed aliis lectoribus aliam; nam lector pudicus descrip-

* Διο και μεν ἡ Σαπφω περὶ μεν καλλῆς ἀδῶσα, καλλιπῆς ἐστὶ, καὶ ἡδῆα, καὶ περὶ ἐρωτῶν δὲ καὶ ἔαρος καὶ περὶ ἀλκυονος, καὶ αἰπὰ καλὸν ὄνομα ἐνυφανταὶ αὐτῆς τῇ ποιήσει.

Et alibi,

Ὅγε εἰ μεν τις ἐν πραγματι χάρις ἐστὶ, τάσθαι καὶ ἡ λεγὼν ποιεῖ ἐπιχαριτωτέρα, οἷον,

Ὡς δ' ὅτε Πανδάρῳ κερὶ χλωρῆς ἀῆδων

Καλὸν αἰδεῖσθαι, ἔαρος νεὸν ἰσάμενοιο.

ἐνταυθα γὰρ καὶ ἡ ἀῆδων χάριεν ὀρνιθιον, καὶ τὸ ἔαρ φυσικὴ χάρις, πολὺ δὲ ἐπικεκωμῆται τῇ ἑρμηνείᾳ, καὶ ἐστὶ χαριεστερα, τὸ τε χλωρῆς καὶ τὸ Πανδάρῳ κερὶ εἰπεῖν ἐπὶ ὀρνίθου. ἀπὲρ τῆ ποιητῆς ἰδία ἔστ.

tionē modestā & quasi velatā delectatur, qualis est,

Ἡ ῥα καὶ αἰκας ἡμαρπτε Κρονὺ πᾶσις ἦν παρακοῖτιν.

lascivus verò apertius quiddam postulat, & magis voluptuosum; cujusmodi est illa descriptio,

* Τοῖσι δ' ὑπὸ Χθων διαφυνε νεοθῆλεα ποιῶν,
Λωτὸν θ' ἐρσηντα, ἰδε κροκόν, ἡδ' ὕακινθον
Πυκνὸν καὶ μαλακόν, ὃς ἀπὸ χθονὸς ὑψὸς' ἐέρξε.
Τῷ ἐνὶ λεξασθῆν, ἐπὶ δὲ νεφέλῃν ἐσθάντο
Καλὴν, χρυσεῖην* σιλπναι δ' ἀπέσιπτον ἱερσαι.
Ὡς ὁ μὲν ἀτρεμας εὐδὲ πατὴρ ἀνα Γαργαῶν ἀκρῶ
Ἐπὶ καὶ φιλοτῆτι δαμεις' ἔχε δ' αἰκας αἰκοῖτιν.

&c,

† Πορφύρεον δ' ἀρα κυμα περισσάθη ἔρει ἴσον
Κυρτωθεν. κρυψεν δὲ θεον, θνητῆν τε γυναῖκα.

Notissimæ sunt in simili argumento Lucretii, Virgilii, Miltoni, & aliorum, descriptiones.

Venustarum imaginum plenissimum est Salomonis carmen; quod integrum esset citandum, si vellem omnes, quibus abundat, suavitates & elegantias exponere.

Ad Arabes igitur nostros ac Persas transeamus; quorum carmina præcipuè commendat venustas.

Quàm lepida hæc est Veris descriptio in Abi'lola carmine ‡,

* Iliad. Ξ. 347.

† Odyss. Λ.

‡ Sekto'zzind. Carm. iv. Vid. Reiskii Moall. p. 53.

- قد اتاك الربيع يفعل ما
 تاءمر فعل عبدك الماء مور *
 وكسي الارض خدمة لك يا مولا
 دون الملوك خضر الحزير *
 وهي تختال في زبرجدة
 خضر تعدي بلؤلؤ منشور *
 وغدت كل ربوة تشتهي
 الرقص بثوب من النبات قصير *
- “ Venit ad te Ver, ut mandata tua exequatur,
 tanquam fervus,
 “ Terram autem tibi obediens, O tu qui ejus
 dominus es, præ cæteris regibus, viridi
 vestit chlamyde:
 “ Ea verò smaragdis ornatur, qui margaritis
 sparsis distinguuntur;
 “ Et unusquisque collis saltare cupit, vestem
 indutus ex herbis succinctam.”

Dulcissimum enim est nomen Veris; omnesque ejus descriptiones pulcherrimæ. Addam carmen perelegans, quod descriptioni epularum ob nuptias principum Samarcandiarum intexit *Ebn Arabshâh* †,

في ربيع الوصل لما أن وفي ظبي الشرو
 وسرت بشري الصبا للروض تنبي بالورود

“ At infidelium opera caligini sunt similia in oceano profundo, quem fluctûs super fluctûs tegunt, & super eos, nubes; caligini super aliam caliginem.”

Porro autem quodcunque incertum est terrorem quendam secum affert; ideoque ad Elationem accommodatur: cujus rei non est insignius exemplum, quàm illud quod ex * Jobi poemate citat in † libro Anglico vir disertissimus, Edmundus Bourke,

בשעפים מחוינות לילה
בנפל תרדמה על אנשים :
פחד קראני ורעדה
ורב עצבותי הפחיד :
ורוח על פני יחלף
תסמר שערת בשרי :
יעמד ולא אביר מראהו
תסונה לנגד עיני
דממה וקול אשמע :
האניש מאלוה יצרק
אם מעשהו יטהר גבר :

In cogitationibus à visionibus noctis,
Cum cadat sopor in homines,
Metus me invasit ac terror,
Et omnia ossa mea tremefecit,
Et spiritus ante faciem meam transivit,
Erectè steterunt carnis meæ pilî,
Substitit, sed eum intueri non potui,
Simulachrum fuit ante oculos,

* Cap. iv. 13—17.

† De Elatione & Venuſtate, Par. II. Cap. iv.

Silentium fuit, & vocem audiui,

"An homo Deo iustior?

"An creatore suo purior mortalis*?"

Præterea imaginum splendidarum congeries quædam & coagmentatio *magnificam* reddit orationem, adeoque excelsam: nam elationis præcipuus fons est magnificentia. Ob hanc causam admirabilis est in † *Sirachidis* sapientiâ *Simonis Onie* filii descriptio,

Ὡς ἐδοξασθῇ ἐν περιστροφῇ λαοῦ,

ἐν ἐξοδῷ οἴκῃ καταπετασµατῶ;

Ὡς αἴστῃ ἐωθίῃ ἐν μέσῳ νεφέλης,

ὡς σελήνῃ πληρῆς ἐν ἡμέραις,

Ὡς ἡλίου ἐκλαμπῶν ἐπὶ ναὸν ὑψίστου,

καὶ ὡς τοῦτον φωτίζον ἐν νεφέλαις δοξῆς,

* Insigne hujus rei exemplum est in Xenophontis Ephesiaci libro jucundissimo de Anthia & Habrocoma,

Τῷ δὲ Ἀβροκῳμῃ ἐφίσταται γυνὴ ὀφθῆναι φοβερά, το μέγαθ' ὑπὲρ ἀνδρῶπων, ἐσθῆτα ἔχουσα φοινικῇ. ἐπεσάσα δὲ τὴν ναὺν ἐδοκεὶ καίνειν, καὶ τὴς μὲν ἄλλης ἀπολλυσθαι, αὐτὴν δὲ μετὰ τῆς Ἀνθίας διανηκεσθαι. Ταῦτα ὡς εὐθύς εἶδεν, ἐταραχθῆ καὶ προσεδόκα το δεινὸν ἐκ τοῦ ὀνειράτος. Καὶ το δεινὸν ἐγένετο. Quo in loco admodum sublimes sunt, cum crebræ terroris imagines, tum præcipuè illa sententia Καὶ το δεινὸν ἐγένετο.

Est porro excelsum, quodcunque subitum est & minimè expectatum. Sic apud Callimachum vetulæ personam Ceres induit, ut Erisichthonem à sylvâ sibi sacratâ cædendâ dehortaretur, cum verò nihil perfecisset, irâ incensa est,

— γεινατο δ' ἅ θεος

Ἰσθµατα μὲν χερσῶ, κεφαλὴν δὲ οἱ ἥπιατ' Ὀλυµπῶ.

à quo loco sumpta sunt illa Virgiliana.

† Cap. l. 5—13. Vide etiam de Sublimi & Venusto, Par. II. cap. xiii.

Ὡς ἀνθος ῥόδων ἐν ἡμέραις νέων,
 ὡς κρίνα ἐπ' ἐξοδῶν ὕδατος,
 Ὡς βλαστός λιθάνων ἐν ἡμέραις θέρους,
 ὡς πυρὶς καὶ λιθάνος ἐπὶ πυρεῖσι,
 Ὡς σκευὸς χρυσὶν ὀλοσφυρητόν,
 κεκοσμημένον παντὶ λίθῳ πολυτελεῖ,
 Ὡς ἔλαια ἀναβαλλόμενα καρπῶς,
 καὶ ὡς κυπαρίσσοι ὑψόμεναι ἐν νεφέλαις.
 Ἐν τῷ ἀνκλαμῆανειν αὐτὸν σολὴν δοξῆς,
 καὶ ἐν διδυσκεσθῆναι αὐτὸν συντελείαν καυχημάτων,
 Ἐν ἀναβάσει θυσιάστῃρι ἁγίῃ,
 ἐδοξάσθαι περιβολὴν ἁγιασμάτων.
 Ἐν δὲ τῷ δεχέσθαι μελὴ ἐκ χειρῶν ἱερέων,
 καὶ οὗτος ἕως παρ' ἐσχατὰ βωμῶν,
 Κυκλοθεὶς αὐτῇ σεφάνος ἀδελφῶν,
 ὡς βλαστήμα κεδρὶ ἐν τῷ Λιβάνῳ,
 καὶ ἐκυκλώσαν αὐτὸν ὡς στελεχὴ φοινίκων.

Hunc locum fanè mirificum Hebraice ad
 verbum redditum dabo; quemadmodum auctor
 fuit in libro de Sacrà Poefi * scriptor admirabi-
 lis, quem libenter sequor.

מה נכבד בתוך העם
 : באותו מן הכבוד
 כמו בן שחר בתוך הערבה
 : וכיור בשלמותו
 כשמש נזנח על אהל הכבוד
 : וכקשת יתן אור בעיניו
 כפרח חבולת בציד השדה
 : כשמשוים על פלגי ים
 וכנב לבב בעת הקד
 : שש לבב במחתת
 וכלי הזהב והכסף

* Præl. xxiv. 8vo, pag. 321.

בכל סיני פנינים :
 וכבן זית מפריח פרו
 בעץ נפרית עד לשמים יגדל :
 באשר שב עליו המעול הנכבד
 ילבש בתמימות חוד וחדר :
 באשר נתעלה למובח הקדש
 תפארת מלבושיו נעשו :
 באשר לקח החלק מיד הכהנים
 הוא בעמד אצל מובח :
 מסובב באחיה המקיפים
 כבן ארו אשר בלבנק
 וכבני תמרים סביבאיתו

Hujusmodi descriptionibus abundantissima
 sunt Feridufii poemata; quarum unam, quæ se
 prima offert, proferam, magnificam scilicet regis
 Feridun descriptionem,

فرستاده گفت انکه روشن بهار
 ندید و نه بیند چنین شهریار
 بهاریست خرم دران بهشت
 همه خاک عنبر همه زرش خشت
 سپهر برین کاخ و میدان اوست
 بهشت جهان روی خندان اوست
 ببالای میدان او راغ نیست
 بپهنای ایوان او باغ نیست
 چو رقتم بنزدیک ایوان فراز
 سرش با ستاره همیگفت راز

بیکدست پیل و بیکدست شیر
 جهانرا چو تخت اندر آورده زیر
 ابر پشت پیلان برش تخت زر
 ز کوه هر همه طوق شیران نر
 خرامان شدم نزد آن ارجمند
 یکی تخت پیروزه دیدم بلند
 نشسته بران شهریاری چو ماه
 زیاقوت رخشان بسر بر کلاه
 چو کافور موی و چو کلبرک روی
 دل آزرم جوی و زبان چرب کوی

Legatus dixit: " Nitidum ver

Talem regem nunquam aspexit, aut aspiciet:

Ver est jucundum in eo paradiso,

Cujus terra ambarum olet, & cujus lapides aurei sunt,

Cælum excelsum palatium ejus est, & aula,

Paradisus terrarum vultus ejus subridens est:

Altior aulâ ejus nullus est collis,

Latior regiâ nullus est hortus.

Cùm ad elatam illam regiam accessi,

Caput ejus cum stellis arcana iniit consilia.

Ad unam manum stetit elephas, ad alteram leo;

Orbem terrarum, tanquam folium, sibi submisit.

Super elephantis tergo folium fuit aureum,

Et singula leonum monilia erant gemmea;

Lætus accessi ad sublimem illum regem,

Et aspexi folium è gemmis cœruleis fictum,

Regem autem lunæ similem in eo sedentem,

Pyropis fulgentem, & capite gerentem diadema;

Crines camphoræ similes habentem, & faciem tanquam
rosæ folium,

Cor æquitatis amans, & linguam dulciloquam (adipato lo-
quentem sermone)."

Ad altitudinem etiam orationis conferunt *vi-
siones*, quas Græci *φαντασίας* vocant, per quas ante
oculos lectoris imagines rerum absentium clarè
ponuntur. Hæ autem quam sæpissimè à tragi-
cis in insanix descriptionibus usurpantur. Ex-
emplo fit ex Æschyli Choephoris locus elatissi-
mus. Orestes, cum matrem interfecisset, cho-
rum alloquitur, & primum, leni quodam ora-
tionis tractu: mox furore correptus, erumpit,

'Α' α,

Διμῶαι γυναῖκες—αἰδε γόργωνων δίκτυν

Φαιωχίτωνες, καὶ πεπλεκτανημεναι

Πυκνοῖς δρακυσιν. Οὐκ εἴτ' ἂν μαιναιμ' ἐγώ.

Chorus illum permulcere cupit, & ad lenitatem
revocare,

Τινες σε δοῦλαι, θιλάται' αἰθρῶπων πατρὶ,

Στροφέσιν; ἰσχυε. μὴ φοβῆ, νικῶν πολυ.

respondet,

Οὐκ εἰσι δοῦλαι τῶν δὲ πημάτων ἐμοὶ

Σαφῶς γὰρ αἰδε μητρὸς ἐγκοτοὶ κυνές.

Tum Chorus, imprudentius,

Ποταίνιον γὰρ αἷμα σοὶ χεροῖν ἐτί,

Ἐκ τῶν δὲ τοὶ παραγμὸς ἐς φρένας πίπτει.

Ille, voce αἷμα inflammatus, & manum, fortasse
suam, materno sanguine tinctam, respiciens, ar-
dentius furit,

Ἄναξ Ἀπολλόν—αἶδε πλεθύνουσι δὴ,
Καὶ ὁμμάτων σαζοσιν αἶμα δυσφίλες.

& cùm fœminæ illum consolari velint, ille decedens exclamat,

Ἔμεις μὲν ἐκ ἔρατε τας δ'. ἐγὼ δ' ὄρω,
Ἐλαυνομαι δὴ καὶ ἐτ' ἂν μειναιμ' ἐγὼ.

Mirè hæc conveniunt cum * Shakespearî nostri præclarâ tragœdiâ, quâ nec Græcos poetas nec Latinos quidquam habuisse puto excelsius, aut magnificentius.

Reliquum est ut pauca apponam loca, in quibus exponitur ea (quâ nihil majus cogitari potest), Divini numinis potentia: has autem expositiones naturâ elatissimas commendat brevitâs. Quicquid in hoc genere habent Arabes, ab admirabili in Sacrà Historiâ † loco sumi videtur, cujus vim & magnificentiam omnes collaudant,

דִּיךְ אֱלֹהִים יְהוָה יִבְרָא אֶת הַלְּלוֹתָיו

Dixit Deus, *Fiat lux*, & lux facta est.

& ‡,

וַיֹּדֶעַת אֱלֹהִים

Ille dixit, & fuit.

Hinc illud Mohammedicum,

قال كن فيكون

Dixit, *Eſto*, & fuit.

quod sic amplificat poeta Arabicus, quem citat Ebn Arabshâh,

* Macbeth.

† Gen. i. 3.

‡ Pſal. xxxiii. 9.

لا تخزن فالذي قضى الله يكون *
 والامر الموكل الي كن فيكون *
 ما بين تحرك بلحظ وسكون *
 الحالة تنقضي وذا الامر يهون *

“ Ne tristeris ; nam quod decrevit Deus, fiet :
 Et res commissa voci, Esto, erit :
 Dum oculum movere potes, & motum sedare,
 Status mutatur, & vir potens demittitur.”

His addam locum vere magnificum, ex Alcorani capite undecimo, ubi Noæ diluvium describit Arabum legislator:

وهي تجري بهم في موج كالجبال
 ونادي نوح ابنه وكان في معزل يا بني
 اركب معنا ولا تكن مع الكافرين قال ساءوي
 الي جبل يعصمني من الماء قال لا عاصم
 اليوم من امر الله الا من رحم وحال
 بينهما الموج فكان من المغرقتين وقيل يا
 ارض ابلعي ماءك ويا سماء اقلعي وغيث
 الماء وقضي الامر واستوت على الجودي
 وقيل بعدا للقوم الظالمين *

“ Ea verò (arca) cum illis labitur inter fluctûs,
 “ tanquam montes: & clamat Noa filio suo,
 “ ille autem (natat) separatim, “ O fili, na-
 “ viga nobiscum, & cave sis cum infidelibus.”
 Inquit, Ascendam montem; qui ex aquâ me
 liberabit; inquit (Noa), Non (est) liberatio
 hodiè à Dei decreto, nisi (illius) favor. Tum
 inter eos venit fluctus; & fuit inter immer-
 sos. Et dictum est (vox audita est quæ di-
 ceret), “ O terra, aquam tuam imbebe, & O
 “ cœlum, tuam coerce;” & inhibita est aqua,
 & peractum est mandatum, & restitit (arca)
 super Al Júdi (montem) & dictum est (vox
 divina dixit) Apage, impios!”

Locum hoc sublimiorem. (Mosaicum illum
 excipio) nunquam legi: ejusdem generis est,
 sed longè humilior, Apuleii sententia, qui cùm
 prædonum societatem fere invictam descripserit,
 subjungit, “ Noluit esse Cæsar Hæmi latronis
 “ collegium, & confestim interiit.” Quantum
 illis locis quæ exposui, addit pietas ac veritas,
 tantum ab hoc detrahit insulsa regis adulatio.
 Videmus tamen quantam dictioni Elationem
 addat brevitās; cujus rei alio in genere exem-
 plum subjiciam. Narrat Ebn Arabshâh in libro,
 qui *Facabato' Ikholofa* inscribitur, Persam quen-
 dam ex Bokharæ incendio salvum evasisse, &
 cum esset à quodam interrogatus, quid in eâ
 urbe egerint Genghizi milites, respondisse,

آمدند وکندند و سوختند و کشتند
وپردند و رفتند

Irruperunt, diruerunt, combusserunt, necaverunt, diripuerunt, discefferunt.

Non dubito affirmare his sex vocibus animum auditoris magis fuisse permotum, quàm longissimâ hujus cædis narratione, licet gravissimis fuerit instructa verbis, & sententiis ornata splendidissimis. Cùm enim animus variarum rerum serie ac verborum cumulo quasi obruatur, * perfectam imaginem formare nequit; sed alia aliam trudit; itaque omnia sunt obscura, omnia confusa, omnia incerta; omnia denique sublimia. Certissimum est enim, dum hæ sex voces proferruntur, imagines exercitûs irruentis, occidentium & occisorum, incendii, ruinæ, prædationis, & victorum recedentium, aliarumque rerum, quæ iis necessario subjunguntur, animo comprehendendi neutiquam posse.

* Vide librum Anglicum *De Sublimi & Venusto*, Part V. sect. v.

CAPUT XL

اللطافة

SIVE

De Venustate.

QUID per Venustatem intelligam, complectar brevi: Ea mihi videtur venusta esse poesis, cujus imagines sint hilares, nitidæ, ridentes, lætæ, compositio mollis & dilucida, quæ denique lectoris animum permulceat, alliciat, oblectet, exhilaret, relaxet, & suavissimâ quâdam voluptate perfundat. Quibus autem modis eam in animo excitet voluptatem, non institui hoc loco differere; sed statuam cum Hermogene * quæcunque aut visu, aut tactu, aut gustu, aut auditu, aut odoratu denique suavia sunt, ea, cùm aptis

* Hermog. *περι ἰδεῶν*. Lib. II. cap. iv. *περι Γλυκυτητος*. Παντα ὅσα ταις αἰσθησεσιν ἡμῶν ἐστὶν ἡδεα, λεγω δε τη ὀψει, ἡ γευσει, ἡ τινι ἄλλῃ ἀπολαυσει, ταυτα και λεγομενα ἡδονην ποιει. Ἄλλ' αἱ μὲν εἰσιν αἰσχροὶ των κατα ἀπολαυσιν ἡδονων, αἱ δ' ἔ' τοιαυται. Και τας μὲν ἢ κ' αἰσχροῦ ἐστὶν ἀπλως ἐκφραζειν, οἷον καλλὸς χωρὶς, και φυτῆας διαφορῆς, και ρευματων ποικιλίας και ὅσα τοιαυτα.

describantur versibus, magnam afferre jucunditatem. Cujusmodi sunt locorum amœnitates, horti, flores, nymphæ, fontes, amores, deliciæ, nuptiæ, rivuli, lusciniæ cantus, odores, zephyri, humana pulchritudo, & reliquæ imagines ex naturâ depromptæ, quas recte venustatis fontes esse ait * Demetrius Phalereus.

Ob hanc rem pulchri sunt versûs, quos in Symposio Platonis recitat Agatho, cùm amorem dicat afferre,

Εἴρηνην μὲν ἐν ἀνθρώποις, πάλαι δὲ γαλήνην,
Νηεμῖαν δ' ἀνέμοις, κοίτην ὕπνουτ' ἐνὶ κῆδει.

Hæ autem imagines sunt jucundissimæ: quid enim tam jucundum, quam pax civitati, maris tranquillitas navigantibus, venti lenitas viatoribus, lectus & somnus mœrentibus? Nec minùs lætæ sunt imagines in Sapphûs versiculis, quos in libro secundo *de Formis* citat Hermogenes, qui multa ibidem de suavitate, ipse quoque suaviter, scripsit:

Καλὸν ὕδαρ ψυχρὸν κελαδεὶ δι' ὄσθων
Μαλινῶν, αἰδυσσομένων δὲ φύλλων
Κῶμα καταρῖβει.

Nihil enim ferè excogitari potest dulcius, quam imago “Aquæ gelidæ per malorum ramos murmurantis, & somni, trementibus foliis, leniter defluentis.”

* Περὶ Ἑρμηνείας.

Εἰσι δὲ αἱ μὲν ἐν τοῖς πράγμασι χάριτες, οἷον νομφαῖοι κῆποι, ὕμναῖοι, ἔρωτες, ὅλη ἡ Σαπφῶς ποιησις.

Vellem profectò non intercidissent tot & tam divina Sapphûs carmina. Quæ supersunt (ut ipsius poetriæ utar verbis) sunt * “auro ipso “magis aurea.” Et notabile est Demetrium, Hermogenem, Dionysium Halicarnasseum, & reliquos artis oratorizæ magistros, illam perpetuò citare, cùm de *venusto* dicendi genere loquantur. † Carmen autem in Atthida, tanquam *elati* generis exemplum profert Longinus; à quo valdè dissentio. Quam enim habent cum *Elatione* affinitatem *latissimæ* illæ imagines, puella suaviter loquens, & suaviter subridens? Prætercà nihil terribile aut horridum in hac Odâ describit puella Lesbica, sed jucundissimum animi motum, Amorem; &, ab illo ortam, totius corporis relaxationem; quæ imago ab Elato dicendi genere est alienissima: nam corpus permulcere & relaxare præcipua est delectationis & voluptatis proprietas. Hinc Amor apud poetas Græcos λυσιμελής, *membra dissolvens*, sæpissimè vocatur, ut Sappho,

Ἐρως δ' αὐτὲ μ' ὀ λυσιμελὲς ὄνει.

Hanc ob rem Bacchum appellari Λυαῖον nonnulli putant; iidemque vinum ‡ χαλιν ideò no-

* Χρυσὴ χρυσοτέρα. Sapph. apud Demetr. Phal.

† Longin. περὶ Ὑψους, Cap. x.

‡ Sic Hipponax,

Ὅλιστα φρονεῖσιν οἱ χαλιν παπικότες.

& Archilochus apud Athenæum,

Πολλὰν δὲ πίνωσι καὶ χαλινῶν μεθ'.

minari aiun., quòd *solvat & relaxet*. Sed ob deperdita cùm Sapphūs, tum etiam Erinnæ, Alcmanis, Alcæi, & Diphili, Apollodori, Philemonis, Alexidis, aliorumque poetarum, opera, præclaris illis Græcis sacerdotibus plurimam scilicet debemus gratiam! Illos enim eò delirationis provexit anilis superstitio, ut complura veterum Græcorum poemata, eaque venustissima, combufferint; nimirum quòd in illis amantium nequitia, ut vocant, essent descriptæ.

Imaginum *venustatem* dictionis & verborum pulchritudo subsequitur. Necessè est enim poeta, de his lætissimis rebus scribens, verborum utatur splendore & dulcedine: de qua re videndus est Demetrius*.

Quinetiam, ut ait Hermogenes, illæ voluptates, quas Amor secum affert, delectationem quandam præbent cùm describantur; sed aliis lectoribus aliam; nam lector pudicus descrip-

* Διο και μεν ἡ Σαπφου περι μεν καλλυς αἰδουσα, καλλιωνης ἐστι, και ἡδεια, και περι ἐρωτων δε και ἐαρος και περι ἀλκυονος, και ἅπαν καλον ὄνομα ἐνυφανται αὐτης τῇ ποιητῇ.

Et alibi,

Ὡς εἰ μεν τις ἐν πραγματι χαρις ἐστὶ, τὰς και ἡ λεξις ποιῇ ἐπιχαριτωτέρα, οἶον,

Ὡς δ' ὅτε Πανέκκου κερη χλωρῆς αἰδων

Καλον αἰδῆστιν, ἐαρος νεον ἰσχυμενοιο.

ἐνταυθα γὰρ και ἡ αἰδων χαριεν ὀρνίθιον, και το ἐρ φυσι χαρις, πολυ δε ἐπικακοσμηται τῇ ἐρμηνείᾳ, και ἐστὶ χαριεγερα, το τε χλωρῆς και το Πανδαριον κερη εἰπεῖν ἐπὶ ὀρνίθος. ἀπὲρ τε ποιῇτε ἴδια ἐστὶ.

tione modestâ & quasi velatâ delectatur, qualis est,

Ἡ ῥα καὶ αἵκας ἱμαρπτε Κρονὸς παῖς ἦν παρακοῖτιν.

lascivus verò apertius quiddam postulat, & magis voluptuosum; cujusmodi est illa descriptio,

* Τοῖσι δ' ὑπὸ Χθων διαφύει νεοθηλεὰ ποιήν,
 Ἀωτὸν δ' ἐρσηγента, ἰδε κροκόν, ἡδ' ὕακινθον
 Πυκνὸν καὶ μαλακόν, ὃς ἄπο χθονὸς ὑψοσ' ἱερῆ.
 Τῷ ἐνὶ λεξασθῆν, ἱπὶ δὲ νεφέλῃν ἐσθάντο
 Καλὴν, χρυσεῖην σιλπναὶ δ' ἀπεσιπτόν ἱερσαι.
 Ὡς ὁ μὲν ἀτρεμας εὐδὲ πατήρ ἀνα Γαργαρῶ ἀκρῷ
 Ἑπνῷ καὶ φιλοτῆτι θαμείς· ἴχε δ' αἵκας ἀκοῖτιν.

δὲ,

† Πορφυρεὸν δ' ἄρα κυμα περισσάθη ἔρει ἴσον
 Κυρτωθέν. κρυψεν δὴ θεόν, θνητῶν γυναικα.

Notissimæ sunt in simili argumento Lucreti, Virgilio, Miltoni, & aliorum, descriptiones.

Venustarum imaginum plenissimum est Salomonis carmen; quod integrum esset citandum, si vellem omnes, quibus abundat, suavitates & elegantias exponere.

Ad Arabes igitur nostros ac Persas transeamus; quorum carmina præcipuè commendat venustas.

Quàm lepida hæc est Veris descriptio in Abi'lola carmine ‡,

* Iliad. Ξ. 347.

† Odyss. Α.

‡ Sekto'zzind. Carm. iv. Vid. Reiskii Moall. p. 53.

- قد اتاك الربيع يفعل ما
 تاءمر فعل عبدك الماء مور*
 وكسي الارض خدمة لك يا مولا
 دون الملوك خضر الحزير*
 وهي تختال في زبرجدة
 خضر تعدي بلؤلؤ منشور*
 وغدت كل ربوة تشتهي
 الرقص بثوب من النبات قصير*
- “ Venit ad te Ver, ut mandata tua exequatur,
 tanquam servus,
 “ Terram autem tibi obediens, O tu qui ejus
 dominus es, præ cæteris regibus, viridi
 vestit chlamyde:
 “ Ea verò smaragdis ornatur, qui margaritis
 sparsis distinguuntur;
 “ Et unusquisque collis saltare cupit, vestem
 indutus ex herbis succinctam.”

Dulcissimum enim est nomen Veris; omnesque ejus descriptiones pulcherrimæ. Addam carmen perelegans, quod descriptioni epularum ob nuptias principum Samarcandiæ intexit *Ebn Arabshâb* †,

في ربيع الوصل لما أن وفي ظبي الشرو
 وسرت بشري الصباء للروض تنبي بالورود

خرت الانهار والاعضان مالت للسجود
واجتمعنا في رياض حسنها يسبي الوجود
فالسحاب انصب فيها بالحشا امسي يجود

Vere accedente, cùm perfectum habet corpus
hinnuleus fugax,
Et venit lætus zephyri flatus hortis rofarum
adventum annuncians,
Murmurant rivi, & rami adorationis causâ se
flectunt,
Et convenimus in hortulis, quorum pulchri-
tudo naturam amore rapit,
Nubes autem super eos elevatae in omni parte
copiosos fundunt imbres.

نثر الدرّ علينا منه بلور الغمام
فوق صحن سندسي فيه بالياقوت جام
وثغور من عقيق زانها حسن ابتسام
وعيون من لجين ناظرات لا تنام
وغصون الدوح حفتنا بانواع النقود

Spargit super eos margaritas nubium chry-
stallum,
Super planitiem sericam, in quâ pocula sunt
pyropina,
Dentesque sunt ex jaspide, quos risûs gratia
decorat,

Oculique ex argento, blandè intuentes, qui
non dormiunt,

Et sylvæ rami variis nummis (roris guttis)
nos aspergunt.

طيرها فيه غنا ان علا عودا وطار
وشذاها ضاع فيه المسك لما منه غار
والصبا امسي عليا في رباها حين سار
جنة الفردوس فيها وجه بدري حين نار
اصبحت جنات عدن تشتفي فيها الخلود

Aves ejus (sylvæ) canunt, cùm in ramum af-
cendunt & volitant,

Et ab odore ejus afflatur moschus, cùm ex eo
descendunt,

Et aura fit languida, cùm per colles ejus tran-
seat;

Hortus paradisi est, in quo est facies lunæ
meæ (amicæ) cùm splendeat,

Fit Edeni hortulus, in quo delectatur æter-
nitas.

يا لها من عشرة جاءت بانواع الهنا
ليس فيها غير لثم وارتشاف واعتنا
وكووس دايرات وغناء وغنا
لوراءها زاهد من ريحها كان انثني
لم يسعه عندها من زهده الا الجحود

Oh! qualis est in illo hilaritas, quæ affert varias voluptates!

Nihil est in eo præter oscula, & basiationem, & blanditias,

Et pocula rorantia, & cantionem, & quietem;
Si eum vidisset vir solitarius, ab odore ejus
esset mutatus,

Nihilque ei restaret in eo à piis votis, præter
egestatem.

قم نديهي عاطني قالدهر لا يسوي الحزن
كاس عيش ينمحي في مزجها صرف الزمن
الطلا والماء والخضرة والوجه الحسن
لا تطع في ذا عذولا انه خب كهن
في حشاه عليان لا تقل خل ودود

Surge, fodalis, da mihi (tempus enim non admittit mœrorem)

Poculum hilaritatis; à cujus temperatione deleatur fortunæ mutatio;

Suave vinum, & aqua, & viriditas, & pulchra facies!

Ne obtemperes de his rebus reprehensori; est enim seductor, tanquam is

In cujus præcordiis est turpis fastus; nihil itaque dicas quod amicitiam corrumpat.

Capiti huic de Venustate nequeo non subjicere

poetæ Turcici carmen, quod in suo genere perfectum vocari potest. Poematis illius, quod *Veneris Pervigilium* nominatur, haud est abfimile; placuit igitur versionem poeticam numeris *Trochaicis* contextam addere:

د کله بلبل قصه سن کم کلدی ایام بهار
 قوردي هر بر باغده هنکامه هنکام بهام
 اولدي سيم افشان اکا ازهار بادام بهار
 عيش ونوش ایت کم کچر قالمز بو ایام بهار

“ Audis lusciniæ cantum dicentis, Ver adest:
 “ instruitur verno tempore in omni horto co-
 “ nopeum: argentum spargunt flores amygdalæ.
 “ Sis lætus & hilaris; nam avolat,
 “ haud manet verna tempestas.”

بينه انواع شکوفيله بزندی باغ وراغ
 عيش ایچون قوردي چچکری صحن
 کلشنده اوتاغ

کم بلور اول بهاره دک که وکیم اوله صاغ
 عيش ونوش ایت کم کچر قالمز بو ایام بهار

“ Rursus variis floribus ornantur horti & prata:
 “ lætitiæ causâ instruitur in rosario floream
 “ tabernaculum. Quis scit an, dum Ver
 “ manebit, quisquam fit inter nos vitâ fruiturus?
 “ Sis lætus, &c.

طرف گلشن نور احمد بر له مالا مالدر
 سبزه لرنده صحابه لاله خير الادر
 هي محمد امتي وقت حضور حالدر
 عيش ونوش ايت كم كچر قالمز بو ايام بهار

“ *Extrema pars roseti luce Abmedis plena est;*
 “ *inter flores, tulipæ sunt illius fociis fimiles.*
 “ *Agite, Mohammedani, lætitiæ tempus hoc*
 “ *est. Sis lætus, &c.*

قلدي شبنم بينه جوهر دار تيغ سوسني
 ژالدر الادي هواي طويله له گلشنی
 کر تهاشا بیسه مقصودک بني اسله بني
 عيش ونوش ايت كم كچر قالمز بو ايام بهار

“ *Factus est ros iterum in mucrone lilii splen-*
 “ *dor. Roris guttæ per aërem in rosarium*
 “ *descendunt: si voluptatem quæris, me, me*
 “ *audi. Sis lætus, &c.*

رخلري رنگين کوزلر در کليله لاله لر
 کم قولاقلرينه درلو جوهر اصميش ژاله لر
 الدانوب صنه که بونلر بويله باقي قالدر
 عيش ونوش ايت كم كچر قالمز بو ايام بهار

“ *Genæ puellarum formosarum sunt cum rosis*
 “ *lilia, quarum auribus variæ roris gemmæ*

“ appendent. Noli te decipere, neu speres
 “ has venustates esse permanfuras. Si lætus,
 “ &c.

کلهستانده کورونن لاله وکل نهمانله
 باغده قان الدي شهسک نشتری بارانله
 عارفک بودمي خوش کور بوکون یارانله
 عیش ونوش ایت کم کچر قالمز بو ایام بهار

“ In rofario apparent tulipæ, rosæ, anemonæ;
 “ horto sanguinem emittunt solis & imbrium
 “ scalpella; viri sagacis instar, hunc diem
 “ cum amicis hilariter tranfige. Sis lætus,
 “ &c.

کتدي اول دملر که اولوب سبزله
 صاحب فراش

غنچه فکري کلشنک اولپيشدي بغرنده
 باش

کلدي بر دم کم قراردي لاله لرله طاغ
 وطاش

عیش ونوش ایت کم کچر قالمز بو ایام بهار

“ Præteriit tempus quo ægrotæ jacebant herbæ;
 “ quo rosæ calyx caput in sinum deposuit:
 “ adest tempus illud, quo colles & faxa flori-
 “ bus ornantur. Sis lætus, &c.

ابر کلزار اوستنه هر صبح کوهر باریکن
 نفحه باد سحر پر نافه تاتاریکن
 غافل اوله عالمک محبوبلیغی واریکن
 عیش ونوش ایت کم کچر قالمز بو ایام بهار

“ Nubes super rofarium matutino tempore
 “ semper gemmas pluunt; halitus auræ re-
 “ centis plenus est moscho Tartarico. Ne
 “ sis negligens, neu amore hujus vitæ tenea-
 “ ris. Sis lætus, &c.

بوی کلزار اتدی شولد کلو هوایی
 مشکناپ

کم بره ایننجه اولور قطره شبنم کلاب
 چرخ اوتاق قوردي کلستان اوستنه
 کونلک سحاب

عیش ونوش ایت کم کچر قالمز بو ایام بهار

“ Odor rofeti usque eò aërem dulcem reddidit,
 “ ut guttæ roris, prius quàm in terram de-
 “ scendunt, fiant aqua rosacea. Æther super
 “ hortulum nubila, tanquam umbraculum,
 “ tendit. Sis lætus, &c.

کلستانک هر نه سن الدی سیه باد خزان
 عدل ایدوب بربرایله وردی بینه شاه جهان

دولتنده باده لر کام اولدي ساقی کامران
عیش ونوش ایت کم کچر قالمز بو ایام بهار

“ Rosetum (quisquis es, *audi*) invaserat malus
“ Autumni ventus; sed rursus apparuit Rex
“ terrarum, justitiam omnibus administrans;
“ illo regnante, pocillator fortunatus vino op-
“ tato potitus est. Sis lætus, &c.

او مرم بوله مسیحی بو مربع اشتهار
اهلنه اوله بو چارابرو وکوزلر یادکار
بلبل خوش کوی سن کل یوزلولر له
یوری وار

عیش ونوش ایت کم کچر قالمز بو ایام بهار

“ Speravi equidem hoc carmine vallem hanc il-
“ lustrem reddere; fiat illius incolis hujus
“ convivii & harum formosarum *μνημοσυνον*!
“ Tu lusciniæ es, O *Mefibi*, dum incedis inter
“ puellas roseis genis præditas. Sis lætus,
“ hilaris; nam avolat, haud manet verna
“ tempestas.”

CARMEN TURCICUM.

Alites audis loquaces per nemora, per arbutos,
 Veris adventum canentes tinnulo modulamine;
 Dulcè luget per virentes mollis aura amygdalas:
 Nunc amandum est, nunc bibendum; florem Ver fu-
 git, abit!

Ecce jam flores refulgent gemmeis honoribus,
 Quique prata, quique saltus, quique sylvas amant:
 Quis scit an nox una nobis dormienda æterna sit?
 Nunc amandum est, nunc bibendum; florem Ver fu-
 git, abit!

Quantus est nitor rosarum! quantus hyacinthi decor!
 Non ocellus, cum renidet, est puellæ lætior:
 Hic levi dies Amori est, hic Voluptati sacer.
 Nunc amandum est, nunc bibendum; florem Ver fu-
 git, abit!

Ecce baccatæ recentis guttulæ roris micant,
 Per genam rosæ cadentes, perque mite lilium:
 Auribus gratum, puellæ, sit meum vestræ melos.
 Nunc amandum est, nunc bibendum; florem Ver fu-
 git, abit!

Ut rosa in prato refulget, sic teres virgo nitet,
 Hæc onusta margaritis, illa roris gemmulis:
 Ne perenne vel puellæ vel rosæ speres decus.
 Nunc amandum est, nunc bibendum; florem Ver fu-
 git, abit!

Aspice, ut rosæta amictu discolori splendeant,
Prata dum fecundat æther læta gratis imbris,
Fervidos inter sodales da voluptati diem.
Nunc amandum est, nunc bibendum; florem Ver fugit, abit!

Jam situ deformis ægro non jacet rosæ calyx;
Ver adest, ver pingit hortos purpurantes floribus,
Perque saxa, perque colles, perque lucos emicat.
Nunc amandum est, nunc bibendum; florem Ver fugit, abit!

Ecce, per rosæ papillas suavè rident guttulæ,
Quas odorifer resolvit lenis auræ spiritus;
Hæ pyropis, hæ smaragdis cariores Indicis.
Nunc amandum est, nunc bibendum; florem Ver fugit, abit!

Is tenellis per vireta spirat è rosæ odor,
Ut novum stillans amomum ros in herbas decidat,
Suavè olentibus coronans lacrymis conopeum.
Nunc amandum est, nunc bibendum; florem Ver fugit, abit!

Acris olim cum malignis sæviit ventis hyems;
Sed rosæto, solis instar, Regis affulsit nitor;
Floruit nemus repente, dulce manavit merum.
Nunc amandum est, nunc bibendum; florem Ver fugit, abit!

His iners modis, *Mesibi*, melleam aptabas chelyn:
Veris ales est poeta; verna cantat gaudia,
Et rosas carpit tepentes è puellarum genis.
Nunc amandum est, nunc bibendum; florem Ver fugit, abit!

PARS QUARTA:

De Poematum Asiaticorum Argumentis.

CAPUT XII.

الحجاسة

SIVE

De Poesi Heroicâ.

SEPTEM esse statui poeseos Asiaticæ species, quarum singulæ, ut fusè ac plenè exponantur, separata capita requirunt.

Nam aut res gestas ac *bella narrat* poeta, aut mortuos *deslet*, aut lectores *monet*, aut amores ac delicias pingit, aut proborum hominum & clarorum virtutes *collaudat*, aut improborum vitia *reprehendit*, aut denique naturæ proprietates *describit*. Ad has species omnis ferè poesis redigi potest. Exponam autem, quibus in argumentis

præcipuè floreant Asiatici; & exempla quædam illustriora feligam, cùm ad argumenti explanationem comparata, tum ad sermonis varietatem, quarum hanc jucundam esse puto, illam necessariam. De poetæ bellicæ primum differam; de cæteris deinceps loquar.

Veterum igitur Arabum campestris vita atque inculta neminem ferè latet. Erant, ut notum est, valdè feroces, vindictæ & gloriæ cupidissimi, pugnatore tandem ita acres, ut ipsa mors (perantiqui poetæ utor verbis) illis *melle dulcior* esse videretur†.

Cùm adeò tributim separati ac distincti viverent, singulæ tribûs bellum cum vicinis gesserunt fere perpetuum: & quoniam illis incitatissimi erant affectûs, quot inter eos heroës, tot pœnè poetæ admirabiles extiterunt; iidemque fuerunt sæpe victores & victoriæ præcones. Hos adeò veros fuisse poetas existimo, & tam elato perdignos nomine, quorum sola fuerit magistra vehemens animi incitatio, & unica præceprix, Natura. Nec enim abesse potest, quin valdè sublimis sit & horrida in *præliis* describendis gentis pugnacissimæ poësis. Credibile est, Æschylum è Marathonis, Salaminis, & Plataeæ præliis, animum horridiorem & quasi bellicum ad tragedias scribendas attulisse. Hinc Alcæus, aureo

* ان الموت احلي لنا من العسل

plectro, ut Quintilianus ait, donandus, militare quiddam in levioribus etiam carminibus cecinit: ab hoc fonte derivata est Archilochi vis & majestas, quem de seipso dixisse memoriâ proditum est,

Εἰμι δ' ἐγὼ Σαραπῶν μὲν Ἑνυαλίοιο ἀνακτοῦ
Καὶ Μουσῶν ἑρπυλον ὄντρον ἱπισταμένος.

Homerum etiam, fontem illum τῆς ὕψους, & poeseos heroicæ patrem, multis præliis interfuisse, est verisimillimum.

Hinc originem duxerunt illæ altissimæ translationes, quibus utuntur in hoc poeseos genere antiqui Arabes; hinc illa Προσωποποιία admirabilis in carmine veteri, ubi *Tābat Sherra*, heros idem & poeta, de facto quodam audacissimo loquens, ait,

الموت خزيان ينظر

Vidit Mors, & erubuit.

&

يعروري ظهور المهالك

Terga Exitii nudus inequitavit.

adde,

إذا هزه في عظم قرن تهللت

نواجذ افواه المنايا الضواحك *

Cum illum (ensem) in hostis ossibus motitet,
emicant

Dentes ex ore Mortis dire cachinnantes.

Hinc illæ imagines magnificæ,

فوارس لا يهلّون المنايا
إذا دارت رحا الحرب الزبرن

Equites, quos mors ipsa tædio non afficit,
Dum belli contumacis rota volvitur.

& illa *Antaræ* in *Moallaka*,

في حومة الموت التي لا تشكي
غمراتها الابطال غير تغمغم *

In mortis æstu, cujus gurgites non reformi-
dant heroes, nec timidè mufsaunt.

Et illa, quâ idem poema suum claudit, grandis
exultatio,

ولقد خشيت بان اموت ولم تكن
للحرب دايرة علي ابني ضمضم *
الشاتهي عرضي ولم اشتهمها
والناذرين اذا لم القها دمي *
ان يفعلوا فلقد تركت ابايها
جزرا لسباع وكل نسر قشعم *

“ At verebar, ne quid mihi accideret, & ne
bellum super duos filios Demdemi non
effet conversum;

- “ Illos dico, qui famam meam læferunt, me
non laceffente, & voverunt, nisi illis
fanguinem meum concederem,
“ Se facturos—At enim reliqui illorum pa-
tres leonibus & aquilis rapacibus pabu-
lum.”

Notum est, antiquos Arabum heroas per
vastas solitudines ac rupes solitos esse vagari,
vel ut labores sibi familiares redderent, vel ut
hostium propulsarent injurias. Hinc in libro
Hamasa laudatur heros, quia

يري الوحشة الانس الانيس ويهتدي
بحيث اهتدت امّ النجوم الشوابك *

Cum Vastitate arctissimam init societatem,
eoque progreditur, quo ducit stellarum
densè confertarum mater.

“ *Stellarum matrem*” cœlum vocat poeta:
estque pulcherrima *Metonymia*.

Sed omninò elatissimi sunt, ob frequentes ter-
roris & obscuritatis imagines, illi versûs, quos in
notis ad *Tharafab* citat Reizkius:

جواب جوات الفجاج التي بها
النعام وعزف الجن والمتغول *
وليل دجوجي بهيم ظلامه كبا
اسود في السيجان جون مجال *

- قطعت اذا ما القوم كانوا كانهم
 * من النوم غيدي خروج تتميل
 ولو عرضت ظالماء كاليم حندس
 ودأوية مخشبة الهول هوجل
 يضل بها الهادي ويدعو بها
 * الصدي ويجول من يسري ويهول

“ Pervado hiâtus rupium abruptos, in quibus
 habitat *Struthiocamelus*, & sibilant genii
 ac lemures ;

“ Noctemque caliginosam, crassis tenebris
 obductam, tanquam umbras Sijani ni-
 gras, rigidas, difficiles,

“ Transeo, dum comites fomno gravati, velut
 fruticis Khirû pendentes ramuli, incli-
 nati jacent ;

“ Etiamfi occurrant tenebræ, tanquam mare
 obscurum, & solitudo vasta, formidanda,
 terribilis;

“ In quâ errat viæ dux, lugubrè canit noctua,
 & viator attonitus tumultuatur.”

Sunt in linguis Europæis hujusmodi carmina.
 Extant Runicæ poeseos pulcherrimæ relliquiæ,
 quas in lucem protulerunt Resenius, Olai, Wor-
 minus, & Verelius. & reliqui veteris Danorum
 literaturæ indagatores: sed de illis hoc loco non
 differam; separatum enim aliud volumen requi-

runt. Nec dubitari potest, quin illa carmina, quæ hodiè à *Scotis* memoriter citari solent, veterum *Celtarum* mores atque ingenium pulcherri-
mis pingant coloribus. In linguis recentioribus legimus *Hispanum* illum *Alonsum*, de suis rebus gestis non sine dignitate, & dictionis altitudine canentem; & *Camoensium Lusitanum*, cujus poesis adeò venusta est, adeò polita, ut nihil esse possit jacundius; interdum vero, adeò elata, grandiloqua, ac sonora, ut nihil fingi possit magnificentius.

Quod ad *Græcos* attinet; Tyrtæi reliquias habemus verè magnificas, & pervelim *Alcæi* carmina, cum aliis Lyricis, sacerdotes illi pravè religiosi non combussissent; nam paucæ illius poetæ admirabilis & civis optimi sunt reliquiæ, eæque plurimùm amatoriae, sed valdè sublimes. Quòd si de amoribus ac deliciis loquens, tam sit grandis & excelsus, quantæ tandem sublimitatis artifex esse potuit, cum cecinit

“Pugnas, & exactos tyrannos.”

In versibus illis, quos citat *Athenæus*, bellica instrumenta commemorat:

Μαρμαίρει δὲ μεγάς δορυῶ χαλκῶ
Πασα δ' Ἄρει κεκοσμηται στήνη,
Λαμπραῖσι κυνέαισι κατὰν
Δευκοὶ καθυπερβέν ἰστίαι λοφοί
Νειῶσι, κεφαλαισὶν ἀνδρῶν ἀγαλματα.
Χαλκίαι δὲ πασσαλοὶς κρυπίσιν

Περικείμεναι λαμπραὶ κνήμεδες,
 Ἔρκος ἰσχυροῦς ἑλκας, θωρακὲς τ' ἐν νεῷ λινῷ.
 Κοίλαι τε κατασπίδες βεβηλημένων.
 Παρ' οὖν Χαλκιδικαὶ σπᾶνται,
 Παρ' οὖν ζώματα πολλὰ καὶ κυπασίδες.
 Τῶν οὐκ ἐστὶ λαθεσθαι, ἐπειδὴ
 Πρωτίστοι ὑπὸ ἔργον ἔσταμεν τοῦδε.

quos versûs ex opere quodam longiori depromptos esse arbitror.

Præterea magnificum habemus *Hybria Cretensis* σκολιον, quod ideo citabo, quia veterum Arabum poesi sit perfimile,

† Ἐστὶ μοι πῶτος μέγα δόρυ,
 Καὶ ξίφος, καὶ τὸ καλὸν λαισκήιον,
 Προῦλημα χρωτός. τῷ γὰρ ἄρω,
 Τῷ θέρω, τῷ πατῶ
 Τὸν αἶον οἶνον ἀπ' ἀμπελων,
 Τῷ δεσπότης μνοίας κεκλημαι,
 Τοὶ δὲ μὴ τολμώντες ἔχειν δόρυ,
 Καὶ ξίφος, καὶ τὸ καλὸν λαισκήιον,
 Προῦλημα χρωτός, πάντες γόνυ
 Πεπύχοντες ἔμον κυνέοντι, δεσπότην
 Καὶ μέγαν βασιλεῖα φανεοντι.

Sic poeta antiquus in ‡ Hamasa,

وما لي مال غير درع ومغفر
 * وابيض من الحديد صقيل
 واسمر خطي القناة مثقف
 واجرد عريان السراة طويل *

† Vide Athenæum, Lib. xv.

‡ Vide Schultens. Not. ad Isfahan.

- “ Non sunt mihi opes præter loricam & caf-
fidem,
“ Et ensem album, ferreum, politum,
“ Hastamque fuscam, Indicam, rigidam,
“ Lævemque gladium, nudam habentem
aciem, procerum.”

Sed ad *Asiaticos* redeamus; & de majoribus eorum operibus loquamur, quæ res bellicas atque heroûm facta describunt. Equidem inter poemata heroica *Timuri historiam*, quam composuit scriptor admirabilis Ebn Arabshâh, non vereor recensere: ita pulchris enim abundat imaginibus, ita jucundis narrationibus, & descriptionibus naturæ, morum, affectuum; ita magnificis illuminatur figuris, tam dulci numerorum varietate, tantâ elegantiarum copiâ conspergitur, ut nihil cogitari possit accommodatius ad læctorem vel delectandum, vel docendum, vel etiam permovendum. Duas hic liber partes complectitur, alteram, de Timuri rebus gestis; alteram, de illius nepote, *Khalil Soltân* vocato, juvene amabilissimo, sed, ob infinitam liberalitatem & formosæ mulieris amorem, de summo gloriæ fastigio in terram dejecto. Hanc partem, si in actûs esset deducta, tragœdiam vocarem, eamque pulcherrimam; illam, poema epicum, & sanè nobilissimum, audeo dicere. Post exordium elaboratum, in quo divinum numen ela-

tissimis sententiis collaudat, argumentum proponit, cujus utilitatem demonstrat: ostendit deinceps quibus gradibus ad incredibilem potestatem ascenderit Timurus; Persidem, Indiam, Syriam, Arabiam, copiis Tartarorum invictis vastatas describit; deinde, cū ita altè heroa elevârit, ut modò non cœlum ipsum attingere videatur, ad tumultum properantem, & in terrâ depressum pingit. Hæc autem omnia non frigide, non sicce denarrat, sed librum conspergit jucundissimâ rerum varietate, descriptionum copiâ, & suavissimis poeseos Asiaticæ luminibus. Multas porrò intexit narrationes, quas Græci *Ἐπεισοδία* vocant, easque musâ Homericâ non indignas. At dicet fortassè aliquis; Quale est hoc poema, aut quomodo epicum appellari potest, cū nec iusta fabula sit, nec una actio, nec intra debitam temporis circumscriptionem districta? Quid de legibus poeticis sentiam, quibusque causis adductus eas pro nihilo putem, commodiorem inveniam exponendi locum. His sufficiet cum Luciano, scriptore doctissimo, decernere, *Unicam esse poeticæ legem voluntatem poetæ*: * cæteras Gallorum genti politissimæ relinquamus;

Gallis has, Philodemus ait.

* Ποιητικῆς ἀκρατῆς ἢ ἐλευθερίας, καὶ νόμος οὐκ ἔστι.
Τὸ δοξάζει τῷ ποιητῇ.

At cujusmodi, inquires, est hoc poema, cùm verbis non sit conscriptum? Certè si cum Idylliis atque Odis *Arabum* conferatur, sermo est merus; sin cum *Europæis* carminibus comparetur (de recentioribus loquor) perfectà est poësis: nam, ut translationum atque imaginum quasi stellas omittam, quibus hoc opus distinguitur; sententiarum clausulæ perpetuò similiter definiunt, & numerosè cadunt; quas si distinxeris, versûs effeceris dulcissimè modulatos, inæquales illos quidem, sed Pindari aliorumque Lyricorum versibus æqualiores. Ergò modulatum hoc dicendi genus, quod *Arabes* سجع vocant, & quod cum margaritis inter se nexis bellè comparant, meritò poësis dici potest. Quisquamne, præter poetam, herois exercitum tam lætè & splendidè describeret, & cum *Vere* compararet?

واضلضت السنة الخناجر والنيازك فبرزت
عذبات العذبات ونشرت اعلام الكتائب
فانبثت اشاهير الازاهير علي عقبات العقبات
وعلي الجملة فان الربيع حاكمي ببروقه
بوارقه وبرعوده صواقه وبخمايله ورواييه
نهارقه وزراييه وبركامه قتامه وبشقايقه اعلامه
وباشجاره المزهره خيامه وباغصانه رماحه وامر
ونهييه بعواصف رياحه وكتاييه السود بكتبه

الخضر وبازهاره الزرق مزارقه الزهر وبسيوله
 الحجافة مسير جحافله واضطراب بحر فيالقه
 بتهوج خبايله عند هبوب اصايله واستمر بين
 ذلك العرار والرند قافلا بالبال الفارغ
 الي سهرقند فسار والسرور نديمه والحبور
 خديمه والاسر معاقرة والنشاط مسامره

“ Agitati sunt jaculorum & pugionum mu-
 “ crones, & prodierunt ramulorum extremi-
 “ tates; explicata sunt cohortum vexilla, &
 “ sparsi flores splendidissimi super collium
 “ juga. Ad summam, produxit Ver fulgura
 “ ensibus exercitûs nitidis similia, & tonitrua
 “ militum clamoribus; hortulos autem &
 “ colliculos similes eorum ephippiis & pulvi-
 “ naribus ornatis; densas porrò nubes pul-
 “ veri, anemonas vexillis; arbores floreas ten-
 “ toriis, ramos spiculis confimiles; & æmu-
 “ latum est (Ver) ventis suis vehementibus
 “ mandata ejus (Timuri) & prohibitiones; &
 “ cohortes ejus nigras virescentibus suis foliis,
 “ & floribus suis cæruleis crateras ejus splen-
 “ didos, & confluentibus suis rivis progre-
 “ dientem ejus exercitum, & agitatum mare
 “ legionum ejus motu fluctuanti hortorum
 “ suorum, dum auræ vespertinæ spirabant.
 “ Sic inter herbas fragrantés (bupthalmum)

“ & myrtos transiit Timurus, ad Samarcandam feliciter iter faciens; fuit autem ei hilaritas fodalis, & lætitia ancilla, & gaudium comes affiduus, & voluptas pedissequa.”

Unum tamen est, fateor, quod est in epico poemate rarissimum; nempe eò tendere videtur poeta Arabs, ut Timurum lectori quàm infestissimum reddat; ponit enim crudelem, impium, inhumanum: sed interdum aliqua veritatis scintillula elucet, & multa narrat de illius magnificentia, de patientia, de fortitudine, de placabilitate. At ne hoc quidem adduci possum, ut *Ebn Arabshâb* ex epicorum poetarum choro ejiciam: nam cum finis sit poetæ, ut lectorem erudiat, nihil interest, virumne describat amabilem, & virtutibus cumulatum, quem imitari conemur, an vitiis deformem, cujus à nobis amoveamus exemplum. Sed de Arabibus satis multa.

Persis poetam tulit in hoc genere sine controversiâ admirabilem, Ferdufium. Is varia scripsit poemata de heroûm ac regum Persicorum rebus gestis, quæ in unum colliguntur volumen, quod شاذ ناما *Shab nama* inscribitur. Hæc poemata servatis temporum ordinibus disponuntur. Nobilissimum inter ea, & longissimum (voluminis enim permagni propè dimidiam partem constituit) est sine ullâ dubitatione *verè epicum*; & profectò nullum est ab Europæis

scriptum poema, quod ad Homeri dignitatem & quasi cœlestem ardorem propius accedat. Complectitur antiquum illud bellum ac Persis memorabile inter *Afrasiab* Tartariæ Transoxianæ regem, & tres illos Persarum reges *Caicobad*, *Caicaus*, *Caikbofru*, quorum ultimus (Græcorum Cyrus) Afrasiabum suâ manu interfecit. Poematis heros, ut vocatur, est notissimus ille Persarum Hercules, qui *Rustem* nominatur: sunt tamen alii heroes satis multi, quibus sua etiam tribuitur gloria. Sed de hoc poemate separatim atque alio volumine, si tempus atque otium suppetit, copiosè differam; ac fortassè etiam totum opus in lucem proferam. Nunc sufficiet primum, qui occurrit, locum, tanquam exemplum, apponere.

چو شاه جهاندار بنمود روی
 زمینرا ببوسید و شد پیش اوی
 منوچهر برخواست از تخت عاج
 زیاقوت و پیروزه بر سرش تاج
 پرسید بسیار و بنواختش
 بر خویش بر تخت بنشاختش
 وزان کرکساران و جنگ اوران
 وزان نره دیوان مازندران
 پرسید بسیار و تیمار خورد

سپهبد يکايک همه ياد کرد
 که شادان بزي شاه تا جاودان
 زجان تو کوتاه بد بد کهان
 بر قتم بدان شهر ديوان نر
 چه ديوان که شيران پر خاشخ
 زاسبان تازي تکاورتر اند
 زکرهان ايران دلاورتر اند
 سپاهي که سکسار خوانند شان
 پلنکان جنکي کهانند شان
 زمن چون بديشان رسيد آکهي
 زآواز من مغر شان شد تهی
 بشهر اندرون نعره برداشتند
 وزانپس همه شهر بکذاشتند
 سپه جنب جنبان شد وروز تار
 پس اندر فراز آمد وپيش غار
 در افتاد ترس اندرين لشکر
 پذيرم که تيار آن چون خورم
 چو هفتصد مني کرز برداشتم
 سپاهي بران مرز نکذاشتم
 هميرفتم وکوفتم مغر شان
 تهی کردم از پيکر مغر شان

نبیره جهاندار سلم سترک
 به پیش اندر آمد بکردار کرک
 جهانجوی را نام کرکوی بود
 یکی سرو بالا جهانجوی بود
 بهادر هم از تخم ضحاک بود
 سر سرکشان پیش او خاک بود
 چو برخواست از لشکرکش کرد
 رخ نامداران ما کشت زرد
 من این کرز یکزخم برداشتم
 سپهر را هم انجای بکذاشتم
 خروشی برآورد اسبم چو پیل
 زمین شد پریشان چو دریای نیل
 دل آمد سپهر را همه باز جای
 سراسر سوي رزم کردند رای
 چو بشنید کرکوی آواز من
 چنان زخم کوپال سرباز من
 بیامد بنزدیک من رزم ساز
 چو پیل دمان با کهند دراز
 مرا خواست کارد بخم کهند
 چو دیدم خمیدم براه کزند
 کمان کیانی گرفتم به چنک

به پیکان پولاد و تیر خدنگ
 عقاب دلاور بر انکیختم
 چو آتش بر او تیر میربختم
 کهانم چنان بد که سندان سرش
 بشد دوخته مغز با مغزش
 نکه کردم از کرد چون پیل مست
 در آمد یکی تیغ هندی بدست
 چنان آمدم شهریارا کهان
 کزو کوه زنهار خواهد بجان
 وی اندر شتاب و من اندر درنگ
 همی جستیش تا کی آید بچنک
 چو آمد که مرد جنکی فراز
 من از جرعه چنکال کردم دراز
 کرستم کهر بند مرد دلیر
 ز زین برکسستم بگردار شیر
 بخاکش فکندم چو پیل ژیان
 زدم تیغ هندی و را بر میان
 چو افکنده شد شاه از ینگونه خوار
 سپه روی برکاشت از کارزار
 نشیب و فراز و بیابان و کوه

بهر سو شدند انجمن هم گروه
 سوار و پیاده ده و دو هزار
 فکنده در آمد در انجا شهر
 بشاهي و شهري و جنگي سوار
 همانا که بودند سیصد هزار
 چه سنجد بدانديش با بخت تو
 به پيش پرستنده تخت تو
 چو بشنيد گفتار سالار شاه
 برافراخت بر ماه فرخ کلاه
 مي و مجلس آراست شد شادمان
 جهان پاک دید از بد بدکمان

- * Cùm rex, terrarum dominus, vultum ostendisset,
- * Terram osculatus est (Samus) & ad eum accessit.
- * Manucheherus è folio eburneo surrexit,
- * Pyropis & cæruleis gemmis ornato; & in capite (fulsit) corona.
- * Multa eum rogabat, & comem se ei præbuit,
- * Secum in folio eum federe fecit.
- * (Rogabat) autem de lupis prælii ac bellatoribus,
- * Et gigantibus malevolis *Mazenderâna*.
- * Multa rogavit, & sollicitus fuit,
- * Heros autem singulis quæstionibus distinctè respondit,
- * Dicens, " Lætus, O rex, perpetuò vivas,
- * Ab animâ tuâ procul sint malevolorum hominum proposita!
- * In urbem illam gigantum veni;
- * At quorum gigantum? leonum scilicet minacium.

- " Equis Arabicis sunt velociore;
 " Heroibus Perficis magis intrepidi.
 " Exercitûs eorum, quos *Sesâr* vocant,
 " Tigridas belli esse putes.
 " Cùm de meo adventu nuncium accepissent,
 " Ob rumorem meum capita amentia fuerunt:
 " In urbe clamorem excitabant,
 " Et deinde per totam urbem transibant.
 " Agitata est acies, & obscuratum dici lumen,
 " Alii in collibus congregati sunt, alii in vallibus.
 " Tum militibus meis timor incidit;
 " Non abesse potuit, quin ob hanc rem sollicitus essem;
 " Quamvis septingentos clavæ meæ ictûs infligerem,
 " Non possem aciem in illam regionem ducere;
 " Veni tandem, & capita eorum contundebam,
 " Vultûs eorum pulchros deformes reddidi.
 " Nepos magni imperatoris Salmi
 " Incedebat antè aciem lupo similis,
 " Huic heroi nomen erat Kerkavi,
 " Heros fuit cujus statura cupressum rettulit.
 " Mater ejus à Zohako prognata fuit,
 " Principes fortium militum præ illo pulvis erant.
 " Cùm ex acieoriebatur pulvis,
 " Gena militum nostrorum pallore tincta est;
 " Equidem uno clavæ meæ ictu
 " Inter medias hostium turmas viam aperui,
 " Ita violentè irruit equus meus, sicut elephas,
 " Ut tota terra, tanquam Nili fluctus, agitata sit;
 " Tunc aciei redibat animus,
 " Unanimè autem in prælium ruebant;
 " Cùm vocem meam Kerkavi audivisset,
 " Et strepitum clavæ meæ, capita findentis,
 " Ad me prælii cupidus venit,
 " Instar torvi elephantis, cum longo laqueo,
 " Tortum in me laqueum paravit,

- " Ego verò, cùm eum vidissem, periculum novi appropinquare,
 " Arcum * regium manu cepi
 " Cum sagittâ populcâ cuspidem habente ferream;
 " Alas sagittarum, tanquam aquilas, volare feci,
 " Sagittas, flammis similes, in illum effudi.
 " Putavi me tandem ut super incude capitis ejus
 " Propè cerebro ejus cassidem infixisse
 " Vidi tandem ex pulvere eum, sicut elephantem ebrium,
 " Irruere, gladium Indicum dextrâ vibrantem.
 " Putabam, magne rex, eum ita esse violentum,
 " Ut etiam montes ob ejus impetum sibi metuerent.
 " Ille itaque festinabat; equidem cunctabar;
 " Expectabam enim usque adeò donec propiùs accederet,
 " Cùm verò accessisset magnanimus bellator,
 " Ex equo meo manûs extendi.
 " Cepi manu meâ viri fortis balteum,
 " Illumque ex ephippiis evulsi, leoni similis,
 " In terram eum dejeci, sicut furens elephas,
 " Gladio meo Indico-medium ejus corpus effodi.
 " Cùm rex eorum hoc modo interfectus esset,
 " Exercitus è belli campo terga dabant.
 " Valles, & colles, & deserta, & montes
 " Cohortes (fugientes) undique receperunt.
 " Equites ac pedites duodecim mille
 " In campo prostrati jacebant.
 " Cum rege inclyto, equite, bellatore;
 " Fuerant autem primò trecenti mille;
 " Quid valet malevolentia, ad fortunam tuam minuendam,
 " Contra eos qui sunt solii tui cultores?"
 " Cùm herois verba rex audivisset,
 " Coronam suam fortunatam usque ad lunam crexit.

‘ Vinum & convivium parari iussit, hilaris fuit,
 ‘ Et orbem terrarum malevolis viris vacuum aspexit.’

Liceat mihi, quamvis verear ut crimen temeritatis effugiam, experiri, an hæc bellatoris *Perfici* oratio metro *Vergiliano* accommodari possit.

Samus, ut aurato cinctum diademate Regem
 Vidit ovans, excelsa ferebat ad atia gressum ;
 Quem rex ad meritos facilis provexit honores,
 Et secum in folio iussit confidere eburneo,
 Cælato rutilanti auro, insertisque pyropis.
 Magnanimum affatus tum blandâ heroâ loquelâ,
 Multa super sociis, super armis multa rogabat,
 Jam, quantos aleret tellus *Hyrana* gigantes,
 Jam, quâ parta manu nova sit victoria *Perfis* :
 Cui dux hæc memóri parens est voce locutus.
 Venimus ad castra hostilis, rex maxime, gentis :
 Gens est dura, ferox ; non aspera sævior errat
 Per dumeta leo, non sylvâ tigris in atrâ ;
 Non equus in lætis *Arabum* it velocior agris.
 Cùm subitò trepidam pervenit rumor in urbem
 Adventare aciem, queruli per tecta, per arces,
 Auditi gemitûs, & non lætabile murmur.
 Ilicet æratâ fulgentes casside turmas
 Eduxere viri ; pars vastos fusa per agros,
 Pars monte in rigido, aut depressâ valle sedebat :
 Horruit ære acies, tantæque à pulvere nubes
 Exortæ, ut pulchrum tegeret jubar ætherius sol.
 Quale in arenoso nigrarum colle laborat
 Formicarum agmen, congestaque farra reponit ;
 Aut qualis culicum leviter stridentibus alis
 Turba volans, tenues ciet importuna susurros ;
 Tales profluere. Nepos ante agmina *Salmi*
Cercius emicuit, quo non fuit ardua pinus

Altior, aut vernans riguo cyparissus in horto.
 At *Perfarum* artûs gelidâ formidine solvi
 Arguit & tremor, & laxato in corpore pallor :
 Hoc vidi, &, valido torquens hastile lacerto,
 Per médias iussi, duce me, penetrare phalangas ;
 Irruit alatus sonipes, ceu torvus in arvis
Æthiopum latis elephas, neque sensit habenam :
 Militibus virès rediêre, & pristina virtus.
 Ac velut, undantis cùm surgant flumina *Nili*,
 Et ressuant, avidis haud injucunda colonis,
 Pinguia frugiferis implentur fluctibus arva ;
 Sic terra innumeris agitata est illa catervis :
 Cùm strepitum audierit nostrum, ingentemque fragorem
 Findentis galeas & ferrea scuta bipennis,
Cercius, horrifico complens loca vasta boatu,
 In me flexit equum, me, crudeli ense, petebat,
 Captivumque arcto voluit constringere nodo ;
 Frustra ; nam, lunansabilem nec segniter arcum,
 Populeas nisi duro mucrone sagittas,
 Flammarum ritu, aut per nubila fulminis acti.
 Ille tamen celeri ruit impete, nosque morantes
 Increpitat, letum minitans, rigidasve catenas :
 Ut verò accessit violenti turbinis instar,
 Pulsus ut & clypeus clypeo est, & casside cassis,
 Illum insurgentem, dirumque infligere vulnus
 Conantem, arripui, quâ discolor ilia cinxit
 Balteus, & rutilis subnexa est sùbula baccis.
 Strenua tum valido molimine brachia versans,
 E stratis evulsi equitem, qui pronus, inermis,
 Decidit, & rabido frendens càmput ore momordit ;
 Pectora cui nivea, & ferratâ cuspide costas
 Transfodi, madidam defluxit sanguis in herbam
 Purpureus, tristisque elapsa est vita sub umbras.
 Haud mora, diffugiunt hostes, ductore perempto,
 Saxa per, & colles ; nostris victoria turmis

Affulſit, cæſoſque doles, *Hyrcania*, natos.
 Sic pereant, quicunque tuo, rex optime, ſceptro,
 Qui premis imperio ſtellas, parere recuſent!
 Dixit; & heroas *Perſarum* rector ovantes
 Laudibus in cœlum tollit; jubet inde beatas
 Inſtaurari epulas, & pocula dulcia poni:
 Conventum eſt, textoque ſuper diſcumbitur auro.

CAPUT XIII.

المزائي

SIVE

De Poesi Funebri.

DE Poesi luētuousâ ac funebri longo sermone differere, nec initiò proposui, nec necessarium puto. Hujus autem poeseos duo sunt genera; alterum, incitatum, breve, querulum: cujusmodi sunt illi Alcmanis versûs,

* Καταθνασκει, Κυθερεϊ, ἄνθος Ἀδωνις. τι κε θειμεν;
Καί αὖτις ποσει, κοραι, καὶ καλερεϊκεσθε χιτωνας.

alterum, mœstum quidem, sed paullò sedatius, & laudationi finitimum. Hoc genus Ἐπικηδειον alii vocant, alii Ἐλεγειον, illud Ἰαλεμον, quod Latini *Neniam* seu *Lessum* appellant. Arabes

* Hos versûs Hephæstion Antispasticos vocat. Mihi videntur iis pedibus, vel potius numeris, constare, qui appellant Ἰωνικοὶ ἀπ' ἑλασσονος, ut Horatiana illa,

Miserarum est neque amoris,
& quæ sequuntur.

utrumque nominant *مراثة*, nam vox *قينة*, quâ Hebræi *Lamentationem* significant. apud illos *Cantricem* designat.

Utriusque generis præclara exempla complectitur libri *Hamasa* pars secunda; quæ tertio *Ἀνθολογίας* libro respondet: sed in hoc loco de Meleagri, poetæ admodum venusti, atque aliorum carminibus in hoc genere laudatissimis, nihil necesse est multa loqui. Atqui non omitendum esse puto * *Eratoſthenis* elegans epigramma de *Anaſtaſiæ* cujusdam obitu:

Φευ, φευ, ἀμέτρητων χαριτων ἕαρ ἡδὺ μαραινει
 Ἀμφὶ σοὶ ὤμοφαγων χεῖμα το νερτερῶν.
 Καὶ σε μὲν ἤρπασε τυμβὸς ἀπ' ἡελιωτιδὸς αἰγλῆς,
 Περμπλον ἐφ' ἐνδεκατῷ πικρὸν ἀγῆσαν ἐτῶν.
 Σὺν δὲ ποσὶν γενετῇ τε κακῇς ἀλάωσεν ἀνίας,
 Οἷς πλεον ἤελπε λαμπρῆς, Ἀναſταſιῃ.

Pulcherrima sunt hoc in genere † Meleagri in Heliodoram, ‡ Platonis in Dionem, § Callimachi in Heraclitum, epigrammata flebilis; nec minus perfectæ Bionis in Adonidem, Moschi in Bionem, Ovidii in Tibullum, elegiæ: & plena suavitatis Horatii de morte Quintilii Ode. Sed hæc omnia sunt notissima: ad Asiaticos igitur veniamus; qui cùm in reliquis poematum gene-

* Antholog. lib. iii.

† Antholog. lib. iii.

‡ Diog. Laert. in Platonis Vitâ.

§ Apud eundem in Vitâ Heracliti.

ribus, tum in hoc potissimum eminent; quam rem exempla quædam illustriorem reddent.

Sunt autem bellissimi, & cùm translatione venustâ, tum jucundâ brevitate insignes, illi versûs, quos de obitu *Nozâmi'l Molki* composuit poeta * *Shabl o'ddoulah*,

كان الوزير نظام الملك لؤلؤة
يتيمة صاغها الرحمن من شرف
بدت فلم تعرف الايام قيمتها
فردّها غيره منه الي الصدف

“ Fuit Vizir Nozâmo'l Molc margarita pretiosa, quam numen divinum ex ipsâ nobilitate formaverat.

“ Effulsit: at pretium ejus ignorabat ætas; idcirco invidit eam Deus hominibus, & in concham leniter reposuit.”

Quatuor hosce versiculos totidem hendecasyllabis converti:

Illustris fuit Ille margarita,
Purâ luce nitens, colore puro;
Quam, gemmæ pretium latere questus,
Conchæ restituit Deus parenti.

Pervelim mihi contingat *Ibni Zaiati* elegiam videre, sanè flebiliter scriptam de morte puellæ

formosissimæ, quam perditè amaverat: hujus poematis unum distichon citat Herbelotius, idque plenum tenerrimi affectûs,

يقول لي الخائن لو زرت قبرها
فقلت فهل غير الغواد لها قبر *

“Dicebant mihi sodales, si sepulchrum amicæ visitarem (curas meas aliquantulum fore levatas),

“Dixi autem, An ideò aliud præter hoc pectus habet sepulchrum?”

Interdum tamen elatiùs scribunt, quàm elegiæ simplicitas pati videatur. Quàm animosè erumpit *Amârah Al Yemani!*

رمىت يا دهر كف المجد بالشلل
وجيده بعد حسن الحلي بالعطل *

“O Fortuna, manum gloriæ exarescere fecisti,

“Et collum ejus, post ornamentorum pulchritudinem, monilibus nudâsti.”

Ecce autem poetam *Perficum*, qui totam naturam luctuosam pingit ob regis cujusdam magnifici interitum,

امروز شاهها ملک جهان دل تنکست
فیروزه چرخ هر زمان بر رنکست *

“Hodiè, O rex, totius naturæ pectus contrahitur;

“Et ætheris gemma cærulea identidem colorem mutat.”

Quam sententiam in simili argumento elatissimè amplificat *Abu Becr Al Dani* *,

وما حلّ بدر التّم بعدك دارة
ولا اظهرت شمس الظهيرة مبسبا
تكاد الحيا والريح شقت جيوبها
عليك وناح الرعد باسمك معلما
ومزق ثوب البرق واكتست الضحي
حدادا وقام انجم الجوماءتها
يجيب بها الهام الصدي ولها
لما اجاب القيان الطائر المترنما
كان لم يكن فيها انيس ولا النقي
بها الوفد جمعا والخميس عرمرما

“At post te in domicilio luna plena non requiescit,

“Nec splendide ridet sol meridianus,

“Jam verò pluvia & ventus vestes suas lacerant,

“Ob tui desiderium, & vocat tonitru nomen tuum notum,

“Et scindit vestem fulgur, & induit meridies

“Ferrum, & stellæ cœli conventum luctuosum constituunt.

- " Respondent sibi raucæ nocturæ flebiliter,
 " Cùm respondent præficæ veloces, strepentes,
 " Velut si non esset ei sodalis, nec convenirent
 " In eâ turba congregata, & cohors numerosa."

Sed omninò dulcissimum est carmen in capite
 secundo libri Hamasa, de morte viri fortissimi ac
 perliberalis Maâni,

الما علي معن وقولا لقبره
 سقتك الغواذي مربعا ثم مربعا *
 فيا قبر معن انت اول حفرة
 من الارض خطت للسباحة مضجعا *
 ويا قبر معن كيف وارىت جوده
 وقد كان منه البر والبحر مترعا *
 بلي قد وسطت الجود والجود ميت
 ولو كان حيا ضقت حتي تصدعا *
 فتي عيش في معروفه بعد موته
 كما كان بعد السيل مجراه مرتعا *
 ولما مضى معن مضى الجود فانقضي
 واصبح عرين المكارم اجدعا *

- " Accedite, duo mei sodales, ad Maanum, & sepulchro
 ejus dicite:
 " Irrigent te nubes matutinæ imbribus post imbres.
 " At O Maani sepulchrum, tu, qui primò fovea fuisti
 " In terrâ, nunc sterneris beneficentiæ cubile:

- “ Et O Maani sepulchrum, ut recepisti liberalitatem,
 “ Quà terræ ac maria fuerunt plena !
 “ Imò, accepisti liberalitatem, at mortuam,
 “ Nam profectò si viva esset, ita angustum esses, ut disrum-
 peres.
 “ Juvenis erat, qui, ob largitionem, post interitum vivit,
 “ Velut pratum, per quod defluxit rivus, jucundius virescit :
 “ At mortuo Maano, mortua est liberalitas, ac decessit,
 “ Et nobilitatis fastigium resectum est.”

In poemate eleganti quod Ebn Arabshâh, tanquam fastigium quoddam splendidissimum historiæ Timûri subjungit, ferè triginta sunt versûs, qui, si separatim essent compositi, inter elegias recenferi possent ; hos adeò propter elegantiam eximiam placet apponere.

اين الذين وجوهم كانت تلالا كالزبور *
 اهل السعادة والحجي وذو السيادة
 والوقور *

والمطفياو بدر السها والمخجلوا فيض
 البحور *

وسقتهم ربح الغناء سفي الرمال يدّ الدبور *
 اين البنون ومن غدا للقلب افراحا ونور *
 كانوا اذا رفع الحجاب وزحزحت عنهم
 ستور *

تلقني الدنيا قد اشرقت كالشمس من
سجف الخدور*

من كل ظبي احور او ظبية تزري بحور*
نشر الجمال عليهم ثوب الدلال علي
حبور*

وقدتهم مهج الوري من شر احداث
الدهور*

كانوا اذا سكنوا مكانا حركوه من السرور*
كانوا علي وجه الدنيا حدقا وللحداق
نور*

وحدايقا لرياضها وعلي حدايقها زهور*
بينهاهم في سكرهم وقد مازج الدل
الغور*

والعمر غص والزمان مسلم لهم الامور*
واذا بساقي الموت فاجاهم بكاسات الثبور*
فسقي رياض حياتهم قدحا اعاد الكل
بور*

تركوا فسيح تصورهم رغا الي ضيق
القبور*

وسقوا كووس فراقهم صبرا لكل شج غيور*

من شق حزنا جيبه ولفقدهم دق

الصدور *

لو كان ينفعه الرشاو كان يجديه النذور *

لغداهم ووقاهم ورعاهم رعي الحذور *

سكنوا الثري فتغيرت تلك المحاسن

والشعور *

ورعاهم دود البلي وفراهم فري الجزور *

امسوا رميها في الثري وثووا الي يوم

النشور *

يسعي المحب مخاطبا اجدائهم يوما يزور *

ينعي ويندب نالها قبرا تناوشه الدثور *

ويهرغ الخدين في ترب يراها كالدور *

يدعوا فليس يجيبه الا صدا صم الصخور *

" Ubi sunt ii, quorum facies tanquam sanctus liber splen-
debant,

" Juvenes fortunati, & sapientes, dominatum habentes ac
dignitatem,

" Qui lunam coeli extinxerunt, & marium effusionem pu-
dore effecerunt?

" At disperfit eos exitii ventus, ut arenam dispergit Ze-
phyrus.

" Ubi sunt adolescentuli, & ii qui fuerunt cordibus lætitia
ac lumen?

- " Ab illis, cū ablatum esset velum, & remota ab iis au-
 læa,
 " Terrarum orbis emicuit, tanquam è velamine occulto
 prodiens;
 " Omnes hinnuli pulchris præditi oculis, aut capreolæ con-
 temptas reddentes nymphas cœlestes:
 " Vestit eos pulchritudo chlamyde deliciarum ac lætitiæ;
 " Eosque redemit hominum spiritus à malis adversæ for-
 tunæ.
 " Cū locum quemvis habitarent, eum hilaritate moverunt:
 " Fuerunt in terræ facie oculi, & oculis lumen;
 " Et hortuli in pratis, & in hortulis flores.
 " Cū adhuc essent ebrii, cū se extulit fallax eorum &
 grata protervitas,
 " Dum ætas vigeat, & fortuna iis rerum dominatum con-
 cedebat,
 " Ecce, venit mortis pocillator, & ad eos exitii cyathos at-
 tulit,
 " Et irrigavit vitarum eorum hortulos scypho, qui omnes
 ad nihilum redegit.
 " Reliquerunt ampla palatia, in sepulchra angusta com-
 pulsi;
 " Et pocula discessus eorum præbuit apsinthium unicui-
 que amico dolore affecto,
 " Qui ob tristitiam finem lacerat, & ob eorum desiderium
 percutit pectus.
 " Si utilia essent dona, aut si valerent vota,
 " Certè illos redimerent ac servarent & studiosâ curâ cus-
 todirent.
 " Jam verò terram incolunt; perierunt illæ suavitates ac
 scientiæ;
 " Vescitur iis exitii vermis, & scindit eos ut mactanda pe-
 cora:
 " Attriti jacent sub terrâ, ubi manebunt usque ad iudiciū
 ultimi diem.

- “ Venit amicus eorum, ut eos alloquatur, & sepulchrum
jugiter visitat;
“ Gemit, ac plorat querulè, juxta sepulchrum, quod inva-
dit oblivio;
“ Et genas pulvere inquinant, quæ antea fuerant margaritis
fimiles:
“ Vocant, at nihil iis respondet, nisi rauca montium echo.”

Bellissimum est in hoc genere poema in vi-
cesimâ *Hariri Mekâma*, quod integrum subji-
ciam:

عندي يا قوم حديث عجيب
فيه اعتبار للبيب الاريب *
رأيت في ريعان عمري اخا باس
له حد الحسام القضيبي *
يقدم في المعرك اقدام
من يوقن بالفتك ولا يتريب *
فيفرج الضيق بكراته حتي
يري ما كان ضنكاً رحيب *
ما بارز الاقران الا انثني
عن موقف الطعن برمح خضيبي *
ولا سها يفتح مستصعباً
مستغلق الباب منيعاً مهيب *
الا ونودي حين يسمو له
نصر من الله وقتح قديم *

هذا وكم من ليلة باتها
 يهيس في برد الشباب القشيب *
 يرتشف الغيد وبرشفته
 وهو لذي الكل المقدي الحبيب *
 فلم يزل يبتزّه دهره
 ما فيه من بطش وعود صليب *
 حتي اصارته الليالي لقاً
 يعافه من كان منه قريب *
 قد اعجز الراقي تحليل ما به
 من الدأ واعيا الطبيب *
 وصارم البيض وصارمته
 من بعد ما كان المجاب المجيب *
 وآص كالكنوس في خلقه
 ومن يعش يلق دواهي المشيب *
 وهاهو اليوم مسجي فمن
 برغب في تغكين ميت غريب *

“Habeo, amici, miram narrationem, à quâ exemplum sibi fumat auditor peritus & intelligens.

“Vidi in flore ætatis meæ juvenem fortissimum, gladio armatum acuto & gracili.

“In certamen irruit, perinde ac si certus esset aliquid audendi, & non pertimuit.

“His præliis usque eò angustias dilatavit, ut id, quod obstructum fuerat, pateret.

- “ Ubi provocavit adversarios, nunquam rediit à pugna
 contentione sine spiculo sanguine imbuto;
 “ Nec unquam instituit arcem oppugnare arduam, occlu-
 sam, formidabilem, excelsam,
 “ Quin clamatum sit, cùm id instituisset,
 “ Victoria à cœlo & præsidium appropinquat!”
 “ Præterea quot noctes egit vestibus adolescentiæ tectus
 nitidis!
 “ Molles puellæ & dabant ei & receperunt ab eo oscula,
 & ille ubique gratus fuit ac jucundus.
 “ Sed fortuna non defuit fortitudinem illius ac vires eri-
 pere,
 “ Donec tempora ita eum affligerint, ut ab illo conjunctis-
 simi amici decederent.
 “ Debilis fuit magus, nec morbum ejus sanare potuit, &
 tumultuatus est medicus.
 “ Enses autem candidi illum vulnerabant, postea quam &
 ab hoste responsum accepisset, eique vicissim respon-
 disse.
 “ Nunc autem jacet tanquam fera in latibulo; nam qui
 cunque vivit, miseriis temporis est obnoxius.
 “ Ecce illum hodiè veste funebri involutum! Et quis mor-
 tui peregrini curat exequias?”

Hæc elegia non admodum dissimilis esse vi-
 detur pulcherrimi illius * carminis de Sauli &
 Jonathani obitu; atque adeò versus iste

ما بارز الاقران الا اثني
 عن موقف الطعن برمح خضيب

“ Ubi provocavit adversarios nunquam rediit à

pugnæ contentione sine spiculo sanguine imbuto."

ex Hebræo reddi videtur,

דם חללים מהלב נבזרים
קשת יהנתן לא נשגו אחור :

" A sanguine occiforum, à fortium virorum adipe,

" Arcus Jonathani non rediit irritus."

Cùm illius poematis omnium fermone celebrantur venustas & pulchritudo, volui integram elegiam huic loco subungere in versiculos distinctam :

* קינה לדוד
הצבי ישראל על במותיך

* Inscribitur etiam hoc poema קשת five *Arcus*; more Asiaticorum, qui ea carmina, quibus præcipuè delectantur, inscriptione brevi, & de versu quodam insigniori desumptâ, notare solent. Sic percelebratum carmen poetæ *Câb Ben Zoheir* vocitatur modò الامان five *Securitas*, modò *Bânat Soâd*, propterea quod hoc habeat initium,

بانت سعاد فقلبي اليوم متبول

" Abiit amica mea Soada, & cor meum hodiè mœrore conficitur."

Sic Alcorani Capita inscribuntur

والشمس, والليل, الغلف, الغيل, الكوثر

&c.

Interdum etiam pervagata carmina, quæ memoriter identidem recitari solent, nomine ad argumentum accommodato inscribunt. Velut illa in historiâ Antaræ & Ablæ, quibus mater occisum filium deslet, & cives suos *Beni Badr* ad pugnandum impellit,

חלל איך נפלו נבורים :
 אל תנידו בנת אל
 תבשרו בחזות אשקלך :
 פן תשמחנה בנות פלשתים
 פן תעלזנה בנות הערליך :
 הרי בגלבע אל מל ואל מטר
 עליכם ושדי תרומות :
 כי שם נגעל מן נבורים
 מן שאול בלי משיח בשכן :
 מדם חללים מחלב נכורים
 קשת יחונתן לא נשוג אחור
 וחרב שאול לא תשוב ריקם :
 שאול ויחונתן הנאחבים
 והנעים בחייהם :
 ובמותם לא נפרדו
 מנשרים קלו מאריות נברו :
 בנות ישראל אל שאול בכינה
 תמלכשן שני עם עדנים
 המעלה עדי זהב על לבושן :
 איך נפלו נכרים בתוך המלחמה
 יחונתן על כמותיך חלל :
 צר לי עליך אחי יחונתן
 נעמת לי מאד נפלאותך
 אהבתך לי מאהבת נשים :
 איך נפלו נכורים
 ויאבדו כלי מלחמה :

Elegiæ hujus παραφρασιν quandam Græcam, quam,
 cùm effem peradolefscens, contexui, liceat hoc
 loco apponere :

inscripta sunt ab Arabibus *Dolorum Solatia*, ut ait libri auctor

هذه الابيات تسميها العرب المثيرات للحزان
 ثامر

Nota est autem significatio vocis

'Ω μοι ἐγὼ, θανέτην ἀρ' ἐν ἑρσιν αἰπείνοισιν
 'Οφθαλμῷ λαοιο, δὴ 'Ισραήλος αἰῶτω;
 Καθ' ἀνέτην ἐν ὄρεσσιν ἀκήδεε. σὺν τ' ἀρα κείνοι
 Εἰ καλόν, εἰ τιμὴν ἐτ', ἀγλαὸν εἰ τι πεφυκέν,
 Καθ' ἀνέτην, εἰ λαμπρὸν χάριτεσσιν. καθ' ἀνέτην κείνοι
 Σὺν τε φιλόφροσυνῃ, σὺν τ' ἀγλαΐῃ γλυκοεσσης
 'Ανθεα, σὺν τ' ἀρετῇ καὶ τιμῇ. Μὴ νυ τοι, ἦ χοί,
 Λισσομαι, ἀλλοδαποῖσιν ἐν ἀνθρώποις ψιθυρίζῃς,
 'Αλλὰ σιωπῇ γ' ἢς κ' αἴψοφ' ὦδε νυ ἔτοι
 Παιδες δυσμενέων καὶ παρθενικαὶ βαθυκολποὶ
 Οὐποτὲ κεν χαίροιν ἐν ἄλσεσιν, ἔδε γελῶντες
 Σὺν τ' εὐήγοριᾳ, σὺν τ' ἐχθοδοχοῖς ἀλαλαξμοῖς,
 Σὺν τε χοροσαστῆσιν ἐπισκίρτων ἀναιδεῖς.
 'Ω ὄρος, ὡ σπηλυγίης ἀνθόδοι, ὡ Γελῶνα,
 Μῆκετι νυν σιλλοὶ κεν ἀν' εὐπεταλὸν ὑακινθόν
 'Ασάκτι δροσὸς ἀργυρεῖ, μῆδ' ὕγρον ἰῶσι
 Θρήνον ἀηδονίης ἐπ' ἀκροκόμῃ κυπαρίσσει.
 'Τμιν ἢ κεν ἀρετὰ φέροι σάχυν, ἢ γαλαθῆνυν
 Τετραπόδων κε πλεον τελευτοὶ γενέσθω, ἔδε κεν ἀρνεῖς
 Παιζεσθαι σκίρτων ἀν' εἰαρινὸν λειμῶνα,
 Οὐδ' ἀρα κεν χίμαροι γ' ἐπιμηλαδες, ἀλλ' ἀγαλακτοὶ.
 Οἷες, ἀλλ' ἀκυθοὶ κ' ὦσιν, κείναι γὰρ αἰῶτω
 'Ηρώων ἀθρήσαν διόμενῳ θανεεσθαι,
 'Αθρήσαν Σαυλὸν ῥίψασπιδα, ὥς τινα μῆπω
 Χριομενὸν βασιλῆα νεὲ βαδαιμιγξίν ἐλπει.
 'Αμφὼ μὲν καλῷ γ' ἦτην, ἀμφὼ δὲ κρατίζω,
 'Αμφὼ θεσπεσίῳ δαδαμμένῳ ἐκπολεμῶσαι,
 'Αμφὼ νικῆσαι δ', ἀτ' ἀνεδραμὸν αἰθερὶ δίσσω
 Αἰέτω, ἢ φλογόντε δ' ἔρανε ἥριπον ἀστρον,
 'Η τις ἄμα σκυμνῷ βλοσυρῷ θῆρ, λυσσαλεὸς θῆρ,
 'Εσπευσεν μακρὰς ἐνὶ χερμασιν, ὡδ' ἀρα κείνῳ
 Εὐτόκτῳ κλισίας τε καὶ αὐλῖα θῆϊασκον.
 'Ω νυμφαὶ λειμῶνιαδες, κῆραι ῥοδοπηχεῖς,
 'Ερπετε, παρθενικαὶ μαλακαίποδες, ἢ ῥα χοροῖσιν
 Οὐδὲ περιπλεκτοῖς ἀγανῶς ποσίν, ἀλλὰ γε πεπλυν
 Λυτε πορφύρεων περόνας, καὶ ἀμυσσέτε χερσίν
 'Αμφολαδὶς κεφαλὰς ξανθοτριχὰς, ἢδ' ἀρα κολπῇ;
 'Ασάγεε ἀργυρεὺς δακρυῶν ἀναδυστ' ἱέρση

Αἶν' ὀλοφυρομεναι, καὶ γὰρ νυν ἦδεα Σαυλ
 Ὅμματα νύξ ἤμ' ἔλυνε, σιδηρεὸς εὐνασέν ὕπνος,
 Ὅς γ' ὑμῖν χλανίδας χρυσεῖας, χρυσεὰ δωκεν
 Ζωνία, καὶ τὰ πεδῖλα, τατ' ἔντεα, τὰς τ' ἄρα πορπας,
 Χρυσῶ καὶ φοινικὶ καλάς θειάλλε χιτῶνας,
 Ὅς δ' ὑμῖν θυοεντὶ κροκῶ πασαδωκεν ἔθειρας
 Φαιδρυνεῖν, μυρτοῖς τε καὶ εὐώδυσσιν ἔλαιοις.
 Φιλτάτ'. Ἰωνάθανε. φρεσὶ μοι συ μὲν ἔσκες ἱερανοῦς
 Πάλυ τί καὶ περὶ τῶν ἑτέρων, σὸς δὲ γλυκυφωνὸς
 Αὐδῇ, καὶ γῆρυς, ὅπρῳ κλαίω τεθρ οἶτον,
 Οἶσσι καὶ μυθοὶ μελιηδέες ἰνθαλλονται.
 Ἦδὺ τί παρθενικαῖς ὀαριζέμεν ἦδὺ τί νυμφῶν
 Στήθασι χόρον εὐρύν ἐν αἰσέσιν ἰψιασθῆαι,
 Ἦδὺ τί συρίζειν λιγύως, ἀλλ' ἂθ' ὀαρίζεις,
 Οὐδὲ χοροῖσι κεν ἐν αἰσέσιν, ἢ συρίζεις
 Ἦδεα δὲ τελεθῶσιν, ἵκει σὸς φίλταθ', ἄμαρτον.
 Οὐκ ἂρ' ἔτ' ἥελιον πάλιν ὄψετον. οἶμοι, ἱταίρω.
 Κεῖσθον Ἰωνάθαν· καὶ Σαυλ· χρυσεοπήληξ.
 Ὁφθαλμοὶ λαοῖο, δὲ Ἰσραὴλ αὐτῷ.

CAPUT XIV.

الادب والنصيحة

SIVE

De Poesi Morali.

POËSEOS, cujus finis est lectorem docere, duo videntur esse genera; alterum propositum finem diffimulat, ut epos & tragœdia; alterum apertè monet, velut illa poesis quam nunc tractare aggredior.

Perantiqua fuit & omnibus fere gentibus usitatissima consuetudo, sapientiam & vitæ officia per elegantes, breves, & modulatas sententias docendi. Notissima sunt in hoc genere Phocylidis præcepta, & elegantissimæ Theognidis sententiæ, iique versûs, qui, à Pythagoreo quodam scripti, Pythagoræ ipsi falsò ascribuntur. His addi possunt Aristotelis atque aliorum gravissima Σκολια, quæ inter epulas & pocula rorantia cantari solebant. Superfunt etiam * Odini præ-

* Vid. *Haaramaal* à Resenio editum.

cepta antiquissima, in Runicâ linguâ scripta, quæ miram habent in suo genere pulchritudinem.

Veteres *Arabum* sententiæ sunt innumeræ; & permulta sunt volumina, quæ امثال, five *Sententias*, complectuntur. Præterea, etiam nunc (ut ab homine *Syro* audiui) *Arabes* memoriter recitare solent proverbia sapientiæ plenissima, cujuscumque sunt,

الضحك بلا سبب من قلة الادب

“Rifus ineptus rusticitatis est indicium.”

القول كالحلب ليس له رد
فكيف يرد الحالب اللبن

“Verbum lacti simile est, reverti nequit;

“Quomodo enim is, qui mulxit, lac potest reddere?”

Et illud *Perficum* de Fortunæ Inconstantia,

اين فلک همچو شیشه ساعتست

ساعتي زير وساعتي زيرست *

“Res humanæ vitri horarii sunt similes,

“Quod unâ horâ inferius est, & alterâ superius.”

& tetraſtichon illud,

دنیا مثال بحر عمیق است پر نهنگ
 آسوده عارفان که گرفتند ساحلی
 دنیا نیرزد آن که پریشان کنی دلی
 زنهار بد مکن که نکردست عاقلی

“Hujus vitæ cursus fimilis est mari profun-
 do crocodilorum pleno:

“Quàm tranquilli sunt sapientes viri, qui
 littus occupant!

“Hæc vita non tanti æstimanda est, ut cor
 tuum (ejus causâ) turbes;

“Cave: ne malefacias; sapientis enim non
 est.”

&

ما كان ذلك العيش الا سكرة
 لذاتها رحلت وحل خمارها *

“Vita humana nihil aliud est nisi ebrietas; cujus
 dulcedo protinus evolat; sed restat crapula.”

At cùm deductiora sint, non tam proverbialia
 appellari debent, quàm præcepta, seu versûs
 morales, quales sunt illi de taciturnitate:

الصمت فالزم ولا تنطق بلا سبب
 ان المعلل والاكثر في تعب *
 فان ظننت ان النطق من ورق
 فاستيقنن ان الصمت من ذهب *

“ Silentio opus est; ne ideò sine causâ loquaris;

“ Nam auditor multarum vocum fatigari solet.

“ Quòd si locutionem argenteam esse autumes,

“ Hoc scito, silentium esse aureum.”

& de ignorantia;

وفي الجهل قبل الموت موت لاهلهم

واجسادهم دون القبور قبور *

وان المرء لم يحى بالعلم قلبه

فليس له حتي النشور نشور *

“ Ignorantia affert ignaris ante mortem, mortem;

“ Et corpora illorum sunt, sine sepulchris, sepulchra:

“ Quòd si quis doctrinâ cor suum non reficiat,

“ Non erit illi ante resurrectionem, resurrectio.”

& illa de humanarum rerum contemtionem,

اي دل ازین جهان دلزار درگذر

وز تنکنای کنبد دوار درگذر

کار جهان نه لایق اهل بصیرتست

بکشای دیده بر همه ازار درگذر

از بحر غم ز حرص چو غواص شوخ چشم
غوطه مخور ز کوه ر شوار در کذر

- “ Cor meum, ab hac vitâ ærumnosâ recede,
 “ Et ab angustiis cœli convertentis recede:
 “ Hujus vitæ negotia viros perspicaces haud
 decent;
 “ Oculum aperi; ab omni molestiâ recede:
 “ In tristitiæ mare avaritiæ causâ, ut urinator
 madidos habens oculos,
 “ Ne te immergas; à gemmâ regiâ recede.”

His addam versûs elegantissimos, qui Principi
 perillustri *Shemselmaâli* ascribuntur:

الدهر يومان ذا صغو وذا كدر
 والعيش سطران ذا امن وذا حذر*
 قل للذي بصروف الدهر عيرنا
 هل عاند الدهر الا من له خطر*
 اما تري البحر تعلو فوقه جيف
 ويستقر باقصي قعره الدرر*
 اما تري الريح ان هبت عواصفه
 فليس يقصف الا عالي الشجر*
 وكم علي الارض من خضر وبابسة
 وليس يرجم الا من له ثمر*

وفي السماء نجوم ما لها عدد
 وليس يكشف الا الشمس والقمر *
 احسنت ظنك بالايام ان حسنت
 ولم تخف سوف ما ياتي به القدر *
 وسالمتك الليالي فاغتررت بها
 وعند صفو الليالي يحصل الكدر *

"Tempus è binis constat diebus, hoc puro, illo terribili,
 "Et vita è binis ordinibus, hoc securo, illo formidabili.
 "Dic ei, qui nos ob temporum mutationes vituperat,
 "An premit fortuna quenquam nisi cui sit præstantia?
 "Annon vides mare in cuius superficie feruntur cadavera,
 "At resident extremo in fundo margaritæ?
 "Annon vides, ut venti spirent vehementes?
 "Sed nullas frangunt præter altas arbores.
 "Quot sunt in terrâ arbores cùm virides tum aridæ?
 "At lapidibus nullæ petuntur, nisi eæ quæ fructûs affe-
 rant.
 "In cœlo autem sydera sunt innumera;
 "Sed defectum non patiuntur præter solem ac lunam.
 "Præclarè de fortunâ sensisti, cùm benigna esset;
 "Et nihil timuisti, nisi quod cum potentiâ aliquâ veniret:
 "Pacem tecum coluit fortuna, sed ab illâ deceptus es:
 "Nam splendidas noctes subsequuntur obscuræ."

Et illos de peregrinationis laudibus,

سافر تجد عوضا عمن تفارقه
 وانصب فان لذيق العيش في النصب *
 ما في المقام اري اعزّ ولا ادبا

- من غربة فدع الاوطان واغترب *
- اني رايت وقوف الماء يغسده
- ان ساح طاب وان لم يجر لم يطب *
- والشمس لو وقعت في الفلك دايمة
- للمها الناس من عجم ومن عرب *
- والبدرد لو لا أفول منه ما نظرت
- اليه في كل حين غير مرتعب *
- والاسد لو لا فراق الغاب ما افترست
- والسهم لو لا فراق القوس لم تصب *
- والتبر كالتبن ملقا في معادنه
- والعود في ارضه نوع من الحطب *

“ Peregrinator: invenies amicum pro illo quem reliquisti;

“ Et locum muta, nam in loci mutatione constat vitæ suavitatis.

“ Nihil video magis eximium ac præclarum

“ Peregrinatione; relinque ideo patriam, ac peregrinator;

“ Video aquam stagnantem putrescere,

“ Si fluit, dulcis est, si non fluit, non item.

“ Quod si perpetuò sol in cœlo restaret,

“ Cùm Persæ tum Arabes eum fastidirent.

“ Et si nunquam occideret luna, nihil viderem ab eâ præter molestiam proficisci.

“ Si leo sylvam non relinqueret, prædam non discerperet,

“ Si sagittæ arcum non relinquerent, scopum non attingerent:

“ Aurum denique in fodinâ tanquam stramen projicitur,

“ Et lignum aloës pretiosum, in terrâ ubi crescit, lignum est commune.”

Quorum fimiles sunt illi Perfici,

هر کس که سفر کند پسندیده شود
وز عین کمال نور هر دیده شود
پاکیزه تر ز آب نشاید هرگز
هر کجا کند مقام کندیده شود

“ Quicunque peregrinatur, jucundus est,

“ Et ab oculo perfectionis lux fit omnium
oculorum:

“ Nihil est aquâ nitidius,

“ At si diù stagnat, fit putida.”

Et illi,

بجرم خاک و بگردون باید کرد
که آن کجاست زارام و این کجاست زسفر
سفر مربی مردست و آشیانه جاه
سفر خزانه مالست دان استاد هنر
درخت اگر متحرک بودی زجای بجای
نه رنج ارّه کشیده و نه جفای تبر

“ Terræ globum & cælum intuearis necesse
est:

“ Ubi est illa ob quietem, ubi hoc ob motum?

“ Peregrinatio viri adjutrix est, & nutrix dig-
nitatis,

“ Peregrinatio opum thesaurus est, honorem
emit:

- “ Arbor, si de loco in locum movere posset,
 “ Acutam ferram non sentiret, nec duram
 bipennem.”

Inter sententias Turcicas nullas ferè legi his
 pulchrioribus :

وارمي بر خاطر که غم دن خارخاري اولميه
 قاني بر رخ کم حواد شدن غباري اولميه *
 بو کليستان جهانہ سرتسر قلدن نظر
 کورمدن برکل که خارجان کناري اولميه *
 نيچه ييلدر ايلرم بن بو خراباتي طواف
 ايچهدن بر باده کم هرکنز خباري اولميه *

“ Estne ullus status, ubi non sit horrida tristitia?

“ Cujusquamne in genis sanguis mœrore non obscuratur?

“ Hoc rosetum hujus vitæ usquequaque sum contemplatus,

“ Et nullam vidi rosam, ubi non esset spina animam ipsam vulnerans,

“ Quot annos has tabernas ambivi!

“ Et vinum nunquam hausi, quod non secuta sit crapula.”

Quam sententiam solutâ oratione expressit, nec ineleganter, Ali Chelebi,

هيچ بر مشام کليشن عالم دن بي خار جفا

بوي وفا استشهام اتیهش در وصغار وکبار
دست ساقی روزکردن بی خمار باد
خوشخوار ایچهمش در *

“ In hujus vitæ roseto sine spinâ malignitatis
“ auram fidei oderatu sentire non licet; nec
“ magnis nec parvis à manu pocillatoris for-
“ tunæ sine crapulâ dulce vinum bibere con-
“ ceditur!”

Non minus elegantes sunt hæ sententiæ *Perfi-
cæ*:

مخالف نکردد بنجان دوستدار
مغیلان نیارد بجز خار بار
زاعدا نجوید وفا هوشمند
که ریحان نروید ز تخم سپند
ندیدد از نی بوری کس شکر
که کوهر بکوشش نکردد دگر
کسی را که باشد بدی در نهان
نیارد بجز مکر وتلییس یار

“ In hostili pectore amicitia haud nascitur;
“ Sed acacia nihil præter spinas affert:
“ Ab inimico sapiens fidem non expectat,
“ Nam à colocynthidis femine herba odorata
non crescit:

“ Ab arundine floreis aptâ nemo saccharum
vidit,

“ Nam uniuscujusque rei naturam nullus la-
bor mutare potest:

“ Quicumque indolem habet pravam,

“ Nullos afferet fructûs præter fraudem ac
perfidiam.”

Et illæ *Haririi* in *Mekâma* decimâ nonâ:

لا تايسن عند النوب من فرحة تجلوا
الكرب *

فلکم سيوم هبّ ثم جري نسيماً وانقلب *
وسحاب مكروه تنشأ فاضحلاً وما
سكب *

ودخان خطب خيف منه فبا استبان له
لهب *

فاصبر اذ ما ناب روع فالزمان ابوالعجب *
وترج من روح الالة لطيفاً لا تحتسب *

“ In rebus asperis ne desperes lætitiâ videre
quæ curas depellat;

“ Quot enim venti venenati flare cœperunt,
& mox jucundis auris cedentes discesse-
runt?

“ Et quot nubes formidandæ dispersæ sunt,
priusquàm imbres effuderint?”

“ A fumo autem, à quo timemus, (ignem)
non orta est flamma.

“ Sis ergò patiens dum adversa est fortuna,
nam tempus miraculorum pater est;

“ Et à Dei spiritu bona spera; quæ numerari
nequeunt.”

Multa poemata habent *Arabes* ac *Persæ* de
officiis ac virtutibus. Sádii poesis ferè tota est
moralis; nec minus in Asiâ celebratur libellus,
quem contexuit poeta Persicus *Sheikh Attâr*, &
پندنامه *Pendnama*, inscripsit: hujus libri caput
apponam, de avaritiâ distinguendâ.

در بیان ملامت بخیلان
سه علامت ظاهر آمد از بخیل
با تو کویم یاد کیرش ای خلیل
اولا از سایلان ترسان بود
وز بلای جوع هم لرزان بود
چون رسد در ره بخویش و آشنا
بکزد چون باد و کوید مرحبا
نبود از مالش کسی را فایده
کم رسد با کس زخوانش مایده
حاجت خود را مجو از زشت روی
انکی دارد روی خوب از روی بجوی

- “ Tria signa avarum distinguunt,
 “ Quæ nunc tibi exponam; ea vero, amice,
 memor â tene.
 “ Primò, me dicantes timet,
 “ Et fame attritus totus tremit;
 “ Cùm in viâ fœdali cuipiam & amico it ob-
 viam,
 “ Præterit venti similis, &, *Salve*, ait.
 “ Nulla est cuiquam à mensâ ejus utilitas;
 “ Non à mensâ ejus ad quenquam mittitur
 cibus.
 “ Negotium tuum à viro deformem vultum
 habente ne petas,
 “ Si quis vultum habeat hilarem, ab illo pete.”

Perspiciet lector libellum hunc *Persicum* aureolo
 Theophrasti περι Χαρακτηρων opusculo esse persimi-
 lem.

Alia est ratio docendi per *Fabulas*, quas Græ-
 ci Αἶνες vocabant, vel Μυθες; cujusmodi est illa
Archilochi,

- * Ἐρεω τιν' ὕμιν αἶνον, ὦ Κηρυκίδη,
 Ἀχρυμενὴ σκυτάλη,
 Πιθῆκος ῥεὶ θηρίων ἀποκριβες
 Μηνᾶ ἀν' ἐσχατιῇ.
 Τῷ δ' ἀραγ' αἰλωπῆξ κερδᾶλλη συνήντετ' ὦ
 Πυκνον ἔχυσσά νοον——

reliqua interciderunt.

* Vide Ammonium Περι διαφορῶν λεξέων.

Pulcherrimam fabellam Perficam de *Modestice* laudibus citat * *Chardinus*, quam exercitationis gratiâ Arabicè converti, eo genere dicendi usus quod سجع vocatur :

ذكر بعض الحكماء وذو الفضل من النبلاء
ان كانت قطرة ماء سقطت من الغمام المندرار
السي ليج البحر الزخار ولما رأت الامواج اذا
اصطدمت في الدردور الهياج حيرت
وضعضعت حتي اطالت ثم حسرت وقالت يا
لي من يوم قطير صرت فيه اقل من
القطير ولو كنت بالامس في المزن الهامع
نضيرا فاني اليوم لم اكن شيئا مذكورا وبينها
هي مستحيرة واذا بها مستنيرة فقد كساها
الرحمن ثوبا من شرف وحطها الي صدف
فصارت لولة يتيمة وهي السي الان علي
تاج السلطان كريمة وهذا من صميم الوصايا
والزبد فاعتبر منه يا ايها الحبيب واجتهد

“Dixit quidam ex sapientibus & doctis viris,
“Guttulam aquæ è nubibus pluviosis in ma-
“ris æstuantis gurgites cecidisse : cùm autem
“fluctûs vidisset in vasto vortice furentes, at-

* Vide *Chardin*, Itin. Perf. vol. iii. p. 189, 4to. Amst.

“tonita hæsit, & aliquantulum præ pudore
 “tacuit, tum flebiliter suspirans, “Hei mihi,
 “inquit; O diem infaustum; in quo facta
 “sum dactyli cuticulâ abjectior: & quan-
 “quam heri inter nubes emicui, hodiè ad ni-
 “hilum me redactam sentio.” Dum hæc
 “verecundans effudit, facta est subito splen-
 “didissima; nam divinum numen, modef-
 “tiam illius laudans, veste nobilitatis eam ve-
 “lavit, & in concham deposuit, ubi in mar-
 “garitam pretiosissimam versa est, & nunc in
 “regis coronâ splendet. Hæc autem fabula
 “præceptorum flos est & medulla; hinc tibi
 “exemplum fume, O amice, & ut quàm ve-
 “recundissimus fias, elabora.”

Scripseram priùs hoc de poesi morali caput,
 quam scirem unde fabulam hanc, quæ ab *Ad-
 difono* nostro etiam citatur, sumisset *Chardinus*;
 sed legi eam nuperrimè in Sadii opere perfectis-
 simo, quod *Bustan* seu *Hortus* inscribitur, & à
 Sadio ipso, poetâ, si quis alius, ingenioso, inven-
 tam puto: ipsius itaque versûs elegantes citabo,
 cum meâ, qualiscunque fit, versione:

يکي قطرهٔ باران از ابري چکيد
 خجل شد چو پنهائي دريا بديد
 که جاي که درياست من کيستم
 کر او هست حقا که من نيستم

چو خود را بچشم حقارت بدید
 صدف در کنارش بجان پرورید
 سپهرش بجای رسانید کار
 که شد لؤلؤ نامور شاهوار
 بلندی از آن یافت کو پست شد
 در نیستی کوفت تا هست شد

hoc est, si verbum ferè de verbo reddatur ;

- “ Gutta pluviz à nube cecidit ;
 “ Pudore affecta est, cùm æquor maris videret.
 “ Quis locus? inquit, quid æquor? quidnam ego sum?
 “ Si illud existat, certum est me non existere.
 “ Dum seipsam oculo contemptus intuebatur,
 “ Concha in gremium suum eam recipiens aluit:
 “ Fortuna usque adeò statum ejus promovit,
 “ Ut facta sit margarita illustris, regia.
 “ Elationem ex eo invenit, quòd humilis fuerat,
 “ In obscuritate depressa est, donec in lucem pervenerit.”

FABULA.

Rigante molles imbre campos *Perfidis*,
 E nube in æquor lapsa pluviz guttula est,
 Quæ, cùm modestus eloqui sineret pudor,
 “ Quid hoc loci, inquit, quid rei misella sum?
 “ Quòd me repentè, ah! quòd redactam sentio?”
 Cùm se verecundanti animulâ sperneret,
 Illam recepit gemmeo concha in sinu;
 Tandemque tenuis aquula facta est unio:
 Nunc in coronâ læta Regis emicat,
 Docens, sit humili quanta laus modestiæ.

CAPUT XV.

النسيب

SIVE

De Poesi Amatoriâ.

NECESSE est omninò jucundissima poesis sit ea, cujus materia suavissimus sit animi motus, & oranium mortalium communis, Amor : quo, si ex pulchritudinis specie & admiratione oritur, nihil jucundius ; si ex benignâ voluntate purâque amicitia, nihil aut utilius aut honestius : nam de Platonice non loquor, qui amorem ex divinæ perfectionis, in superiore vitâ spectatæ, recordatione oriri autumabant.

Ac neminem extitisse opinor, quem pulchritudinis splendor non permoverit & accenderit ; nec ulla unquam fuit gens tam fera, quin poematis genus habuerit ad amoris affectûs exponendos idoneum : ipsi Peruviani cantilenas habent non amatorias solùm, sed etiam dulcissimas, si *Garcilasso*, scriptori gravissimo, & patriæ suæ consuetudinum peritissimo, fides habenda sit.

Pervulgata sunt carmina *Lapponica*, quæ citat *Schefferus*, eaque plena tenerrimi affectûs. Proditum est etiam memoriæ, * *Odinum* illum, non heroa solùm, sed (ut veteres Dani putabant) *Divum*, versûs quosdam amatorios scripsisse, eosque cum *Amri'lkeifi Moallaka* valdè congruentes.

Sed absurdè faciam, si de omnibus Europæ gentibus, quæ hoc poeseos genus coluerunt, differere velim; nam Italogum, qui in hoc genere regnant, & aliorum, poesis est notissima: atqui à proposito non erit alienum, pauca *Græcæ* poeseos exempla, eaque minùs vulgata, proferre.

Memoriæ proditum est *Alcmana Sardianum* amatoris poeseos principem fuisse ac ducem, & hos versûs contexuisse,

† Ἐρως με δ' αὐτὲ Κυπρίδῳ ἱκατὶ
Γλυκὺς κατειζὼν καρδίαν ἰαίνει.

quibus nihil esse potest elegantius.

Ac non mirum est *Ciceronem* dixisse *Reginum Ibycum* maximè omnium amore flagrasse, cùm ita elatè & magnificè de se loquatur:

Ἦρι μὲν αἱ τε Κυθωνιαὶ μαλίδες
Ἀρδομεναι ῥῶαν ἐκ ποταμῶν, ἵνα παρθένων
Κηπῶ ἀκηρατὸς, αἱ τ' οἰνανθίδες
Αὐχομεναι σκιεροῖσιν ὑπ' ἱρνεσι
Οἰάροισι θαλεθυσιν. Ἐμοὶ δ' ἔρως
Οὐδεμίαν κατακοίτος ὥραν τε

* Vide libellum *Haavamaal* à *Resenio* editum. *Hafniæ* 1665.

† Vide *Athenæum* lib. xiii.

Ἵπο στεροπᾶς φλογὺν
 Θρηῶνιες Βορέας αἰσῶν
 Παρά Κυπρίδ' αἰθαλαῖς μανίαις
 Ἑρμῆνος ἐθαμνῆσσι, κραταῖος
 Παιδοθεν φυλασσέι ἡμᾶς φρενάς.

Quid de Amore gravissimi senserint Philosophi,
 ex his *Euripidis* anapæstis videre possumus:

Παιδεύμα δ' Ἔρως σοφίας, ἀρετῆς,
 Πλείστον ὑπάρχει, καὶ προσομιλεῖ
 Οὗτος δ' δαίμων πάντων ἡδὺς
 ὅς ἐφ' ὀνητοῖς, καὶ γὰρ ἀλυτὸν
 Τερψιν τιν' ἔχων, εἰς ἐλπίδ' ἀγεί,
 Τοῖς δ' ἀτελεστοῖς τῶν τῷδε πόνων
 Μῆτε συνεινῇ, χωρὶς δ' ἀγρίων
 Ναιοίμιν τροπῶν.
 Το δ' ἔραν προλέγω τοῖσι νεοῖσιν
 Μῆποτε φευγεῖν,
 Χρησθᾶν δ' ὁρῶνς ὅταν ἐλθῇ.

Libet hic subjicere *Pindari* carmen de *Theoxeno*
 verè magnificum :

* Χρὴν μὲ κατὰ καιρὸν
 Ἑρωτῶν δραπεσθᾶν,
 Θυμὲ, συν ἡλικίᾳ.
 Τὰς δὲ Θεοξένῃ ἀκτῖνας
 Προσωπῇ μαρμαρίζουσας δράκεις
 Ὅς μὴ ποθὲν κυμάνεται,
 Ἐξ ἀδαμαντός, ἥε σιδαρῆ,
 Κεχαλκεύεται μελαιναὶν καρδίαν
 Φυχρὰ φλογί. Πρὸς δ' Ἀφροδίτας
 Ἀτιμασθεῖς ἐλκοῦλε φάρυ,
 Ἥ περὶ χρημασί μοχθίζει
 Βιαιῶς, ἢ γυναικείῃ θρασεί

Ψυχραν φορεται πασαν ὁδον
 Θεραπευων. Ἄλλ' ἐγω γ' ἑκατι
 Τας καρος, ὡς δαχθεις
 Μελυχραν μελισσαν,
 Τηκομαι, εὖτ' αἶν ἰδω
 Παιδων νεογιον εἰς ἤβαν.

Sed de *Græcis* nimis fortasse multa. De Anacreontis ac reliquorum carminibus nihil dico, utpote quæ sint satis nota, & *venustiorum hominum*, ut ait Catullus, memoriâ dignentur. Ad Asiaticos igitur veniam.

Non existimari potest antiquis illis Arabibus, de quibus suprâ dixi, spicula solùm & gladios cordi fuisse: iidem enim sæpe fuerunt bellatores acerrimi, iidem amatores, & poetæ optimi. In medio sæpè præliorum discrimine amicarum recordati sunt, & versûs effuderunt pulcherrimos. Sic *Abu'l Ata Es'findi* amicam alloquitur,

ذَكَرْتُكَ وَالْخَطِي بِخَطَرِ بَيْنَنَا
 وَقَدْ نَهَلْتُ مِنَّا الْمُثَقَّةَ السَّيْرِ *

hoc est,

“Tui recordabar, cùm spicula inter nos vibrarentur,

“Et fufci jaculi sanguinem nostrum biberent.”

&c. *Antarab* nobilissimè,

وَلَقَدْ ذَكَرْتُكَ وَالرِّمَاحَ نَوَاهِلَ
 مِنِّي وَبَيْضَ الْهَيْدِ تَغْسِلُ فِي دَمِي *

فوددت تقبيل السيوف لانها
لمعت كبارق ثغر ك المتبسم *

“ Et profecto tui memor eram, cùm hastæ ex
meo corpore

“ Potum haurirent, ensesque Indici in san-
guine meo se lavarent;

“ Ardenter autem cupiebam gladios osculari,
utpote qui

“ Splenderent, instar dentium tuorum, dum
subrides, fulgorantium.”

Proinde antiquis *Arabum* poetis mos erat,
carmina omnia, five de rebus bellicis, five de
viri illustri laudatione, ab amicæ descriptione
ordiri. Sic *Zobeir* in *Moallakæ* suæ initio,

وفيهن ملهى للطيف ومنظر
انيق لعين الناظر المتوسم *

“ Inter eas verò fuit quædam delicatè ludens,
vultu

“ Splendido prædita, oculo spectatoris ju-
cunda, foliis etiam glasti cæruleis tincta.”

Elegiæ autem * *Amri'olkeifi* & *Lebidi* totæ
ferè sunt amatoriæ. Nec omittendum est *Gaab*
Ebni Zobeir carmen, cujus hoc est initium ad-
mirabile:

بانّت سعاد فقلبي اليوم متبول
 متيم اثرها لم يقد مكبول *
 فيها سعاد غداة البين ان رحلوا
 الا اغن غصيص الطرف مكحول *
 تجلو عوارض ذي ظلم اذا ابتسبت
 كانه منهل بالراح معلول *
 شجت بذى شيم من ماء مخبية
 صاف باطلح اضحي وهو مشبول *
 تنفي رباح القذا عنه واقرطه
 من صوب سارية بيض يعاليل *

- “ Abiit (amica mea) *Soáda*, & cor meum hodiè dolore per-
 citum (relinquitur),
 “ Amore confectum, & vinculis constrictum, a quibus
 nulla est redemptio.
 “ *Soáda* autem, mane quo discessit, & abiit (tribus),
 “ Nihil aliud erat, nisi hinnulus stridulam habens vocem,
 demisso vultu, oculis nigris præditus :
 “ Nudabat dentes splendidissimos cùm subrideret, veluti
 vas esset aquarium, idque vino temperatum,
 “ Quod (vinum) aqua miscetur gelidâ, ex recondito fonte,
 “ Clarâ, in valle, limpidâ, vento denique afflatâ,
 “ Cujus fordes auræ dissipaverunt, & super quam effulgent
 “ Imbribus nocte effusis bullæ candidissimæ.”

Amatoriis carminibus constat caput quartum
 libri *Hamasæ* (cui respondet *Ἀνθολογίας* Græcæ
 pars septima), & magna pars libri *Yatîma*.

Hujus poeseos idem ferè est argumentum, & idem tenor. Amator languet, queritur, mœret; deinde lætatur & exultat: absentem amicam quærit; mox præsentem duritiæ infimulat: deinde cupit, angitur, timet, irascitur: denique naturam sibi parere autumat, & ad desiderium suum levandum conversam iri sperat; proinde ita contrariis animi motibus agitur, ut verissimi esse videantur *Crantoris* versûs in Amorem à *Laertio* citati:

Ἐνδοιῇ μοι θυμός, ὃ τοι γενέσθαι ἀμφοτέρων,
 Ἥ σε θεῶν τὸν πρῶτον αἰγνεύων, ἔρος, ἱππῶ,
 Τῶν ὅσους ἔρεός τε παλαιὰ βασιλεία τε παιδᾶς
 Γεῖνατο νύξ, πελαγέσσιν ὑπ' εὐρέος Ὀκεανοῖο.
 Ἥ σε γε Κυπριδὶς υἱὰ περιφρονος, ἥ σε γαίης
 Ἥ ἀνέμων. Τοίος σὺ κακὰ φρονέων ἀλαλήσαι
 Ἀνδρωπῶν, ἥδ' ἐσθλα, τὸ καὶ σεο σῶμα διφυόν.

Ita queritur princeps idem & poeta illustris *Ebn Feras*,

يا معشر الناس هل لي
 مما لقيت مجير *
 اصاب غرة قلبي
 ذاك الغزال الغزير *
 وعمر ليلى طويل
 وعمر نومي قصير *

“ O amicorum cœtus, ecquid mihi est ab ægritudine refugium?

“ Splendor hinnuli illius lacte pleni cor meum
vulnerat,

“ Et noctis spatium longum reddit, fomni
verò breve.”

& alius,

ومنهف غنج الشهايل از عجت
قلبي محاسن وجهه از عاجاً *

“ Gracilis ac delicata puella cor meum vultus
“ pulchritudine vehementer perturbat.”

Nunc lætitiâ exultat, ut Seifo'ddoula, prin-
ceps etiam præclarus,

يا ليلة لست انسي طيبها ابدأ
كان كل سرور حاضر فيها *
باتت وبت وبات الرق ثالثنا
حتي الصباح تسقينني واسقيننا *

“ O nox, cujus dulcedinis nunquam oblivif-
car,

“ Quippe in eâ omne lætitiæ genus aderat ;

“ Recubuit (puella), ego quoque recubui, &
tertius recubuit amor,

“ Usqûe eò donec aurora nos salutaret, ego
autem illi vale dicerem.”

Nunc autem imprudentiùs in amicas invehunt
poetæ, easque vehementer accusant, ut

أكرم بها خلة لو انها صدقت
 موعودها او لو ان النصيح مقبول *
 لكنها خلة قد سيط من دمها
 فجع وولع واخلاف وتبديل *

“ Ah ! quàm dulcis esset amor ejus, si fidem
 servaret, aut si amicitiam sinceram acci-
 peret.

“ Sed amoris ejus sanguine miscentur ægri-
 tudo ac dolor, perfidia & inconstantia.”

Omnibus porrò poetis, sed præcipuè Asiati-
 cis, usitatum est Zephyrum frequenter alloqui,
 & vel de amicâ percontari, vel eam salutatum
 mittere; sic

بالله يا عرف نسيم الصباح
 بلغ سلامي اهل تلك البطاح *

“ Per deum te oro, auræ matutinæ odor,

“ Salutationem meam istius vallis incolis
 transfer.”

Sic ipse Zephyrus in libro *Cashfo' lafrâr* inductus
 de seipso loquitur,

انا الذي تنموا بي الثمار وتسبوا بي الازهار
 وتسلسل الانهار وتلقح الاشجار وتروح الاسرار
 واخبر في الاسحار بقرب المزار وانا رسول كل

محبّ الي حبيبہ و حامل کل شکوي عليل
الي طيبہ *

“ Per me maturescunt fructûs, per me splendent
“ flores, placidè labuntur rivuli, floribus or-
“ nantur arbores, & spirantur amatorum ar-
“ cana. Manè amici adventum annuncio,
“ Ego autem legatus sum amatorum ad ami-
“ cos, & depressos ægritudine ad dulcedinem
“ perduco.”

Hac imagine frequentissimè utitur *Hafez*, cujus
pulcherrimam Oden hoc in loco exponam:

صبا اگر کذري اقتدت بکشور دوست
بیار نفحه از کیسوي معنبر دوست

“ Zephyre, si per amicæ meæ mansionem
transire tibi contingat,
“ Affer odorem ex illius cincinnis fragrantibus
(ambareis).

بجان او کہ من از شکر جان بر افشانم
اگر بسوي من آري بيامي از بر دوست

“ Per vitam ejus animam meam dulcedine
aspergam,
“ Si ad me nuncium à gremio amicæ pertu-
leris.”

اگر چنانچه در آن حضرتت نباشد یار
بدین دو دیده بیاور غباری از در دوست

“ Quod si tibi numen haud tantoperè faveat,
“ Affer saltem ad oculos meos pulverem ab
amicæ domicilio.”

من کدا و تهنای وصل او هیهات
کجا بچشم به بینم خیال منظر دوست

“ Equidem miser sum, & adventum ejus
peto: ah! ubinam
“ Oculo meo videbo vultûs amici simula-
chrum?”

دل صنوبریم همچو بید لرزانست
ز حسرت قد و بالایی چو صنوبر دوست

“ Cor meum excelsum, tanquam falix, tremi-
“ Ob desiderium amicæ, formâ & staturâ
pino similis.”

اگر چه دوست بچیزی نه بخرد مارا
بعالمی نفروشیم موی از سر دوست

“ Tametsi amica nos nihili æstimat, tamen
“ Orbem terrarum non permutemus crine il-
lius capitis.”

چه باشد ار شود از بند غم دلش آزاد
چو هست حافظ خوش خوان غلام و چاکر
دوست

“ Quid juvat, cor habere à curarum vinculis liberum,

“ Si Hafez dulciloquus amicæ servus et minifter esse cogatur?

In hoc amatorio genere regnum propè sibi vindicant *Persæ*: sed *Arabibus* tamen, ut suprà dixi, suus conceditur locus; nec recentioribus tantùm, verùm etiam antiquis illis Arabiæ cultoribus, qui nondum feritatem exuissent. In libro *Hamasa* carmen est lætarum imaginum plenissimum, quod, quoniam ad Græcorum laudem videtur proximè accedere, huic capiti apponam:

قال سالمي ابن ربيعة

ان شواء ونشوة وخبب البازل الامون

يجشها المرء في الهوي مسافة الغايط البطيين
والبيص يرفلن كالدمي في الریط
والمذهب المصون

والكثر والخفض امنا وشرع المزهو الحنون
من لذة العيش والغتي للدهر والدهر ذو
فنون

والعسر كاليسر والغني كالعدم والحي للمنون

- “ Epulæ nimirum, & ebrietas, & saltus (camelæ) adultæ,
firmè incedentis,
“ Cui laboriosè incumbit herus, amore percitus, per spa-
tium depressæ vallis;
“ Et puellæ candidulæ, delicatè incedentes, tanquam sta-
tuz eburneæ, vestibus
“ Sericis auro intertextis velatæ, studiosè custoditæ;
“ Et ubertas, & secura tranquillitas, & nervi fidium que-
ricularum:
“ Hæ sunt vitæ suavitates. Homo enim fortunæ servit;
& fortuna est mutabilis.
“ Adversæ res & secundæ, abundantia & egestas pares
sunt: & quicunque vivit, mortî debetur.”

Oden hanc verti, vel potiùs imitatus sum, verbis
atque imaginibus ad nostram consuetudinem ap-
tatis:

Dulci tristitiam vino lavere, aut, nitente Lunâ,
Multâ reclines in rosâ
Urgere blandis osculis puellas:
Aut, dum prata levi pulsat pede delicata virgo
Comam renodans auream
Molli Cupidinis tepere flammâ:
Aut, dum blanda aures recreat lyra, floreo sub antro,
Ad suave Zephyrorum melos
Rore advocati spargier soporis:
Hæc ver purpureum dat gaudia, comis & juvenas;
His, mite dum tempus favet,
Decet vacare, dumque ridet annus.
Quicunque aut rerum domini sumus, aut graves coacti
Curas egestatis pati,
Debemur asperæ, Fabulle, morti.

CAPUT XVI.

الثناء والمدح

SIVE

De Laudatione.

TRIA habent Asiatici laudationum poeticarum genera; quibus majora poemata ferè semper ordiri solent: nam, priusquam ad argumentum accedant, divini numinis collaudant benignitatem, misericordiam, potentiam; tum vatem suum, ut vocatur, & illius cognatos in cœlum laudibus efferunt; ac deinceps regis atque optimatum virtutes, seu veras, five adulationis causâ fictas, immortalitati commendant. De singulis his generibus differam oportet: ac de primo quidem parciùs, propterea quòd humani ingenii non sit omnium rerum effectorem & procreatorem, ut decet, laudare. Perantiqua sane fuit consuetudo & omnibus usitata gentibus, optimi & maximi numinis laudes carminibus jucundè modulatis, vibrantibus atque incitatis sententiis, verbis illustribus ac splendidis, & numeris ex-

ultantibus celebrare: & profectò omnis poeseos quasi fons est ac principium divinæ beneficentiæ ac potestatis laudatio, quæ cum ipsâ humanâ naturâ ortum conjunctum habuit. Possumusne nobis persuadere, quin homo, cœli ac terrarum dignissimus contemplator, cum primo hoc ornatissimum naturæ templum vidisset, cùm hunc solem dierum ac tempestatum moderatorem, hanc cærulei ætheris placidissimam serenitatem, hanc denique terram universam, florum, herbarum, atque arborum varietate distinctam, aspexisset, instinctu quodam poetico incenderetur, & in cantum incitatissimum prorumperet, quo horum omnium architectum & rectorem laudaret? Id usu venit poetæ Arabi, qui, post elegantem verni temporis descriptionem, sex habet versiculos pietatis & sacri ardoris plenissimos:

الم تر ان نسيم الصبأ
له نغس نشره صاعد
فطوراً ينوح وطوراً يغوج
كما يفعل الغائد الواجد
وسكب الغمام وندب الحمام
اذا ما شكى الغصن المايد
ونور الصباح ونور الاقحاح
وقد هزه البارق الراعد

ووافي الربيع بهعني بديع
 يترجمه ورده الوارد
 وكل لاجلك مستيقظ
 لما فيه نفعاك يا جاحد
 وكل لالاية ذاكر
 مقرر له شاكر حامد
 وفي كل شي له اية
 تدل علي انه واحد

“ Nonne sentis dulcem auram, à cujus halitu odor afflatur ;

“ Et nunc gemit, nunc odorem exhalat, ut cerva hinnulum perditum inveniens ?

“ Fundunt pluviam nubes, & plorat turtur, dum queritur agitatus ramus,

“ Splendet autem lux auroræ, & flores anthemidis, quos nubes fulgurans & tonans discutit ;

“ Et venit Ver cum sensu mirifico, quem interpretatur rosa adveniens :

“ Hæc adedò omnia excitantur tui gratiâ & in tua com-
 moda, incredule,

“ Omnia autem Dei recordantur, illi serviunt, illum lau-
 dant, illi gratias agunt ;

“ In unâquaque enim re signum est, ostendens illum Unum
 esse.”

Ex hoc itaque animi affectu, qui *Admiratio* dicitur, non, ut poeta ait, ex *timore*, natæ sunt pulcherrimæ atque amabilissimæ sorores, *poësis* ac *pietas*; quæ apud omnes ferè gentes, non eas solum quæ paullò sunt humaniores, sed etiam

incultas ac rudes, sibi invicem administrare solent. Ac miror affirmare * Polybium, consuetudinem esse Arcadum ferè propriam, hymnis & carminibus usque à pueritiâ patrios deos atque heroās laudare: certè ab omnibus propè scriptoribus hoc poeseos genus antiquissimum fuisse dicitur. Atque in hoc loco de Callimachi hymnis politissimis, de iis qui Homero atque Orphei ascribuntur, de nonnullis Theocriti Idylliis, & de uno atque altero Pindari carmine, non est necessarium differere. Lubet tamen subjicere carmen in hoc genere perpulchrum, quod licèt ab Athenæo † in quatuor Παιανας seu Σκολια distinguatur, mihi tamen unus esse videtur *hymnus* in Minervam ac Jovem, Cererem & Proserpinam, Apollinem & Dianam, ac Panem; quam sententiam confirmat quodammodò ejusdem metri in singulis strophis continuatio:

Παλλας Τριτογενεί, ἀνκστ' Ἀθήνα,
 Ὄρθε τανδε πολιν τε καὶ πολιτας,
 Ἄτερ ἀλγεων τε καὶ σαστων,
 Καὶ θανάτων αἰσων. Σὺ τε καὶ, Πάτερ.

Πλετὴ μητὲρ Ὀλυμπίαν αἰεὶ δὴ
 Διμήτρα σεφανηφοροῖς ἦν ὤραις.
 Παι Διὸς, Περσεφονή, χαιρετὸν,
 Εὐ δε τανδ' ἀμφεπετὸν πολιν.

* Polyb. lib. iii. Σχεδὸν παρὰ μόνοις Ἀρκασι πρῶτον μὲν οἱ παῖδες ἐκ νηπίων ἀδελφίζονται κατὰ νόμους τῆς ὑμνῆς καὶ παιανῆς, οἱ ἕκαστοι κατὰ τὰ πατρία τῆς ἐπιχωρίης ἡρώας καὶ θεῶς ὑμνεσι.

† Lib. xv.

Ἐν Δῆλῳ ποτ' ἐτίκτε τέκνα Λατῶ,
Φοῖβον χρυσακομῶν ἀνάκτ' Ἀπολλῶν',
Ελαφίβολον τ' ἀγροτέρην Ἀρτεμίν,
Ἄ γυναικῶν μεγ' ἔχει κρατῶ.

ὦ Παν, Ἀρκαδίας μεδῶν κλεονάας,
Ἐρχήσῃ, Βρομιαῖς ἑπαδε νυμφαῖς,
Ἴω Παν, ἐπ' ἔμαις εὐφροσυναῖς;
Ταῖς δ' αἰοδαῖς αἰεὶ κεχαρημένῳ.

De Perfarum vero ac Turcarum hymnis inutile erit pluribus verbis dicere; tot enim apud eos sunt supremi numinis laudationes, quot libri, ob morem Asiaticorum, qui Pindari sententiæ,

Ἀρχομένῳ ἔργῳ, προσώπων
Χρηθεῖεν τηλαυγες,

accedentes, semper hymnum lectissimis elegantiarum floribus ornatum operibus præponunt.

Poemata, in quibus ipse Mohammedes laudatur, sunt quamplurima. Venustissimum tamen, meâ quidem sententiâ, est à Caab Ben Zoheir scriptum; cujus versûs quidam dignissimi sunt, qui hoc loco ob eximiam pulchritudinem apponantur. Quàm magnifica hæc est leonis descriptio, quem se minùs timere ait quàm Mohammedem! Nam Arabum legislator, delatorum sermonibus incitatus, hujus poetæ meditabatur interitum:

من خادر من ليوث مسكنه
ببطن عثر غيل دونه غيل

يغدو فيلحم خرغامين عيشها
لحم من القوم مغفور خراذيل
اذا پساور قرناً لا يحل له
ان يترك القرن الا وهو مغلول
منه تظل سباع الجؤ ضامرة
ولا تمشي بواديه الارجيل
ولا يزال بواديه أخو ثقة
مطرح البر والدرسان ماء كول

- (Magis illum timeo) " Quàm leonem leonum, qui habitat
 " In valle *Atthari*, ubi sylva est sylvæ imposita;
 " Manè egreditur, & duos catulos nutrit, qui vefcuntur
 " Carne hominum, in pulvere volutatâ & conscisâ:
 " Cùm in hostem infiliat, non licet ei
 " Hostem relinquere, nisi priùs vinciat.
 " Ob illum leones solitudinis manent taciti,
 " Neque in valle illius pedites ambulant.
 " At perpetuò in valle ejus (frater confidentiæ) heros con-
 fidentissimus
 " Projectis & armis & vestibus devoratur."

Deinde ad Mohammedem tranfit, elatiffimâ ufus figurâ,

ان الرسول لسيف يستضأ به
مهند من سيوف الله مسلول

- " Vates fcilicet enfis est, à quo lux oritur,
 " Indicis, ex enfibus Dei, nudatus."

Sed ad heroum laudes veniamus. Celebrare igitur res præclarè gestas, ac virorum fortium virtutes, antiqua fuit Arabibus consuetudo. Neque est ullum poeseos genus utilius: nihil est enim præstabilius quam animum ad virtutes impellere atque incendere; nihil porrò ad eum finem consequendum efficacius, quàm ea proferre exempla, quæ lector admiretur, & sibi imitanda proponat. Hujusmodi carminibus constat libri *Hamasa* caput sextum; aliaque innumera sunt laudationum exempla. Et quis non miro virtutis amore incenditur, cum eam ab *Ibn Onein* ita suaviter laudatam videat:

بين الملوك السايين وبينه
 في الفضل ما بين الثرايا والثري
 وبكل ارض جهة من عدله
 الصافي اسال نداه فيها كوثر
 عدل يحلم الذيب منه عكي الطوي
 غرثان وهو يري الغزال الاعفرا
 يعفو عن الذنب العظيم تكرمًا
 ويصدّ عن قول الخنا متكبرا
 لا تسهعن حديث ملك غيره
 يروي فكل الصيد في جوف الفرا

" Inter reges alios omnes, atque illum (Almelec Al Adil)

" In excellentiâ, tantum interest, quantum inter Pleiadas
 & terram.

- “ In omni terræ parte floret ejus justitia
 “ Pura, & fluit ros ejus in eâ (liberalitas) modo fluvii coelestis *Cuthar*:
 “ Justitia, à quâ mansuetus fit lupus fame astrictus,
 “ Esuriens, licet hinnuleum candidum videat.
 “ Ignoscit culpis gravissimis benevolè,
 “ At à verbis turpibus cum indignatione se avertit.
 “ Narrationem de rege præter eum ne audias,
 “ Omnis enim præda est in ventre onagri.”

hoc est, *omnes virtutes ille solus complectitur.*

Similiter *Ferdusi* de rege Persarum, priusquam ab illo laceffitus esset injuriis:

جهاندار محمود شاه بزرگ
 بابش خور آرد همي ميش و کرک
 زکشیر تا پیش دریای چین
 برو شهریاران کنند آفرین
 چو کودک لب از شیر مادر شست
 بکھواره محمود کویده نخست
 بزم اندرون آسمان سخاست
 رزم اندرون شیر جنک ازدهاست
 زفرش جهان شد چو باغ بهار
 هوا پر زآب وزمین پر نکار
 زابر اندر آمد به هنکام نم
 جهان شد بکردار باغ ارم

- " Rerum dominus, *Mahmud*, rex potens,
 " Ad cujus aquam potum veniant simul agnus & lupus:
 " A *Cashmirâ* usque ad *Sinensem* oceanum
 " Reges illius laudes iterant.
 " Cùm infans labium matris lacte lavat
 " In cunis, nomen *Mahmudi* illicò profert,
 " In convivio cælum est liberalitatis,
 " In prælio, belli leo est, imò draco:
 " Ab ejus magnificentia orbis terrarum verno horto similis est,
 " Aër pluvia plenus est, & terra ornamentis plena:
 " A nubibus debito tempore cadit ros,
 " Et terræ orbis *Iremi* hortulos refert."

Idem poeta *Ebn Onein* regis *Alâdel* filios pari venustate laudat:

وله الينون بكل ارض منهم
 ملك يقود الي الاعادي عسكرا
 من كل وضاح الجبين تخاله بدرأ
 وان شهد الوغي فغضنغرا
 قوم ذكوا اصلا وطيبوا محتدا
 وتدفقوا جودا وراقوا منظرا
 متقدم حتي اذا النفع انجلي
 بالبيض عن سبي الحريم تاخرا
 وتعاف خيلهم الورود بهنهل
 ما لم يكن بدم الوقايح اصحرا
 يغشوا الي نار الوغي شغفا منه
 ويجل ان يغشوا الي نار القري

- " Sunt ei filii, ex quibus in unâquaque regione
 " Rex est, qui in hostes exercitum ducat;
 " Ex omnibus (adolescentibus) frontes habentibus nitidas,
 illum esse putares lunam,
 " At cùm in prælium irruit, tum scilicet leonem:
 " Homines ingenuum habentes ortum, egregiam indolem,
 " Copiosè fluentem liberalitatem, & formosos vultûs.
 " Irruunt, cùm eluceat aliqua utilitas
 " Ex ensibus, sed à sacris rebus rapiendis abstinēt.
 " Fastidiunt equi eorum aquæ potum,
 " Quæ hostium sanguine non tingatur.
 " Extinguunt belli ignem, ingenti ejus amore capti,
 " Sed longè abest, ut hospitalitatis ignem extinguant."

Nobilissima sunt in hoc genere *Abîl Ola*
 carmina, cujus exultans & quasi vibrans inge-
 nium videtur *Pindari* fuisse simillimum. Pri-
 mum illius in laudem principis *Said* carmen
 harum literarum cultoribus non minorem affert
 delectationem, quàm Græcæ poeseos amatoribus
 primum & quartum *Pythium*. Hujus clatissimi
 poematis illustriores quasdam virtutes exponam.
 Seipsum initiò alloqui videtur, & sententiarum
 seriem de vanis animæ humanæ cogitationibus
 fundit. Mox de suâ peregrinatione loquitur;
 mulieres quasdam inducit de causâ itineris per-
 contantes: " Respondimus, inquit, *Saidum pe-*
 " *timus*; & fuit illis nomen principis fausto
 " omini;"

سالن فقلنا مقصدنا بسعيد

فكان اسم الامير لهن فلا

Said enim fortunatum significat.

Tum, ad principis laudationem facili aperto
aditu, in elatam animi exultantiam erumpit, &
in hos magnificos versûs sese effundit :

مكلف خيله قنص الاعالي
وحامل غاب الاسل الطولا
تكان قسيه من غير رام
تمكن في قلوبهم النبلا
تكان سيوفه من غير سل
تجذ الي رقابهم انسلا
تكان سوابق حملته تغني
عن الاقدار صوتاً وابتذالا

“ Impellit equitum turmas ad hostium venationem,

“ Et, tanquam sylvam, hastas proceras erigit.

“ Parum abest, quin arcûs ejus nondum flexi

“ In illorum cordibus sagittas figant.

“ Parum abest, quin enses ejus non districti

“ Ad illorum colla properanter accedant.

“ Parum abest, quin equi celeres sine regimine,

“ Quo se reprimant, aut effundant, illum vehant.”

Deinde bella principis, tanquam venatoris
potentissimi, describit. Hinc ad amores suos,
more *Arabico*, transit; & amicam sub juvenæ
immagine adumbrat. Tempestatem describit ac
fulgura: morales quasdam sententias, ut Pin-
darus solet, intexit. Hinc occasionem sumit in

tribum *Badia* invehendi, quos inhospitalitatis in-
simulat; iisque *Saïdi* liberalitatem tanquam ex-
emplum proponit: cujus fortitudinem ac po-
tentiam mirificis coloribus pingit. Mox equum
principis ob celeritatem ac nobilitatem, *Græco-*
rum more, collaudat, & post nobilem gladii
Profopopæiam, variasque laudationes, poema
claudit. Quàm sublimis est hæc ensis descrip-
tio, quàm audax, quàm magnifica!

محلي البزد تحسبه تزدي
نجوم الليل وانتعل الهالا
مقيم النصل في طرفي نقيض
يكون تباين منه اشتكالا
تبين فوقه ضحضاح ماء
وتبصر فيه للنار اشتعالا
غراره لسانا مشرفي
يقول غرايب الموت ارتجالا
اذا بصر الامير وقد نضاه
باعلي الجوظن عليه آلا
ودبت فوقه حمر المنايا
ولكن بعد ما مسخت نهالا

“ Ornatur vaginâ, quam vestitam cutes

“ Astris nocturnis, & calceat in luna:

- “ Facies erecta mucronis, meo aspectu, discrepantiam
 quandam habet,
 “ Ita tamen ut in illâ quædam sit similitudo ;
 “ Fulget enim super eâ aquæ splendor,
 “ At vides in eadem ignis scintillas.
 “ Duæ ejus acies duæ sunt linguæ in Moshref politæ,
 “ Quæ terribilem Mortis orationem fundunt ex tempore.
 “ Cum circumspiciat princeps, eumque ensen educat
 “ In altum aëra, putat in eo splendore aquæ nitorem;
 “ Et repunt super illo purpureæ mortes,
 “ Posteaquàm in formicas mutatæ fuerint.”

Sanguinis guttulas lento motu per gladium
 defluentes cum formicis comparat. Illâ autem
 figurâ, “ *repunt super illo purpureæ mortes,*”
 nihil esse potest conceptu difficilius, nihil incerti-
 tius aut magis terribile, & ob eam ipsam cau-
 sam, ut antea statuimus, nihil elatius.

CAPUT XVII.

٤١

SIVE

De Vituperatione.

AD eam poeseos speciem venimus, cui originem dedit odium atque offensio: eam scilicet, quam recentiores *Satyram* vocant, veteres *Iambos*; propterea quod illo metro usus est, vituperator acerrimus, Archilochus,

Πατερ Λυκαμῆα, πικρὸν ἔβρασω τὸδε;
Τις σὰς παρῆειρε φρενας;

quem imitatus est in hendecasyllabis Catullus,

Quænam te mala mens, miselle Ruvide,
Agit præcipitem in meos iambos?

& in epodis Horatius; qui ipsam libri inscriptionem ab Archilocho sumpsit: nam Hephæstion, de versu dactylico tetrametro loquens, addit ὡς πρῶτον ἐχρησάτο Ἀρχιλόχῳ ἐν Ἐπώδοις. Iambis etiam usus est Hipponax, sed ut pondus quod-

dam iis accederet, primo epitritho trimetrum clausit, ut

Ὡς οἱ μὲν ἄγχι Βοηλαῶ κατηρώντο.

Atqui, ut apertè dicam quod sentio, valdè invitus in poetarum chorum *Satyricos*, ut vocantur, ascribo. Nolo mansuetiorum Musarum desiderari benevolentiam. Quòd si scriptor iamborum sine offensione, sine iracundiâ, sine amaritudine scribat, & eò solùm tendat, ut lectorem castigando erudiat, non erit omninò reprehendendus. Sed tamen lenior quædam, ut arbitror, inveniri potest ac mitior castigatio. Nimiam enim severitatem fugit animus ac repudiat; sed lenocinio quodam ac mansuetudine allicitur & flectitur. Duci ad virtutem debent animi, non trahi; suaderi, non cogi; allici, non impelli. Cæterùm, utut se habeat res, non minùs in hac poesi quàm in reliquis florent Asiatici. Sunt vehementes, asperæ, & amaræ Arabum, quas vidi, vituperationes; sed cùm quâdam etiam sententiarum elatione. Velut in libro de Antaræ & Ablæ amoribus; ubi hæc timidi cujusdam legitur & fugacis militis vituperatio:

لحاک الله من رجل جبان

ولا اسقتك غادية تداها

ولا جاد السحاب ديار قوم

تحل بها ولا اخضرت رباها

لبست من المذلة يا ابن بدر
ثياباً لا تغير ما تلاها

- “Eradicet te Deus, ignave miles;
 “Nunquam te irrigent matutinæ nubis guttæ!
 “Neu fundat pluviam nubes super domicilia tribûs,
 “Ubi tu commoraris, neu virescant eorum colles!
 “Induisti, O fili Bader, ignominia
 “Pallium, nec te deferent illam secuturæ miseriæ.”

Hujus libri quartumdecimum solummodò volumen mihi videre contigit. Nihil est elegans, nihil magnificum, quod huic operi deesse putem. Ita fanè excelsum est in eo dicendi genus, ita varium, ita periculosum, ut non verear eum inter poemata perfectissima recensere. Heros eximius, qui in eo laudatur, idem est ille *Antara*, qui carminum *Moallakat*, ut appellantur, quintum composuit*; fuit autem *Abla* regis filia formosissima, quam perditè amavisse dicitur. In istius voluminis, quod legi, primo folio, satyra est admirabilis, quam cecinisse dicuntur *Ablæ* ancillæ in vituperium *Amári*, qui etiam illam amavit. Carmen integrum apponam:

* Vide Caput Tertium, pag. 64.

عماره ددع هوي الخود الرراح
 ودع عنك التعرض للملاح
 فانك لم تكف يد الاعادي
 ولم تك فارساً يوم الكفاح
 فلا تطمع بعبلة ان تراها
 تري الاهوال من ليث البطاح
 فلا البيض الصفاح تصل اليها
 بسطوتها ولا السمر الرماح
 وعبلة طيبة تصطاد اسداً
 باجفان سقييات صحاح
 وقد فرغت راسك في هواها
 وامليت النواحي بالنواح
 فدع عنك اللجاج بها والا
 سقا لك عنتر الموت الصحاح
 وما زال اللجاج عليك حتي
 مليت نقا ثيابك بالسلاح
 وضحكت البنات عليك جمعاً
 وجيفت الروابي والبطاح
 وصرت لكل من يصغا حديثاً

وضحكاً في الغدو وفي الرواح
 أتيت لنا باثواب حرير
 ضحكنا عليك وأكثرنا المزاح
 ومذ وافيتنا وأتاك ليث
 تقر له الاسود في البطاح
 وما ابقا عليك الا احتقاراً
 بقدرك ان رجعت كهستراح
 رأتك عبيلة مرما طريحاً
 ومن معها من الخود الرواح
 وعنثرة الغوارس ليث غاب
 يصول وفي العطا ببحر السباح
 ونحن كاننا زهر ذكي
 بانفاس البنفسج والاقاج
 وعبلة بيننا كقضيبي بان
 علاه البدر او شمس الصباح
 وانت اذل من ركب المطايا
 وابخلهم من القوم الشحاح
 تروم وصالها بغياً وظلماً
 وانت اذل من كلب النباح

فیت کهدا والا عش ذلیلاً
قلیس للفظ هجوي فیک ماج

- " *Amárah*, mitte amorem puellarum mollium,
 " Define autem te formosis virginibus objicere;
 " Non enim repellis hostium manûs,
 " Nec fortis es eques die certaminis:
 " Neu cupias Ablam intueri;
 " Videbis potiùs terrores à leone vallis,
 " Neque enim ad eam accedent candidi enses,
 " Cùm impetum faciunt, nec hastæ fuscæ;
 " Abia verò est capreola, quæ leonem venatur
 " (Ciliis) oculis languidis, sed integris.
 " At tu amorì ejus strenuè incumbis,
 " Et imple omnia loca querelis.
 " Define ideo illam importunè petere, sin minùs,
 " Irrigat te Antara mortis poculo.
 " At non cessasti eam petere, donec
 " Texisti vestes tuas nitidas armis.
 " Te verò irrident puellæ certatim,
 " Ut in colliculis & vallibus Echo respondeat;
 " Et factus es unicuique auscultanti fabula,
 " Et ludibrium cum mane tum vesperi.
 " Venis ad nos chlamyde vestitus, sed
 " Illæ te irrident, & lusûs augent.
 " Et cùm accesseris iterum, veniet ad te leo,
 " Quem timent leones in vallibus:
 " Illic nihil tibi relinquet, præter odium,
 " Pro potestate tuâ, cùm redibis contemptus.
 " Videbit te pulchra Abia, projectum, humilem,
 " Et quæ erunt cum illâ puellæ venustæ,
 " Antara enim, heros heroûm, leo est sylvæ,
 " Dum furit, at liberalitate mare superat.
 " Nos autem pulchris floribus sumus similes,

- “ Odorem habentes violarum & parthenii;
 “ Et Abia inter nos, tanquam myrobalani ramulus,
 “ Quem coronat luna, aut sol matutinus.
 “ Tu vero abjectissimus es omnium qui equos ascendunt,
 “ Et inter avaros longe avarissimus :
 “ Cupis ad eam injustè & impudenter accedere,
 “ Tu, qui vilior es cane latranti.
 “ Morere igitur ob tristitiam: sin minùs, vive abjectus;
 “ Atqui nemo est, qui vituperationis meæ voces delebit.”

Hujusmodi carminibus, iisque amarissimis, constant tria libri *Hamasa* capita, quorum unum *ignaviæ ac pigritiæ*, alterum *mulierum* quarundam, tertium variorum *hominum* vituperationes complectitur. Magnam habet in hoc genere vim & acerbitem *Gezirus*; sed, ut Plautinis utar verbis,

—felle est foecundissimus,

Gustu dat dulce, amarum ad satietatem usque aggerit.

Sunt autem Turcico sermone scriptæ, poetæ elegantis Ruhi Bagdadi, satyræ, ut à viro harum literarum peritissimo accepi; nam eas nondum videre potui. Nullum vidi librum Persicum, qui his carminibus unicè constaret, sed in Ferdusii vitâ citatur poema, quod in regem Persarum *Mahmud*, filium *Sebetighin*, composuit. Illum enim rex jusserat poema heroicum scribere, munera pollicitus uberrima. Triginta igitur annos laboravit poeta, opusque perlongam, & in omni genere perfectissimum, con-

texuit; quod cùm perfecisset, ad regem misit, non sine amplissimi muneris expectatione. Rex verò, delatorum quorundam obtreffationibus deceptus, fidem servare noluit. Cùm igitur poeta aliquantulùm expectavisset, neque ullum accepisset laboris fructum, in eo templi loco, quo regem sessurum cognoverit, hoc epigramma exaravit:

خجسته در که محمود زابلی دریاست
چگونه دریا کانرا کرانه پیدا نیست
چه غوطها که زدم اندر ان ندیدم در
کناه بخت منست این کناه دریا نیست

“Felix, cui *Mahmud Zabeli* mare est liberali-
tatis, usque adeò ut nullum in eo littus ap-
pareat! utcunque verò in eo sim immerfus,
“margaritam non vidi; sed fortunæ meæ
“culpa est, non maris.”

Hoc perlecto, rex exiguum quoddam & vile munus, potiùs contemtionis causâ quàm beneficentiæ, ad poetam misit; quâ injuriâ laceratus *Ferdusi* iracundiam compescere non potuit. Scripsit idèò acerbissimum poema, quod regis servulo cuidam tradidit obfignatum, obnixè rogans, ut illud, si quando regem viderit mæstio-rem, daret ei legendum. Quo facto, ex urbe effugit, ad Bagdadum iter facturum. Intereà rex

libellum designat, & legit vehementissimum fui vituperium, cujus loca quædam insigniora hoc in capite proferam.

کرم بین بنزدیک شاه فقیر
 بکوی وز گفتار حق وامگیر
 نه نیکو بود حق نهان داشتن
 بخاشاک ایوان بر انباشتن
 بشیری به از شهریار چنین
 که نه کیش دارد نه آیین نه دین
 خرد نیست مر شاه محمود را
 که بینم دلش مانع جود را
 پرستار زاده نیاید بکار
 اگر چند باشد پدر شهریار
 سر ناسزایان بر افراشتن
 بود خاک در دیده انباشتن
 سر رشته خویش کم کردن است
 بجیب اندرون مار پروردن است
 درختی که تلخ است اورا سرشت
 کرش در نشانی بیاغ بهشت
 کر از جوی خلدش بهنکام آب
 به بیخ انکبین ریزی و شهد ناب

سرانجام کوهر بکار آورد
 همان میوه تلخ بار آورد
 و کر بیضه زاغ ظالمت سرشت
 نهی زیر طاوس باغ بهشت
 بهنکام آن بیضه پروردنش
 زانجبر جنت دهی ارزنش
 دهی آبش از چشمه سلسبیل
 دران بیضه دم دردهد جبریل
 همان آورد بیضه زاغ
 برد رنج بیهمده طاوس باغ
 و کر افعی را زراعتش دهی
 میان کل آرامگاهش دهی
 بکامش اگر رشته جان کنی
 و کر شربتش ز آب حیوان کنی
 نکرد بدین ترتیب یار تو
 کند عاقبت زهر در کار تو
 و کر بچه جغد را باغبان
 زویرانه آرد سوی بوستان
 نشیمن کند شب نهال کلش
 سحر که دهد جلوه بر سنبلش

چو روزي پروبال پيدا کند
 همان کنج ويرانه ماوي کند
 حديث پيهر نکشتست رد
 شود هر شيء راجع اصل خود
 بعنبر فروشان اگر بگذري
 شود جامه تو همه عنبري
 وکر بگذري نزد انکشت کر
 ازو جز سياهي نه يابي دکر
 زبد کوهراں بد نباشد عجب
 سياهي نشايد بریدن زشب
 به ناپاک زاده نداريد آמיד
 که زکي به شستن نکردد سپيد
 جهاندارا کر پاک ونامي بدی
 درین راه دانش کرامی بدی
 شنیدی چو زینکونه رای سخن
 زاین شاهان ورسم کهن
 نکشتي چنین روزکارم تباہ
 دکر کونه کردی بکارم نگاه
 ایا شاه محمود کشورکنشاي
 زمن کر نترسي بترس ازخدای

خزیدی چرا خاطر تیز من
نترسیدی از تیغ خون ریز من

- “ Liberalitatem vide regis istius indigi!
 “ Eloquitor; & a verbis veritatis manus debitum pete.
 “ Non probum est veritatem celare,
 “ Et fidem abjectis fordibus spargere.
 “ Res quævis vilissima melior est tali rege,
 “ Qui nec pietatem, nec mores, nec religionem habeat:
 “ Intellectus non est regi Mahmud,
 “ Video enim animam ejus à beneficentiâ averfam.
 “ * Servi filius ad opus ingenuum nequit perducì,
 “ Licet pater sit multorum principum;
 “ Caput improborum hominum efferre,
 “ Perinde est ac pulvere oculos aspergere;
 “ Aut suum filum incurvare,
 “ Aut colubrum in sinu alere.
 “ Arborem, quæ est naturâ amara,
 “ Si in hortum paradisi transferas;
 “ Si à ripâ æternitatis, aquationis tempore,
 “ Radicem ejus melle spargas, & puris favis
 “ Naturam suam postremò ostendet,
 “ Et fructus omninò afferet acerbos.
 “ Quòd si ovum cornicis, ex tenebris formatæ,
 “ Ponas sub pavone horti coelestis,
 “ Et tunc, cum ex ovo prodeat pullus,
 “ Si præbeas illi grana ficus divinæ,
 “ Si des illi aquam ex fonte Salsibil,
 “ Si demùm ovum halitu suo afflet Gabriel,
 “ Tamen cornicis ovum cornicem proferet,
 “ Et irritum faciet pavonis coelestis laborem.

* Fuit Sebestighin, Mahmudî pater, servus Alpteghini, qui, sub regno Nuhî Samani, exercitui Persico præfuit.

- " Quòd si viperam de viâ capias,
 " Et inter rosas eam facias requiescere,
 " Si agas quodcunque animæ ejus placeat,
 " Si potum ei ex immortalitatis fonte præbeas,
 " Non erit propter hanc curam amica tibi,
 " Sed veneno te tandem afflabit.
 " Quòd si noctuæ pullum capiat horti custos,
 " Et à solitudine in hortum ferat,
 " Sedemque ejus noctu faciat rosæ fruticem,
 " Et manè torum ejus reddat hyacinthum,
 " Simul ac dies pennas suas explicaverit,
 " In solitudinis angulum avolabit.
 " Non inane redditur Vatis nostri dictum,
 " Unamquamque rem ad suam naturam redire.
 " Si per officinam ambari venditorum transeas,
 " Ambari odorem vestis tua retinebit.
 " Si transeas per fabriferrarii officinam,
 " Præter nigrorem nihil reperies.
 " Mirum non est, à pravis ingeniis prodire pravitatem:
 " Noctis nigredinem non licet exsecare.
 " A viri improbi filio nihil probi sperate,
 " Nam Æthiops lavatu non fit candidior.
 " O rerum omnium dominator, si purâ fuisses indole,
 " In illâ doctrinæ viâ esses liberalis,
 " Audires ejusmodi esse poescôs dignitatem,
 " Secundum regum mores, veteresque consuetudines;
 " Non ita fortunas meas corrumperes,
 " Alio modo opus meum aspiceres.
 " O, rex Mahmud, arcium expugnator,
 " Si me non timeas, at Deum time.
 " Quare acre meum ingenium excitasti?
 " Annon gladium meum sanguineum metuis?"

CAPUT XVIII.

الصفات

SIVE

De Descriptionibus.

RELIQUUM est, ut de naturæ descriptionibus loquar; quo in genere, cum omnes venustiores poetæ, tum præcipue florent Asiatici. Picturam ac poësin quasi sorores esse perspicuum est; & mirum est quantum se mutuò juvent atque illustrent.

Notum est Timanthem, cum Iphigeniæ immolationem pingeret, & Græcos astantes mœstissimos fecisset, Agamemnonis faciem pallio obvolvissè; propterea quod incredibilem patris dolorem nullis coloribus posset imitari. Quod insigne artificium ex versibus illis Euripideis videtur sumpsisse,

—ὥς δ' ἔσειδεν Ἀγαμέμνων ἀναξ
Ἐπὶ σφαγὴν σείχασαν εἰς ἀλσὶ κορὴν,
Ἵππευ ἀνάξ, κάμπαιιν σρεΐας καρα
Δακρυὰ προήγεν, ὀμμάτων πεπλὸν προΐει.

Cujus rei alia sunt exempla quamplurima,

Sed in reliquis poematum generibus modica est inter pictores ac poetas cognatio, in hac, de quâ nunc loquor, sunt valdè finitimi; nam poeta, cùm naturæ proprietates describat, lectissimam quâ picturam ante oculos lectoris ponit: cujus rei exempla quædam subjiciam. Quòd si omnes rerum naturalium descriptiones, quarum ex variis poetis fatis amplam comparavi supellectilem, hoc loco velim exponere, absurdè sanè faciam, & contra instituti mei rationem. Sed nequeo à me impetrare, quin unam atque alteram ex Græcis quibusdam scriptoribus descriptionem apponam; eòque libentiùs quòd rariores sint, & admodum pulchræ.

Quàm jucunda est pictura, quâ nympharum lusûs in Oeneo describit * *Chæremon*, tragicorum longè venustissimus!

Ἐκεῖτο γὰρ ἡ μὲν λευκὸν εἰς σελήνοφωας
 φαινέσθαι μάστον, λελυμένης ἐπωμίδος,
 τῆς δ' αὖ χορεία λαγὼνα τὴν ἀριστεράν
 ἔλυσεν γυμνῆς δ' αἰθέρος θεάμασιν
 ζωσαν γραφὴν ἔφαινε χροῖμα δ' ὄμμασι
 λευκὸν μελαινας ἔργον ἀνταυγεί σκιας
 Ἄλλῃ δ' ἐγυμνε καλλιχεῖρας ὠλένας,
 Ἄλλῃ προσάμπεχεσθαι θήλυν αὐχένα.
 Ἡ δ' ἐκράγεντων χλανιδῶν ὑπὸ πλῆχας
 ἔφαινε μηρὸν, καὶ ἔπεσφραγιζέτο
 ὦρας γελώσης χωρὶς ἐλπίδων ἱρώς.
 Ἰπνιόμεναι δ' ἐπιπτόν ἐλενίων ἐπι,

Ἴων τὲ μελανοφυλλὰ σφικλῶσαι πτερά,

Κροκὸν δ' ὃς ἡλιῶδες εἰς ὕψασματα

* Πηπλῶν ἰαῖς εἰδωλὸν ἐξομοργνύται.

Quos versûs eleganter, ut semper, convertit *Grotius*, eam sibi vindicans in trimetris licentiam, quam *Nævius*, *Accius*, & veteres tragici sumptferunt:

Alia jacebat candidas papillulas
Ostendens lunæ, retrojecto pallio:
Alii chorea lævum nudârat latus,
Nudum sideribus exhibens spectaculum,
Viventem effigiem. Lacteus visu color
Contra certabat umbris nigricantibus:
Monstrabat ulnas alia, & formosas manûs:
Alia obtegebat tenera colli volumina:
Alia disrupto tenuis interulæ sinu
Femur ostendebat; arridente gratiâ
Mihi se imprimebat, spem non adducens, Amor.
Et jam volvuntur lapsabundæ per inulas,
Jam nigricolores violas populantes legunt,
Crocique florem, qui purpureis supparis
Injectus rutilum solis imitatur jubar.

Idem in *Alphesibæâ* humanam pulchritudinem describit pulcherrimè:

Καὶ σώματος μὲν ὀψὶς ἐξευγαλῆτο
Στιλβέουσα λευκῷ χρωματὶ διαπρεπής,

* Duo, qui sequuntur, versûs,

Περσῆς δὲ θαλερὸς εὐτραφεὶς ἀμαρακῆς

Δειμῶσι μαλακοῖς ἰχθυῖνεν αὐχένα,

ad hanc Nympharum descriptionem pertinere non arbitror; sed ad illam, de quâ loquitur *Athenæus*, cùm dicit *Charemona* in describendis floribus multum esse & copiosum.

Αἰδώς δ' ἐπερρύθμιζεν ἡπιωτάτων
 Ἐρυθρὰ λαμπρῶ προσίθισα χρωματῇ
 Κομαι δὲ κηροχρωτῆς, ὡς ἀγαλματῶ,
 Αὐτοῖσι βοσρυχίοισιν ἰκτεκλασμένοι,
 Ξυθοῖσιν ἀνέμοις ἐνετροφῶν φορημένοι.

Nec omittendi sunt hoc loco versûs, quibus Venerem & Nymphas describit auctor poematis, quod Κυπρία inscribitur, sive *Stafimus*, sive, ut Tzetzes putat, ipse Homerus:

Ἡ δὲ συν ἀμφιπολοῖσι φιλομειδῆς Ἀφροδίτῃ
 Πλεξαμένη στεφανῆς εὐώδεις, ἀνθεα γαίης
 Ἄν' κεφαλαιοῖσιν ἰθεντο θεαὶ λιπαροκρηδεῖναι
 Νυμφαὶ καὶ Χαρίτες, ἀμα δὲ χρύσῃ Ἀφροδίτῃ
 Καλὸν αἰδεῖσθαι κατ' ὄρος πολυπύδακ' Ἰδῆς.

Nec versûs illi de Cupidine dormiente (ex longiori, forsan, poemate libati) qui Platoni ascribuntur:

Ἄλσος δ' ὡς ἰκομεσθα βαθυκυῖον, εὐρομέν ἐνδον
 Πορφύρεοις μηλοῖσιν ἰοικοτά, παιδὰ Κυθήρης.
 Οὐ δ' ἔχεν ἰδοκὸν φαρετρὴν, ἢ καμπύλα τόξα,
 Ἄλλα τὰ μὲν δένδρεσσιν ὑπ' εὐπεταλοῖσι κρημάντο.
 Ἄλτος δ' ἐν καλυκεσσι ῥόδων, πεπεδημένος ὑπὸν,
 Εὐδὲν μειδίῳ, ξυθαὶ δ' ἐφυπερθε μελίσσαι
 Κηροχυτοῖς ἐντος λαγαροῖς ἐπὶ χεῖλεσι βαῖνον.

Nihil esse potest his versibus jucundius aut modulatius; & vellem profectò plura supereffent Platonis carmina. Certè valdè poeticum illi fuisse ingenium paucæ, quæ supersunt, reliquiarum testantur; & Socrati subirascor, qui discipulum suaderet à mansuetioribus Musis ad philosophiæ spatia declinare. Sed omnes descriptionum ve-

nustates complectitur εἰδυλλιον in primo Anthologiae libro, quo vix quidquam inveniri potest lusculentius:

Χειματὶ ἡνεμοεντὶ ἄπ' αἰθέρι οἰχόμενοι,
 Πορφύρεη μειδῆσε φερανθεὸς εἴας ὥρη.
 Γαῖα δὲ κίανη χλωροῦν ἐξεψάτο ποιόν,
 Καὶ ρυτὰ θήλυσαντα νεοῖς ἐκομισσε πτεγλοῖς.
 Οἱ δ' ἀπαλὴν πινόντες ἀεζίζετε δροσὸν ἥης
 Λειμώνες, γέλωσιν ἀνοιγομένοις ῥοδοιο.
 Χαιρεὶ καὶ συρίγι νομεὺς ἐν ὄρεσσι λιγαινῶν,
 Καὶ πολιοῖς ἐριφοῖς ἐπιτερπεται αἰπόλῳ αἴγων.
 Ἦδ' ὃς πλωσὴν ἐπ' εὐρεα κυματὰ ναυταί,
 Πνοῖτ' ἀπ' ἡμῶντι ζεφυρὸς λῖνα κολπῶσαντ' ὦ.
 Ἦδ' ὃς εὐάζεσι φέρεσ' ἀφύλη Διωνύσῳ
 Ἄνθει βετρυοεντὶ ἐξεψάμενοι τριχὰ κισσῶ.
 Ἔργα δὲ τεχνηνὰ βοηγενεῶσσι μελισσαις
 Καλὰ μελεῖ, καὶ σιμῶλῳ ἐφ' ἡμεῖς ἐργάζονται
 Λευκὰ πολυτρητοῖο νεοῖς ῥυτὰ καλλέα κηρ.
 Παντὶ δ' ὀρνίθων γενεῇ λιγυφώνος αἰδεῖ,
 Ἄλκυονες περὶ κυμα, χελιδόνες ἄμφι μελαθρα,
 Κόκκος ἱπ' ὄχθαισιν ποταμῷ, καὶ ὅπ' ἄλσος ἀηδῶν.
 Εἰ δὲ φυτῶν χαιρέσσι κομαί, καὶ γαῖα τεθῆλε,
 Συρίζει δὲ νομεὺς, καὶ τερπεται εὐκόλα μῆλα,
 Καὶ ναυταὶ πλωσσι, Διωνοσὶ δὲ χορεύει,
 Καὶ μελπτε πτεγλῶν, καὶ ὠδίνῃσι μελισσαις,
 Πῶς ἢ χορὴ καὶ αἰδοῦν ἐν εἴας καλὸν αἰεσαι.

Amant petissimum Asiatici hortorum, amœnitatum, ac florum, descriptiones, quas jucundissimis pingunt verborum coloribus. Velut in tri-cesimâ *Huriri* declamatione:

* مسقط الراس سروج وبها كنت اموج
 * بلدة يوجد فيها كل شي وروج

وردها سلسبيل وصحاريها مروج *
 وينؤها ومغانيم نجوم وبروج *
 حبنا نفحة رياها ومراءها البهيج *
 وازاهير رباءها حين تنجاب الثلوج *
 من راءها قال مرسي جنة الدنيا سروج *

“Natale solum est *Seruge*, in quo huc & illuc erravi,
 “Regio, in quâ omnia reperiuntur & redundant.
 “Vada ejus fontes cœlestes sunt, & campi jucunda prata,
 “Ædificia & mansiones ejus sunt stellæ & zodiaci signa,
 “Amamus odoris ejus auram & conspectum splendidum,
 “Et flores collium ejus, cùm abierint nives;
 “Quicunque hanc regionem videt, ait, *Seruge* paradisi terrestris locus est.”

Et *Abu Dhaber Ben Al Khiruzi*,

روضة راضها الندي فعدت
 لها من الزهر انجم زهر
 ينشر فيها ايدي الربيع لنا
 ثوبا من الوشي حالها القطر
 كانها شق من شقايقها
 علي رباءها مطارف خضر
 ثم تبدت كانها حدق
 اجفانها من دمايها حمر

“Hortus, quem ornat ros, & in quo
 “Splendent flores, tanquam stellæ lucidæ,

- " Induit eum Veris manus
 " Ornatam vestem, roris guttulis perspersam;
 " Anemonæ ejus partim similes sunt,
 " Super colles ejus, tunicis viridibus,
 " Partim proveniunt similes oculis,
 " Quorum cilia flendo rubent.

Et Mobammed Abdalla Al Darwi,

اما شانیتک روضۂ دستجرد
 کعقد او کوشی او کبرد
 بطیر فراشها بیضاء و حمراء
 کریج طیرت اوراق ورد

- " Annon te exhilarat Delligerdi hortulus,
 " Similis aut monili gemmeo, aut serico, aut pictæ chla-
 mydi?
 " Volitant in eo papiliones candidi & rubri,
 " Ceu rosarum folia, quæ ventus dispergit."

*Et Abu'l Hassan Ali Ebno'l Hussein de valle
 amœnissimâ, ipse quoque in primis venustus;*

اذا ذكر الحسان من الجنان
 فحي هلا بوادي ماوشان *
 تجد شعباً يشعب كل هم
 وملهياً ملهياً عن كل شان *
 بروض موقت وخرير ماء
 الذ من المثلث والمثاني *

وتغريد الهزار علي ثمار
 تراها كالغقيق وكالجمان *
 فيا لك منزلا لو لا اشتياقي
 ان يحابي بدرب الزعفران *

- " Si quando mentio fiat de paradisi amenitatibus, heus tu,
 " age! ad vallem *Marasbén* accede.
 " Reperies vallem, quæ omnes mœlestias disperget, recess-
 " sum, qui ab omni negotio te liberabit;
 " Cum horto splendido, cum fontium murmure, dulciori
 " lyre & tibie notis;
 " Ubi aviculæ modulantur inter fructûs, quos videbis py-
 " ropis & margaritis similes.
 " O quàm dulcis esset hic recessus, nisi me desiderio affice-
 " rent amici absentes in *Darbizafrân!*"

Et poeta Turcicus,

روان هر چشمه سي چون آب حيوان
 چراغ لاله هر جانب فروزان
 نسيم صبح كل جبين ايدوب چاك
 صبا نركس كوزين قالمشدي نهناك
 اغاج لر رقصه گرمشدر سبك خيز
 شكوفه اوستنده اولمش درم ريز

- " Unusquisque fons aquæ immortalitatis similis manavit,
 " Tulipæ lampas unumquodque latus illuminavit,
 " Aura matutina laceravit rosæ sinum,
 " Zephyrus narcissi oculos reddidit madidos,
 " Arborea leviter ac celeriter saltant,
 " Et super flores nummos argenteos (rorem) spargunt."

Et alius,

حوالي سي سراندر کليستاندر
کليستان جاليجا آب رواندر
اوتور مشلر رياحين دست بر دست
کلاهين کچ رواتيش لاله مست
سزلمش نرکسک چشم سياهي
ادر سزينه مستانه نکاهي

“Hujus loci ambitus usquequaque rosetum est,
“Rosetum, in quo ubique vitæ fontes manant,
“Herbæ odoriferæ se invicem manibus amplexantur,
“Tulipæ languidæ curvatae gerunt coronas,
“Narcissi niger oculus effulget,
“Qui vos intuetur ebriolo aspectu.”

Et *Dhafer Elbaddâd*,

وعيشة اهدت لعينك منضرا
جاء السرور به لنلبك وافدا
روض لمخضر العذار وجدول
نقشت عليه يد الشال مباردا
والنخل كالغيد الحسن تزينت
ولبس من اثارهن تلايدا

“In hoc loco vita erit oculis tuis jucunda,
“Venit ibi sensim in pectus tuum lætitia,
“Hortus est viridi facie ornatus, & rivulis distinctus,
“Super quem gelidus ventus variam picturam induxit,

“ Ac palmæ ceu puellæ, teneras habentes cervices, ornantur,

“ Et fructuum suorum induunt monilia.”

Sæpissimè etiani: turtures gementes describunt;
ut *Abi'lola*,

وحمام العالط يضيق فوها
بها في الصدر من صفة الغرام
تداعي مصعدا في الجيد حباً
تعال الطوق منها بانفصام

“ Columba nigram habens torquem, cujus os ita angustum
“ est, ut desiderium, quod in pectore habet, enuntiare
“ nequeat;

“ Provocat spiritu altè ducto, collum pulsans, violentum
“ amorem, usque eò donec torques dolore subito rum-
“ patur.”

& poetæ quidem *Bagdaderfis*,

حييات اراك الدوح ما انتن
يا ورق الا عنا كما نحتن
هذا وانتن ازواجاً فلو كنتن
مثلي فرادي وايم الله لم تحتن

“ Turtures sylvarum arboribus *Erac* consitarum, nihil est
“ vobis, dum plangitis, O columbæ, præter meram
“ sollicitudinem:

“ Præterea pares estis, quòd si fuissetis, sicut ego sum, so-
“ litariæ, profectò non viveretis?”

Et alius,

ولقد القت علي الاراك حمامة
تبدي فنون النوح في الافان
ساويتها لما تساويننا ضناء
كل ينوح علي غصون البان

“ Vidi super arborem *Erac* turturem,

“ Qui varias querelas inter ramulos integrabat;

“ Aequalis ei dolore fui, & ille mihi;

“ Uterque nostri de myrobalani ramis plorabat.”

Et *Al Serage Al Warák* dulcissime,

وورقاء ارقني نوحها
لها مثل ما لي فواد صريع
تنوح واكتم سري ود—
سمعي لسري لديها بديع
كاننا تقاسمنا للهوي
فمنها النزاح ومني الدموع

“ Turtur, cujus querelæ me infornem reddunt,

“ Habet pectus, sicut ego habeo, dolore affectum,

“ Queritur; ut arcanum meum celo, sed

“ Lacrymæ ob arcanum recentes fluunt;

“ Velût si amorem divideremus,

“ Et illi esset planctus, mihi verò lacrymæ.”

Et alter,

حمام الاراك الا فاخبرينا
لمن تنبذ بين ومن تعولينا

نقد شقت بالنوح منا القلوب
 وابكيت بالندب هذا العيون
 تعالي نغم ما، ثما للهوم
 ونعول اخواننا الظاعينا
 ونسعدكن وتسعدنا
 قان الحزين يواسي الخرينا

“Turtures *Eraci* sylvæ, amabo, nobis dicite

“Quem detleatis, & ob quem ploretis?

“Sanè nos quoque corda dolore scindimus,

“Et oculi nostri ob mœstitiâ lacrymas fundunt.

“Deus iniquitatem curis puniit,

“Et ploramus ob amicorum discessum.

“Vobis autem fausta precamur, vos item nobis fausta precari decet,

“Unusquisque enim mœstus mœstum solatur.”

Sed maximam poesi Asiaticæ, ac præsertim amatoriæ, afferunt humanæ pulchritudinis (quâ nihil est à naturâ formatum pulchrius), descriptiones. Abunde nobis ex *Hafezi* carminibus exemplorum suppetit: sed unam tantum hoc loco apponam, de formosæ adolescentulæ genâ, Oden omnibus numeris absolutam.

بيا كه مي شوم بوي جان از آن عارض
 كه يافتم دل خود را نشان از آن عارض

“Veni; sentio enim ex illâ genâ odoris halitum (vel spem animæ),

“Inveni etiâ notam cordi meo impressam ab illâ genâ.

معانی که زحوران بشرح میگویند
زحسن و لطف پرسی بیان از آن عارض

“Significationem, quæ nymphis coëstibus ab interpretibus tribuitur,

“A dulci pulchritudine illius genæ percontator.”

کرته نافه چین بوی مشک از آن کیسو
کلاب یافته بوی چنان از آن عارض

“Capit vesica hinnuli Sinensis moschi odorem ab illis crinibus,

“Aqua rosacea talem odorem ab illâ genâ recipit.”

بکل بهاند فرو سرو نار از آن قامت
خجل شدست کل کاستان از آن عارض

“In terram demittitur cupressus lasciva ob illam staturam,

“Pudore affecta sedet rosa horti ob illam genam.

بشرم رفت کل یاسمین از آن اندام
بخون نشست دل ارغوان از آن عارض

“Verecundans abit flos jasmini ob illud corpus,

“Sanguinem stilla cor floris purpurei (Argovan) ob illam genam.”

زهر روی تو خورشید کشت غرق عرف
قرار کرد مه آسمان از آن عارض

“Ob splendorem vultûs tui sol verecundiæ rore immergitur,

“Stat immota ob illam genam in cœlo luna.”

زنظم دلکش حافظ چکید آب حیات
چنانچه خوي شده خون چکان از آن
عارض

"A dulcibus Hafezi numeris stillat immortalitatis aqna,
"Quemadmodum ob illam genam sanguinem stillant ejus
præcordia."

Caput libri *Hamasa*, quod باب الصفات vo-
catur, tres continet descriptiones; primam, *ca-
melorum*; quæ tamen ex epithetis propè con-
stat; alteram, *serpentis*; tertiam, *nubium atque
imbris*; quarum ultimam, utpote quæ fit perno-
bilis, haud erit fortasse ineptum hîc subjicere.

قال مليحه الجرمي
ارقت وطال الليل للبارق الومض
حبيبا سري مجتاب ارض الي ارض *
نشاوي من الادلاج كدري منزه
يقضي بجذب الارض ما لم تكدي يقضي *
تحن باجواز الغلا قطراته
كما حن نيب بعضهم الي بعض *
كان السهارينخ العلي من صبيره
شهارينخ من لبنان بالطول والعرض *
تباري الرياح الحضرميات منزه

- بهنهر الارواق ذي قزع مرفض *
 يغادر محض الماء ذو هو محضة
 علي اثره ان كان للماء من محض *
 يزوي العروق الهامدات من البلي
 من العرفج النجدي ذوباد والحبض *
 وبات الحبي السجون ينهض مقدماً
 كنهض المداني قيده الموعث النقص *

Dixit Meliha Al Jarammi:

“ Infomnis fui, cùm protracta esset nox, ob nubem fulgurantem, splendidam; quæ transverse profecta est de regione in regionem nigricans;
 Ob iter nocturnum ebria, obscura rubes, quæ terræ sterili id attulit (ubertatem scilicet) quod aliàs non esset consecuta:

Murmurabant nubium series, dum per desertum transibant, ut murmurant invicem cameli;

Velut si pars altior albæ nubeculæ vertex esset Libani (cui), & longitudine & latitudine (similis erat:)

Hæc nubila, venti ex *Hadramut* venientes disperferunt, cum pluviam tenuem, stillantem effuderint;

Reliquerunt post se aquam, quæ ita pura fuit, ut ex lacte mero formata videretur,

Irrigabant radices, arefactus siccitate temporis, spinosæ uniuscujusque & falsæ plantæ, quæ propè evanuerat;

Sic nubes atra progredi perieveravit, ut (camelus) sub onere curvatus, labore confectus, in loco arenoso difficilè incedit.”

PARS QUINTA:

CAPUT XIX.

De variis Arabum, Persarum, ac Turcarum Poetis.

Id quod de poetis, qui *Asyrii* à Græcis vocantur, dixit * Cicero, verius in Asiaticos transferri potest: “ Si mihi vitæ spatium duplicetur in
“ iis tantummodo percurrendis, non esse suffec-
“ turum.” Hoc verissimum esse sentiet is, qui viderit apud *Herbelotum* propè triginta auctorum nomina, qui de poetarum Arabicorum vitis & carminibus scripserunt; inter quos recensentur princeps illustris *Ebn Al Motezz Al A’assî*, & *Almansûr*, rex Hamæ, cujus opus decem volumina complecti dicitur; & scriptor illustris *Omededdin Al Isfabani*, qui historiam Saladini elatissimo dicendi genere composuit, librumque absolutissimum de poetis Arabicis contexit, *Kberida* خريدة seu *margarita*, inscriptum. His

* Fræg. apud Senecam in Epist.

addi possunt *Ebn Khacân*, qui copiose de Arabum poetis scripsit, dicendi genere usus politissimo, & cujus opus vocatur,

تلايد العقيان في محاسن الاعيان

Monilia aurea de excellentium poetarum suavitatibus: & Thaaalebi, cujus liber يتيمة *Yatima* quidquid venusti, quidquid elegantis, quidquid polito, quidquid etiam elati habeat poësis Arabica, complectitur: volumina continet quatuor, capita autem quadraginta; in quibus copiosissimè differunt de vitis & operibus poetarum illustriorum, qui in Syriâ, Ægypto, Mesopotamiâ, Chaldæâ, Perside, Arabiâ, Tartariâ, & regionibus Transoxanis floruerunt. Pulchrè hunc librum laudabat poeta imprimis elegans Ebn Kelâkes,

ايبات اشعار اليتيمة

ابكار افكار قديمة *

ماتوا فعيشت بعدهم

فلذلك سميت اليتيمة *

“ Versus horum carminum in *Yatimâ*

“ Virgines erant, cogitationes antiquæ:

“ Mortui sunt poëtæ, & vivunt post eos carmina,

“ Et ob hanc rem vocatur liber *Yatima*.”

Etenim voce يتيمة cùm *pupillus*, tum etiam *unio* significatur.

Nec minus jucundum opus est الكهيت

حليت seu *vini dulcedo*; auctore *Shebâbeddîn El Nawâgî*. Est hic liber Athenæi Δειπνοσοφισαίς simillimus, sed meâ quidem sententiâ jucundior, ornatio, copiosior. Viginti quinque partes complectitur, de vino, de floribus, de amore, de puicritudine, de amœnitatibus Ægyptiis: quæ omnia variis ac venustissimis carminibus cum veterum tum recentiorum Arabum describuntur. Scripsit aliud opus, quod inscribitur مرايع الغزلان five *Prata hinnulorum*, & carmina complectitur amatoria è variis poetis libata. Idemque contexuit duo alia volumina, plena carminum venustiorum. De Anthologiis *Hudeilitarum*, *Bokbteri*, & *Abi Temam*, utpote notissimis, nihil necesse est hoc loco dicere.

Librum صفوات *Sefwat*, quem cum *Hamasa* comparat Herbelotus, nec ullibi citatum legi, nec in ullâ bibliothecâ vidi. Multa præterea de Arabum poetis continet opus permagnum *Hagi Khalfeh* seu *Catib Cbel'bi*, quod كشف الظنون appellatur, & in quo de Asiaticorum libris omnibus præclarè tractatum est; & liber admirabilis نهيات العرب وفنون الادب five, *De Arabum eruditione*, cujus auctor fuit *Shebâbo'ddin Al Noweiri*. Horum operum alia Parisiis, alia Leydæ, alia Oxonii, alia in reliquis Europæ bibliothecis servantur.

Porrò scriptoris politissimæ *Ebni Kbalican* opus

historicum non magis verborum elegantia & ubertate commendatur, quàm illustriorum poetarum versibus, quibus conspergitur. Ac nescio an hic omnibus vitarum scriptoribus sit anteponendus. Est certè copiosior Nepote, elegantior Plutarcho, Laertio jueundior: & dignus est perfectò liber, qui in omnes Europæ linguas conversus prodeat. Atqui Arabicorum poetarum infinitam multitudinem abundè probant duo illa opera, quorum unum ab *Hegiozio*, alterum a *Safadio* est compositum, & quorum hoc triginta volumina, illud quinquaginta complectitur.

Permuli sunt de poetis Persicis libri uberissimi, sed omnibus præstare videtur opus شاه دولت *Doulet Shab Samarcandi*, quod sæpissime citat Herbelotus. Quam feliciter autem *Turcæ* poeticam coluerint, intelligi potest cum ex *Lutufi* & reliquorum libris, tum ex opere illo amplissimo زبدة الاشعار *inscripto*, quod novem poetarum *Turcarum* carmina complectitur, atque aliorum DXL continet flores diligentissimè & magno cum judicio delibatos.

Intei antiquos Arabum poetas celebriores fuerunt, ذو الرمة *Dbu'l Remma*, نابغة *Nabega*, مهلب *Mobalbal*, متلمس *Motalammes*, الفرزدق *Ferazdak*, aliique, & in primis auctores septem Idylliorum, quæ Moallakat vocitantur: ac de his quidem aliàs dictum est; illo-

rum autem carminibus, quæ mihi videre contigit, vix quidquam fingi potest delicatius, venustius, exquisitius? Inter recentiores imprimis elegans est *Abu'l Cassem*, cujus liber vocatur *شذرة الذهب Auri particule*; neque immeritò: nihil enim eo aut jucundius esse potest, aut politius. Descriptionibus abundat lepidis & venustis, & dignus est fanè de quo dicatur, id quod de fluvio *Teleboa* scripsit Xenophon,

Μεγας μὲν ὁ, καλὸς δὲ.

Quàm eleganter hortum describit:

فمن روضة غناء زخرف وشيها
ومن جدول تسعي بها سعي اسود
ومن اقحوان كالشغور مؤثر
ومن رهر مثل عبقرى وعسجد

“ Hortus autem fuit variis ornamentis distinctus,

“ In quo tanquam serpentes currebant rivi,

“ Et flores parthenii sicut nitidi puellarum dentes,

“ Alique flores splendebant tanquam pictæ vestes & aurum.”

& imbrem:

اذا اقتتر من جون الغمام بارقه
بكي الودق من خبت الاناعم وادقه
بدمع كان الريح ينثر لؤلؤا
علي خد روض سندسي حدايقه

- “ Cum renidet ex nigris nubibus (nubes) fulgurans,
 “ Flet imoer, a campo beneficentiae contiguo stillans
 “ Lacrymas, velut si ventus margaritas spargeret
 “ Super genam hortuli pictâ chlamyde vestiti.”

Non minorem habet verustatem, & vim majorem. ابن العارض *Ibno'l Faredh*, elegans ac floridus poeta, & cùm antiquioribus conferendus. Miram habet plerumque in carminum initiis gratiam ac pulchritudinem:

ارج النسيم سري من الزوراء
 سحرا فاحيا ميت الاحياء
 اهدي لنا ارواح نجد عرفه
 فالجو منه معبر الارجاء

- “ Odor Zephyri ex Alzaura proveni-;
 “ Manè, in vitam autem mortuos revocat:
 “ Profert nobis auras; halitus ejus diffunditur,
 “ Et aër ab eo ambari odorem recipit.”

Sed hujus poetæ, quem cum Ovidio conferre solemus, elegiam in tertio capite citavimus.

Si quis aliorum poetarum Arabum nomina videre cupiat, legat *Herbeloti*, imperfectum quidem, sed jucundissimum atque eruditissimum opus. De Persis tamen pauca disseram: nam Turcicorum carminum duos tantummodò vidi libros. Alterum, opus perparvum variorum poetarum *Odas* amatorias continens: alterum,

codicem bellissimè exaratum, & *Mesbii* carmina complexum. Centum & septuaginta octo Odis constat, iisque politissimis.

Perficorum itaque poetarum post *Ferdusium*, *Hafezum*, & *Sadium* celeberrimus est *Gelaleddin Balkbi*, cujus perlongum opus, *مثنوي* *Mefnavi* nominatum, mirificâ ornatu doctrinæ copiâ ac varietate; verbis illuminatur elegantissimis; historiciis porrò abundat lepidis, suavibus, venustis. Quam vivida hæc est Amoris laudatio, & ob amicæ discessum querela!

شاد باش اي عشق خوش سوداي ما

اي طبيب جمله علتهاي ما

اي دواي نجوت وناموس ما

اي تو افلاطون و جالينوس ما

چشم خاک از عشق بر افلاک شد

کوه در رقص آمد و چالاک شد

با لب دمساز خود کر جفتي

همچوني من گفتيها گفتي

هر که او از همزياني شد جدا

بي زبان شد کرچه دارد ضد نوا

چونکه کل رفت وکلستان درگذشت

نشوي زان پس زبلبل سرگذشت

من چه کونه هوش دارم پيش وپس

چون نباشد نور یارم پیش و پس
 کر نباشد عاشق را پروای او
 او چو مرغی ماند بی پروای او

- “Salve, Amor; tu, qui nos suaviter incendis,
 “O tu, qui omnes nostros morbos fanas;
 “O remedium, auxilium, & præsidium nostrum,
 “O tu Plato noster es, tu Galenus.
 “Oculus terrestris propter amorem in cælo est,
 “(Ob amorem) colles saltantes veniunt, & celeriter incedunt.
 “Labio amicæ meæ si adhærere possem,
 “Instar argutæ arundinis voces ederem.
 “Quicumque à sodali suo decedit,
 “I- elinguis est, licet centum habeat voces.
 “Cum abiit rosa, & desloruit rosetum,
 “Non ampliùs lusciniæ narrationem audis:
 “Equidem pariter quomodo prudentiam usquequaque habeam,
 “Dum lux amicæ usquequaque non effulget.
 “Quòd si amatori non sit videndi amicam potestas,
 “Avi similis est, quæ libertate caret.”

Nec verò his solis inter poetas locus est: sua enim laus tribuitur aliis innumeris, qui in variis generibus floruerunt. Celebriores sunt انوري *Arvari*, فلکي *Feleki*, رشیدی *Resbidi*, کاتبی *Kermani*, کرمانی *Rudeki*, رودکی *Gatebi*, & خاقانی *Kbakani*, qui *Abi'lolæ* fuit, si Herbeloto fides, discipulus, & magnificam præceptoris sui poësin est feliciter imitatus. Recentiorum tamen poetarum, quos tulit Persis,

elegantissimus meritò habetur *Jami*, cujus opera sæpenumerò, cùm in *Linguae Persicæ Commentariolo*, & in *Grammaticâ*, tum etiam in *Historiis* nostris, laudavimus.

Sed de poetis hætenus: fusiùs de iis & copiosiùs differere, ab instituto esset alienum; magna enim sylva est, & integrum volumen requirit: & profectò imprimis desideratur liber *De poetarum Asiaticorum Vitis*; cujusmodi opus cùm utilissimum, tum etiam ob novitatem jucundissimum fore puto. Et laudandum foret propositum, tot eximios viros ac miris ingeniis præditos in novam lucem, & quasi vitæ integrationem revocare. Plurimum sanè his literis obest librærum excusorum paucitas: egregium esset itaque ac rege aliquo dignum opus, libros Asiaticorum elegantiores in lucem proferre, sed sine interpretatione; ita enim propè duplicaretur & sumptus & labor. Illi autem qui otio fruerentur erudito, utcunque à bibliothecis remoti, possent eos, gradatim ac pedetentim, accurate interpretari, emendare sagaciter, & doctè illustrare. Ita fieret ut Arabum ac Persarum poemata in manibus & in ore haberemus, nec minùs esset usitatum Ferduſii, Amralkeiſi & Abi'lolæ versûs in quotidianis sermonibus recitare, quàm nunc Homeri, Anacreontis, aut Pindari.

PARS SEXTA:

De Asiaticâ Dictione.

CAPUT XX.

HABENT Asiatici orationis genus, non id quidem omninò numeris astrictum, ut poema, nec tamen ita fluens ac dissolutum, ut sermo vulgaris. Placet libros hoc modo numerosè compositos inter poemata recensere; nam orationem, cujus sententiæ modulatè cadunt, leniter profluunt, similiter desinunt, quæ verbis dulcibus & hilarioribus, iisque jucundè tralatis ornatur, in quâ denique paria adjunguntur paribus, & contraria contrariis referuntur, parùm à versu abesse puto: quod video de Platonica & Democriteâ locutione sensisse veteres*. Atque in hoc loco de *Asiaticorum* libris modulatis differere, nec erit inutile, nec à proposito alienum.

* Cic. Orator.

Notum est, apud omnes gentes poeticæ studium fuisse solutæ orationis curâ antiquius. Apud Græcos orationem princeps contexuisse dicitur Pherecydes Syrus: Ciceronis temporibus gravissima extabat Appii Claudii oratio, quam primus Romanorum in lucem protulit, cùm senatum à fœdere cum Pyrrho faciendo dissuaderet. Primus apud Arabas orationem composuit vel Mohammedes, vel, si quis fuerit, Mohammedis adjutor. Fuit certè quisquis Alcoranum contexit, cùm admirabili præditus ingenio, tum acutissimus & dicendi & persuadendi artifex. Ac nequeo satis prudentiam illius admirari, qui orationem potuerit incultæ multitudinis tum auribus tum animis adeò scite accommodare. Nec enim illi in eruditorum hominum conventu erat habenda oratio, sed cum agrestibus rem habuit, impolitîs, truculentis, stellarum imaginumque cultoribus; poeticæ tamen impensius deditis. Itaque sagax ille morum observator, & legislator subtilis, dicendi genus sumpsit argutum, venustum, floridum, concinnum, numerosum, incitatum; splendidissimis collustratum verborum luminibus, & cum ad persuadendos animos, tum ad commovendos affectûs accommodatissimum. Non ille ad sedatum judiciorum discrimen librum suum comparabat, sed ad aurium delectationem, & voluptatem sensuum. Ideoque instituit ut divini, quemadmodum vocatur, libri

lectores canoris quibusdam vocis flexionibus
sententias æqualiter demensas & similibus sonis
terminatas modularentur. * Velut in illo ca-
pite, quod est الدهر seu Tempus nominatum:

فوقهم الله شرا ذلك اليوم ولقيهم نضرة
وسرورا

وجزاهم بها صبروا جنة وحريرا
متكئين فيها علي الارايك لا يرون فيها
شمسا ولا زمهيرا

ويطوف عليهم ولدان مخلدون
اذا رأيتهم حسبتهم لؤلؤ منثورا

“Defendit eos Deus à dici istius calamitate, præbetque
illis splendorem ac lætitiā,

“Et remunerat eos ob patientiam hortulo, & vestibus se-
ricis:

“In eo horto pulvinaribus incumbunt, nec calorem inten-
sum nec frigus sentientes,

“Versantur autem inter eos pueruli semper formosi, quos
cùm aspexeris, dispersas esse putaveris margaritas.”

Sed qui omnes elegantias & venustates in
unum locum acervatim cumulatus videre cupit,
perlegat is caput, quod الرحمن seu Misericors
inscribitur, & inter carmina pulcherrima recen-
feri debet. Hunc igitur librum scriptores Asia-

tici tanquam elegantis locutionis normam fibi proponunt; & quanquam eum aut apertè imitari non audent, aut imitationem diffimulant, id tamen dicendi genus perfectissimum putant, quod sit huic libro simillimum; ideoque sententias ex illo depromptas sermonibus suis frequentissimè intexunt. Velut in libro *Facabato'lkbo-lafa* *, in elaboratâ illâ imbris descriptione,

واقبلت سوابق السيول
تجري في مضمارها كالخيول
فتراكم من السحاب
علي وجه عروس السهء النقاب
وانههر الغمام المدرار
وصارت الدنيا جنات تجري من فوقها
الانهار

“ Accedebant torrentium fluctûs prævertentes,

“ Currebant tanquam equi in loco pastûs,

“ Et obvolutum est nubibus

“ Cælum, ut sponsæ facies velo,

“ Et imbres effuderunt nubes copiosè pluentes,

“ Et facta est terra hortorum similis, in quibus fluunt rivuli.”

جنات تجري من تحتها الانهار Ubi ista locutio

Horti sub quibus fluunt rivuli, in Alcorano creberrime occurrit.

Exposui, ut puto, causam cur numerosum hoc dicendi genus tam studiosè Asiaticè consecutur. Nunc de libris eorum elegantioribus differam. Ii sunt vel rhetorici, vel philosophici, vel historici. Primum apud Asiaticos videtur rhetoricæ studium floruisse. Philosophiam ferius receperunt Arabes, eamque plurimum a Græcis ductam. Nullam autem vidi historiam Arabicam aut Persicam, solutâ oratione scriptam, quæ esset valde antiqua. Itaque de rhetoribus primum loquar, de reliquis, deinceps. Amant Arabes compositionis speciem, quam مقامة *Mekama* vocant, & quæ nostræ declamationi videtur esse similis. Hujusmodi declamationes primus edidit *Hamadani*, qui est ob eloquentiam admirabilem بدیع الزمان *Ætatis miraculum*, vocitatus. Hunc imitati sunt magnus rhetorum grex, inter quos palma facilè deferenda est *Haririo*. Nihil hujus scriptoris sermone jucundius excogitari potest. Incredibilis in illo rerum est varietas & copia, mirificum eloquentiæ flumen; adeò ut non tam meâ commendatione quam suis niti elegantis possit. Declamationes composuit quinquaginta, de mutationibus fortunæ. Earum sex primas in lucem protulit & notis illustravit eruditus, literaturæ Arabicæ felicissimus indagator, Schultenfius.

Inter opera rhetorica numerari potest libellus, qui appellatur في حكم الطيور والازهار كشف hoc est, *Arcanorum patefactio de avium & florum proprietatibus*. Auctor fuit Ezzo'ddin, qui cognomen الواعظ five *Oratoris*, adeptus est. Argumentum per simile est Couleii libro, quem *Sylvas* nominat; sed non flores solùm atque herbæ, verùm aves etiam, præterea apes, aranea, bombyx, & Zephyrus etiam, in hoc opusculo loquentes inducuntur, ac de suis virtutibus venustissimè differentes. Est profectò libellus cùm pulcherrimarum imaginum copiâ, tum orationis nitore ac venustate absolutissimus.

Ad philosophos veniamus. Illi modulatum hoc & elaboratum dicendi genus haud multùm consecretantur, rebus scilicet & argumentis quam ejusmodi venustatibus attentiores: nisi inter libros philosophicos recensendæ sint fabulæ de officiis ac moribus, quibus incredibile est quantum delectentur Asiatici. Tres sunt in hoc genere libri politissimi; Arabicus, à scriptore admirabili Ahmed Ebn Arabshah compositus, vocatur,

فاكهة الخلفاء ومفاكهة الظرفاء
وجليس الغضلا وانيس النبلا

seu, "*Deliciæ regum & lepidorum hominum fa-*

cetiæ; & consortium virorum excellentium, & argutorum societas."

Plenum est profectò hoc opus elegantiarum, plenum venustatis; sententiis cumulatam gravissimis, verbis dulcissimis illuminatum; poetis, oratoribus, philosophis utile simul, & jucundum; fabulis perbellis, historiis insignibus distinctum; ornatum jocos, leporibus, facetiis, & dignum sanè de quo dicat poeta

فان تغص علي بحر تهد منه الي
درينير عيون العقل في الشرف

"Quòd si in scientiæ meæ te immergas fluctûs,
"duceris exinde ad margaritas, quæ intel-
"lectûs oculos nobili splendore illumina-
"bunt."

Partes complectitur decem:

الباب الاول

في ذكر ملك العرب الذي كان لوضع
هذا الكتاب الداعي والسبب

De rege Arabum, qui hujus libri componendi
auctor fuit atque instigator.

الباب الثاني

في وصايا ملك العجم المتميز علي
ملوك زمانه بالحكم والفضل والكرم

De præceptis regis Persarum, qui reges suæ
ætatis sapientiâ, virtute, & nobilitate supera-
vit.

الباب الثالث

في حكم ملك الاتراك مع ختنه الزاهد
شيخ النساك

De judicio regis Turcarum, cum genero suo so-
litario, sene religioso.

الباب الرابع

في مباحة عالم الانسان مع شيطان
العفاريت وجاني الجان

Disputatio viri docti cum angelo malevolo &
genio.

الباب الخامس

في نوادر ملك السباع ونديه امير
الثعالب وكبير الضباع

De excellentiis regis leonum cum sodalibus ejus
vulpium principe, & hyænarum duce.

الباب السادس

في نوادر التيس المشرقي والكلب
الافريقي

De præclaris dictis hirci Asiatici, & canis Afri-
cani.

الباب السابع

في ذكر القتال بين ابي الابطال وابي
دغفل سلطان الانفال

De præliis inter Abi'l Abtâl & Abi Dagfal ele-
phantum regem.

الباب الثامن

في حكم الاسد الزاهد وامثال الجمل
الشارد

De sapientiâ leonis solitarii, & proverbiiis cameli
fugientis,

الباب التاسع

في ذكر ملك الطير العقاب والحجلتين
الناجيتين من العقاب

De avium rege aquilâ & duabus perdicibus,
quæ à calamitate auxilium petiverunt.

الباب العاشر

في معاملة الاعداء والاصحاب وبه تهت
ابواب الكتاب

De amicis atque inimicis distinguendis. Et
hæc pars est ultima.

Alter tabularum liber is est, quem in omnes
ferè Asiæ & Europæ linguas conversum habemus,
& cujus in totâ Asiâ meritò celebratur
pulchritudo; fabulas dico philosophi illius Indi
dici *بيدپاي Bidpai* nominati, quas olim composuit,
ut Indorum regem *دابشليم Dabshelim*
de officiis ac virtutibus regum erudiret. Hæc,
de quâ loquor, interpretatio Perficè scribitur, &
انوار سہیلی seu *Canopi lumina* appellatur,
Tertius liber idem est, de quo modò dixi, in
fermonem Turcicum venustissimè conversus, &
ہمایون نامہ seu *Liber augustus*, dicitur. Uterque
splendidis verbis, magnificis sententiis, elatis
translationibus ornatur.

Restat, ut de historiis numerosis, quas inter
poemata heroica recenseo, pauca dicam. Tres
præcipuæ sunt in linguis Asiaticis scriptæ historiæ;
quæ cùm maximè sint inter se dispares,
laus tamen pœnè consimilis unicuique tribuitur.
Arabica quidem inscribitur *المقدور في نواب*
عجائب seu *Providentiæ miracula in Timuri*
fortunis perspicua; Turcica, *تاج التواريخ*
sive *Annalium corona*, & Turcarum historiam
usque ad regem Selimum complectitur; Persica
vero *ظفر نامہ* seu *Liber victoriæ* nominatur, &
Timuri vitam ac res gestas continet.

Auctores sunt, primæ Ahmed Ebn Arabshah,

secundæ Saadeddin, tertiæ Ali Yezdi. Ac de secundâ equidem parcitùs loquar, utpote qui librum integrum nondum viderim; sed ut ex umbrarum ratione, quæ sit turrium atque arborum altitudo dignoscimus, ita ex Italicâ hujus libri interpretatione facilè est intellectu, admirabilem ejus esse elegantiam ac nitorem.

Historiis *Ebn Arabshab* & *Ali Yezdi* nihil dissimilius esse potest: hæc enim Timurum pingit invictum, pium, temperantem, doctum, amabilem; illa impigrum quidem & indefessum, sed improbum, inhumanum, temulentum, vilem, impium; hæc regem æquissimum, illa ignobilem & efferum raptorem. Utri credamus? Ambo enim scriptores huic regi ætate suppare fuerunt. Tutius est certè utrique diffidere; & imperatorem illum fingere nec magnis vitiis infectum, nec valdè illustribus ornatum virtutibus. Quod ad dicendi genus attinet, utriusque historici oratio est grandis, culta, canora, magnifica; & incredibili perspersa varietate ac lepore. Porro ita æqualiter animum delectant, ut eam historiam quam recentius legas, jucundiorē esse putes. Vim tamen ac dignitatem majorem Arabs, lene quiddam habere Persa videtur ac profluens: hic puro amni, ille copioso mari similis; hic denique cum Xenophonte, ille cum Thucydide comparandus. Quòd si ille nonnullis in locis sit obscurior, illa, quantacunque est,

difficultas venustate & eloquentiæ amplitudine abundè compensatur. Sed de historiâ hac Arabicâ, in capite decimosecundo, copiosè differuimus.

Reliquum est, ut de dicendi generibus, quibus utuntur Asiatici, dicatur. Ea omninò tria sunt, Elatum, Venustum, Tenue. Misceri quidem potest elatio cum venustate; & cum tenuitate venustas: elatum autem genus cum tenui nullo modo miscetur. Orationis altitudo & venustas vel in conceptu sunt, vel in dictione. De conceptu alio * loco diximus: nunc de compositione differendum est. Magnam igitur affert orationi altitudinem, verborum ampla & longè deducta comprehensio; velut historiæ Timuri magnificum illud exordium,

الحمد لله الذي علي منوال ارادته وتدبيره
تنسج مقاطع الامور ومن ينبوع قضاياه الي
لجج قدره تجري تيار الاعاصر والدهور

“ Laus Deo, qui in textorio voluntatis & sapientiae suæ telam humanarum rerum textit,
“ & è fonte providentiæ suæ in potestatis suæ
“ oceanum fluctûs ætatum ac temporum fecit
“ defluere.”

Hoc senserunt Græci; & rectè ait Demetrius Phalereus ex sententiarum longitudine plurimum oriri Thucydideæ locutionis majestatem: cujus rei præclarum profert exemplum,

Ὁ γὰρ Ἀχελῷος ποταμὸς ῥέων κ' Πινδὸν ὅρας δια Δολοπίας καὶ Ἀγριαίων καὶ Ἀμφιλοχῶν, καὶ δια τῆ Ἀκαρνανικῆ πεδίου ἀναδίῳ παρὰ Στρατὸν πόλιν ἐς θαλάσσαν διεξίεις παρ' Οἰνιαδας, καὶ τὴν πόλιν αὐτοῖς περιλιμναζών, ἀπορὸν ποιεῖ ὑπὸ τῆ ὕδατος ἐν χειμῶνι στρατεύειν.

Quæ si incisim proferas, perit utique orationis elatio. Ob hanc rem scriptores *Turcici* magnam habent in elato dicendi genere dignitatem, quia participiis اولوب & ايدوب frequentissimè utuntur, ideoque verborum ambitus in miram longitudinem deducunt.

Sequitur, ut de venustâ sententiarum structurâ loquar. Ea igitur mihi venustior videtur comprehensio, quæ tria habeat membra, duo breviora, unum longius; quemadmodum,

واقتر اخوه القيل بوجوده
وقدمه علي خواصه وجنوده
واناض حدايق آماله بزال احسانه
وجوده

- “ Rex autem frater ejus inventis ejus delectatus est,
“ Eumque optimatibus & exercitui præfecit,
“ Et hortum spei ejus aquâ purâ liberalitatis & beneficentiz irrigavit.”

Hoc genus comprehensionum rhetores triangulo
ἱσοσκελεσι designant.

Sæpè etiam quinque aut plura incisa propè
æqualia, & eundem habentia in cadendo sonum,
afferunt pulchritudinem; ut

وجروا فيها الانهار
وغرسوا فيها الاشجار
فصارت تاوي اليها الاطيار
ويترنم فيها البلبل والهازار
بانواع التسبيح والاذكار
وغدت من احسن الامصار

“Amnes in eâ (insulâ) fluere fecerunt,

“Et posuerunt in eâ arbores,

“In quas volabant aves,

“Et in quibus lusciniæ & carduelis cecinerunt,

“Cum variis laudationum & precum modis,

“Evastit autem locorum pulcherrimus.”

In narrationibus pulchra sunt incisa minuta,
& quasi gemina; sic *Ebn Arabsbâb**,

كان في بعض الغياض اسد مرتاض عظيم
الصورة كريم السيرة وافر الحشمة علي الهمة
كثير الاسما والالقب غزير الخدام والاصحاب
“Fuit in sylvâ quâdam leo mansuetus, magno

* In libro *Fâcâhato'lkhôlafa*.

“ corpore, vitâ liberali, familiâ copiosâ, animo
 “ excelso, multis nominibus ac titulis insigni-
 “ tus, numerosâ fervorum ac fodalium coronâ
 “ cinctus.”

Et Hariri*, ut solet, dulcissimè,

وكانت عندي جارية لا يوجد لها في
 الجمال مجارية اذا سمرت حجل النيران
 وصليت القلوب بالنيران وان بسمت ازرت
 بالجهنم وبيع المرجان بالسحجان وان رنت
 هيئت البابل وحققت سحر بابل وان
 نطقت عقلت لب العاقل واستنزلت العصم
 من المعادل

“ Fuit apud me puella, cui nulla erat pulchri-
 “ tudine æqualis; ubi enituit, duo ignes (sol
 “ & luna) pudore affecti sunt, & corda ho-
 “ minum ignibus amoris incendebantur; ubi
 “ subrifit, margaritas contemptas fecit, &
 “ gemmularum vili venierunt; ubi modulatè ce-
 “ cinit, lusciniæ provocavit, & Babylonis
 “ fascinum verum esse probavit; ubi denique
 “ locuta est, cor sapientis viri surripuit, & ab
 “ arce præsidium fecit descendere.”

Et Ali Chelebi in *Humaiun Nâmeb*,

حوالي بصره ده بر جزیره واردي بغايت
خوش هوا اول جزیره ده بر بیشه واردي پر
لطافت و صفاء لطيف چشمه سارلري هر طرفدن
روان و نسایم جان بخششي هر جهندن وزان
الوان ازهارله هر جانيي ملون انواع اشجارله
هر کناري مزین

“ Haud procul à *Bafra* fuit insula auris suavis-
“ fimis afflata; & in hac insulâ fuit sylva,
“ pulchritudine atque amœnitatibus plena.
“ Dulces fonticuli in omni parte fluxerunt, &
“ Zephyri vitam præbentes in omni loco mo-
“ dulabantur; coloribus florum unumquod-
“ que latus pictum est; & variis arboribus
“ unusquisque angulus distinctus.”

Adeò elaborata hæc est compositio, ut jure
quæri possit, quid inter eam & poesin interfit:
nam si in verficulos hunc locum distinxeris, sex
feceris versûs, eosque pulcherrimos.

Similiter etiam Sadi in libro *Gulistân*,

در عنفوان جواني چنانکه اقتد و داناي با
خوش پسري سري داشتم و سري بحکم انکه
خلقي داشت طيب الادا و خلقي کالبدر
اذا بدا

“ In primo adolescentiæ flore, ut sæpè evenire

“ solet, quemadmodum scis, cum dulci puel-
 “ lulâ secreta inii confilia, propterea quòd
 “ lenem habuit indolem, & formam lunæ ni-
 “ tenti similem.”

Ac nequeo hoc loco à me impetrare, quin
 admirabilem Veris descriptionem ex libro *Ajai-
 bo'lmakdûr* subjiciam,

وكان اذ ذاك قد خرج فصل الشتاء وفصل
 الربيع قد تزين واتي وصفحات الرياض
 بانامل صباغ القدرة تلونت وعروس الروض
 قد اخذت من صواغ الحكمة زخرفها وازينت
 والاطيار في الازهار ما بين مائة بلبل
 والف هزار قد تشقت الاسماع واقامت
 السماع واستهالت الطباع برخيم صوتها
 واحيت اثار رحمة الله الارض بعد موتها

“ Tunc autem decesserat hyemis tempestas, ve-
 “ nit ornatum Ver; hortorum facies digitis
 “ Providentiæ, tanquam à tinctore, colorata
 “ est, & sponsa hortuli à divinâ sapientiâ,
 “ tanquam ab aurifabro, ornamenta cepit, &
 “ pulchrè est vestita. Aves inter flores cane-
 “ bant, centum lusciniæ & cardueles mille
 “ auditum lacerabant, & aures hominum at-
 “ tentas fecerunt, & propensam reddiderunt
 “ naturam voce modulatâ; & vestigia divinæ

“misericiordiæ terram post mortem ejus in
“vitam revocârunt.”

Locutio موتها, & اخذت زخرفها وازينت ex *Alcorano* depromitur,
ex quo (ut supra dixi) plurimas suis libris illi-
gant sententias elegantiarum studiosi scriptores.

Inter ornatam *Persarum* atque *Arabum* dic-
tionem, plurimum interest: hi plerumque breves
sunt, & pressi; atque adeò (quod mirum videri
potest) servant quandam simplicitatem cum
summâ sententiarum altitudine & verborum
concinnitate conjunctam. Eam adhibent vocu-
larum collocationem, quam docere videtur na-
tura; adeò ut, qui vocum significationes haud
ignorat, facillimè intelligat, quid auctor velit;
etenim propè unica linguæ Arabicæ difficultas
ex verborum incredibili copiâ oritur; in qua re
Græcæ est perfimilis. *Persæ* verò (quos *Tur-*
cici scriptores imitantur) cùm ornatè & splen-
didè scribere instituant, longissimis utuntur com-
prehensionibus; verba elaboratè dimetiuntur, in-
texunt versûs; omnes præterea cumulant flores
leporum & elegantiorum colores. Insigne est
hujus rei exemplum in libro *Anvâr Soheili*.
Voluit dicere auctor Persicus, “Adolescens
“formosum puella pulcherrima perditè ama-
“bat.” Vix credi potest, quot verbis ad hanc
sententiam exponendam utatur.

يکي از ايشانرا که کوشه جبالش عروسان
 بهشترا جلوه دادی و از تاب عذارش
 آفتاب عالمتاب بر آتش غیرت سوختی چشم
 مستش به تیر غیزه هدف سینهرا چون
 سینه هدف رخنه ساختی و لب جان بخشش
 بشکر تنک کام دلرا چون تنک شکر حالات
 بخشیده

نظم

خرامنده پای چو سرو بلند
 مسلسل دو کیسو چو مشکین نکند
 ز سپین زنج کوی انکیخته
 برو طوقی از غبغب آویخته
 بران طوق و کوی آن بت مهرجوي
 زهر طوق برده زخرشید کوي

با جوانی زیبا روی مشکین موی سروبالای
 ماه سپهای شیرین زبان باریک میان که
 ترکان خطای از چین زلفش چون سنبل
 در پیچ و تاب بودند و نوش لبان سهرقندی
 از شوق شکر شور انکیزش چون دل عاشقان
 در اضطراب

بيت

روي چكونه روي روي چو افتابي
 زلفي چكونه زلفي هر حلقه پيچ وتابي
 دلبستكي آمده بود

- “ Una ex illis puellis, cujus pulchritudinis pars
 “ extrema paradisi sponfis splendorem daret,
 “ & à cujus genæ nitore sol terrarum orbem
 “ illuminans igne invidiæ incenderetur, cujus
 “ ebrius ocellus sagittâ unius obtutûs scopum
 “ pectoris, tanquam pectus scopi, percuteret;
 “ cujus labium vitam præbens, tanquam fac-
 “ charum, dulcedinem cordibus daret;

VERSUS.

- “ Delicatè incedens, tanquam cupressus procera,
 “ Catenatos habens duos cincinnos, tanquam laqueum
 moschatum,
 “ A mento argenteo globum habens extensum,
 “ Sub quo torques à collo pendet.
 “ Super quem torquem & sphæram templum est illud
 amabile,
 “ Quod ubique palmam pulchritudinis à sole rapit.
 “ Cum adolescentulo nitidum habente vultum,
 “ crines odoriferos, staturam cupresso simi-
 “ lem, faciem instar lunæ, linguam dulcem,
 “ corpus gracile, à cujus cincinnulis formosi
 “ Tartariæ pueri deflexi erant & illuminati,
 “ & à cujus dulcedinis amorem excitantis de-

“ fiderio juvenes Samarcandii suavia haben-
 “ tes labia, tanquam amatorum corda, tu-
 “ multuabantur,

VERSICULUS.

“ Facies! at qualis facies? facies foli similis:

“ Cincinnus! at qualis cincinnus? in unoquoque annulo
 plexus & splendidus.

“ Amoris vinculo colligata est.”

Hic inter nomen & verbum, octo versiculi im-
 primis elegantes, & duodecim aut plura incisa
 intercedunt.

Atqui de *venusto* dicendi genere satis arbitror
 dictum. Superest, ut de *tenui* loquar. Hoc
 autem genus cum inornatâ mulieris pulchritu-
 dine comparari potest, quam, demtis margaritis
 & pretiosis vestibus, ipsa commendat simplici-
 tas. Etenim,

Submissa placidè blandiloquens oratio.*

aut nullis aut perpaucis ornatur translationibus,
 sed propriis utitur verbis, & ad sermonem quo-
 tidianum propè accedit. Debet autem & lenis
 esse & dilucida, ideoque venusto generi subjun-
 gitur. In narrationibus eximiam habet pul-
 chritudinem: cujus rei exemplum ex libro *Za-
 far Námeh* proferam,

از امیر شنیدم که شخصی از عجم ویکی از

* Laberius.

عرب در سفری مصاحب بودند و در بیابانی
 بلا مبتلا گشتند عرب را قدری آب مانده
 بود عجمی با او گفت که سهاست
 و جوانمردی عرب مشهورست چه شود اگر
 بشربت آب مرا از هلاک خلاص بخشی
 عرب تأملی کرد و گفت یقین میدانم که
 اگر این آب بتو میدهم مرا جان شیرین
 بتشنگی می باید سپرد لیکن روا نمیدارم
 که این قضیلت عرب را فوت شود ذکر جمیل
 بر حیات فانی اختیار می کنم و جان فدا
 کرده آب بتو میدهم تا این احوثه حسناء
 عرب را یادگار ماند و آب را بعجمی داد و او
 بمآن شربت آب از مرک نجات یافته جان
 سلامت از آن بیابان برون برد و این ذکر
 ستوده بر روی روزگار باقی ماند

“ Ex imperatore audiui cùm diceret, “ In iti-
 “ nere quodam Persam atque Arabem fuisse
 “ comites; per locum autem desertum iter
 “ facientes miserâ (ob sitim & calorem) mi-
 “ rum in modum esse afflictos. Cùm adeò
 “ Arabi aquæ perpauullulum restaret, dixisse
 “ illi Persam, *Celebris est ac pervulgata gentis*

“ *tua liberalitas & benevolentia; quanta illi*
 “ *fiet accessio, si aquæ haustulum mihi concedens,*
 “ *sodalem tuum ab interitu liberaveris? Tum,*
 “ *post aliquam deliberationem, Arabem ref-*
 “ *pondisse, Certò scio, si tibi aquam concessero,*
 “ *dulcem mihi animam ob sitim intensam in*
 “ *auras pervolaturam. Sed tamen indignum*
 “ *esse censeo, hanc gentis meæ excellentiam in*
 “ *nihilum redigi. Famam ideò jucundam vitæ*
 “ *fragili antepone, & animâ meâ redimens*
 “ *tuam, aquam tibi præbeo; ut hæc histo-*
 “ *ria beneficentiæ Arabum sit monumentum.*
 “ *Aquam adeò Persæ dedisse, qui ejus haustu*
 “ *à morte liberatus est, & ex hac solitudine*
 “ *incolumis evasit. Hujus facti semper vivit*
 “ *& vivet recordatio.”*

De tribus dicendi generibus hætenus. Singulas eorum virtutes complectitur liber jucundissimus شکر دان *Sbekardan*, cujus exemplar haud inveniustè exaratum, comiter, ut solebat, mihi copiam fecerat Vir Asiaticarum rerum, dum vixit, imprimis peritus, Alexander Russel, cujus singularem in me facilitatem ac benevolentiam mirandum in modum perspexeram: opus est *Ebn Abi Hagelab*, venustissimi cum rhetoris tum poetæ, cujus elegantes versûs in libro *Hiliato'lcomeit* citatos vidi. Varia est in eo libro ac multiplex eruditio. Permulta habet lepida, faceta, elegantia; multa tamen (non est

enim negandum) ridicula, multa subinsulsa, multa ineptè religiosa, & fabellis anilibus referta. Sed hæc abundè compensat dicendi genus ad varia argumenta scienter accommodatum, nunc facile & æquabile, nunc elatum ac vehemens, nunc pictum, venustum, floridum. Denique non minùs utilis est hic liber ob historias & antiquitates Ægyptias, quibus abundat; quàm jucundus ob elegantissimas, quas citat, florum, amœnitatum, aliarumque rerum descriptiones ex variis poetis delibatas. Ac non sum nescius esse aliquos, quibus Asiaticæ dictionis quæsitæ illæ venustates potiùs ineptiæ videntur pueriles, quàm veræ elegantiæ. Sed cùm Arabes ac Persas reprehendant, * Plato-

* Plato Συμπ. in Agathonis Oratione.

Οὗτος δὲ (Ἐξως) ἡμᾶς ἀλλοτριότητ^{ος} μὲν κεναί, οἰκειότητ^{ος} δὲ πληρεῖ. τὰς τοιαύδῃ ξυνοδῇ μετ' ἀλλήλων πᾶσας τιθεῖς συνιέναι, ἐν ἑορταῖς, ἐν χοροῖς, ἐν θυσιαῖς, γιγνομέν^{ος} ἡγεμῶν, πρῶτα μὲν ποιεῖν, ἀγριότητα δ' ἐξωρεῖν. φιλοδωρ^{ος} εὐμεινείας, ἀδωρ^{ος} δυσμεινείας. ἰλέως, ἀγαθ^{ος}, θεᾶτος σοφοῖς, ἀγαστος θεοῖς. ζήλωτος αἰμοῖσις, κήττος εὐμοῖσις. τρυφῆς, αἰσροτήτος, χλιδῆς, χαριτῶν, ἡμερῶν, ποδῶν πατρ^{ος}. ἐπιμελῆς ἀγαθῶν, ἀμελῆς κακῶν, ἐν πονῶ, ἐν φοβῶ, ἐν λογῶ κυβερνήτης, ἐπιβάτης, παραστατῆς τε καὶ σωτῆρ ἀρίστος.

Idem in Phædro:

Νῆ την Ἥραν καλῆγε ἡ καταγωγή. Ἡ τε γὰρ πλατατ^{ος} μαλα ἀμφιλαφῆς τε καὶ ὑψηλῆ, τῇ τε ἀγνῇ τοῦ ὑψ^{ος} καὶ τοῦ συσκίου παγκάλον, καὶ ὡς ἀκμὴν ἔχει τῆς αἰνότητος, ὡς αὖ εὐωδῆστατον παρέχει τῶν τοπων. ἦγε αὖ πῶγῃ χαριεστατῇ ὑπὸ τῆς πλατατῆς βεῖ μαλα ψυχρῶ ὑδατ^{ος}, ὥστε τῷ ποδὶ τεκμηρῆσθαι. νυμφῶν τε τινῶν καὶ Ἀχελαιοῦ ἱερὸν ἀπὸ τῶν κρήνῶν τε καὶ ἀδελμάτων ἔοικεν εἶναι. Εἰ δ' αὖ βελὴ τὸ εὐπνῆν τῇ τοπῇ, ὡς ἀγαπῆτον τε καὶ σφοδρὰ ἡδῆ. θέρειον τε καὶ λυγρὸν ὑπερχει τῷ τῶν τετρίγων χορῶ παντῶν δὲ κομψοτάτον τὸ

nem, * Isocratem, † Aristotelem, atque etiā
‡ Demosthenem, se reprehendere non vident ;

της ποως ὅτι ἐν ἡμέρᾳ προσαντες ἰκαρῇ πεφυκε κατακλιναντι την
κεφαλὴν παθικῶς ἰχειν.

* Isocrates in Ἀρειοπαγίτικῳ.

Ἔοικατε γὰρ ἡτῷ διακειμένοις ἀνθρώποις, οἵτινες ἀπάσας μὲν τὰς
πόλεις τὰς ἐπὶ Θράκης ἀπολλυμένους, πλείω δ' ἢ χίλια ταλάντα
πατρίν εἰς τὰς ξείνας ἀπαγγέλλουσας, πρὸς δὲ τὰς Ἑλλήνας διαῤῥώλη-
μενοι, καὶ τῷ βαρβαρῷ πολέμῳ γεγενητοί.

Idem in alio loco,

Ἀπῆλλαξε τὰς μὲν πεινήτας τῶν ἀπορίων ταῖς εὐεργεσίαις κα-
ταῖς παρὰ τῶν ἔχοντων ὠφελείαις. τὰς δὲ νεωτέρας τῶν ἀκολασίων
ταῖς ἐπιτηδεύμασι, καὶ ταῖς αὐτῶν ἐπιμελείαις. τὰς δὲ πολιτευομένων
τῶν πολυνεξίων ταῖς τιμωρίαις, καὶ τῷ μὴ λανθάνειν τὰς ἀδικήσας.
τὰς δὲ πρεσβυτέρας τῶν βλάβων ταῖς τιμαῖς ταῖς πολιτικαῖς, καὶ
ταῖς παρὰ τῶν νεωτέρων θεραπείαις.

Idemque (si modò istius sermonis auctor fuerit) in libello pul-
cherrimo ad Demonicum,

Ὅσοι μὲν ἂν πρὸς τὰς ἑαυτῶν φιλας τὰς προτρεπτικὰς λόγους συγ-
γραφῇσι, καλὸν μὲν ἔργον ἐπιχειρῇσι, ὃ μὴ περὶ γε τοῦ κρατεῖον τῆς
φιλοσοφίας διατριῆσιν. ὅσοι δὲ τοῖς νεωτέροις εἰσηγνῇται μὴ δὲ ὡς
στὴν δεινότητα τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἀσκήσῃσι, ἀλλ' ὅπως τὰ τῶν τροπικῶν
ἤδη σκηδαῖσι πεφοικῇσι δοξῇσι τοσούτῳ μάλλον ἰκείνων τὰς ἀκρόντας
ὠφελῇσι, ὅσον οἱ μὲν ἐπὶ λόγον μόνον παρακαλῇσι, οἱ δὲ καὶ τὸν
τρόπον αὐτῶν ἐπανορθῇσι. διόπερ ἡμεῖς, ὃ παρὰ κλησὶν εὐράντες, ἀλλὰ
παραινέσιν γραψάντες, μελλομέν σοι συμβαλέσθαι ὡς χρὴ τῆς νεω-
τέρας ὀρεγέσθαι, καὶ τινῶν ἔργων ἀπεχεσθαι, καὶ ποιοῦς τισὶν ἀν-
θρώποις ἐμίλειν, καὶ πῶς τὸν ἑαυτῶν βίον οἰκονομεῖν. ὅσοι γὰρ τὸ
βίη ταυτὴν τὴν ὁδὸν ἐπορεύθησαν, ἥτοι μόνον τῆς ἀρετῆς ἰφικεσθαι
γνησίως ἤδυνῆσαν.

Ibidem.

Τὰς κακὰς εὐ ποίων ὁμοία πείσῃ τοῖς τὰς ἀλλοτρίας κυνας σιτι-
ζοῖν. Ἐκείναι τε γὰρ τῆς διδόντας ὥσπερ τῆς τυχόντας ὀλακτῇσι.
εἴτε κακοὶ τῆς ὠφελόντας ὥσπερ τῆς βλαπτόντας ἀδικῇσι.

† Aristoteles.

Ἐκ μὲν Ἀθηνῶν ἦγον εἰς Σταγειρὰ ἤλθον διὰ τὸν βασιλεὺς τὸν
μέγαν. ἐκ δὲ Σταγειρῶν εἰς Ἀθῆνας διὰ τὸν χειμῶνα τὸν μέγαν.

‡ Demosthenes.

ut nihil dicam de Maximo Tyrio, de Alciphrone, de Philostratis, de Xenophonte Ephesiaco, & reliquis, qui σοφισταί nominantur; quorum locutio ad aurium voluptatem comparata plerumque numerosè & suaviter cadit. Nam de Marco Tullio non loquor, qui præcepta numerosæ orationis dat passim, exemplum verò in Milonianâ: "Est igitur hæc, judices, non scripta, sed nata lex; quam non didicimus, accepimus, legimus, verùm ex naturâ ipsâ arripuimus, hausimus, expressimus; ad quam non docti, sed facti; non instituti, sed imbuti sumus."

Hæc habui, de poetâ Asiaticâ quæ dicerem. Aperui rivos, meâ quidem sententiâ, satis amplius, & fontem patefeci diutissimè obstructum. Poterit hoc opusculum (quod sentio quantum absit à perfectione) harum literarum rudes ad eas condiscendas excitare; hospites verò in iis ac modicè tantùm instructos impellere atque incendere; quòd si quem meo hortatu ad hoc argumentum uberiùs ac limatiùs tractandum accessisse intellexero, satis magnum laboris mei fructum videbor percepisse.

Τῇ τε πολὺν βοήθειαν οἶσται δεῖν, καὶ δικὴν ὑπὲρ αὐτῆς λαβεῖν, τὸτο καὶ γὰρ πειρασομαι ποιεῖν. Hæc tamen, potius temerè quàm consultò, numerosè cadere opinor; multùm enim abhorret ab his venustatibus vibrans illa Demosthenis & elata locutio.

APPENDIX.

PERSARUM REGIS ANTIQUISSIMI

TESTAMENTUM MORALE,

367

SEU

DE REGUM OFFICIIS.

ARGUMENTUM.

REX Indiæ, Dabshelim vocatus, somnio quodam admoneri fingitur, ut ortum versus iter faciat, thesaurum inventurus, experrectus conscendit equum; proficiscitur: occurrit senex, qui thesaurum ait sub speluncâ quâdam esse defossam; fodiunt servi; argentum, aurum, gemmas eruunt: prætereà inveniunt arcam, eamque circumdatam gemmis. Illam rex referari jubet, ac membranam inclusam videt, pereleganter literis ignotis exaratam. Accersitur interpres: perlegit tacite, mox, "Thesaurum, ait, "invenisti auro & margaritis pretiosorem," tum jussu regis, legit quæ sequuntur.

TESTAMENTUM MORALE,

SEU

DE REGUM OFFICIIS.

EGO, *Hushenk*, omnium gentium moderator ac dominus, lautam hanc nummorum copiam, gemmasque innumerabiles, ad usum regis Indiæ perillustreis, & imperatoris eximii *Dabshelim*, hoc in loco deposui: quippe quod præfagitione quâdam divinâ thesaurum hunc occultum ab illo inventum iri sciam. Præterea cum auro & gemmis hoc testamentum idcirco collocavi, ut cum hos thesauros intueator, quos erit sine sollicitudine adeptus, expergiscatur, & compertum habeat, non esse sapientis animi, gemmarum fulgoribus capi ac deliniri, sed hujus vitæ blanditias atque amœnitates impensius amare, summæ esse stultitiæ: præsertim cum opes ac possessiones copiosissimæ similes sint mutuatæ supellectili, quæ diversorum hominum identidem attrita manibus, & deterior facta, tandem corrum-

pitur: imo, improbæ pellicis gerant similitudinem, quæ singulis noctibus varia perambulat cubicula, & varios amplexûs sustinet: quemadmodum ait poeta, *Quis hujus vitæ incertos honores appetit? cui unquam fidem servavit fortuna, ut nobis servet? nucleus fidei in hac nuce non est, ex hoc terræ cumulo fidei odor non afflatur.* Verum enimverò hic præceptorum libellus quasi fundamentum esse debet, quo nitatur omnis dominatûs atque imperii ædificium; & tanquam norma, ad quam omnia regni dirigantur consilia. Quodd si rex ille sapientissimus hac admonitionum formulâ, tanquam præceptrice & moderatrice consiliorum omnium ac factorum, utatur, usque ad totius naturæ dissolutionem, & finem temporum, augebitur illius & cumulabitur infinita dignitas.

*Hæc Husbenki præcepta, tanquam donum, teneas,
Sic persuadere tibi potes imperium tuum æternum fore.*

Felicissimus regum is est, cujus fama ob justitiam perpetuò maneat, & cujus exemplum posterì sibi imitandum certatim proponant: & unusquisque rex, qui ad hujus libelli (qui præcepta quatuordecim complectitur) regulam, totius vitæ suæ cursum non dirigit, nimirum illius prosperitatis ædificium adverso fortunæ flatu labefactatum decidet; adeoque ex summâ amplitudinis ac potestatis fastigio gradatim ac pede-

tentim descendet, & secunda fortuna, tanquam verecunda sponsa, vultum ab illo avertet.

I.

Primum itaque præceptum hoc est. Ubi cum aliquo primario civitatis viro familiariter ac liberè vivit, variis calumniis ac falsis criminationibus, quas in illum fingent obrectatores, minimè credat. Neque enim abesse potest, quin sodalium invidiam atque offensionem excitet is, qui regis necessitudine fruatur: nam simulac felicitate stabili eum frui aspiciunt, non deerunt ii, qui florenti ejus fortunæ invidentes, regiæ benignitatis præsidium & propugnacula dolis atque insidiis perfringere ac labefactare conabuntur. Illum igitur nihil suspicantem mordere & clam accusare incipient, ut regis voluntatem ab illo abalienare possint; imò, causas inferendi crimen fingere, & gemmas benefactorum filo malevolentiae contexere usque adeò perseverabunt, donec ad propositum sibi finem iniquitatis pervenerint: ut poeta ait, *Cave uniuscujusque vocem exaudias, meam verò audi; nam malevolorum voces in unaquaque portâ sunt.*

II.

Calumniatores atque invidos procul à se amoveat. Propterea quod nihil illis sit molestius, nihil odiosius, nihil denique nocentius. Si

quem igitur hac notâ insignitum videat, illicò feritatem illius, tanquam incendium aliquod, restinguat necesse est*: & vitam nequissimi hominis tanquam ligna aut sarmenta comburat; ne spiritus tam efferus præstringuat hominum oculos, & orbem terrarum deformet! *Ignis*, inquit poeta, *cujus ardore homines urantur, nisi continuo restinguatur, refrigerari nequit.*

III.

Optimates ac primarios regni viros arctissime familiaritatis vinculo conjungere studeat, ut, summâ officiorum vicissitudine & consensione voluntatum, nodos negotiorum difficiles expediant, & ad civitatem conservandam conspirent: *Enimverò amicitia & concordia totus terrarum orbis vinci potest; victoria & concordia quasi geminae sunt sorores.*

IV.

Dolosis veteratorum blanditiis ne se decipi sinat; neu inimicorum adulationi fidem habeat; sed quo leniores ac mansuetiores esse simulant, eò diligentius consideret, ne quid occultè moliantur: nam inimicos verè beneficos reddi non magis est verisimile, quàm gryphas in Caucaſo

* Hæ sententiæ in sermonibus Turcico ac Persico sunt bellissimæ, sed Latine ad verbum reddi neutiquam possunt. Idem de permulctis hujus libelli locis dicendum est.

nasce, aut argentum posse in aurum commutari. Homo autem naturâ inaleficus & inhumanus nullo pacto benevolus potest fieri, neque ab illo vera benignitas unquam proficiscitur: *Cave sis ab inimico vultum habente aridum, utpote qui, ligno sicco similis, celerrimè inflammetur; res enim serias & graves non agit; sub specie comitatis plagas tendit nefarias.*

V.

Ubi magno labore magnisque periculis aliquid est commodi adeptus, ne id è manibus elabi sinat, studiosè cavendum est. Etenim si ita remissè & oscitanter agit, ut felicitatem, quam assecutus sit, fluere atque avolare patiatur, eam semel elapsam recuperare nullo modo poterit, & nihil adeò ei restabit, præter inane desiderium ac luctum inutilem: sicut poeta monet,

*Sagitta ex arcu semel emissa nunquam revertitur,
Etiam si ob dolorem manum mordicus teneas.*

VI.

Vitanda est in rebus gerendis nimia celeritas ac festinatio. Cautè itaque ac pedetentim ad eas accedat. Haud enim scio pluresne sint à deliberatione & patientiâ utilitates, an à prope-rationis temeritate deductæ miseræ. *Negotium ne geras nimium festinanter: a viâ consultationis*

fræna ne avertas: quod nondum egeris, id factu erit facile, ubi semel feceris, questus quid proderit?

VII.

Prudentiæ fræna nunquam è manibus elabi finat. Verùm ubi confociati hostes illius meditantur exitium, si quid sive occultum, sive apertum ex hac foveâ perfugium videat, illud confestim rapiat necesse est. Præterea illorum malitiosas voluntates prudenti consilio & simulatione, tanquam sagittâ aliquâ, rescindat atque irritas faciat, nam, ut dicitur, *Bellum per dolos ac fallacias ferè geritur.* Et aiunt sapientes viri, *ut ferrum alio ferro extenuatur ac mollitur, sic dolis atque insidiis ex hominum versutorum laqueis te eripere potes.*

VIII.

Nunquam se putet ab insidiis esse tutum, quas obtrectatores atque invidi moliuntur. Porro autem blanditiis ac malitiosis assentationibus ne se insinuent sedulò caveat. Quippe, cùm arbor odii atque invidiæ in humano pectore altis sit defixa radicibus, quos fructûs afferre poterit, nisi acerbissimos? *Cave versutis inimicis fidem babeas, qui latenter perniciosas tendunt insidias; pectus, in quo odium radices habeat, malevolentiae & atrocitatis erit plenissimum: te aspicit, & quasi adipato sermone utitur, sed propositum suum tegit,*

IX.

Placabilitatem atque clementiam tanquam vestem aliquam & amiculum induat. Ministros porro imperii ac satellites ob delicta mediocria, ne temerè puniat. (*Turc.* sagittis pœnarum ac doloris scopum ne faciat). Nam sapientis est atque excelsi animi, in subjectorum hominum culpis atque erroribus quasi connivere, & nimiam acerbiteratē mansuetudine quadam ac lenitate mitigare.

Jam inde ab Adami temporibus, ad hanc nostram ætatem, viri ignobiles atque inglorii deliquerunt, generosi ac præstantes se exorari siverunt ac placari.

Quamobrem magni regis est nocentes, sed humiles, reos molli brachio erigere, & quasi potu benignitatis & clementiæ recreare, ne, cum se ab omni spe derelictos esse sentiant, desperatione afflicti tanquam in aliquam desertissimam solitudinem recedant.

Illum, quem blandâ manu ad gloriam extuleris, cave per injustum animi impetum in terram deprimas.

X.

Ab omni maleficientiâ diligenter declinet; ne sua sibi maleficia majori reddantur mensurâ: ea enim fructûs afferent amarissimos. Idcirco vir

maleficus sedato & securo animo esse non debet, sed fortunam pertimescat adversam. Ita enim naturâ comparatum est, ut unumquodque factum pari munere compensetur. Vitæ igitur humanæ hortulum lenioribus beneficentiæ ac benignitatis auris temperare oportet, ut in eo rosa prosperitatis, & voluntatum nostrarum flos eniteat. *Si benefici sitis, vobismet benefacitis.*

Quod si benignus sis, largâ benevolentiae vicissitudine compensabere, sin minùs, acerbiores habebis malevolentiae tuæ fructûs; quos tametsi hodiernus dies non afferet, at veniet tamen dies, in quo gravissima parabitur maleficis pœna, beneficis verò amplissima remuneratio.

XI.

Negotia personæ quam sustinet non convenientia minimè gerat: per enim multi homines, cùm se in res minus decoras & congruentes immerferint, non modo ad finem propositum non perveniunt, sed ubi ad sua revertunt negotia, hospites sunt in iis ac peregrini. *Cornix gressum prediciis delicatorem imitari studens, illum quidem non potuit discere, at dediticit suum.*

XII.

Lenitate ac mansuetudine, tanquam veste aliquâ pretiosâ, se ornare debet. Incredibile est, quanta sit in lenitate vis & quasi eloquentia.

Vir mansuetus parum abest (ut verè dicitur) quin vates sit: atque adedò mucrone subtilissimo lenitas est acutior, & faciliùs victoriam ab hostibus reportat, quàm centum exercitùs.

XIII.

Cum principes in civitate viri constanter se gerunt ac fortiter, homines versutos ac veteratores procul à se rex dimoveat: quamdiu enim ministros imperii sui habet fidelitatis signo impressos atque inustos, tamdiu secreta regni consilia contra improborum hominum perfidiam erunt munita, & cives à periculorum scintillis incolumes ætatem agent. Sin (quod Deus omen avertat) facies rerum dolosis & callidis hominibus, tanquam nævo aliquo, obscuretur, & fictos eorum sermones rex exaudiat, fieri vix potest, quin summæ integritatis & innocentie viri sæpissimè malè multentur. Quod si ita evenerit, in regem illum iniquum, cum in hujus vitæ curriculo, tum in futuræ restauratione, redundabit exaggerata calamitas. Ministri regis fidi sint & constantes oportet, ut consiliis eorum excolatur regnum ac splendescat. Quodd si malitiosi sint & versuti, vastatur subitò imperium ac dilabitur.

XIV.

Inconstantis est animi & infirmi, temporum varietatibus & commutationibus fortunæ per-

turbari. Itaque in rebus asperis turpe est desperatione, tanquam pulvere, vultum deformare, & poculum cogitationis nimiam ægritudine ac mœstitiâ, velut cœno, obscurare. Curis attritos & laboribus sapientes viros videmus, insani ac dementes voluptatibus ac deliciis perfundi solent. Præclare itaque poeta, *Leonis*, inquit, *collum, vinculis constringitur, dum vulpes singulis noctibus inter ruinosas domos in fœdissimas se effundit libidines. Sic vir fortis & constans pedem à tristitiæ domicilio non dimovet; stultus verò & luxuriosus inter voluptates tanquam in horto vagatur.* Ac tibi penitus persuade, te ad propositum finem felicitatis non perventurum, sine divini numinis liberalitate inexhaustâ, & infinitâ benevolentiam; & sine aquâ divinæ benignitatis, præstantissimas virtutes non esse fructus expectatos allaturas. *Neque enim potestas ac dominatio necessario præstantiam sequitur, sed à providentiæ divinæ nutu pendet.*

Singulis hisce præceptis singulæ annectuntur fabulæ, non minùs ad utilitatem quàm ad delectationem comparatæ. Quòd si rex ille perillustrius hos apólogos plenè & copiosè narratos audire velit, ad montem, qui *Serendib* vocatur, proficisci debet, in quem hominum patrem exulem descendisse memoriæ proditum est. Ibi hic nodus expediatur, & in illo horto rosa exoptata floreat necesse est.

ARABS,

SIVE

DE POESI ANGLORUM DIALOGUS.

UT pateret, quam ineptè de gentium exterarum poesi judicent ii, qui fidas tantum versiones consulant, colloquium, quod sequitur, olim contexui. Finxi enim Arabem quendam, qui sermonem Latinum Constantinopoli didicerat, cum Britanno quodam mercatore, homine literato, familiariter vixisse, & cum eo de variis Europæ Asiæque artibus solitum esse colloqui. Cùm igitur die quodam ad portum unà descenderent, & Britannus suæ gentis poetas in cælum laudibus efferret, risum Arabs vix potuit compescere, &, Mirum est, inquit, quod narras, ac portentum simile: cum credidero urbem hanc amœnissimam à maris hujus piscibus extructam fuisse, tum demùm poetas, ut tu ais, venustos in *Angliâ* credam floruisse. Hem! in pastu pecudum regnent Angli, agros optimè colant, lanam

egregie tingant; sed eos à poetis alienissimos esse persuasum habeo. Sermonem *Latinum*, tuo hortatu, teque usus adjutore, didici; spem enim dedisti poetas complures elegantissimos legendi, sed nihil adhuc vidi, præter unum atque alterum *Horatii* carmen, *Ovidianas* quasdam elegias, & *Virgilii* nobilissimum poema, quod, meo judicio, poetis dici mereatur. Vin' tu credam, in illo, quo tu natus es, terrarum angulo, poetas meliores quàm in urbe *Romæ* ortos fuisse? Tum *Britannus*, Ipse, inquit, judicabis; recitabo enim versiculos quosdam ex elegantioribus *Anglorum* poetis libatos, quos, ut pulchrè intelligas, *Latinè* reddam. Per mihi gratum feceris, inquit *Arabs*; sed cave quidquam iis ornamenti adjungas: verbum verbo redde. Tum mercator; Incipiam igitur à poetis heroicis: Sanè, si placet, inquit alter; sed ullumne habes poetam, quem cum *Ferdusio* compares? Unum, inquit, atque alterum; sed palma *Miltono* facilè deferenda est; cujus poema epicum, quod inscribitur *Paradisus Amissus*, ab omnibus merito celebratur; istius poemati recitabo exordium;

“ De hominis primâ inobedentiâ, & fructu
 Illius vetitæ arboris, cujus mortalis gustus
 Attulit mortem in mundum, omnesque nostras miseras,
 Cum amissione *Edeni*, donec unus major vir
 Redimat nos, & recuperet amœnam sedem,
 Cane, cœlestis musa.”—

Tum *Arabs* irridens, Parce, precor, inquit, nunquam enim versûs audiui magis infipidos. Versûs autem? imò, ne sermo quidem merus mihi videtur. Perge porrò ad Lyricos. Ecquem proferre potes cùm *Hafexo*, meis tuisque deliciis, comparandum? Multos, respondet ille; *Surrium*, *Couleium*, *Spencerum*, alios; & in primis illum, quem paullò ante citavi, Miltonum: is duo scripsit poemata, òmni numero absoluta, quorum unum *Lætum* inscripsit, alterum *Tristem*. Quàm dulcis hæc est, in primo carmine, matutinæ delectationis descriptio!

“ Audire alaudam incipere volatum suum,
Et canentem tremefacere stupidam noctem,
A speculâ suâ in æthere,
Donec maculatum diluculum oriatur;
Et tum venire, invitâ tristitiâ,
Et ad meam fenestram dicere, Salve!
Per cynosbaton, aut vitem,
Aut plexam rosam caninam;
Dum gallus vivaci strepitu
Spargit postremam aciem caliginis tenuis,
Et ad fœnile, aut horrei portam,
Magnanimè vacillat, dominas præcedens.”

Cùm *Arabs* adhuc impensius rideret, & propè se in cachinnum effunderet, Age verò, inquit vir Britannus, iambos quosdam citabo *Popii* nostri, poetarum Anglorum, si artem ac suavitatem spectes, facilè summus, si ingenium & copiam, paucis secundus; placebunt tibi hi versiculi, certò scio:

" Tremat *Sporus*—Quid? res illa serica,
Sporus, merum illud coagulum lactis asinini!
 Vituperium aut iudicium, cheu! potest *Sporus* sentire?
 Quis dirumpit papilionem in equuleo?
 Attamen, liceat mihi percutere cimicem hunc, auratas ha-
 bentem pennas,
 Hunc pictum filium luti, qui fœtet & pungit."

—Ohe, inquit *Arabs*, desine, si me amas: hæc-
 cine poesis dici potest? Prætereà ad portum ve-
 nimus, ubi frequens erit hodiè mercatus. Hæc
 cùm dixisset, videretque graviter ferentem &
 stomachantem *Britannum*, pollicitus est, se ad
 linguam *Anglicam* condiscendam aliquot menses
 impensurum, ut poetas, quos ille laudaret, ser-
 mone proprio loquentes posset perlegere.

GULIELMI JONES

LIMON

MISCELLANEORUM LIBER.

PROŒMIUM.

DOLENDUM est, intercidisse M. Tullii opus poeticum, quod *Limon* inscriptum est, & quod, cùm esset adolescentulus, in lucem protulit. Quatuor tantùm ex hoc opere versûs, quibus fabularum *Terentianarum* suavitatem atque elegantias collaudat, à Donato ciantur. Hujus libri titulus, ut à *Middletono* nostro, scriptorum Anglicorum principe, observatum est, nihil aliud erat fortasse, quàm vox Græcæ *Λειμων*, seu *Praetum* (*Sylvam* vocant Latini), quo nomine *Pamphilus* etiam grammaticus *Miscellanea* sua inscripsit. Ciceronem & veteres imitatus, opusculum hoc meum, utpote magnâ rerum varietate refertum, *Limona* nominavi; constat autem

e poematis quibusdam partim à me scriptis, partim è Latino & Anglico sermone conversis, quorum pleraque omnia ante annum ætatis meæ vicesimum sunt composita. Hæc in brevia capita dispertire malui, quam, ut mos est, conruse atque indistinctè edere. Lector autem, ut hos vel adolescentis vel pænè pueri labores benevolentia prosequatur, omnino est rogandus. In animo erat, plura capita viginti minimùm, edidisse, sed studiis aliis sum impeditus.

CAPUT 1.

De Græcis Tragædiarum scriptoribus.

TRES erant præcipui Græcæ tragædiæ scriptores, *Æschylus*, *Sophocles*, *Euripides*, laude quidem ii propè æquales & gloriâ, sed in dispari genere. Cùm poetarum horum proprietates exemplis dilucidius, quàm disputatione longissimâ, explicari possint, lubet tres è poetis duobus Anglicis *μονολογίας* Græcè conversas proferre, quarum primam ac tertiam è *Shakspeareo*, secundam ex *Addisono*, deprompsi: prima à rege *Anglorum*, Henrico quarto, dici fingitur, cùm nocte quadam ob curas & mœstitiam esset insomnis; secunda, à *M. Catone*, cùm, post oppressam à Cæsare libertatem, lecto Platonis *Phædone*, suâ se manu interfectorus esset; tertia denique, ab Hamleto, Daniæ principe, cùm, post visum à se patris sui spectrum, de humanâ vitâ ac morte meditaretur. In primâ autem cothurni *Æschylei* sonitum, in alterâ, *Sophocleam* gravitatem, in tertiâ, simplicitatem *Euripideam*, imitari sum conatus.

HENRICUS,

Ποσαι πνεητων μυριαδες ὑπηκουων
 Εὐδυσιν ἤδη πημάτων λελησμεναι;
 Πως, ἔπνε λυσιμεριμνε, γλυκυτατε ἔρωτοις,
 Φυσεις τιθηνε, πως ποτ' ἐξεπλήξα σε;
 Ὅτ' ἔκ ἔμοις ἐφίζανων ἑλεσφορις ἐτι
 Ἐπιψκαζεις μελιχον ληθης δροσον;
 Τιπὶ αὐ πνεητων ἐν μελαντειχει σεγη
 Μαλλον δυσσομοις διφθεραις κεκαλυμμεῖς
 Εἰς ὀξυφωνων ἐμπιδων κεισαι ψοφον,
 Ἦ πλεσιων μεμυρισμεναις ἐν πασασιν
 Ἐπ' ἀογυροφανὺς πορφυροσρωτη λεχες
 Εἰς εὐδρον φορμιγίῃ ἡμερτην ὅπα;
 Ὡ νηπιοφρον, τιπὶ ἄρ' ἐν πινυδεσι
 Ναιεις ἑαυτουςιν σιῖασι, και λειπεις θρονον
 Ὡς φρεσιον ψοφωδες ἡ κωδωνιον;
 Ἄρ' ἐν ἱφ' ἰση λαίλαπι σροῦμενη
 Κοιμας ἀναματον ἀνδρος ὄμμα ναυτικῶ,
 Κεκαρωμενον σροφαλιγίῃ ἑαυτορομῇ σαλῇ,
 Ὅσσηνικ' ἐν τυφωνι πολυκελαδῇ ζαλῇ
 Ἀελλοποδες ἀγασιν ἀνεμοι κυματα,
 Και ἑοσρυχθῶν ἀσπετον σφιγίῃσ' ἄλα,
 Λακισα βαντιζοντες ἀφρω λαιφια,
 Ἀἰδην δ' ἄρ' αὐτον δεινος ἀνεγειρει ἑρομῇ;
 Δυναιο δητ', ὡ δαιμονων ἀδικωτατε,
 Τοιαδ' ἐν ὥρᾳ τυδε θελγειν πημονας;
 Εἰτ' εὐγάλην κυκλος ἐν γελασμαίῃ,
 Συν ποικιλαις ἰυγίῃ, συν θελκτροις ἄμα,
 Ἀμελειν μοναρχῇ; Μακαρες ἐσε, ποιμενες
 Διαδημαίοφορον ὕπνος ἢ τερπει кара.

CATO.

Οὕτως ἔχει. και καρτα τῶν θυμηματα
 Πολλή γ' ἀνάγκη ταῦτα σε ταρβεῖν, Πλατων,

Ἐπαξίως γὰρ εἰπας, ἀξίως δὲ καὶ
 Ψυχῇ, σὺ παύλαν ἐλπίσας· ἔχεις κακῶν,
 Φίλῃν τ' αἰδεῖαν, κἀναλήψιν τῇ βίῃ,
 Μὴ δ' ὑψευδομαντῆς, ἧ γὰρ ἂν θεοθεν φυσίς
 Ἀνδρῶν ἀπάντων ἐμπεφυκυῖα φρεσὶ
 Ἐρψείεν ἀναβώσασα μὴ κλειπεῖν βίον.
 Ἄλλως τε μητίς εἰκασείεν ἂν ποτὲ
 Ἀφθαρσίαν, τὴ χρῆμα γλυκυπικρὸν ἔροτις.
 Μακρὰ γὰρ ἡμῖν ἐσθ' ὁδοῦ πορευτέα,
 Μακρὰ κελευσθῶν. ἀτίταται. ποιεῖς ἐτι
 Κωρὲς ἀριζομαι γ', ὅπως οἰκημάτα;
 Προσὼ γε πάντα κεῖτ' ἰδεσθαι ζυμμετρα,
 Ἄλλ' ἐπαναβλήδον στεγανά καὶ περὶνεφέλα.
 Εἰ δ' ἐστὶν ὅστις τὰν ἔροτις λευσσεὶ παῖθι,
 Ἄλλ' ὄντα γε ζυμπάσσα σημαίνει φυσίς,
 Βλέπει μὲν αὐτῷ ὡς τὸν εὐσεβῆ ἔροτων,
 Ἄσπας δ' ὃν αὐτῷ ἂν κεκηδ', εὐήμεροι.
 Ποι γὰρ τοῦτ'· καὶ πως; ὁ Καίσαρ ἔτοσι
 Τὰ σκηπτρα κραίνει, καὶ μοναρχεῖ τῇ χθονί.
 Ἄλλ' ἀρκετὸν τογ'· ἔλθε δευρὸ μοι, σφαγεύ,
 Ἐλθ', εὐλαβηθῆτ'. ἐρρέτω μὲν ἐκποδῶν
 Βιῶν ἢ βιωτῶν, ἰρρέτω δ' αἰμετρον κακόν.
 Ὡ δίσσα θάνατε καὶ θανάσιος ἡδεα
 Τῷδ' ἀνδρὸς ἔλπις. θιγέτω γ' ὅμῃ δυοῖν.
 Το μὲν ἂν τὸν ἀνδρὰ τὸνδε δια ταχῆς κταῖοι,
 Πάλιν τοδ' αὐτίς ἂν βίῃ δοιῇ τροφάς.
 Ὡ θάνατε, θάνατε, σὲ τι μοι μέλον, κυρεῖ;
 Δεινὸν τογ' ἔστι δεινόν. εἰ γὰρ ἂν δεμας
 Θανῇ, μὲν γε μὴ ποτ' ἂν ψυχῆς θανοί.
 Ψυχῇ δὲ φασγάνον γελῶτ' ὀφλισκάνει.
 Φθίνει μὲν αἵρων φῶς, φθίνει δὲ χηλὴν,
 Παθῶσιν ὠλλοὶ σκληρὰ πρὸ κακοῖς κακὰ,
 Διασκεδὰ τε πάνθ' ὁ παναλαστὼρ χρόνῳ,
 Καὶ μὴ ἰσχυρῶ τῆσδε τῆς ληθῆς ἀπὸ
 Σε βλάσσανουσιν, ἀνθὺς ὡς, λαμψεῖν ἐτι *.

HAMLETUS,

Το ζην, το μη ζην. θυμῷ ἰνδοῖη μαλα
 Εἰτ' ἂν ποιοὶ τᾶμεινον οὐ χων ἥσυχως
 Ἐν νηὶ κυματοπληγῇ ἀελλαιᾷ ζῆν,
 Εἰδ' οὖν ζρεμσση χειμασσαμενῷ λαιλαπῇ,
 Σχεδὼν τ' ἀδείμωσ οἶδμα πορφυρῆς ἀλῶ.
 Ὁ θανατῷ ὕπνος, ἢ πλεον. ληξῆς θ' ἅμα
 Παντων, ὅσ' ἴσι, δυσφάτων ἀλγημάτων,
 Ὅσῳα γε σκιοειδέσι ζροτοῖς παρὰ.
 Ὡ πολυποδῆτον τερμα καὶ φρενὶ γλυκυ.
 Ὁ θάνατος ὕπνος ὕπνος; ἀλλ' ἴσως ὄναρ.
 Δακρυζυμον ἴσι τοδε. το πῶς γ' εὐδῆσομεν
 Τα πρωτ', ἵπειτα το πῶς ὄνειρωπολησομεν,
 Ἐπει το πῆλιν πλάσμα τῆτ' ἰλειψάμεν,
 Πολλῆς χατίζει φροντιδῷ. τὸτῃ χαρὶν
 Τας ἀλλοτ' ἀλλας ἀλγεων κτυπεῖν ῥοας
 Αὐτως ἰωμεν. ἢ γὰρ ἕτις ἂν παῖδοι
 Πονῆς μεν ὕγρας ἀκατης, πονῆς δὲ γῆς,
 Φθονερῶν ὄδονθ', ὑπερηφάνων σεμνὴν ὄφρου,
 Το τ' ὄξυ κεντρον ἱμερῇ δυσιμερῇ,
 Τα δεινὰ πένιας, δεινὰ Ἄρῃς, δεινὰ χρόνῃς,
 Λίμῃ, νόσων, καὶ τᾶλλ', ὅσ' ἴσιν, ἀλγεα,
 Ἄ περιεφευγεν ἀριθμὸν, ἢ τις ἂν φερῶν
 Τόσας ἀνίας, οἶδα γ', ἥσυχίαν ἱχοῖ,
 Ληγεῖν περ ὧν οἷός τε παντοίων κακίων
 Ἡ ξιφιδίον γ' ἀψάμενῷ ἢ τὴν ἀγχομένην,
 Εἰ μὴ φοῦθ' ὄνυς ὀπισθοφανῆς τινῷ,
 Χῶ χωρῷ ἀσκόπῳ, ἢ γ' ἀπ' ἑχ' ὕδοιπορεῖς
 Νοςῷ πᾶρ' ἕποτ', ἂν παρῶσι πημάσι
 Στεργεῖν διδάσκει, καὶ προτεξευρεῖν τὰ μὴ.
 Οὕτω γὰρ φροντὶς δειλιαινεὶ τὰς φρενας,
 Οὕτω γὰρ καὶ προσώπων ἀνδρείας καλὸν
 Διὰ φροντιδ' ὥχρον γίνεταί, διὰ φροντιδὰ
 Ῥοὸς μεγίστων παρὰτετραπταὶ πραγμάτων.

CAPUT II.

De Epigrammate Græcorum.

BELLISSIMUM erat apud *Græcos* poematis genus, quod Ἐπιγράμμα vocitatur, non illud recentiorum poetarum, è facetiis unicè constans, sed potiùs ad lyrici carminis aut brevioris elegiæ naturam accedens. Ex hujusmodi poematiis constat magna pars Ἀνθολογίας: multa etiam à *Laertio*, *Athenæo*, atque aliis, citantur, eaque venustatis plenissima. Hujus videtur esse generis *Platonis* distichon de *Agathonis* osculo, quod apud *A. Gellium* prolixè admodùm Latinis dimetris convertitur; nos ejusdem suavissimam brevitatem quatuor Hendecasyllabis exponere volumus:

Cùm fervens tua, *Phylli*, suaviarer,
Dulci nectare dulciora labra,
Transcurrens anima usque ad os auebat
Labi in virgineum (ah misella!) pectus.

Breviùs etiam hoc modo reddi potest,

Cùm dulci teneam morsu tua labra, *Lycori*,
Spiritus è labiis (ah miser!) ire cupit.

Flagitantibus quibusdam amicis, ut plura *Anglorum* poematia, quæ *Græcorum* ἐπιγράμματα si-

milia viderentur, Græcè redderem, non potui non morem gerere. Versiculi, quorum initium Διζαμαι καλαν Ἀμαρυλλίδα, à carmine non edito, quod composuit summi ingenii vir mihique peramicus, ipsius rogatu sunt conversi.

AD MUSCAM.

Διψάλη, φιλοκώμε, τανυπτέρε τέρπεο μύια,
 Τέρπεο νεκταρεν γευσταμένη πομαίῳ·
 Συμπιε, συμπιε, μύια, καὶ εὐς' εὐφρανοιο κυπελλῷ·
 Ἐκροφεν ζοτρυων τον μελιφυρίον ὄπον.
 Δει σ' ἄρ' ἰψοφροσυναῖς λαδίκηδεσι θυμὸν ἰαίνειν.
 Μεχρὶς ἰὰ ζιοτῇ τερμ' ὀλιγοχρονιον.
 Ὡς περ ἴμος ζιῶ ὤκα, τοὺς ζιῶ ὤκα πεφευγε,
 Κεῖσομαι αὐτὸς ὅμως καὶ συ μαραινομενῷ·
 Καὶ γὰρ ἰς ἐξήκοντα παρελκομενον λυκαζαντας
 Ἐν θερῷ ἀνθρώπων, ἢ πλεον, ἰσι βιῶ·
 Ἐξήκοντ' ἰτεων ταχέως παραμειψεται αἰγλή,
 Ἐκφευγει δ' ἡζῆς ἀνδρεμον, ὥς περ ὄναρ.

IDEM, HENDECASYLLABIS.

Διψήρη, φιλοκώμε, πινε, μύια,
 Συμπιν' εὐραθαμυγίῳ ἐκ κυπελλῷ.
 Οἶνον δὴ σοὶ ἀφειδὼς ὀπαζῶ,
 Εἰ πᾶσαν βάνιν ἐκροφειν δύναιο.
 Δρεψαί χρη ζιοτοιο καλ' αἰῶτα,
 Ἐξανθεὶ ζιος ὤκα κάκμαρανδη.
 Ὡς περ τῆμον, ὅμως το σον μινυνδα
 Ἀκμαζει θερῷ ἡδὺ κάποδνησκει.
 Ἐν σοὶ μεν θερῷ ἔσιν, ἐν δὲ κάμοι,
 Εἰ κεν δις τριακόντ' εἴη παρεσχοί,
 Ὡν ἡζαῖον ἐπὴν ἀμειψεῖ ἀνθῷ,
 Ὡς ἐν μακροτερον θερῷ δοκησει.

AD LUNAM.

Δίζαμαι καλὰν Ἀμαρυλλίδα. μίμνε, σελανὰ,
 Μίμνε δι' ἀργυρεῶν ἀδυφάης νεφελῶν.
 Οὐ σε, θεά, καλέω, φιλοπαννυχέῃ ἤνυτε ληστῆς,
 Ἄνδρος ἔρευνασας ἰχθία χρυσοφόρου,
 Οὐδ' ὥς τυκτιλοχέῃ δορυθαλάσσης υἱὸς Ἐνυχῆς,
 Δαῖον ἐν λοχμαῖς αἶμα λιλαιομένῃ.
 Κόλπον ἐρωϊομανῆ τις κεν διεπλήξεν Ἐρινυς;
 Χεῖρ' αἰμιαντὸν ἔχει μελιχομητῆς Ἐρως.
 Οὐδ' ἐπὶ κλεμμά Σεω. γλυκύ μείδισσ' Ἀμαρυλλίς
 Οὐκ ἀέκχσα φίλας ἀμπεῖασι * χαρίτας.

AD GLYCEREN.

Ἦνιδ', ὅταν δακρυῶν τεγχεῖς βανιδεσσι παρείας,
 Κεῖται ὅμως, Γλυκερῇ, παντ' ὀλοφύρομενα.
 Μήκετ' ἀθονίους ἐλελιζόμενῃ διαφυλλῶν
 Εἰασι ὧν ἰεὶ τὴν πολυθρήνον ὄψα.
 Αἰθερὶ κυανέων νεφελῶν ἐπικιδνάται ἀχλὺς,
 Συμπατάγει δ' ὁμῶρων ποικιλοθρῆς κελαδῇ.
 Αἰ κρηναὶ θρήνησι, καὶ εἰζόμενον κελαρυζει
 Ῥωγαδὸς ἐκ πέτρης δακρυόεν ρέειδρον.
 Οἱ κηροὶ σχιζοσὶ καὶ αἱ κηραὶ ῥοδοπηχεῖς
 Συνδρινῶ μαλακὴν τὴν πλοκαμιδα γοῶ.
 Ἄ Γλυκερῇ γλυκοσσοῦσα, σε πῶς ἤλγυνεν ἀνιή,
 Ἦν ἢ ἔελλῃκει χρυσοβέλῃμῃ Ἐρως.
 Δακρυῶ παῖ δακρυῶτα, τι πάντα δύνασθε λειπνεῖν,
 Πλὴν κόλπον σφέτερεν δευόμενον ψεκάδι;

* Sappho.

Σταθ. καρτε, φίλα, καὶ εὐλαβερῶν ἀμπετασσι χαρίτ.

AD SPEM*.

Αγανοτλεφαρε παρθεν', ἥτις ἡμερον γλυκυν τρεφεις,
 'Εν ῥοδοισι μαλθακοισιν, ἰν' ὅ' τοις ἀνδρῶσμοις
 'Ελπις, ἥ φερεις ἱρωτας, ἥ φερεις εὐθυμian,
 'Ητις ἀθλοισι τερψιν, ἥ κακοῖς δελγηματα.
 'Ελπις, ἡμερα τιθνη, δαιδαλευτρια καλων,
 'Ηδεως φενακισασα των ἱρωμενων φρενας,
 Μετρίως γλυκεια παρθεν', εἰδε γλυκυπικρῶ πατρί,
 'Ελδε δευρο μειδιασας', ἰν' ὅ' ὄνειροις μελιχοις,
 Δος με χαιρειν, δος μ' ἱρωταν, δος με δῆτ' εὐδαιμοναῖν.

* Anno Ætat. 17.

CAPUT III.

De Idyllio.

HOC, quod sequitur, Εἰδύλλιον, cūm essem olim Oxonii, ludens composui; Theocritum quidem imitatus, sed dialecto usus Ionicā: non enim pastores, sed ingenui adolescentes, in hoc poemate loquentes inducuntur.

Χρυσίς ἡ Κολυμβήτριάς.

Εἰδύλλιον.

Λευκίππη κυανοφρύς ὑπὸ ῥαδίνῃν πλατανίσῃν
Κλινῇ, κεῖτο δὲ καλὸς ἐν ἀγκοινησίῃν Ἀμύντας,
Συν τ' ἀγανὴ φιλοτῆτι καὶ ἡμερτοῖς ὄαροισι.
Χῆ θυμῷ μαλακὸν τὸν ἱρωτύλον ὠδ' ἀγορεύει.
Πρὸς Κύπριδ' ὦ, φίλε κῆρ, λιγυρῶσιν πλάγιαυλῶ
'Ἦδ' ὅτι μοι πνεύσον. τίνα κεν τίνα μῦθον αἰδεύῃς;
'Ὡς φάτο μειδίωσ'· ὃ δὲ λείπειεν τι γέλασσας
Χεῖλεσσι παρθενικῆς δις καὶ τρίτον ὕγρα φιλήσῃ.
Καὶ τότε Κασαλίας Μῆσαι λίπον ἀργυροδίνῃ
Ναῦμα, λιλαιομέναι νεῦ ἡμερόφωσιν ἀκχεῖν,
'Ὅς τὸδ' ἰσθ' ἐμείλεν φίλικον μελιγχευτὶ μολπῇ.

Χρυσίς ἰσπλοκαμῶσιν λιπαροχρὸς ἤρατο κῆρ
Εὐρυαλῇ χαριεντῶσιν, εἰς ἄδενά, εἰς μά σε, Κύπρι,
Λαδῶν καλλιδοναῖ χαροπωτέρον εἶδεν ἐφ' ἑξῶν,
Λαδῶν, ὃς μετοπίσθε κοραῖς ἐχθρὸς ἔγεντο.
'Ἀλλήλως δὲ φιλήσαν, ἔρως δ' ὃ χρυσοφαινεὶς
Πνεύσεν ἐκ' ἀμφοτέροις ὁμαλὴν φιλοτῆτ' αὐτῶν.
Εὐρυαλῇ πῶσιγτο ποδῶ, κῆρ ῥοδόεσσης

Ὅσπε διαγλαυσσοντε, κυδανιωνντε τε μαζῶ
 Παπῳαινων μηλειῖν ἰοικοτ' ἱερυθμενοῖν.
 Ἦδε κορη τον παιδα περιγληνωμενη ἄζρον
 Ἴσην την πολοκαμιδα φερονθ' ἀπαλοις ὑακινθοῖς,
 Ὡμοισιν ἑοτρυδον ἱπιρῤῥεισαν ἱραννοῖς,
 Καὶ χειλὲς ἀμαρυγμα, καὶ ἀνθεμοεντας ἰαλὲς
 Οἶα γναμῳῳα σελινα περι κροταφοῖς χροαωντας.
 Ἦγο κυλοιδιουσα ἔχει δεδμημενη αἰνω
 Ἴμερη, ὅς κ' αὐτὴς ὑποδαμναται ἑριανωνας.
 Οὐδε τοσον Παφιη κερσιν Κινυραο φιλησε
 Τον ῥοδοπηχυν Ἀδωνιν ἐν Ἰδαλιῳ πολυμηλα,
 Ὅσπον ἄρ' Εὐρυαλῃ, Χρυσί, ξανθοτριχῶ ἤρας.
 Οὐδ' Ἴδης ἔτω Ζεὺς τηκετο ἐν κορυφῃσι
 Πτειηθεῖς χάρισιν Γανυμηδεῶ εὐχαιτας.
 Ἦδῳ μὲν ἐκ λιζαδῶ πινειν ἤλεκτρινον ὕδωρ,
 Ἦδῳ δε την πιτυος λεπτα ψιδυρισμαθ' ἰεισῃς
 Ἐν ῥόδοις ἀντρῃ το μεσημῤῥινον ἀνθεσι κεισθαι,
 Ἦδῳ δε καὶ φιλεειν την οἶδα την τριχομαλλον,
 Ἦδῳ φαγειν μελικηρον. ἰαινετο δ' ἢ φρενα κωξης
 Οὐδ' ἱρῃς λιζαδῶ πινειν ἤλεκτρινον ὕδωρ,
 Οὐδ' ἄρα την πιτυος λεπτα ψιδυρισμαθ' ἰεισῃς
 Ἐν ῥόδοις ἀντρῃ το μεσημῤῥινον ἀνθεσι κεισθαι,
 Οὐδ' ἄρα καὶ φιλεειν την οἶδα την τριχομαλλον,
 Οὐδε φαγειν μελικηρον, ἄρ' ἢ καλῃ ἤρατ' ἀντῤῃ.
 Οὐδε οἱ ἤλακατῃ φρενας εὐαδεν, ἢ καλαθισκος,
 Οὐδ' ἱερὸν κερκίς φιλεριθῃ δωρον Ἀθηνῆς,
 Ὅσσα τε παρθενικαῖς οἰκωφελεεσσι μεμηλεν.
 Τοιγαρ Χρυσοθεμῖς μαλα μιν νεμεσιζετο μητηρ
 Ἴσον ὅτ' ἢ δυνατο κρεκεμεν. καὶ δημοτῖς Ἰνω,
 Ἦ τ' εὐήλακατῶ Γλυκερῇ, καὶ Λαμῳῖς ἀδελφῇ,
 Αἰν' ἱπικερτομενοσαι ἱπιλλισαν ἀλλυδις ἀλλῃ,
 Ὡς μαλακῇ γλῆνῃ; φευ, το τρυφερον γλυκυμηλον.
 Ὡς λαλεῖ ἡ τλήμων; οἶα ἔλεπει αἰνοθρυπῶ;
 Ναι, ναι, Χρυσιδιον γλυκερον τεκος, οἶδ' ὁ δονει σε.
 Ἦ σ' ἀλυσῖς μεσσην ἀνα νυκτῖα καθευδεμεν οἶην.
 Ὡς ἄρα νεικεισιν ἀμοιῤῥαδῖς. ἡ δε σεσηρος
 Καὶ γλυκυ μειδησασα ταδε κλυεν, ἢ δ' ἀλεγῖζεν.
 Πολλαῖς δ' ἀειδουσα πολυῤῥοδον ἀν λειμωνα

Οἱ ἐν λυγρῇ μόλῃ κερρίζον ἱῶτα.

Και ποτε δαιδαλεῇ φανῇ τοιαυτά μελίζειν.

Ὦ φιλε παι, Πειθὺς χρυσωπιδῶ ἦδ' ὕμνημα,
 Εὐρυαλε, γλαυκῶν Χαρίτων θαλάτῃ, ἥδε Κυθήρης
 Θεσπεσιον δαιδαλμα μελιφρονῶ, ἥ σε Θάλια
 Καὶ νυμφαὶ Παφαί, καὶ κηραὶ μηλοπαρεῖοι
 Ἐν τε ῥόδοις θρεψαν, καὶ ἀμαρακῶ, ἐν τε κρινόσιν.
 Εἶδε κ', ἱμὸν μελετήμα, ποσὶν σε γε κικλήσκουμι,
 Καὶ σε κε συμπλεξάμην γαμηλῇ ἐν φιλοτῇ
 Ἄδειλῃ. τί κε ταῦτα λιλαιεαί; ἢ δέδιος γῆ
 Μὴ τοῦτ' ἵπῳ Ζεφυροὶ φορεοῖεν εἰς ἕατα μητρος;
 Ἥ μὴ καὶ πῖελεαι κε τεὸν λαλοῖεν ἱῶτα.
 Ἄλλα τί κεν δέδια; ξυγὸς νομὸς ἰσθ' Ὑμεναίη.
 Καὶ τί γ' ἴγω κεν ἀνυμφῶ, ἱρημίας ὥδε λιπομένη;
 Χρημ' ἀρα παρθενίας ῥόδον ἀχρααντὸν ἱρυσθαί;
 Ἄλλ' ἱραμαί. φεύγει δ' ὄναρ ὡς μαλακαιποδῶ ἤδε
 Αἰγλή λειριόεσσα, καὶ ἱρῶει γῆρας ἀμορφον,
 Γῆρας ὠπλεκτὴν ἑστρυν λευκαῖνον ἰθίρας.
 Δειμ' ἀρα θυμὸν ἱῶσιν ἰαίνεσθαι μαλακοῖσι.
 Δευρ' Ὑμνῇ, Ὑμεναίῃ. συδ', Ἀρτεμί, μὴ νεμεσάμην,
 Καὶ συ, θεά, φιλοπαις· σε δὲ ἑκκόλῳ ἐνδυμῶνι
 Λατμῇ ἐνὶ χλωρῇς ἐπὶ στήθεσσι λεγῶσι καθευδεῖν.
 Ἄλλα ὅς, ὦ Ἀθῆς θυγάτηρ, ὅς μ' ἡ γαμβρὸς εἶ
 Ἥ θανέειν. Κῆρος δὲ κ' ἱμὸν τεμνοῖεν αἰγρᾶκτον,
 Πρὶν σε, παρθενίῃ, νομὸν ἀγνοτάτον παρὰ ζαίνειν
 Νόσφι γαμῶ. ναι, τότο, θεά, τελεσάμην νοῦμα.
 Ἥ, καὶ πρὸς φρεσὶν κίεν χλωρῇς δια λοχμῆς,
 Βῆ δὲ μελαμψιδῶ ἵπῳ ἥϊονος Λαδωνῶ.
 Ἥ μὴν κείνον ἱμελλε παρήϊσιν ἔκ ἀδιανταῖς
 Ἀδρεῖν τὸν ποταμὸν, καὶ μὴ φρενα δῆρον ἰαίνειν.
 Εὐρυαλῶ γὰρ ἵκει διανηχέτο ναματι δεινῷ
 Καλὸς, ἰὰρ θ' ὄρεων, καὶ ἐν ἑτάσι λυμνὸς ἀνύειν.
 Ἥ δὲ κερὴ παπταίνει δια πλατάνῃ βαθυφύλλῃ
 Αἰδομένη γλῆνῃς ῥοδοχρῶα κολῶν ἐφ' ἡμῇ.
 Ἰμετῶ δὲ ποδῶ κατατῆκετο, ἥντε λευκῇ
 Ἥελιοιο χιῶν καταλείπεται ἀκτινεσσίν.
 Ὦ ὀλιγοχρόνιον τρεψίς· σοὶ δ' αἰὲν ἀνιῇ

Πικρή παρμενέλωκε και ἀργαλεὰ μελεδωνή.
 Οἷμασι γὰρ μέγα ναμα πολυγναμπίοισιν ἱερὴν
 Αἰφνίδιον, ποταμῷ δ' ἰοιδεῖ μνηστο λαίλαψ.
 Εὐρυαλε τριφίλητε, συ δ' ἐν δινήσι κεκμηκώς
 Αἰνοπαθὴς μαλαραῖς εἰλισσεται, ἔδε σ' ἀρχῶν
 Νυμφαὶ ἀκηλητοὶ λιμνητίδες, ἀλλὰ γὰρ, αἱ αἱ,
 Ἐς ἑθὺν ἤριπες ὄγγρον ἀναβλύζων μελιν ὑδωρ.

Παχυνὴ δὲ κορὴ πικρὴ βέλγημεν ἄτη
 Ὡς ἴδε τεθνεῖα νεον, γοεῖν δ' ὀλολυγμῶν
 Ὡς ἴμε δειλαιήν, σοναχίῳ, ἀπο δὲ βλεφαροῖν
 Δακρυα μυρομένοιν θεῖμα ἔλπε πομπολυγες αἶς.
 Τίλλε δὲ τῆς πλοκαμῆς, ὀλοφύρετο δ' ἦντ' ἀθῶν
 Χλωρῆς θυγατρὸς Πανδίου, ἡ δια φυλλῶν
 Παιδ' Ἴτυν, αἶεν Ἴτυν, γλυκεροῖς μινυρισμασι κλαίει,
 Ἄλλετο δ' ἐς πλοκαμον. τοδ' ὑδωρὸς σ' ἀμφικαλύψεν.
 Ἄλλ' ἱερὴ βέλγη περιφρον, Ἀμφιτριτῆς
 Ἀντι κορῆς θνήτῆς νυμφῆς Νηρῆς ἰγεντο,
 Ἐν τε ἑθὺν ποταμοῖο συνήντετο τῷ χαριεντι
 Εὐρυαλῶ, θῶν ὅτι ἀγγεῖ, και μιν ἱερῆν
 Δωτω, και Μελιτῇ ῥοδοχρῶς, και Μηλῆς ἀγαυῇ
 Και Γλαυκῇ χαριτοβλεφαρῶ, χαροπῇ τε Γαλῆνῃ
 Και μαλακῇ Γαλατείᾳ, και Εὐνικῇ βάλυκολῶ
 Θρεψαν ἐπ' ἀργυρεῷ κλισμῷ ῥόδοις ἐν αἵκταις,
 Χειλεσι νεκταρέας βραδαμῖγας ἐπις αἶσσαι.
 Ἐνθα γαμῶ Χρυσὶς κεχαρτημένη Εὐρυαλοῖο
 Μιτρον λυσάτο πρῶτα, λέχει χρυσῆς Ἀφροδίτης
 Γαμῶν προσπυξασα, και ἄδρῳις χειλεσι χεῖλῃ
 Θλίψε, περιπλεκτοῖσιν ἀγαλλομένη μελεεσσιν.
 Ὡς φάτο Κασαλιδῶν νυμφῶν γλυκὺς ὄρνις Ἀμύκτας,
 Ἦδὲ συμπλεξας βραδινὴν ἐν πηχεῖ κορην,
 Ἀμύρσιαν φιλοτῆτα πνευν ψιθυρισμασι λεπτοῖς.
 Λισιμελες δὲ κατὰ βλεφαρῶν ἔτε κῶμα καταρῖει,
 Ἀμῶν ἐπ' ἀλλήλων κολαποῖς κνωσσόντες ἱεσσαι
 Ἀμπαυσι μελὴ Κυπρίδῶν κεκμηκῶτα δαροῖς.

CAPUT IV.

De Comædiæ Græcæ scriptoribus.

QUAM vellem superessent *Menandri* comædiæ! Paucis ejus, qui restant, iambis non erant *Athenæ* ipsæ magis *Atticæ*: ut de illo dici possint, quos de *Lesbiâ* poetriâ citat *Addisonus* noster, è *Phædri* fabellâ versiculi:

*O suavis anima! qualem te dicam bonam
Antehac fuisse, tales cùm sint reliquæ?*

Aristophanis, quæ supersunt, comædiæ sunt sanè omnium elegantiarum plenæ, & Græcarum literarum studiosis apprimè utiles, sed eas ad *Menandri* verecundiolem suavitatem accessisse non puto. Equidem, exercitationis causâ, scenam quandam ex *Adelphis Terentii*, qui maximè *Menandrum* imitatus est, Græcis trimetris converti, quam huic capiti apponam, cum festivâ vitæ humanæ descriptione, è *Shakespearo* sumptâ, qui nonnullis in locis *Aristophani* similior mihi visus est.

IAMBI.

Δημας. Κτησιφών. Συζ.Θ.

Δημ. Φευ τέλειον αθλιον καρ, ως έχοντ' αν
'Εμω προσπαρκειν μηδεν. ε γαρ οίδα πα

- Ἄδελφος ἴσιν. εἶδε πᾶν τεκοῦ ποιεῖ
 Καμπεῖτα των, ὧν ἀντεκυρσ', ὀδοπορεῶν
 Οὐκ ἀγροῦ' εἶναι τῶτον εἰρηκῶς κυρεῖ.
 Μη ἢ ταυτ' ἀρεσκεῖ. μὴ γὰρ ἄλλα κακῶς ἴχω.
- Κτῆ. Παι, ἡμι, παι. Σ. τι φῆς. Κτ. τι δαι ζῆται γερον;
 Συρ. Καὶ καρτὰ σε γε. Κτ. τι δαι; ἑαῖαιαξ. Σ. αὐ, σιγα.
- Δημ. Πῶς ἀν τοῦ εἶη; δηλονοτῆ καὶ κακοῦ
 Φυσὶν σχεδὸν πεφικὰ καὶ κακῶμεν.
 Ἔμε παν ταταῖσι, πᾶντα διαλυμαίνεται,
 Ἐγὼδα πάντα, παν μου φερῶ ἑαροῦ.
- Συρ. Οὐχ οἷός εἰμι τὸν γεροντὰ μὴ γελαν,
 Ὅς γ' ἔδεν εἰδῶς πανθ' ἰφῆσιν εἰδέναι.
- Δημ. Ζητῶν ἀδελφον αὐτῶ ὡδ' ἐληλυθα.
 Κτῆ. Παι, παι. Σ. σιγα. μελλῶ ῥ' ἰγῶγε πανθ' ὄραν.
- Δημ. Κοψῶ θυραν, ἱατῖται δηλῶ παρᾶ.
 Συρ. Καὶ μὴν ματὴν Δημητρε, καὶν ἔτως ἔχοι
 Οὐδεὶς ταλαιπωροῖτ' ἀν, ὡς ἰγῶγε περ.
 Δελῶ περ ὧν μεμψὶν δικαίαν μεμφομαι.
- Δημ. Ποσ' ἄττα; ληρεὶ κατὰ ληρον ἔτοσι,
 Ἀτ' εἶπες, ὡ' γὰρ; ἀρ' ἀδελφός ἐνδον; Σ. ἰ.
 Μὴ σκωπτε μ'. ὡ' γὰρ; ἄτταται. Δ. κακῶς γ' ἵχεις;
- Συρ. Ποιηρῶ ἴγε καὶ παμπονηρῶ ὧν ἔρεταν
 Ὡς τῷδε τάνδρῶ, εἴτα παρᾶθεν τινος
 ἔχει παταξας πυξὶ δυσωνυμον καίμα.
- Δημ. Πυξ; παρᾶθεν; παταξεν; ἢ μαινοῖο γε;
 Συρ. Οὐκ ἀν ἑλεπτοῖς ὡς πανηγυρὸς ἔτοσι
 Σὸς παῖς γε μὴ ἔκοψε τῷ γναθῷ δυῶ;
- Δημ. Τι γὰρ; Σ. ὡς ἰμῶγε ταυτὰ δραν πεισαντος. Δ. εἰ
 Σὺ γ' ἀρτι ναιεν αὐτὸν εἶπας ἀγροθι;
- Συρ. Ναι, δεσποτ', ἄλλα θάττον αὐτὸν ἰεῖλεπον
 Τὸν ἀγροποιοῖον κομπορακελοῖν ῥήμονα.
- Δημ. Εὐ, γενναῶς. Σ. πῶς; Δ. πῶς γὰρ ἔχει γενναῶς,
 Φυσὶν κατεικασθεὶς γε καὶ εἶον πατρὶ;
- Συρ. Ἄλλ' ἀν σιγᾶν μαζοι, σαρ' οἶδ'. Δ. εὐ, παιδῶν.
- Συρ. Γελῶν. ὅς θελῇ λαρυγ' ἀν ἱκτομοῖ
 Μολὲς ἀντιλεγειν οἷα τε, μὴν ἔτος καλὸς;
- Δημ. Καὶ φερεταὸς γὰρ ἀρ' ἀδελφός εἰκοδι;
- Συρ. Ἐγὼδα. κακ' ἀν πᾶ τῶν κυρεῖ φερασῶ.

- Δημ. Τι δᾶι; κοῦαλε; τι φῆς, κακὴ γὰρ; Σ. φῆμ' ἔγω.
 Δημ. Καὶ μὴν παταξαίμ' ἂν γναζόν σὲ τήμερον.
 Συρ. Ἐῖ ῖ ῖ ῖ ῖ. τοπὸν φρασῶ, καὶ τένεμα.
 Οὐκ οἶδα γὰρ καὶ πῶς; Δ. τοπὸν β' εὐθύς λεγέ.
 Συρ. Ἀρ' οἶσθα ὅτι πε πανδοκευτρίαν κατῶ;
 Δημ. Πῶς δ' γὰρ; Σ. ὡς ἂν τῆνδε παραδαίης ὁδόν,
 Κατάντες, εἰσὼρων ἂν ἀντικρὺς τυχοίς,
 Κάκει σε. Δ. ποὶ δητ' ἂν τραποίμῃ μ'; Σ. ὡς ἂν
 Σχεδὸν προσήλθες ῥίπτε καὶ σὺ σαυτὸν. ἐς
 Τὴν δεξιὰν ἔλεποις ἂν ἄλσος τῷ θεῶν.
 Κάκει γενωπὸς ἐς' αἶψ' ὀμμάτων πρὸσω.
 Δημ. Οὐκ οἶδα. Σ. μυρρίνωνα πανυ παρ' εὐσκιόν.
 Δημ. Ἀνοδὲ γὰρ. εἴτα πῶς περαιωθήσομαι;
 Συρ. Ναι, ναι. τίς ἂν μαρὸν μ' ἂν ἐκ εἰπὸι κλυών.
 Αὐτίς ἀπαξάπαντα σοὶ μελλῶ φρασεῖν.
 Βαδίσῃα γ' ἐς πανδοκευτρίαν παλιν.
 Ἀρ' οἶσθα τὰνδρος Εὐκράτη γὰρ; Δ. πῶς γὰρ δ';
 Συρ. Τέτον βᾶ παραδᾶς εἰς ἀριστεράν ἱτῶ
 Κατωθεν. ἀλλὰ μὴν ὅταν λυκοκτόνη
 Θεὸς παρήλθης, αὐτίς εἰς τὴν δεξιάν.
 Πρὴν πύλῃν δ' ἤκειν παρὰ κρήνην πανυ,
 Βλεψεύς μὲν ἀρτοπωλίων, τὰ δ' ἀντικρὺς
 Τῷ τεκτονός, καί κε κασιγνήτος ποιεῖ.
 Δημ. Τί γὰρ δρᾶ ποῦ; Σ. ἀτὰρ νῖν κλιντήρια
 Ποιεῖν κελεύει, συμμετρεῖ γὰρ ὡς πίνειν.
 Δημ. Πίνειν τὰχ' ὕμεις; Σ. ἀρὰ μὴ δ' καλῶς ἔχει;
 Δημ. Πausai λεγὼν χρεῖ. θάπτεον ἂν βᾶδισῃα.
 Συρ. Γέλοιον. ἀπολοίμην ἂν εἰ μὴ δῶς δικήν.
 Ἐγὼ τι ποιήσω; τὸ γὰρ εἰκότος περᾶ
 Ἀπεσιν Αἰσχίνῳ το δειπνὸν τῷτοῖ
 Ἡμελλε καίειν. χῆ τραπεζῇ ἴσηρετο.
 Ὁ Κητσίφων δ' ὅλως ἔρωτι μαινεται.
 Ἀλλ' ἐνδὸν εἰμ' ἅπαντα συλλήδον καλὰ
 Περικυλίσων μοι δαφίλως. κ' οἶνον βόζων
 Ἡμᾶρ παρελθῶ τογὲ γλυκυτάτον ἥρεμα.

ANAPÆSTI ARISTOPHANEI.

Καθ' ὅσον πᾶσιν ὄντων τοῖς ἀνθρώποις διακείται,
 Πας σκηνοῦσται καὶ κωμῶδει πᾶς τις κωμῶδιαν ἀνθρ.
 Ἄλλα γὰρ ὡς το θεατρὸν παραῖαν πρῶτον το ἕρερος προλογίζει
 Καὶ παππαῖον, καὶ τραυλιῖον, κ' αἰεὶ χαμᾶδις πτερυγίζον.
 Κατὰ χέλωις ἔχηματι παιδίων ὡς ἑροντιστηρίον ἔπει,
 Στωμυλλομένον καὶ εὐλοφορον, κ' ἤκω σιλῶν ἐξευθέει.
 Ἄλλα κινυρόμεν' τοτ' ἱεραστῆς, κ' οἶκον θρυγκοῖσιν ἐρεῖσθεις,
 Νυκτὶρ ἄδει παρὰ κλαυσιδύρον πρὸ ἐπισκυρίου γε κοριστικῆς,
 Ἐ' αὐτὴν ἱματίων θωπεύει δαπαναῖσιν ποικιλομορφῶν,
 Μητρὶν ὁμῶρον, μητ' αὖν χρίον, μητ' αὖν νυκτὶ μελετᾷ.
 Δατυπαίων μὲν ἔπειτα λοχάγῳ μετὰ τι στρατιὸν τ' ἱπποκρίει,
 Καὶ δοξολογεῖ πολλὰ μὲν ἐν γῇ πολλὰ δ' ἐφ' ὕγρα πιτυλευσας,
 Αἰεὶ δυσκολῶν, αἰὲν ἀγροικῶν, κ' αἰεὶ τὰ σπλάγχχ' ἀγανακτῶν,
 Καὶ ἐν ζήτων ἐπὶ τῇ ξίφε' ἔφημης κλέος εἰκελονεῖκον.
 Ποτιῶν δ' ἄρα παύγωνι δικαστῆς γαστροδῆς καὶ παχύκνημος;
 Καὶ μυτιῶτων ἐμπλησάμενος, τῶν τ' ὄψων, τῶν τε λαγῶων,
 Ἐπὶ τοῖς ἄλλοις σεμνοπροσώπῳ καὶ τῇ γλωττῇ πολεμιζει,
 Ὑποκωφὸν δὲ καὶ σφηκῶδες, λημῶν τε γεροντίον ἔσπει,
 Καὶ πομπύζει κ', ἠδὲ πρὸ πολλῆς κεκραξίδαμαν, πανυ γρυζει.
 Δραμα παλιμπῶις πρεσβύς κλείει σεμνον τοδε καὶ τεράτωδες
 Χωρὶς εὐεφρων, χωρὶς ὀδόντων, χωρὶς ὄντων ἐσιτείας.

Anno Ætati. 16.

CAPUT V.

De Carmine Latino.

NULLA in re felicius Græcos imitati sunt Romani, quàm in carminibus; non illa dico Pindarica, tubæ quam lyræ aptiora, sed Alcaicá, Anacreontea, Sapphica, quorum & numeros & venustates, meliùs quam dici potest, effinxit Horatius. Hoc poematis genus adèò mihi quondam placuit, ut inciperem justum carminum volumen contexere, quorum alia è veterum Lyricorum relliquiis, alia è poetis Asiaticis, alia è recentioribus, libare statueram, alia denique à meo, quantulumcunque esset, ingenio depromere; sed eadem ferè majora studia, quæ me impedierunt, quo minùs Limona hunc, ut vellem, perficerem, lyræ ac Musis vacare non permiserunt. Quatuor solùm carmina huic libello subjungere volui, sub ficto A. Licinii nomine, qui Ciceronis in re poeticâ magister fuit: in horum secundo *Sapphûs in Venerem* notissimum carmen sum imitatus; in tertio, Oden eandem converti, quam, in capite *de Epigrammate Græcorum*, Græcè redditam exposui: id vero, quod *ad Lælium* inscribitur, missum est, prope decem abhinc annis, ad amicum quendam mihi in primis carum, cujus sororibus latrunculos luforios ex ebore atque ebene tornatos dederam.

CARMEN I.

AD VENEREM.

Oro te teneri blanda Cupidinis
Mater, cæruleis edita fluctibus,
Quæ grati fruticeta accolis Idali,
Herbosamque Amathunta, & viridem Cnidoz,
Oro, Pyrrha meis cedat amoribus,
Quæ nunc, Tænariâ immitior æsculo,
Mœrentis Licini follicitum melos
Ridet. Non liquidæ carmine tibiz,
Non illam Æoliis illacrymabilem
Plectris dimoveat, lenis ut arduam
Cervicem tepidum flectat ad osculum.
Quantum est & vacuis nectar in osculis!
Quod si carminibus mitior applicet
Aures illa meis, si (rigidum gelu
Te solvente) pari me tepeat face,
Te propter liquidum fonticuli vitrum,
Ponam conspicuo marmore lucidam,
Te cantans Paphiam, teque Amethusiam
Pellam gramineum ter pede cespitem,
Tum nigranti hederâ & tempora laurcâ
Cingam, tunc hilares eficiam modos:
At nunc me juvenum prætereuntium,
Me ridet comitum cœtus amabilis;
Et ludens puerorum in plateis cohors
Ostendit digitis me, quia languco
Demissis oculis, me, quia somnia
Abrupta haud facili virgine faucium
Monstrant, & violâ pallidior gena.

CARMEN II.

AD EANDEM.

Perfido ridens Erycina vultu,
Seu Joci mater, tenerique Amoris,
Seu Paphi regina potens, Cyprique
 Lætior audis,
Linque jucundam Cnidon, & coruscum
Dirigens currum, levis huc vocanti,
Huc veni, & tecum properet soluto
 Crine Thalia.

Jam venis! nubes placidi serenas
Passeres findunt, super albicantes
Dum volant sylvas, celeresque versant
 Leniter alas.

Rurfus ad cœlum fugiunt. Sed almâ
Dulcè subridens facie, loquelam
Melle conditam liquido, jacentis
 Fundis in aurem.

“ Qua tepes, inquis, Licini, puellâ,
“ Lucidis venanti oculis amantes?
“ Cur doces mœstas resonare lucum,
 “ Care, querelas?

“ Dona si ridet tua, dona mittet;
“ Sive te molli roseos per hortos
“ Hinnulo vitat levior, sequetur
 “ Ipsa fugacem.”

Per tuos oro, Dea mitis, ignes,
Pectus ingratae rigidum Cerinnæ
Lenias. Et te, Venus alma, amore
 Torfit Adonis.

CARMEN III.

AD LÆLIUM.

Vestimenta tuis grata fororibus,
Et donem lapides, quos vel alit Tagi
 Fluctus, vel celer undâ
 Ganges auriferâ lavit,
Læli, si mea sit dives opum domus.
Quid mittam usque adeò? Scilicet haud mea
 Servo carmina blandis
 Nympharum auribus insolens,
Quarum tu potior pectora candidis
Mulces alloquiis, te potiore amat
 Musa, utcunque puellæ
 Pulfas Æoliæ fides.
Quin illis acies mittere commodus
Tornatas meditor, quæ bicoloribus
 Armis conspiciendæ
 Bella innoxia destinant,
Qualis propter aquas aut Lacedæmonî
Eurotæ gelidas, aut Tiberis vada,
 Cornicum manus albis
 Nigrans certat oloribus.
Cur non sub viridi ludimus ilicis
Umbrâ suppositi? Dic veniat genis
 Ridens Lydia pulchris,
 Et saltare decens Chloë:
Dic reddant mihi me. Ludite, virgines;
Me testudineis aut Venerem modis
 Dicente, aut juvenilis
 Telum dulce Cupidinis.

CARMEN IV.

AD LUNAM,

Coeli dulcè nitens decus,
Lenta lora manu, Cynthia, corripe:
Pulchræ tecta peto Chloës,
Et labrum roseo nectare suavius.
Non prædator ut improbus,
Per sylvas propero, te duce, devias,
Nec, dum lux radiat tua,
Ultricem meditor figere cuspidem.
Quem tu, mitis Amor, semel
Placatum tepidâ lenieris face,
Illum deferuit furor,
Et telum facili decidit è manu.
Nec delicta per & nefas
Furtiva immeritus gaudia persequor;
Blandâ victa Chloë prece
Peplum rejiciet purpureum libens.

CAPUT VI.

ELEGANTEM Callimachi ὕμνον, qui inscribitur *ad lavacra Palladis*, versibus elegiacis Latino reddidit Politianus, numeros & exemplum Catulli imitatus, qui ejusdem poetæ de comâ Berenices πομπῆς verterat. Nos autem, anno ætatis decimoseptimo, priusquam Politiani *Miscellanea* legeramus, eundem Callimachi hymnum versibus Glyconicis adumbravimus, Catullianum dicendi genus, quo usus est in Epithalamio, imitati.

Saltuum viridantium
Filix, genus Inachi,
Virginum chorus adsit huc,
Huc adsit, tenerum albulo
Cespitem pede pellens.

Audion' ? an amabili
Dulce ludor imagine?
Audio, nemus avium
Funditùs fremit, & bonâ
Prodit alite Pallas.

Quare age, huc aditum refer,
Et salire paratum habe,
Turba, Palladis in fide.
Eja, flexile tinnulâ
Voce concine carmen !

Non *Minerva* prius lavit
Quam suâ roscâ manu
Mollicella latuscula
(*Perfundens* gelidâ jubas)
Despumârît equarum;

Et perterferit aurea
Colla, myrteolum gerens
Gausape, ac ter & amplius
Moverit teneram manum
Subter ora, sub armos.

Huc adeste, puellulæ:
(Jam videntur) at haud onyx,
Haud amaracinum (melos
Dulce tibia succinit)
Haud amaracinum adfit:

Odit *Pallas* amaracum;
Haud adfit speculi nitor,
Pallas haud speculi indiget.
Nempe ubi ad *Phrygium* *Idali*
Arbitrum Dea venit,

Illa non placidum mare,
Nec pellucidulos lacûs
Finxit inspiciens comas;
Nec decora politulum
Consultuit orichalcum.

At *cincinnuli* identidem
Unam bellula fimbriam
Transmovit *Cythereia*,
Ad glabrum speculi vitrum
Usquequaque renidens

Pallas haud ita : scilicet
(Quales per cava Tænari
Gemellæ juga stellulæ)
Gramina, & pede pervolat
Intactas levi aristas.

Quin abhinc aditum refert,
Dum, velut sylvæ comæ,
Crinis luxurians fluit
Hic & hic bene-olentibus
Unguentatus olivis.

Tunc ah! tunc dea, virgines,
Ora floridula & genas
Haud minùs rubet, ac rosæ
Vel flos purpureæ teres,
Vel ridens inelimum.

Prodeas, dea casta, sis;
Audin' audin' ut integræ
Succinant tibi virgines,
Ne lavatum aliorum cas?
Prodeas, dea casta.

Prodeas, dea casta, sis;
Pedes, innuba, transfer huc:
Huc veni: huc refer ægida:
Et ferrugineam arduæ
Cassidis quate cristam.

At cave, upilio, bibas
Has aquas hodiè; cave,
Vacca, tute sitim leves:
Urnulam fer, aquarie,
Fontes ad Phryadæ.

Nempe defilit è jugis
Muscosis hodiè Inachus;
Flosculos, viden', irrigans
Defluit liquido pede,
Amne lucidus aureo.

Jam lavis, dea, jam lavis;
Pastor, tu quoque nudulam
Decernas cave Pallada.
Ecquisnam, (miser ah miser !)
Te cernet, dea, nudam?

Pandite ostia, januæ:
Interim organicis modis
Suave nescio quid lubet
Inter ludere virgines.
Pandite ostia, valvæ.

Olim nympha, puellulæ,
Castæ perplacuit deæ;
Mater Tiresiæ, integræ
Mentis, & viridissimo
Ufa flore juventæ:

Quacum ludere, quam tenere
In molli gremio fovens,
Quam curru vehere arduo,
Quoi verba edere blandiens
Dulciora solebat.

Non chorus, neque erat deæ
Matutina locutio,
Nec fragrans olæ nemus,
Nec sol vesperi amornior
Caræ voce Chariclûs.

Frustra! nam dea mollia
Suræ tegmina ceræ
Tollens, lavit in undulis,
Frigerans ubi temperat
Sylvulas Aganippe.

Jam tum tempora Sirii
Pestilentia retulit
Æstas pulverulentior:
Et silentium amabile
Montis densa tenebat

Forte tum Chariclûs puer
Multo cum canē, non sine
Centeno hæduleo, genas
Vix lanugine vestiens
Nigriore glabellas,

Sub dio vagus huc & huc,
Ac tostus fite guttura,
Ad sacrum laticis caput
Proh pudor! tulit haud bonum
Haud bonâ alite gressum.

At pudoricolor dea
“ Ecqua te mala mens, ait,
“ O miselle puer, rapit ?”
Dixit; ille adeò tremens
Mœstâ voce recessit.

Caligare oculi statim;
Genua succidere: artubus
Sensim obrepere flammula:
Et tractim auriculæ sono
Tintinare suopte.

Tum puella, " Quid inquit,
" Quid facis, dea, quid geris ?
" (Me fugit ratio mea)
" Ecquid commerui? mihi
" Filium malè perdis.

" O fontes, nemora, & lacûs
" Puri, O mons Heliconeus
" Non amabilis amplius.
" Occidunt puer, ah puer,
" Candidi tibi soles.

" Ah semel, semel occidit
" Lux tibi: & cadis immerens,
" Immerens cadis, ultimi
" Flosculus velut hortuli
" Suppermatus aratro."

Talis per salicis comas
Insolabiliter melos
Integrans lacrymabile,
Absumptos Ityli dies
Daulias gemit ales.

At subrisit amœniter
Compellans dea virginem,
Flere define; quid gemis?
Tandem mollicularum, age,
Siste lacrymularum.

Define: ecquod enim feras
Commodi haud bene noscitas;
Quid fles, nympha? licet tibi
Dulci amaritie tuos
Temperare dolores.

Filio fed enim dabo
Longum aruspicium tuo,
Unde quem sibi, quem tibi
Sortem dii dederint sciat
Augurariæ audens.

Hoc ut dixerat, annuit;
Approbantior annuit
Alma progenies Jovis.
Jam redis, dea, jam redis:
Claudite ostia, valvæ.

Claudite ostia, januæ;
Serta spargite, virgines:
Proin tu casta domos, dea,
Argoas ope fospitans
Bonis omnibus opple.

TOTIUS VOLUMINIS
EPILOGUS.

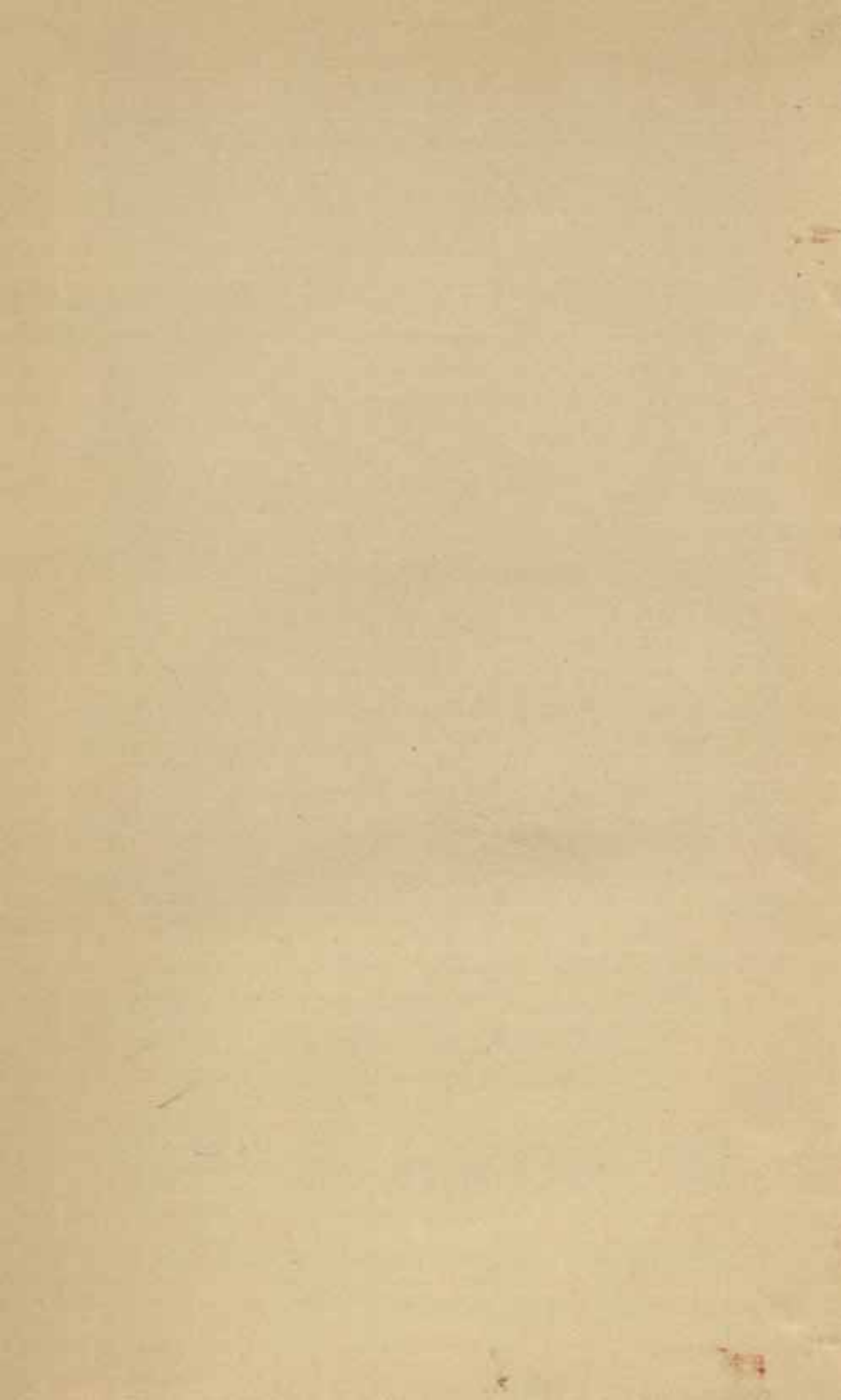
AD MUSAM.

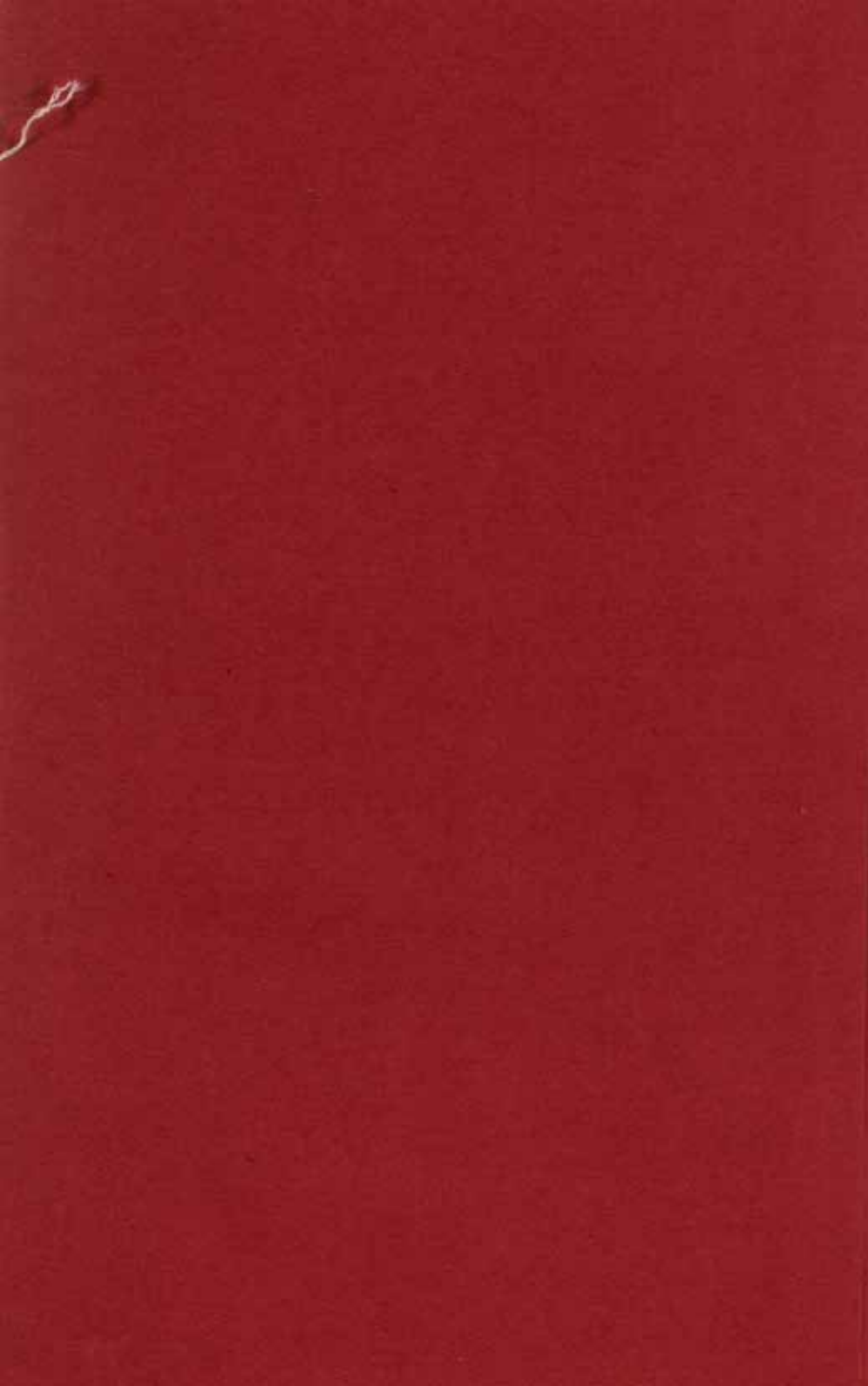
VALE, *Camena*, blanda cultrix ingeni
Virtutis altrix, mater eloquentiæ,
Linquenda alumno est laurus & chelys tuo.
At, O Dearum dulcium dulcissima,
Seu *Suada* mavis five *Pitho* dicier,
A te receptus in tuâ vivam fide:
Mihi fit, oro, non inutilis toga,
Nec indiferta lingua, nec turpis manus!

END OF THE FOURTH VOLUME.

65187

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI

Please help us to keep the book
clean and moving.
